

קלקראת שבת מלכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת מטות מסעי

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	ד"30 מודיעין ע.	בני ברק	ירושלים	עיר
19:04	19:19	19:24	19:14	19:07	19:23	19:19	19:16	19:25	19:07	כניסת שבת
20:25	20:25	20:23	20:24	20:23	20:25	20:26	20:13	20:25	20:23	יציאת שבת
20:56	21:01	20:57	20:56	20:59	20:56	21:00	20:47	20:57	20:59	ר"ת

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

לפרשת דברים כט תמוז - א' | דף היומי - סנהדרין 2 | א' | משנה ברורה - מסין רמ"ד אמצע סעיף ה' הגה "דווקא" עד סין רמ"ה סעיף ו' | מסר - שם עולם חלק שני מחילת פרק א' עד פרק ב' ו'כל דבריו אלה | קנין חכמה - 'זחמש ועשרים' עד שער השתיקה ז'בעבור שהלשון קלה

יום המישי כ"ו תמוז תשע"ז | פניני פרשת מנחות מסעי | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

היה זה בשנת תשנ"ט. ראש מפלגה חילונית הבטיח כי ביום שייבחר ידאג לגייס את בחורי הישיבות לצבא ר"ל. התלוויתי אל רבנו ואמרתי לו: "הציבור מודאג ממה שיקרה, אותו אדם מבטיח שיגייס את כל בחורי הישיבות לצבא, בני היהדות הנאמנה חוששים שיבצע את זממו"

מרן הגר"ש אלישיב זיע"א בפרק על שלוות הנפש וגדר 'ביטול תורה' • ליום ההילולא כ"ח תמוז

תגובת רבנו הייתה חוזרת על עצמה תדיר במצבים כגון אלו: "אם אכחיש את כל אשר נאמר בשמי, אצטרך לעמוד כל היום ולהכחיש, אבלה ימי ושנותי בהכחשות, אין לי זמן לעסוק בהם!" **ישלים את הקריאה**

יום שני בבית המדרש "תפארת בחורים" ספר התורה פתוח, ובעל הקורא קורא.

לפתע עוצר בעל הקורא. טעות ברורה הזדקרה מול עיניו. שקט שרר בבית המדרש, עיני כולם מופנות אליו כמבקשות לברר את פשר העיכוב.

בעל הקורא הסתכל שוב ושוב באותה תיבה, ולא ידע מה לעשות. לכאורה יש כאן טעות מפורשת. אחד מחשובי המתפללים, ניגש אף הוא, הציץ אל תוך ספר התורה, בחן את התיבה פעם ופעמיים, ואף הוא החליט שיש כאן טעות. נמנו וגמרו כולם שהטעות היא "שאלה", ויש לדאוג שרבנו ייגש ויסתכל בספר התורה ויכריע לצהרים מה לעשות.

מטבע הדברים, כשקורה דבר כזה בבית הכנסת, גורם הדבר לאי נוחות בקרב המתפללים ולמתח כלשהו. ניגשו אל מקומו של רבנו ואמרו לו שישנה "שאלה" בספר תורה ויש להכריע בעניינה.

כאן נתגלה רבנו במנוחת נפשו! "הלא כבר קראו שלושה פסוקים. אם כך יכול הוא להשלים את כל הקריאה ולומר קדיש", אמר רבנו.

וכך היה. המשיך בעל הקורא בקריאתו, אמר קדיש, ורק לאחר מכן ניגש רבנו להסתכל בספר התורה כדי להורות ולפסוק כדת תורה. צא ולמד מנוחת הנפש מהי!

העולם כולו שייך לתורה, ושום בעיה אין בכוחה להפוך את העולם! בכל פעם שהגעתי להסתופף במחיצתו, חשתי מין ענן של שלוה שיורד תדיר על המקום, עד שנראה שהעולם שרוי בטוב ובנעימים, הבעיות נמוגו מאליהן, הטרדות שבעולם קיבלו את מקומן ואת ההתיחסות הראויה להן- אך בעיקר העיקרים, שהוא לימוד התורה

המשך בעמוד 13 <<<

"וַיְדַבְּרוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנָי הַנְּשָׂאִים" (במדבר ל"ו, א')
לא פעם ולא פעמיים קרה הדבר!

מטבע הדברים, כל יראי ה' חפצים להסתופף בצל האילן הגדול. תלמידי חכמים כמהים וחושקים לקיים בעצמם את עניין "שימוש תלמידי חכמים", שהוא המפתח להצלחה בתורה.

יהודים רבים חסו בצילו, ביניהם גם כאלו שלא הצליחו לרדת תדיר לסוף דעתו הגדולה. פעמים רבות אמר דברים ברמיזה, וכתבוהו כלשונו ופרסמוהו בצורה שיש בה להעלות תמיהה בפני כל קורא. היו דברים שנתפרסמו בשמו וגרמו לו נזק גדול- דברים שלא אמר ולא העלה על דעתו, אלא שמע השומע, לא הבין ופרסם בשם רבנו דברים, שכל אדם שמפרסמים דברים כאלו בשמו יכול להיכנס למצב של סערת הנפש.

אולם אצל רבנו לא היה ניכר הבדל. שום סערת הנפש לא פקדתו, יישוב דעתו לא עזבו אף לרגע אחד. אף שנאלץ לישב ולהתעסק בהכחשות ובהבהרות - ממנוחת נפשו לא זז במאומה. והכל בגלל הבהירות!

בכל רגע מסתכלים מהו רצון ה' באותו רגע.

אם יצאה טעות מתחת ידי כותב הדברים ופורסמו הדברים ברבים, רצון ה' הוא שיעמוד ויכחיש את הדברים. ואכן, זאת יעשה: יכחיש ויכחיש. אבל סערת הנפש- לשם מה? הלא על זאת לא נצטווה. זאת ועוד, מנין נובעים כל הרגשות הללו? מאיזה חלק בנפש הם בוקעים? הלא שרשם מהרגשת העצמיות והאנוכיות, והצד השווה שבהם, שאינם רצון ה', לכן אין להם כל מקום במציאות! פעמים רבות הייתי בא לפניו ומציג לו פרסומים, כביכול, בשמו דברים שלא היו ולא נבראו או שלא הבינם השומע ופרסם כפי הבנתו, פרסומם ברבים בשמו של רבנו הסב נזק רב.

מרן הגר"ש אלישיב זיע"א

"מדבר גניחובסקי. כבוד ראש הישיבה, יש לי בחור לישיבה שלכם ממשפחה מצוינת, איזה מידות איזה כישרון איך שהוא ירים את החברים בלימוד, אך יש לו בעיה אחת יש לו חיסרון, שהוא מצאצאי הרשב"א..."

הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל נלחם למען התלמידים בדרכים משלו

שקט שורר מעברו השני של הקו...

ראש הישיבה: "אבל ר' נתן אדלר כבר התקשר אליי אמש ואמר שר' אברהם גניחובסקי רוצה לדאוג לבחור, וכבר אמרתי לו שאין סיכוי אצלנו, אולי כדאי שתנסו אצל הרב..."
"מה? האם שמעתם על הבחור חיסרון כלשהו?"
ראש הישיבה: "לא. שמעתי שהוא ילד מצוין, באמת טוב וחלק, כמו שהרב אומר"

"אז מה הבעיה? אם יש בעיה ממונית נפתור אותה, ובעיות אחרות לא ידועות לנו, אבא שלו תלמיד חכם ואמו יראת שמים, רעייתי שתחי מכירה אותם טוב, וגם היא אומרת שלא יהיו בעיות איתם כלל. אנשים אצילים במיוחד."

הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל

ראש הישיבה: "פשוט, הישיבה מיועדת לסגנון מסוים של תלמידים ויש קו גבול כמה אפשר לקבל אחרים, ועברנו את הגבול."

כאשר רבי אברהם שמע משפט כזה, הזדעזע:
"מה? מה? יש גבול? מדוע לערוך גבולות ולחצות קווים כאשר הבחור טוב ומצויין? וכי אתם מבינים מה שאתם מדברים?! הנה כולי עלמא מודים שהכל טוב, בתעודה הציונים מיוחדים, ואם כן מה הבעיה?!" (כיון שר' אברהם תמיד היה רגוע ונינוח, התלמיד חכם מצידו השני של הקו נבהל).

ראש הישיבה: "העניין של חלוקת ישיבות ותלמידים לפי סוגים, לא אני גרמתי אותן, כן הם פני הדברים לא מהיום ולא מאתמול, שהרב לא יכעס עלי. ולגופו של ענין, הכל סגור, כבר קיבלנו אחרים, והרב שלח כמה שליחים ואמרתי להם שאין מה לחוץ עלי וסתם מצערים אותנו. גם לי קשה עם כל המצב הזה, אינני מתכוון לרעה."
"האם יש מה להתקשר מחר?"

ראש הישיבה: "לא. לדעתי אין לכם מה לטרוח. גם אני הייתי רוצה לקבל אותן, אבל לא הכל תלוי בי בלבד, וכבר קיבלנו מעבר ליכולת, ושהרב לא יתלה סיכויים על חשבון הצער שלי".
התקווה לישיבה זו נגזזה, ור' אברהם לא הרים ידיים. אלא הרים טלפונים לעוד שני עסקנים שיפנו לישיבות נוספות.

(מתוך 'ויאמר הנני')

"אם תחלצו לפני ה' למלחמה" (במדבר ל"ב, כ')

ברגע קשה, כאשר ר' אברהם מסר את נפשו למען הורים כאובים, והעומדים ממול דיברו אליו בצורה לא מכובדת, וראה כי פניו של התלמיד שהלך לצדו החמיצו מכאב, אמר לו:
"לא ראוי לנו להצטער. משל למה הדבר דומה: למלך גדול שנתינו אהבו אותו מאד, וביקשו תמיד לכבדו ולהוקירו.

"המלך אהב עצים יפים וטיפח גינה בחצרו. הגנן שאהב את המלך, היה מסור לו מאד, והשקיע את חכמתו ואונו להנעים למלך בהידור הגינה ויפיה. קצץ את העצים ברגע הנכון, השקה בשעה הראויה, זיבל, ניכש, טיפח, גם נטע עצים חדשים מרהיבי עין - פירות מתוקים ועצי סרק נהדרים.

"ויהי היום, הגנן שכב על האדמה והתלכלך, במו ידיו עשה צלחות סביב העצים כדי שיכלו להשקות את העצים באופן הטוב ביותר. לפתע נשר מהעץ תפוז והתפוצץ על הפנים שלו. העיניים, הפה וכל הפנים התלכלכו מהתפוז שהתפוצץ..."

"הוא נעמד כדי לקנח את הלכלוך והמשיך לעבוד. עמד במרחק אדם לא מוכר תמה ושאל אותו: 'כזו חוצפה ובעיקר כפיות טובה כלפיק, אתה עובד למען העץ משרת אותו בנאמנות משקיע את כל כולך והוא לא התבייש, השיר עליך תפוז שהכאיב ולכלך, ואתה עוד ממשיך לטפח אותו, היתכן?!'"

"אמר לו הגנן: 'וכי אני אוהב את העץ? וכי אני חרשתי צלחת בגלל העץ? לא! ממש לא! אני אוהב את המלך! וכיון שהמלך אוהב עצים אני יגע למענו, ו... אמשיך להתייגע למען הנאתו."

"הנמשל פשוט, יהודי עוסק בעשיית חסד וטובה ליהודי, והללו שהוא עוסק מולם מתנהגים שלא כהוגן, וכי יחשוב לעצמו: ריבוננו של עולם, אני עושה כל כך הרבה למען אחרים וכך הם מתנהגים כלפיי? איזו כפיות טובה! אין לחשוב כך. וכי אני עושה למענו? לא! אני מתאמץ למען הקב"ה שמעוניין שליידים שלו יהיה טוב, ומה איכפת לי אם הוא שפעלתי למענו כפוי טובה, ומלכלך את פני בתפוז רקוב..."

ילד מצאצאי הרשב"א

שיחת טלפון: "כל טוב, צפרא טבא! מדבר גניחובסקי. כבוד ראש הישיבה שליט"א, שמעתי עליכם רק טוב מהפעם האחרונה שדיברנו, ושהישיבה פורחת ומשגשגת. עכשיו תראו, יש לי בחור לישיבה קטנה שלכם ממשפחה מצוינת באמת, איזה מידות, איזה כישרון, איך שהוא ירים את החברים בלימוד, ויעשה אורה טובה בכל תחום. אך יש לו בעיה אחת, כי יש לו איזה חיסרון."

ראש הישיבה נבהל: "מה החיסרון?"

בציניות עדינה: "החיסרון, שהוא מצאצאי הרשב"א..."

"חודש ימים לפני פטירתו, בהיותו בן 98 ישב רבי שלום משאש והתעמק, כדי להתיר 29 נשים מכבלי עגינות. באחד הימים הגעתי למחיצתו בשעה 3 אחה"צ רבי שלום אמר לי: 'כול אני להישבע בפניך כי מהבוקר עד עתה הכנסתי לפי רק כוס חלב אחת ותו לא!'..."

הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א על כח הדבקות בתורה

דבר הנס המופלא עשה לו כנפיים ברחבי עירו של רבי יואל, ובני דורו ראו בחוש את כח התורה המרפא כל חולי ומדווה. מני אז בכל עת שמאן זהו מבני העיר נפל למשכב, הוא לא פנה לרופאים ולרוקחים, כי אם עמד בתוך ארבע אמותיו של רבי יואל, ותכף הבריא כליל ממחלתו!

...

רבי שלום משאש זצ"ל, העיד בפני כי ניסה את הדבר על עצמו ובשרו, ובכל עת שישב ועסק בתורה הקדושה, לא חש בכל צער וכאב! חודש ימים לפני פטירתו, בהיותו בן תשעים ושמונה שנים, ישב רבי שלום והתעמק בדיני אישות, כדי להתיר עשרים ותשע נשים מכבלי עגינות. רבי שלום היה מודע לצערן הכבד של הנשים, אשר בעליהן הותירו אותן בגפן, בלא יכולת להינשא, ולפיכך עמל במשך שעות ארוכות, התייגע ימים רבים וכתב פסקי דין בעניינן, וכל זאת שלא על מנת לקבל שכר!

באחד הימים הגעתי למחיצתו בשעה שלוש אחר הצהרים. רבי שלום הושיט לעברי את ידו הטהורה, ואמר לי בזו הלשון: "כול אני להישבע בפניך כי מהבוקר עד עתה הכנסתי לפי רק כוס חלב אחת ותו לא!"

הבה נתאר לעצמנו ישיש, בן קרוב לגיל מאה שנה, המטריח את עצמו במשך יום שלם בהתרת עגונות, כאשר הכח המניע אותו הוא כח התורה, והרצון העז המפעם בקרבו לשים קץ לצער ולכאב העצום של אותן נשים אומללות, שבעליהן עגנו אותן על לא עוול בכפן. וכל זאת כאשר מהבוקר עד שעת צהרים מאוחרת אין הוא מכניס לפיו כל מזון ומשקה, מלבד כוס חלב בודדת! מכאן נבין ונלמד עד כמה גדול כח התורה להחיות את האדם ולחזק את גופו. אולם לדאבון הלב, רבים אינם מבינים זאת, וכאשר הם נקלעים לצרה, הדבר הראשון שהם עושים הוא למעט בתורה ובתפילה. בריאותם רופפת, מיד הם חדלים להשתתף בשיעורי תורה. כאשר הם מגיעים לבנק ורואים כי הם ביתרת חובה, ראשית כל הם סוגרים את ברזי הצדקה. לאחר מכן הם ממשיכים בכל עניני העולם הזה כסדרם, רוכשים בגדים מעוצבים וחליפות יוקרה, יוצאים לנופש ולסופי שבוע כמו נשיא ארצות הברית.

"ומה עם החובות התופחים והמינוס ההולך וגדל!?"

"אל תדאג!", לפתע יש להם דרשות ובטחון בה' יתברך, "לוא עלי ואני פורעו!"...

על זאת אמר הכתוב: "שמעו דבר ה' בית יעקב... כה אמר ה' מה מצאו אבותיכם בי עוול... וילכו אחרי ההבל ויהבלו". מדוע בכל עת צרה, במקום שתתקרבו אל ה' יתברך ותדבקו במצוותיו, אתם מרבים לעסוק בעניני העולם הזה, ואינכם מבינים כי כל ישועתכם טמונה רק בתורה ובתפילה ובעיסוק בחיי העולם הבא??

(מתוך 'דורש ציון')

"וילכו אחרי ההבל ויהבלו" (מתוך ההפטרה ירמיהו ב', ה')

בדרך העולם, אומר הרב חיד"א, בשעה שנופלות על האדם מעמסות שונות וטרדות פרנסה, ראשית כל הוא מחסיר מסדר יומו את התפילה והתורה. כאשר שואלים אותו מדוע לא בא היום לבית הכנסת? הוא משיב: 'אתה יודע איך זה, יש לי קשוי פרנסה, יש לי משכנתא לשלם, עלי לחתן את הילדים, האוטו שלי נגנב!...' וכן על זו הדרך.

כאשר האדם סובל מבעיה בריאותית כלשהי, קודם כל הוא חדל לבוא לשיעורי התורה, שואלים אותו: 'מדוע לא באת היום לשיעור?'

ובפיו מונחת תשובה מן המוכן:

'לא הרגשתי טוב'. אדרבה, אם היית בא לשיעור ועוסק בלימוד התורה, היית חוזר לאיתנך ולבריאותך, שהרי אדם הלומד תורה שוכח מכל צרותיו ומכאוביו.

ר' יואל סירקיש זצ"ל, מחבר הספר "בית חדש" (הב"ח), זכה למה שלא זכה איש מלבד מרן רבי יוסף קארו, אשר כתב חיבור על

רבי שלום משאש זצ"ל

כל ארבעת חלקי הטור. כיון שרבי יוסף קארו כינה את חיבורו על הטור בשם 'בית יוסף', בא רבי יואל סירקיש אחריו, וכינה את ספרו על הטור בשם 'בית חדש'.

רבי יואל היה יושב יום וליל בבית המדרש, ושוקד על לימוד התורה הקדושה, כאשר אינו מהין להפריעו מתלמודו. באחד הימים נפל אחד מאנשי עירו למשכב, ומשלא נמצאה כל רפואה למחלתו, ביקש ממקורביו שיישאו את מטתו למחיצת רבי יואל כדי שיתפלל עליו שיבריא ממחלתו. בני ביתו של החולה שבו וטענו בפניו כי הגאון רבי יואל עוסק כל ימיו בתורה, ומיהו זה ואיזה הוא אשר ירהיב עוז מלבטלו מתורתו, אך האיש נותר איתן בדעתו ובקש פעם אחר פעם לפגוש את רבי יואל.

בלית ברירה העמיסו את החולה על גבי אלונקה, נשאו אותו לבית המדרש, שם ישב רבי יואל כמלאך ה' צבקות, רכון על ספריו, כשידו אוחזת בעט, ומעלה על הכתב את חידושי תורתו. החולה ומלוויו המתונו בחרדת קודש לרגע בו יתעורר רבי יואל משרעפיו, ויפנה אליהם וישאל למבוקשם. ברם רבי יואל המרוכז בתלמודו לא שת לבו למתרחש סביבו. הזמן הלך ועבר, עד שלפתע החולה שעד עתה היה מרותק למיטתו, קם ממשכבו והחל לצעוד על רגליו כאחד האדם, כשהוא בריא ושלם בכל איבריו. וזאת מבלי שיחליף עם רבי יואל ולו מילה אחת!

אז החל היהודי לחשוב, אז לי ואבוי לנפשי, הנה מה צדקו אמרי בני ביתי שגוי זה אינו אלא גנב, ועתה לא די שאינו משלם לי דמי הנסיעה, אף את מעילי לקח עמו, ועל כולנה, הכנים אותי אל גוב האריות

הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א על מסעות ומידות רעות

אם תשקע העגלה באמצע הנסיעה בבוץ עמוק?, השיב לו הצעיר: "ארד מהעגלה ואדחוף את העגלה להוציאה מן הבוץ". חזר הזקן ושאלו: "ומה תעשו אם העגלה כל כך שקועה בבוץ, עד שאי אפשר לך לדחוף העגלה?", ויען לו: "במצב זה אבקש מכל הנוסעים שירדו מהעגלה ויעזרו בהוצאת העגלה מן המיצר". חזר אותו הזקן ושאלו: "מה תעשה אם אחרי ככלות הכל, עדיין תישאר העגלה תקועה בבוץ?" כאן כבר לא ידע הצעיר מה לענות. אמר לו הזקן: "אם כן אינך ראוי להתמנות במקומי לזכות בתואר 'בעל העגלה דמתא'. הצעיר, שרצה ללמוד את רזי 'תורת העגלונות' שאל את הזקן: "אף אם לא אתמנה לבעל העגלה, מ"מ 'תורה היא וללמוד אני צריך' - הגידה נא לי מהי הדרך הנכונה להוציא את העגלה מהבוץ", נענה לו הזקן: "בעל עגלה מומחה נזהר מעיקרא שלא להיכנס אל הבוץ... וכך יש לנו להתנהג בדעת ובתבונה, שלא להימשך ליפול לתוך הבוץ, אלא יתרחק מן הרע.

ולאיך גיסא, פעם אמר הרה"ק ה'צמח צדק זי"ע, שלכאורה צ"ב מדוע מחירו של סוס חזק שבכוחו לרוץ הרבה, ובמהירות גבוהה, גבוה יותר מהסוס החלש המהלך לאיטו? והלא חיסרון גדול יש לו לסוס המהיר, שאם תועה בסבך עצי היער, ימצא את עצמו במהרה 'עמוק עמוק' במעבה סבך היער, ואילו הסוס החלש, הרי אף לאחר זמן מרובה עדיין ימצא בתחילת 'הטעות'! אלא, מבאר ה'צמח צדק, שמעלת הסוס המהיר היא, שברגע שיתפוס עצמו כי תועה הוא, שוב יצא 'במהירות' תוך כמה רגעים מסבך היער, ואילו החלש לאחר שיתודע - זמן רב יארך לו עד שיחזור לדרך המלך. כמו"כ במלחמתנו נגד יצר הרע: מעלת האדם תלויה ביכולתו לנוס מהר מתוך ההפיכה, ולשוב בזריזות לדרך התורה.

רגיל היה הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע, לספר מידי שנה בשנה לפני קהל עדת צאן מרעיתו, בשעה הגבוהה ביותר בחג השבועות, קודם קריאת עשרת הדברות, עובדה שיש בה כדי ללמדנו פרק נכבד בענין בין אדם לחבירו. וכך הוה מעשה: פעם שאל מלך וויען (ווינא) את הגאון הצדיק, שר וטפסר, רבי שמשון ווערטהיימער זצ"ל (שהיה חי לפני כשלוש מאות שנה, ההגדרה אודותיו היה מדברי ה'חיות יאיר' בתשובותיו), מדוע שרויים עם בני ישראל כבר רבות בשנים בגלות מרה וקשה, כשהם נרדים ונרדפים, מוכים ונבזים, ועדיין לא נושעו- מה פשעם ומה חטאתם לסבול כל כך הרבה?

ויענהו רבי שמשון: "כל זאת בא להם מחמת 'קנאה ושנאה' השורה ביניהם". תשובה זו לא מצאה חן בעיני המלך, שלא היה נראה לו סיבה מספקת להמיט על בני ישראל כל כך הרבה צרות וייסורים, ובחמתו ציווה המלך על רבי שמשון, שעליו לענות לו

המשך בעמוד הבא <<<

"אלה מסעי" (במדבר ל"ג, א')

מעשה ביהודי שהוצרך לצאת למסע ארוך ומייגע, הכין האיש ברכבו מאכל ומשקה לרוב, גם בגדי חול ושבת הטמין לעת הצורך, ואף לקח עמו את הפספורט (דרכון) עם כל האישורים שהכין לעצמו, ממדינות המלך שעליו לעבור דרכן - אשרת כניסה ואשרת יציאה, לכל מדינה לפי חוקיה ודתיה, ואף מקומם של פנסים מאירים לא נפקד. משהרגיש כי הכל מוכן כראוי וכיאות נכנס לרכבו, ככוונתו להתחיל במסעו, אך לצערו, עם כל הכנותיו הגדולות, לא אז הרכב ממקומו אפילו בסנטימטר אחד. מה נתברר? ש'חכם' זה הכין 'הכל בכל מכל', אבל לא שם לבו לדבר אחד והוא העיקר - למלאות את הרכב בגז-דלק, המתאים לרכבו, ומכיוון שכך היאך יסע הרכב, ובמה יגיע למחוז חפצו? ע"כ המעשה.

והנמשל לדידן: פעמים שהאדם מכין עצמו בכל מיני הכנות

לקראת ה': יום טוב משמש ובא - רחץ את ביתו וקנה בגדים חדשים, גזז שערות ראשו כראוי ואף מאכלי חלב לרוב מינים ממינים שונים מילא בבית, אך את ה'דלק' - למלאות עצמו ב'תורה' ו'תפילות' לקראת החג - שכח למלאות בקרבו, היאך יסע ויזוז ממקומו להתקרב

ליעודו ותכליתו? (אך לעולם לא מאוחר, כי תמיד ביד היהודי להתחיל מחדש - כאילו היום ניתנה, וה' יהא בעזרו).

המשיל הגרי"ז מבריסק זצ"ל ('פניני רבינו הגרי"ז' עמוד ע') לעיירה אחת ש'בעל העגלה' שלהם הגיע לגיל ה'גבורות', וכבר לא עמדו לו כוחותיו לעבוד כראוי ב'מסעותיו'. החליטו בני העיר להחליפו ב'בעל עגלה' חדש, צעיר לימים שעדיין כוחו במונתו, וכן עשו, הדבר חרה מאד לבעל עגלה דמתא הוותיק, לכן פנה לבעל העגלה הצעיר, ואמר לו: "אכן מבין אנכי כי זקנתי, וכבר נדרש להביא 'כוחות חדשים', אבל רצוני לבחון אותך עד כמה בקי הנך במלאכתך החדשה, אם תצליח ב'בחינה' מה טוב, ואם לאו-לא תוכל למלאות מקומי". החל הזקן לשאלו: "מה תעשה

תשובה מספקת תוך ג' ימים, ואם לאו, ענוש ייענשו כל בני ישראל תושבי וויען. באותו לילה ערך רבי שמשון 'שאלת חכם' ויענוהו ממרומים שאכן ענה נכונה למלך, ובעוון זה של 'קנאה ושנאה' שרויים בני ישראל בגלותם, ושלא יתרץ למלך תירוץ אחר, כי עוד יראה המלך כי אמת בפיו.

בתחילת החורף יצא המלך עם אחוזת מרעהו לצוד ציד בלב יער, ובהגיעם ליער נפרדו איש מעל אחיו, לצוד כל אחד במקום אחר. אחר כמה שעות לא מצאו המשרתים את המלך, וחשבו בנפשם כי כנראה שב בעצמו לביתו, על כן אף הם שבו לביתם.

המלך שהיה שרוי עמוק עמוק בתאוות הצייד, לא שם על לב כי נשאר לגמרי בגפו, עד שהחלו צללי ערב לנטות, ולא מצא שם שום אחד משריו ועבדיו. ויחרד המלך חרדה גדולה, כי לא אבה לבלות את הלילה בחברת כל מיני משחיתים ומזיקים, חיות טרף למיניהן. בצר לו התחיל לשוטט ביער אנה ואנה, עד שהגיע לנהר שמעברו נראו בתים מוארים, בלית ברירה נפרד המלך מסוסו החביב עליו, ואף מבגדי מלכותו, וכך שהוא עוטה על גופו בגד דק החל לשחות במימי הנהר, עד שעלה מעברו השני של הנהר, וילך בכפר ההוא ערום ויחף - רועד מקור וצינה עזה, דפק על כמה וכמה מבתי הכפר, אשר מרבית תושביו ערלים היו, ואיש לא אבה לפתוח עבורו את הדלת ולהכניסו לביתו, באמרם 'העומד לפנינו מן השדים ומזיקים הוא, ומתייראים אנו ממנו'. החליט המלך לתור אחר דלת שבה קבועה מזוזה, בידועו שעם בני ישראל רחמנים הם, והם יפתחו לו פתח להכניסו בצל קורתם. פשפש ומצא, נקש על הדלת והנה עומד לפניו יהודי, אשר מחזה כזה נגלה לנגד עיניו - איש ערום ויחף, כולו אומר צינה, וארכובותיו דא לדא נקשו, מיד פתח היהודי את הדלת, מיהר להכניסו לביתו, והכין לו כוס חמין ואף מיני תרגימא הגיש לפניו, עטפו ב'פעלץ' (פרווה מחממת) והשכיבו לפני התנור הבוהר, ותחל רוח המלך לשוב אליו. בתוך כך שמע המלך היאך שבעלת הבית מזהרת את בעלה, כי האיש הלז גונב ונוכל הוא, בעוד זמן מה כשתפרוש אף אתה לשינת הליל יגנוב הלה את כל חפצינו ויברח מהבית יחד עם הפעלץ היקר, אך היהודי הרגיע את רוחה, והבטיח שלא יתן שינה לעיניו בכל שעות הלילה, וישמור שהלה לא יגנוב שום דבר.

למחרת היום, שאל המלך את מארחו היהודי: "מה מרחק יש מכפר זה עד לעיר הבירה וויען?", אמר לו היהודי: "מרחק ארבע פרסאות", ויבקשהו המלך שישכור עבורו עגלה, שתוכל ליסע לווען, אמר לו היהודי: "ברשותי עגלה קטנה ואקחך", ויאמר המלך: "נקבה שכרך", ויען היהודי: "ארבע פעריגערס". ויאמר לו המלך: "הנני מסכים ליסע אתך, אך בתנאי שתתן לי את הפעלץ ללבשו בדרך, כי כל עצמותי רועדות מקור". עתה שבה בעלת הבית לגעור בו שערל זה יהרוג אותך על אם הדרך, את הפעלץ יקח לעצמו... אך הוא לא שת לבו לכל אלה, והרגיע אותה לאמר כי עוד מעט שוב ישוב וכספו בידו.

משהגיעו לעיר הבירה שאל היהודי את המלך להיכן פניו מועדות? ויען המלך שיקחהו אל ארמון המלוכה, אך היהודי התיירא, ואמר בוודאי ענוש ייענש על ההתקרבות לארמון המלך, ויאמר לו המלך: "אל תירא ואל תחת - אני אתרץ את הכל". והנה, אך הגיעו עד לפני שער המלך, קפץ המלך מהעגלה וינס הביתה, כשהוא לבוש בפעלץ

היקר של היהודי, וכל בני ביתו של המלך שמחו מאד בחזרתו. אז החל היהודי לחשוב, אוי לי ואבוי לנפשי, הנה מה צדקו אמרי בני ביתי, שגוי זה אינו אלא גנב, ועתה לא די שאינו משלם לי דמי הנסיעה, אף את מעילי לקח עמו, ועל כולנה, הכניס אותי אל גוב האריות - אל ארמון המלוכה, ועד מהרה יבואו שומרי הסף ויכלאוני. ואכן, לא עברו אלא כמה רגעים וסריסי המלך הגיעו, ויאמרו ליהודי שהמלך פקד להביאו אליו לפני ולפנים. בהיכנסו אמר לו המלך שלא יפחד, כי ברצונו רק לדבר דברים אחדים עמו, וישאלהו המלך: "התכריני?", ענהו היהודי: "לא ראיתי את המלך מעודי עד היום הזה". אמר לו המלך: "אבל אנכי מכיר אותך היטב, ואף את ביתך מכיר אנכי, ואת כליך ומטלטליך, וכל מצבך ומעמדך", ויען האיש ויאמר: "אין חכמה כחכמת המלך, כי יודע הוא כל מה שיש בחדרי חדרים בביתו של בן הכפר..."

אמר לו המלך: "לא חכמה יש כאן, אלא זה עתה הייתי בביתך, כי אנכי האיש שישן אצלך בזה הלילה, עתה אמור נא לי מה אשלם לך בעד המאכלים והמשקה שהחייט נפשי?" אך היהודי לא השיב מאומה. שב המלך לומר, "אפשר לך לבקש ממני ממון רב כמה שתרצה!", ושוב לא ענהו היהודי. המלך בשלו, "אם תרצה אתן לך שדות וכרמים", ושוב נאלם היהודי מהשיב. הגדיל המלך ואמר לו: "אפילו אם תבקש עיר

וכך שהוא עוטה על גופו בגד דק החל לשחות במימי הנהר, עד שעלה מעברו השני של הנהר, וילך בכפר ההוא ערום ויחף - רועד מקור וצינה עזה

שלימה מערי הכיכר אתננה לך במתנה גמורה על שהצלת את חייו", ועדיין החריש היהודי. אמר לו המלך: "אם לא תענני, לא תקבל אלא ארבעה פעריגערס המגיעים לך כבעל עגלה".

פתח היהודי את פיו ואמר: "ישמעני אדוני המלך, לפרנסתי מסתובב אני בין העיירות כרוכל. אך בתקופה האחרונה החל יהודי פלוני לבוא אל הכפר שלנו, והוא קונה סחורות ועורות וכיו"ב מדרי הכפר, ובזה הינו משיג את גבולי, ימלא המלך את שאלתי ובקשתי, ויפקד פקודתו לאסור על היהודי מלהכנס אל גבולות הכפר..." כשמוע המלך כל זאת, נענה ואמר כמה צדקו דברי רבי שמשון, כי גדלה הקנאה והשנאה בין בני ישראל, כי יהודי שוטה זה, היה בידו להתעשר בין רגע כעשירים הגדולים שבכל סביבותינו, ואעפ"כ העבירתו הקנאה והשנאה על דעתו, וביקש שטויות כאלו. ויקרא המלך לרבי שמשון ופקד עליו לשלם ליהודי...

עלינו ללמוד מהאי עובדא... אמונה טהורה בהנהגת ה' בעולמו, שאי אפשר לאדם לקחת פרנסת רעהו ולהשיג את גבולו. ומאידך, לענין בין אדם לחבירו, שעבור 'קנאה' אחת מוכן האדם לאבד כל הון ועושר, העיקר שלפלוני לא יהיה מאומה...

(קטעים מתוך גליון 'באר הפרשה' שבועות ע"ז)

ה'חזון איש' שמע את הסיפור, והבין שגם לו אין מה לעשות בשעה כזו, שאל אותו: "אז מה אתה רוצה שאני אעשה?" היהודי השיב לו בתמימות ובביטחון: "אני רוצה שהרב יגיד שהמים יפסיקו לזרום בצינור". ה'חזון איש' עשה כמבוקשו ואמר: "אני אומר שהמים יפסיקו לזרום בצינור"

הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל על כוחם של גדולי ישראל

רוצה שהרב יגיד שהמים יתחילו לזרום בצינור, והחזון איש עושה כדבריו ואומר: 'שהמים יתחילו לזרום בצינור'. וכך הווה, באותו הרגע שוב חזרו המים לצינור, ומיד הביאו אינסטלטור שתיקן את הנזילה של המים...

סיים הגרב"צ ואמר: "זה הכח של אמונת חכמים, היהודי הזה האמין בתמימות בדבריו של החזו"א, בלא לדרוש ובלא לחקור אחריו, וקבל את כל דבריו באמונה שלמה כתורה מסיני, לכן זכה לראות המופתים הללו. והחזו"א בעצמו לא היה אומר כך לכל אחד, ורק אצלו, שידע שלבבו שלם באמונה שלמה, לכן אמר את דבריו, והקב"ה קיים את דבריו "ככל היוצא מפיו יעשה". (סיפור זה היה מספר הגרב"צ, והוסיף שהכיר את היהודי הזה, ובאמת אמונתו בחכמים היתה בשלמות ובתמימות)

...

עוד סיפר הגרב"צ, בשנת תשד"מ באחד מימי החורף באו אנשי קוממיות אל מרן הסטייפלר זצ"ל, וביקשו ממנו ברכה לתבואה שזרעו בשדותיהם. והמעשה היה, שכבר עמדו באותה העת באמצע החורף, ועדיין כמעט ולא ירדו גשמים, ומחמת כן היתה סכנה גדולה לכל התבואה שזרעו שהיא תיפסד. ואמרו לסטייפלר שאם תוך כמה ימים לא ירד גשם כל התבואה שזרעו תתקלקל וביקשו ממנו שיברכם ויתפלל עליהם שירדו להם גשמים. הסטייפלר ברח אותם שהכל יהיה בסדר, שגשמים ירדו ולא יהיו להם שום הפסדים. הם רק יצאו מהסטייפלר והתחילו לנסוע לביתם, וכבר בדרך התחילו הגשמים לרדת, לשמחתם ולשמחת כל עם ישראל.

בא אחד לסטייפלר ואמר לו שכולם מדברים על המופת הגדול שעשה, שמיד לאחר שברכם, התחילו הגשמים לרדת. הסטייפלר בענוותנותו ביטל את דבריו, ואמר: "אין כאן לא מופת ולא חצי מופת, באותו יום היה צריך לרדת גשם גם בלא הברכה שלי, ובדיוק באותו יום הם באו וביקשו ברכה שירד גשם, וכמובן שירד גשם שממילא כבר היה צריך לרדת, וכי לזאת יקרה מופת?".

הסטייפלר המשיך וסיפר לו, שהיה מעשה כזה אצל האור שמח, שהיה רב בעיר דווינסק. כמה שנים לפני שהאור שמח הגיע לעיר, התרחש מעשה נורא בעיר. סמוך לעיר היה נהר גדול, הנהר עלה על גדותיו ושטף את כל העיר, וגרם נזק וחורבן גדול עד מאד לכל העיר וגם הרבה אבדות בנפש היו שם. אחר כך הנהר חזר לקדמותו, ובמשך זמן רב עמלו קשה כדי לשקם מחדש את העיר. עברו כמה שנים וה'אור שמח' קיבל את הרבנות בדווינסק, והנה יום אחד הבחינו התושבים שהנהר שוב מתחיל לעלות על גדותיו, והסכנה חזרה שוב לעיר. האנשים נבהלו עד מאד, שלפי הטבע היה נראה שתוך זמן קצר הנהר יתחיל לשטוף את העיר ולגרור בה הרס וחורבן. הבהלה בעיר היתה עצומה, ואנשים רצו אל רב העיר, ה'אור שמח', והתחננו לפניו שיתפלל עליהם שיחוסו עליהם משמים והנהר יחזור לקדמותו ולא ישטוף את העיר.

"כָּכֵל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה" (במדבר ל', ג')

ידועים דברי החיד"א, שמפרש בפסוק בדרך רמז: "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה", שכל מי ששומר את כח הדיבור שלו שלא יתחלל, ונזהר מדיבורים אסורים וכיוצא בזה, הרי הוא זוכה שיתקיים בו "ככל היוצא מפיו - יעשה", שהקב"ה ישמע לתפילותיו ולבקשותיו, וכל מה שיבקש-הקב"ה יעשה.

סיפר הגרב"צ פלמן זצ"ל: "היתה בבני ברק משפחה שעלו ארצה מהונגריה, והיו מאד קשורים למרן החזון איש זצ"ל, כל דבריו היו אצלם 'קודש קודשים', וכמעט בכל מעשה היו מתייעצים עמו, וכפי שאמר להם לעשות כך עשו, לא זזו מדבריו ימין ושמאל, וקיימו את כל דבריו באש ובמים.

"פעם אחת ביום שישי סמוך לכניסת השבת, התפוצץ בביתם הצינור של המים, וכל הבית התמלא במים. השעה היתה כבר דחוקה, ולא היה אפשרי במציאות לקרוא לאינסטלטור לפני הדלקת נרות. היהודי בעל הבית לא ידע מה לעשות, לא היתה שום אפשרות לסגור את הברז של המים, ומרגע לרגע הבית מתמלא בעוד ועוד מים, עד כי באו מים עד נפש. ועוד מעט כבר צריך להדליק נרות

הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל

שבת, ובמצב כזה אי אפשר לעשות כלום.

"כשראה את חומרת המצב רץ מיד בבהלה אל החזון איש, בביטחון שהוא בוודאי ידע איך להושיעו. הגיע לבית, נכנס אל חדרו במהירות והתחיל לבכות על הצרה של צינור המים שהתפוצץ להם בתוך הבית, כשהוא מחכה לתשובתו של החזון איש שתושיעו. החזון איש שמע את הסיפור, והבין שגם לו אין מה לעשות בשעה כזו, ושאל אותו 'אז מה אתה רוצה שאני אעשה?'. היהודי השיב לו בתמימות ובביטחון: 'אני רוצה שהרב יגיד שהמים יפסיקו לזרום בצינור'.

"החזון איש עשה כמבוקשו ואמר: 'אני אומר שהמים יפסיקו לזרום בצינור'. היהודי חזר לבית, ודבריו של החזון איש אכן התממשו, המים הפסיקו לזרום בצינור. ובמהירות הוציאו את כל מים שהיו בבית, והתכוננו לקראת שבת בשמחה ובטוב לבב, על הנס הגדול שקרה להם.

"במוצאי שבת חזר שוב היהודי הזה אל החזון איש, וסיפר שבאמת המים הפסיקו לזרום בצינור ביום שישי, אלא שכיון שהפסיקו המים לזרום, שוב לא היו להם מים בכל הבית, כי המים בבית הגיעו דרך הצינור הזה. החזו"א שואלו: 'ומה אתה רוצה שאני אעשה? והיהודי משיב באותה תמימות ואמונה: 'אני

שני השוחטים היו ידידים טובים, הם חיו בשלום ובשלוה, אך היצר הרע יודע לנצל הזדמנויות כאלו, ומטבעם של דברים השלום והשלוה הפכו למדון ומריבה, כל שוחט הקהיל סביבו פעילים ומשפיעים, הללו טוענים בכה והללו בכה, ואש המחלוקת התלקחה ומאנה להירגע

המכתב שלא הגיע ליעדו וגרם לאש המחלוקת לבעור ולכלות את אנשי המדון

הרב ישראל ליוש

אנשי דלא מעלי ניסו לגרור את המחלוקת ההלכתית למחלוקת אישית: "תדע" - אמר לו רבי בן ציון - "בדיון ההלכתי, כיצד שתנהג - יש לך על מי לסמוך, אבל להחזיק במחלוקת - אין לך כלל על מי לסמוך".

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, סיפר מעשה שהיה בעיירה 'קשעפיץ' הסמוכה ל'צ'נסטחוב' בפולין: בני הקהילה חיפשו שוחט כשר, ירא אלוקים, שיהיה ראוי לשחוט עבור בני הקהילה. הצעות רבות הועלו, ומתוכן, לאחר סינון ובירור, נשארו שתי הצעות ראיות.

ראשי הקהל החליטו כי יערכו בחירות בין שני השוחטים, וכך יקבע מי מהם ימונה כשוחט העיירה. שני השוחטים היו ידידים טובים, הם חיו בשלום ובשלוה, אך היצר הרע יודע לנצל הזדמנויות כאלו, ומטבעם של דברים השלום והשלוה הפכו למדון ומריבה, כל שוחט הקהיל סביבו פעילים ומשפיעים, הללו טוענים בכה והללו בכה, ואש

בעל השפתי צדיק מפילץ זצ"ל

המחלוקת התלקחה ומאנה להירגע.

אחד השוחטים היה מקורב אל בעל השפתי צדיק מפילץ זצ"ל, ושלח אליו מכתב, בו הוא מפרט את דבר הפלוגתא עם השוחט השני, ומבקש ממנו עצה: מה תפקידי בעת הזאת? שלח לו השפתי צדיק: "מחלוקת היא אש, ומאש בורחים, שא רגליך והימלט מן המקום אשר אתה שמה".

המכתב טרם הגיעו ליעדו - אל השוחט, הוא הגיע לידי אחד מן הפעילים שציידו לטובתו, הלה לא רצה שהשוחט יעזוב את העיר, ועל כן החליט שלא למוסרו לידי השוחט, וכך השוחט נשאר בעיר, וכדרכה של מחלוקת היא המשיכה לבעור במלוא העוצמה. כעבור שבוע, השוחט - תלמידו של השפתי צדיק הלך לעולמו בפתע פתאום, והמגפה לא נעצרה, אחריו מתו עוד כמה ממרחרי הריב, ומלבי המדון. הדבר היה לפחד פחדים וחרדת אלוקים בתוככי הקהילה, הכל ראו עד היכן מגעת שריפת המחלוקת.

לימים נודע דבר תשובתו של השפתי צדיק לתלמידיו, גם פרשת העלמת המכתב ע"י 'ידידו' נודע אף הוא למשפחתו, ומספרים שעד כמה דורות היה קשה לבני משפחת השוחט למחול לו על מעשה נלוז זה, שלא מסר לאבי המשפחה את דבריו הנחרצים של מורו ורבו, ובזה גרם לסילוקו מהעולם בטרם עת.

"וַיַּעַל אֶהָרֶן הַכֹּהֵן אֶל הַר הַקָּדָשׁ עַל פִּי ה' וַיִּמָּט שָׁם" (במדבר ל"ג, ל"ח)
השבת מברכים את חודש אב. השבוע בראש חודש אב, יחול יום פטירתו של אהרן הכהן. הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל מעיר, כי לא מצאנו בכל התורה כולה שתציין ותקבע לדורות יום פטירתו של צדיק, והנה אצל אהרן הכהן מציינים את יום פטירתו, והוא אף נקבע בהלכה כיום תענית צדיקים, שעל אף שהוא חל בראש חודש מותר לצום בו. וכאן הבן שואל, מה נשתנתה מיתנו של אהרן משאר אבות האומה?

אלא, מבאר הרב פינקוס, אהרן היה אוהב שלום ורודף שלום, על לוח לבו היו קבועים שמותיהם של שנים עשר שבטי קה, הוא החזירם אל תוך לבו, והיה עסוק כל העת בהשכנת שלום בין איש לרעהו ובין איש לאשתו, לכן פטירתו מהעולם היתה בכיה לדורי דורות, כי הכל הרגישו בחסרונו, משום שפטירת משכין שלום - הרי נותנת את אותותיה בקרב האומה כולה. יש אף להוסיף, כי לא לחינם סיבב מסובב כל הסיבות שיום פטירתו של אהרן יחול בחודש אב, שממעטין בו בשמחה מפני החורבן, שהרי המקדש נחרב בגלל שנאת חינם, א"כ כמה ראוי לציין ביום זה אף את פטירתו של מי שנלחם כל העת, ופעל בכל מאודו לאהבת חינם.

יום פטירת אהרן נקבע לדורות כי הוא המלמד לכל הדורות שצריך לשנוא את המחלוקת ולאהוב את השלום, כי הרי בטבעו של האדם המחלוקת מתוקה ואהובה יותר מן השלום, השלום הרי משעמם וחסר ענין, ואילו המחלוקת הרי מלבה יצרים, מעוררת סקרנות ומעסיקה מאוד את הנוגעים בדבר, דוקא לכן, אומרת לנו המשנה "הוי מתלמידו של אהרן...", למד ממנו להיות 'אוהב שלום ורודף שלום', נגד האופי הטבעי של אהבת המחלוקת.

לעיתים, מניע המחלוקת הוא ענין רוחני, אך מי שאינו ירא ה' וחרד לדבריו, עלול לרכב על הענין הרוחני הזה וללבות את אש המחלוקת, עד שהיא תתלקח ותצא משליטה.

ידועים התבטאויותיהם של גדולי הדורות בגנות המחלוקת, והצורך הגדול להתרחק ממנה, כמו מאש בוערת בשדה קוצים. על מרן החפץ חיים מסופר, שכאשר התעורר ויכוח בעיר ראדין, והוא צפה שזה עלול להיגרר למריבה ומדון, הוא היה עוזב את העיירה לתקופה מסוימת, ולא היה חוזר אליה עד ששקטה המהומה ונרגעה אימת המחלוקת, אף שלא חשש שהוא ייגרר אליה, מכל מקום לא רצה להימצא בקרבת אנשי הריב.

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, התבטא פעם לאחד מבאי ביתו, שעסק בעל כרחו בענין סכסוך כלשהו: "דע לך! מעולם לא היה יהודי שהפסיד מוויתור בשעת מחלוקת".

הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, ענה לאדם שבא לשאול אותו 'בתימות' על ענין הלכתי רגיש, שנחלקו בו גדולי ההוראה, אך

הפוחז השתולל בהיכל הישיבה, עד שניגש אליו ר' אלחנן וסרמן לגרשו, בתגובה אמר לו הפוחז 'בלי ידיים! ענה לו ר' אלחנן 'אתה בלי ידיים! ותהום כל העיר...

הרב בנימין גולד

"לא יחל דברו פְּקֵל הַיָּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה" (במדבר ל', ג')
ידועים דברי חז"ל על כוח דיבורו של צדיק - 'צדיק גוזר והקב"ה מקיים' אמרו חז"ל בגמרא במועד קטן (ט"ז, ב'): לצדיק ניתן כח עצום בבריאה, שיש בכוחו לגזור והקב"ה מקיים על ידו!! מהיכן ניתן לו כח עצום זה?

המהר"י אסד (בספרו 'דברי מהר"י'), וכן החיד"א (בספרו 'מדבר קדמות' עמ' ד'), מגלים מקור כח זה שנלמד מהפסוק בפרשתנו "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה": אדם השומר על מוצא פיו, ואינו מחלל דבריו לענייני חולין, וכל דיבוריו וענייניו הם רק לשם שמים, אז מבטיחו הקב"ה ש"ככל היוצא מפיו יעשה".

וזהו 'צדיק גוזר והקב"ה מקיים', שהרי אדם שכל מטרת ענייניו הגשמיים היא אך ורק כדי שיהיה לו כח לעניינים הרוחניים, לקיים

מצוות ה'; גורם בכך שכל ענייניו

הגשמיים: אכילתו, משאו ומתנו,

וכל צרכיו, כולם ייחשבו כמכשירים

לעבודת ה' שלו, כמבואר ברמב"ם

(יסודי התורה פ"ג), ואדם כזה

נקרא צדיק בכל דרכיו, ועליו

הקב"ה אומר (שמואל ב', כ"ג):

"מושך באדם צדיק מושל ביראה

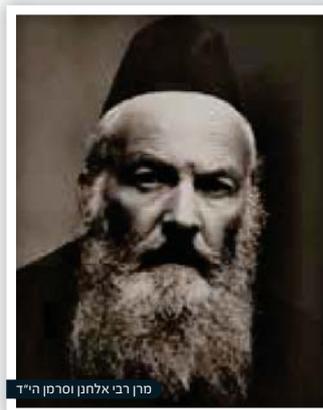
אלקים" - אני מושל באדם, ומי

מושל בי? צדיק, שאני גוזר גזרה

והוא מבטלה (מו"ק ט"ז, ב').

חידוש נוסף ומבהיל חידש בעניין

זה מרן הגאון ר' אלחנן וסרמן

ספר רבי אלחנן וסרמן הי"ד

ה"ד (הובא בספר 'אור אלחנן' א' עמוד קפ"ב), בהביאו את דברי

הגמרא בכתובות (ס"ב, ב') על רבי ינאי, ששיער שמת חתנו, רב

יהודה בריה דר' חייא, והוציא מפיו מילים אלו, ואף שהיה טעות,

דיבורו התקיים 'כשגגה היוצאת מפי השליט', וביאר ר' אלחנן,

שבמעשה זה אנו רואים שעניין כח הדיבור הוא לא רק מצד "רצון

יראיו יעשה", שהרי ר' ינאי לא רצה במות חתנו, וזה היה דיבור

בשגגה, אלא רואים מכאן שדיבור של פה קדוש, פועל בטבע אף

בלא שום כוונה, שכך יצר הקב"ה את האדם, שחוש הדיבור שלו

צריך לפעול ולעשות רושם, כסכין חד תער, שכל מקום שנוגע הוא

חותך, אף אם לא היתה כוונה לכך.

והמשיך ר' אלחנן, שכל זה הוא כל עוד הסכין חדה כתער ולא

עלה בה חלודה, אבל אם הסכין החלידה, היא אינה חותכת בהעברת

התער, עד שיסירו ממנה החלודה לחלוטין וישייפוה כמקדם, כך

הוא כח הצדיקים, שדיבורם הוא כסכין חדת תער שלא עלה בה

שום חלודה, שכל דיבורים אסורים וכדו', ולכן כל דיבור היוצא

מהם אף בשגגה, הרי יש בו כח להרע ולהיטיב.

...

בספר 'אור אלחנן' שם, מסופר בהקשר זה על כח הדיבור של

פה קדוש מעשה נורא שקרה עם ר' אלחנן: בחור אחד בישיבת

ברנוביץ', ישיבתו של ר' אלחנן, הלך ברחובות העיירה בליל שושן פורים, ובדרכו פגש קבוצת פוחזים ששבו זה עתה ממסיבת הוללות. הבחור העיר להם שזרכם הנלוזה אינה תואמת את השקפת התורה והמשיך לשיבה. הבחורים ההוללים רתחו על 'חוצפתו' של בן הישיבה, והלכו לקרוא לחבריהם על העזות של בן הישיבה, שהעז להעיר להם על התנהגותם.

כשחמתם בוערת בהם ושכרותם לא פגה, החליטו לנקום בבחור

זה, ושמו פעמיהם לעבר היכל הישיבה, שהמה באותה עת מלימודם

של שלוש מאות בחורים, במטרה לאתר את הבחור שהעיר להם.

הם סובבו בין ספסלי בית המדרש, בחיפושם אחרי הבחור שהעיר

להם, והשרו אווירת פחד ואימה באימים וקללות בהיכל הישיבה.

הבחורים ששהו אז בישיבה נבהלו וההרגשה היתה קשה ונוראה.

והנה לפתע, נראתה בפתח האולם דמותו רבת ההוד של ראש

הישיבה ר' אלחנן. כשראה רבי אלחנן את הבחורים הריקים והבין

את אשר הולך לקרות, התקדם לעברם וציווה עליהם בקול תקיף

לעזוב את היכל הישיבה! אחד מהם, קל דעת ועז פנים, ניגש לרבי

אלחנן, ניסה להודפו בידיו ואמר לו בחוצפה: "חאנא, אן הענט!'

(בלי ידיים!). רבי אלחנן השיב לו בקרירות: "דו אן הענט!" (אתה

בלי ידיים!). תוקף דעתו של ר' אלחנן ומבטו, הרתיעו את הפוחזים

והם הסתלקו מיד מהיכל הישיבה.

לא עבר זמן רב והעיר כולה נחרדה... שמועה מזעזעת פשטה

בעיר: אותו נער חצוף ועז פנים, לקה בפתע בשיתוק בשתי ידיים!!

דיבורו של ר' אלחנן 'אתה בלי ידיים' התקיים מיד, ואותו פוחז

נשאר עד סוף ימיו 'בלא ידיים'...

...

בספר 'אוצרות התורה' מסופר על הגאון מוילנא זיע"א, שבא לסוכתו

אחד מתושבי עירו בחול המועד סוכות, לקבל את ברכתו, ומרוב

עמקותו בתורה לא הבחין בו ולא האיר לו פנים כמנהגו בקודש.

חשב הלה כי יש להגר"א טינה עליו, ושאלו על מה ולמה מתייחס

אליו כך? ענה לו הגר"א, כי אין לו שום טינה עליו, וכדי לפייסו

אף ברכו 'יהי רצון שתחיה עד מאה שנה!! ברכת הצדיק נתקיימה,

והלה האריך ימים והגיע בשיבה טובה לשנתו התשעים ושמונה.

באחד הימים נחלש וחלה. ובני ביתו. שפחדו בגלל גילו המופלג

כי חולשתו יכולה להביא למותו, רצו להזמין לו רופא כדי לחזקו,

אך הוא סירב בכל תוקף, באומרו: "הלא בידי ברכת הגר"א לחיות

עד מאה שנה, ולחשבון זה חסרות עוד שנתיים וכמה ימים, ולא

אוותר אף יום אחד!", וכן היה, אותו זקן ביום הולדתו המאה

נפטר לבית עולמו...

עוד מסופר שם על הגר"א זיע"א (ויש גרסאות שהמעשה היה

עם החתם סופר זיע"א), שפעם חש כאב בגרונו, ושלחו בניו לרופא

שיבוא לבדוק את סיבת כאביו. הרופא בדקו ואמר שרואה שעלתה

לו שם יבלת מלאה מוגלה, וחייבים לנתח אותו כדי להוציאה, ואם

לאו ח"ו יוכל להיחנק.

בעירו היתה אשה היודעת לחש, ועל כל מחלה היתה נקראת

ללחוש על המכה והאדם היה נושע. ספרו להגר"א על אותה

המשך בעמוד 13 <<<

מרן החזון איש תפס כסא מטבח ללא משענת, העמידו ליד ארון הספרים, קפץ עליו כנעה, הוריד ספר תשובות חת"ס, שהיה במדף העליון, דפדף בדפיו ובקש ממרן הגר"ש וואזנר שיראה לו היכן הדברים כתובים

מרן החזו"א נושא ונותן בהלכה עם מרן הגר"ש וואזנר על שאלות שונות שבאו לפניו

הרב מנשה גליקזאהן

"זאת תקת התורה" (במדבר ל"א, כ"א)

פירש בעל המשך חכמה: "למ"ד גיעולי מדין חידוש אתי שפיר לשון חק, אבל לדין דטעם כעיקר ולא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא מאי חידוש? נראה דכמו דבשר בחלב דחידוש הוא דכל חד היתרא ובתערובות אסור כן הדין הכא כמו ששם גלתא רחמנא דתערובות טעם כעיקר מדאסרא רחמנא החלב ע"י טעם הבשר כן הכא טעם כעיקר בגיעולי כלים וצריכים הכשר וליבון, וזה שאמר שזאת דין חוקת התורה של בשר בחלב, יש לו שהוא חוק בלי טעם ועיין יומא ס"ז ע"ב."

פסיקותיו ההלכתיות של עמוד ההוראה, מרן הגר"ש וואזנר זצוק"ל, היו מתקבלות בקרב עמך בית ישראל בכל קצוות תבל. ביראת כבוד היו מקבלים את פסיקותיו ונשמעים להוראותיו. כעמוד ההוראה של הדור הונחו לפתחו שאלות מכל תחום וענין. בדבר ה' זו הלכה, רבות מהן חמורות שבחמורות, ועוד רבות שהיו "דיני נפשות". ראו בחוש את הסיעתא דשמיא המיוחדת שליוותה אותו, בשעה שהיה פוסק את פסיקותיו.

בספר "הפוסק" מובאות עובדות מרתקות על הקשר המיוחד שנקרם בין מרן החזו"א לגר"ש זצוק"ל, החל משנת תש"ז עת הטיל החזו"א על רבינו את עול הרבנות בשכונת זכרון מאיר בבני ברק. יחס נדיר ומופלא נהג החזו"א ברבינו, החשיבו כמרא דאתרא לכל דבר ועניין, כשהוא מורה לציבור יראי ה' לשאול את רבינו שאלות בהלכה וכשהוא סומך את ידיו על הגאון הצעיר גאב"ד זכרון מאיר. עוד לפני שהתמנה כמרא דאתרא, ראו את חיבתו והערכתו של החזו"א לרבינו. היה זה כאשר נפגשו השניים בשכונת גבעת רוקח בבני ברק, רבינו החל ללוות את החזו"א. כאשר הגיעו לצומת דרכים, וכל אחד היה צריך לסור למעונו הוא, המשיך החזו"א ללוותו עד הגיעו למחוז חפצו באומרו: "רב אין לו ללכת לבד", לכך ליווהו. באחת הפעמים, כאשר הגיע רבינו לביתו, מוצא הוא את החזו"א עומד ע"י דלת ביתו, לפליאתו אמר לו החזו"א: "הן עתה סוף שנת השבע, ויש לבוא לבית רב השכונה לסדר פרובול..."

מאותה תקופה, בה החל רבינו לכהן כמרא דאתרא דזכרון מאיר, הרבה מרן החזו"א לחלוק כבוד ולהשריש את העובדה כי הוא המרא דאתרא. פעמים, כאשר נכח רבינו במעונו של מרן החזו"א, בשעה שבאו לפניו שאלות בדיני איסור והיתר, לא היה משיב החזו"א קודם שהיה מבקש את רשותו של המרא דאתרא. שאלות שונות שבאו לפניו היה מרן החזו"א מציגן לפני רבינו, והיה נושא ונותן עמו בהלכה.

"דבר ה' זו הלכה"

מרן החזו"א סמך ידיו על הגאון האדיר זצ"ל, ואת שוחרי פניו היה מפנה שישאלו דבר ה' זו הלכה את הגר"ש וואזנר זצוק"ל. כך, איפא, סח הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל בערוב ימיו, כי באחד

הימים פנה למרן החזו"א בשאלה: למי לפנות כאשר מתעוררות שאלות בהלכה? "אם יש לך שאלות בהלכה", השיב לו החזו"א, "לך אצל הרב וואזנר". הוראה זו חזרה ונשנתה אף מפי גיסו של מרן זצ"ל, רשכבה"ג מרן הסטייפלער זצ"ל, שבמענה לשאלת חכם למי לפנות בשאלות בהלכה השיב לו: "אצלנו שואלים את הרב וואזנר". על אחת ממאות הפעמים בהן ביקש מרן החזו"א לשמוע את דעת המרא דאתרא, שח

אחד מתלמידי החכמים שנכנס למעונו של מרן זצ"ל, כשפרשיות תפילין בידיו ושאלתו בפיו, שלאחר בדיקת הסופר נתעורר לו ספק באחת האותיות. לאחר התבוננות בפרשיות, השיבו מרן זצ"ל: "אתה צריך להחליף הפרשיות בגלל האות צ' שאינה כתובה כהלכה". היות שכבר ידע השואל שמרן החזו"א פוסל אות

מרן החזו"א זצ"ל

צ' הפוכה, חזר ושאל שוב: "חוץ מהצ' הכל כשר?", ונענה באחת: "צריך להחליף הפרשיות". תוך כדי דיבור נכנס לחדרו המרא דאתרא זצ"ל. "כמובן", שח הת"ח השואל, "התחלתי לצאת מהחדר כשהפרשיות עדיין בידיו של החזו"א, והנה מראה החזו"א את הפרשיות לרב וואזנר, ושואל אותו מה דעתו בזה, אמר לו הגר"ש שראה בתשובות חת"ס שמביא, כי רבו הגאון רבי נתן אדלר כתב כן את האות צ' ביו"ד הפוכה. המשיך המעשה מלמד על היראה שחש הגר"ש זצ"ל בעומדו קמיה מרן החזו"א: "היה זה מחזה נורא", ממשיך מרא דעובדא לספר, "לראות איך האדמו פניו של החזו"א. תפס כסא מטבח ללא משענת, העמידו ליד הארון, קפץ עליו כנער והוריד ספר תשובות חת"ס סופר' שהיה במדף העליון. דפדף בדפיו וביקש מהגר"ש וואזנר שיראה לו היכן הדברים כתובים. הגר"ש פשפש ולא מצא, לפיכך החזיר לי את הפרשיות ללא אומר ודברים והלכתי לדרכי. לאחר כמה ימים הייתי בבית מרן הגר"ש וואזנר ואמר לי: "כשעמדת בביתו של מרן החזו"א הייתי נרעש ונפחד, ולא מצאתי מקום דברי חת"ס סופר', אך כשבאתי לביתי מצאתי הדברים, וכבר הודעתה הדבר לחזו"א..."

יהודי נוסף שנתבקש ע"י החזו"א לשאול בפניו את כל שאלותיו, שח כי באחד הימים שהתעוררה אצלו שאלה, לא אסתייעא מילתא לשאול את פי מרן זצ"ל, ופנה למעונו של המרא דאתרא זצ"ל לשאלו. הגר"ש זצ"ל הורה לאיסור בדבר שאלתו. הלה חשב לתומו שיתכן שכאשר יבוא אל החזו"א וישאל השאלה, יתיר לו הדבר. כאשר נכנס בסופו של דבר לפני החזו"א והציג את שאלתו, הופתע לשמוע את דבר מרן זצ"ל: "על השאלה הזו כבר פסקו לך לאיסור..."

הכותל המערבי תשע"ז: גם ל"בזק" ישנו קו ישיר לכותל המערבי, בו אתם מוסרים שמות ונציגי 'בזק' מעבירים אותם לבין אבני הכותל...

הכל על שריד בית מקדשנו 'הכותל המערבי' שיבנה במהרה בימינו

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

"כִּי אֲנִי ה' שֶׁנֶן פְּתוּךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר ל"ה, ל"ד)

הכותל המערבי לפני אלף שנה: משה פונה להתפלל להקב"ה ליד "הכותל המערבי". הוא יוצא מביתו, עובר מספר סמטאות, פונה שמאלה ומגיע למקום התפילה המקודש ליהודים. לא, משה לא הגיע לכותל "שלנו". הוא הגיע אל "שער הרחמים", שם התפלל רב האי גאון, שם התפללו היהודים מאות שנים. הכותל המערבי, שנת תש"ט: הצדקנית החסודה מרת בריינדל מביטה מהבית הגבוה שבירושלים החדשה לעבר "הכותל המערבי". היא מיישרת מבט לכיוון ירושלים העתיקה ומכוונת את עיניה ואת ליבה אל הכותל, השבוי בידי לגיונרים חמושים. לא, היא איננה יכולה להתקרב אל הכותל, השרוי ביד זדים, בידי המלך הירדני שוחר המלחמה.

הכותל המערבי, שנת התשע"ז: רחבת הכותל עמוסה וגדושה ביהודים רבים, הבאים לשפוך את צקון לחשם לפני הבוא יתברך. בצד ימין תפגשו עשרה תלמידי חכמים, האוחזים בדפי שמות ארוכים ובלתי נגמרים. אלו הם נציגי אחת מקופות הצדקה, המציעים לכם שיתפללו בעבורכם 40 יום ברציפות, תמורת תרומה לעניי ארץ ישראל.

אלפי יהודים נוספים, כל מיני סתם משועממים וגם סקרנים, צופים און-ליין בכותל המערבי, באמצעות אתר המחשב של "אש התורה", המשדרים 24 שעות ביממה את הכותל המערבי ונוכחות המתפללים שבו. דרך מכשירי

הפקס של ישיבת "אש התורה" תוכלו לשלוח בקשות, שיוטמנו בכותל המערבי, ובאתרי מחשב אחרים ניתן לשגר מיילים (דואר אלקטרוני) עם תפילות ובקשות לכותל המערבי. גם ל"בזק" ישנו קו ישיר לכותל המערבי, בו אתם מוסרים שמות ונציגי 'בזק' מעבירים אותם לבין אבני הכותל...

'היהודים מקוננים על עצמם ונאנחים'

"הנוסע מבורדו", אדם נוצרי-צרפתי, שעלה לירושלים בשנת ד' אלפים צ"ג, מספר בספרו "יומן מסע מבורדו לירושלים", שיש שתי אנדרטאות של אדריאנוס, ולא רחוק מהאנדרטאות נמצאת אבן נקובה, שהיהודים באים אליה כל שנה ומושחים אותה בשמן. הם מקוננים על עצמם באנחות וקורעים את בגדיהם, ואז עוזבים. הנוסע היהודי המפורסם, ר' בנימין מטודלה, שביקר בירושלים בערך בשנת ד' אלפים תתקל"ג, מזכיר בספרי מסעותיו את הכותל המערבי, "אחד מהכתלים שהיו במקדש בקודש הקודשים, וקוראים אותו "שער הרחמים", ולשם באים היהודים להתפלל בפני הכותל בעזרה".

רבי יצחק חילו מזכיר בספרו "שבילי ירושלים", שאכן, הכותל המערבי נקרא אז "שער הרחמים", אך רבים סוברים שהיהודים באותה התקופה התפללו במקומות אחרים, כמו באזור הדרום-מזרחי של חומת הר הבית, ובמיוחד סמוך לשערים שהקימו המוסלמים

בכותל המזרחי ובכותל הדרומי, כאשר על כתלים אלו נמצאות כתובות ובהן שמות של רבינו עובדיה מברטנורא ז"ע, המתאר את התפילה בכותל המערבי. זמן קצר לאחר כיבוש ירושלים בידי העות'מאנים (בשנת ה"א רע"ז), החל השלטון העות'מני לשקם את העיר ואת המבנים שבה, ואף עודד את היהודים מגורשי ספרד להתיישב באזור. לכן, בגלל הנגישות והאפשרות שבדבר, החלו היהודים לפקוד דוקא את הכותל המערבי ולהתפלל בו בקביעות. המקור לעלות לכותל המערבי, מצוי כבר במדרש "שיר השירים", שם מובא: "ישראל משולים ליונה. מה יונה זו, אע"פ שאתה נוטל את גוזליה מתחתיה אינה מנחת את שובכה לעולם, כך ישראל, אף שחרב בית המקדש, לא ביטלו עליית ג' רגלים בשנה". הר"ן, מגדולי הראשונים, כותב ש"היו מתאספים בכל סביבות ירושלים לעלות לרגל לירושלים, כמו שעושים גם היום". דברים אלו, שהיהודים עלו לרגל בכל הדורות, החל מחורבן בית המקדש השני ועד היום, מובאים גם בשו"ת התשב"ץ, בשו"ת חתם סופר, בפירוש מהרי"ץ חיות על גיטין ד' ב' וגם באריכות בספר "שדי חמד" (מערכת ארץ ישראל אות א') ובספרי ויאמר שמואל. אך האם היהודים התפללו דווקא ליד הכותל המערבי, או במקומות אחרים?

אכן, כלל לא בטוח. ה"כפתור ופרח" מאריך לשרטט בספרו הגדול את מקומות כתלי הר הבית, ומדבריו ושירטוטיו למד בעל ה"פאת השולחן" שבזמן ה"כפתור ופרח" לא נהגו כלל להתפלל ליד הכותל המערבי, אלא ליד "שער הרחמים" שבחומה המזרחית. כולנו מכירים את הסיפור (שמופיע גם בספר "אלה מסעי" שחיבר מהר"ם חאגיז זצוק"ל), שהכותל המערבי היה מוסתר בהרי אשפה אדירים, עד שהסולטן סולימן הורה, לפני קרוב לחמש מאות שנה, לשפוך מאות מטבעות זהב וכסף ליד הרי האשפה. למקום הגיעו המונים, שחיטטו באשפה, כדי למצוא את הזהב, עד שהכותל המערבי התגלה במלוא הדרו.

נמצא, לפי סיפור זה, המספר לנו שהכותל המערבי היה מכוסה באשפה שנים רבות, שאכן ישנו אישור רציני לסברה שהיהודים התפללו רק באזורים אחרים, כמו בשער הרחמים, אך לא בכותל המערבי. מנגד, הספר "הר הקודש" וספרים נוספים מוכיחים שגם בתקופתו של ה"כפתור ופרח" הזכירו כבר הקדמונים את הכותל המערבי במתכונתו הנוכחית.

לא להכניס ידים!!!

לדעתו של הרדב"ז, הרי הכותל המערבי הוא קיר העזרה בעצמו, אך רוב גדולי האחרונים חלקו על דעתו וסברו, שקיר הכותל המערבי הוא קיר מקירות הר הבית. לדעתו של הרדב"ז עלינו

המשך בעמוד הבא <<<

בבעלות הנהלת הוואקף המוסלמי על הר הבית. בשנת התרמ"ח ניסה הברון היהודי אדמונד דה-רוטשילד לרכוש את הכותל המערבי במהלך ביקורו המפורסם בארץ ישראל, אך גדולי רבני ירושלים התנגדו ליוזמה, מחשש שהמוסלמים יגיבו קשה על העניין ויתפתחו מהומוות דמים. כעבור כ-40 שנה פנה הפעיל הציוני דוד ילין לשגריר ארה"ב באיסטנבול, הנרי מורגנטאו האב, וביקשו לפעול שהשלטון העות'מאני יסכים למכור את הכותל ל"חברה להחזקת המקומות ההיסטוריים בארץ ישראל", שהקימו ילין וחבריו. ילין הציע לתורכים מליון פרנקים צרפתיים, אך ההצעה נדחתה כנראה על הסף.

עם כיבוש הכותל במלחמת תשכ"ז, הרסו השלטונות הישראליים את כל "שכונת המוגרבים" ששכנה ליד הכותל המערבי, ובמקום נבנתה רחבת הכותל הגדולה, בה אנו מתפללים כיום, בוכים ומבקשים על בנין בית המקדש כולו, בקרוב, עוד השנה בס"ד.

מה עושים עם פתקי הכותל?

המנהג לתחוב פתקים של בקשות ושמות בינות לאבני הכותל-המערבי, מופיע כבר בספר "פדה את אברהם" לרבי אברהם פלאגי זצ"ל. ספרי ההלכה מציעים שלא לכתוב בפתקים אלו פסוקים או שם ה', משום שלפעמים הפתקים נופלים, נאבדים ומתבזים. בשו"ת שבט הקהתי (שנראה כי חזה את הביזיון הגדול שהתרחש עם קריאתו של הפתק האישי, שתחב נשיא ארה"ב ברק אובמה בין אבני הכותל...), מזהיר שלא לפתוח ולקרוא את הפתקים הללו, כיוון שהאנשים המניחים אותם שם מקפידים על כך. בעבר התפרסמו סיפורים כלל לא סימפטיים על אלו שפתחו את הפתקים וקראו בהם בלי רשות. אז כדאי להיזהר...

ומה עושים עם אלפי רבבות הפתקים, שנתחבים בין אבני הכותל בכל שנה?

רב הכותל, הרה"ג רבי שמואל רבינוביץ שליט"א, דואג, יחד עם קבוצת העובדים שבכותל, להניח את כל הפתקים בשקית ולגונזם בגניזה, כדי לכבד את הפתקים וכדי להישמר מביזיון של פתקים, בהם נרשמו דברי תורה וקדושה.

בשנים האחרונות התפשטה הסגולה להתפלל ארבעים יום ליד הכותל המערבי, וכך להיושע בדבר ישועה ורחמים. סגולה זו אינה קדומה, ומקורה ברבי הצדיק והקדוש רבי שלומקה' מזוועהאל זצ"ל, שחי בירושלים ופעל בה ישועות גדולות לפני כחמישים שנה. ודבר מעניין ומפעים: הגאון רבי משה הלברשטאם זצ"ל, היה אומר בשם הרבי, רבי דוד מלעלוב זצ"ל, שבכל ערב שבת אחר חצות יורדים האבות והאמהות הקדושים לכותל המערבי. ועוד פרט מעניין: רבה של ירושלים, הגרי"ח זוננפלד זצ"ל, הקפיד שלא ללכת לכותל המערבי יותר מפעם בחודש, כדי שלא לצנן לעצמו את ההתפעלות וההתרגשות מהכותל הקדוש, אשר השכינה לא זזה ממנו מעולם. הרואה את ירושלים בחורבנה או את המקדש בחורבנו, אם רואה את המקום בבירור - עליו לקרוע קריעה בבגדו. כשנמצאים סמוך לעיר העתיקה, או כשרואים את חומותיה או את בתיה, ועברו להם 30 יום מביקורו הקודם במקום, עליו לקרוע את בגדו. וכאשר רואים את מקום המקדש, צריך לקרוע שוב, וכשרואים את ירושלים ומקום המקדש ביחד, צריך לקרוע רק קריעה אחת (פוסקים). ועי' בס' שלהי דקייטא בזה). הגר"נ גשטטענר זצ"ל הכריע שגם בחור, שהבגדים שלו שייכים להוריו, צריך לקרוע.

ועוד הלכה מעניינת: המגיע לכותל המערבי, צריך להשתחוות מעט, (יעויין רמב"ם כלי המקדש ה', י"א ובשולחן ערוך סימן ק"נ סעיף ה' ובספר מנוחת אמת פרק י"ב).

---- ושניפגש כולנו, בקרוב מאד, בבית המקדש...

להתרחק, מגודל קדושת הכותל והיותנו טמאי מתים, הרבה מהכותל המערבי. אך כאמור, רבים וגדולים חולקים עליהם (כמו הפאת השולחן והאבני נזר ותבואות הארץ ומעשי למלך ובעל שו"ת חבלים בנעימים ועוד), וסוברים שהכותל הוא קיר מקירות הר הבית. וכך כותב בספר "עבודה תמה": "היו פה מקרוב אנשים נאמנים ונכבדים ותלמידי חכמים מירושלים עיר הקודש, ובתוכם היה מופלג בתורה ודיברתי עמם אודות הכותל המערבי, וכולם פה אחד ענו ואמרו שאין להם שום ספק כעת, והוא מוסכם אצל כולם, בין ספרדים ובין אשכנזים, שהכותל המערבי אינו לא מן ההיכל ולא מן העזרה, רק מהר הבית".

הגאון האדר"ת, רבי אליהו רבינוביץ' תאומים זצ"ל, רבה של ירושלים לפני מאה שנה, מזהיר בספרו "משכנות לאביר יעקב", ש"הירא וחרד לדבר ה', בוודאי יחוש לנפשו, שלא יושיט גם אצבע אחת בין סדקי כותל המערבי, לבל ישל חלילה בספק איסור תורה". איסור תחיבת האצבעות לבין אבני הכותל הוא מפני שלדעת האדר"ת, נחשב כ"ביאה במקצת" למקומות הקדושים לנו. ואולם לגעת באבנים עצמן ולנשקן, מבלי לתחוב ידיים פנימה, מותר למי שטבל (שו"ת ציץ אליעזר).

המוסלמים לא קשורים

המוסלמים כלל לא מזכירים בספריהם הקדומים את הכותל המערבי. רק במאה העשרים, ככל שהתגברו יותר ויותר החיכוכים בין היהודים למוסלמים, החלה "המסורת המוסלמית" להזכיר את הכותל המערבי, כמקום אליו קשר מוחמד את ה"בהמה הפלאית" שלו, אל-בוראק, לאחר "הטיסה הלילית" שלו ממכה למסגד אל אקצא, שבסמוך לכותל המערבי.

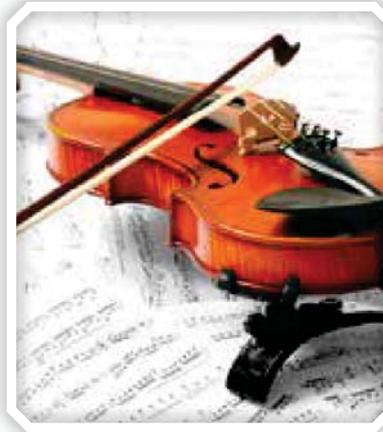
המוסלמים החלו בדורות האחרונים לקרוא לכותל בשם "אל בוראק", על שם אותה בהמה פלאית ודמיונית, בה "טס" מוחמד ל"מסעות הקודש" שלו (...). בתקופת המנדט הבריטי, דרש המופתי אמין אל חוסייני מהאנגלים להעביר למוסלמים את השליטה בכותל המערבי, שהרי הסוס של מוחמד נקשר לכותל... המופתי המוסלמי לא התרשם מדברי הוגי דת מוסלמים אחרים, הסוברים שבהמת הרכיבה הזאת נקשרה דווקא לכותל הדרומי, כי בפוליטיקה כמו בפוליטיקה, אם אפשר לקחת עוד משהו מהיהודים - אז למה לא... ב"אנציקלופדיית האיסלאם" ובכל ספרי הוואקף עד לפני כעשרים שנה בלבד, אין כלל איזכורים לכותל המערבי ומקומו, דבר המוכיח שכל הנסיון לקשור את האסלאם לכותל המערבי, אינו אלא המצאה ערבית, שנועדה לצרכים פוליטיים.

הרבנים לא רצו לקנות את הכותל

לדעת גדולי ישראל, שהכותל הוא קיר של הר הבית (ולא קיר עזרת המקדש), מצטרפים החוקרים, הסוברים שמדובר בקיר התמך המערבי של מתחם הר הבית המורחב, אותו בנה המלך הורדוס. כיום רובו של הכותל קבור מתחת ולפני השטח, מלבד רחבת הכותל המערבי, "הכותל הקטן" ומספר מקומות בהם הכותל חשוף, ומשמש כקיר לבתים פרטיים ברובע המוסלמי. חלק מהכותל נמצא גם בגן הארכיאולוגי הסמוך, כשמהגן ניתן גם לגשת אל הכותל הדרומי: הכותל המערבי, הגלוי כיום לעינינו מול רחבת התפילה, ארוך 57 מטר וגובהו 19 מטרים. אך אורכו המלא של הכותל מגיע ל-488 מטרים וגובהו מוערך ב-32 מטרים, רובם חבויים מאחורי ומתחת לבתי הרובע המוסלמי, כפי שניתן לראות ב"מנהרות הכותל" המיוחדות והיפות, שהתגלו רק בשנת תשמ"ה ונפתחו לקהל רק לפני 9 שנים, בהוראתו של ראש הממשלה דאז והיום, בנימין נתניהו.

בימי השלטון העות'מאני, נחשב הכותל לחלק מהשטח שהיה

דוד המלך לא הניח עצמו על המיטה כדי לישן

השיטה מקובצת (זבחים נד): הקשה איך חלה השבועה של דוד? הרי אמרינן ”שהאומר שבועה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן לאתרו”. ותירץ: ”דיש לפרש דקאי על 'אהל ביתי' וה"ק אם אתן שנת לעיני באהל ביתי, אבל לא היה נודר שלא לישן כלל". ובחתי"ס (נדריים פ"ט ד"ה ואי נסיב) כתב שכוונת דוד המלך, היתה שלא יניח עצמו על המיטה כדי לישן.

ובס' הר צבי (זבחים שם) כתב לדייק מהפסוק כמש"כ החת"ס, שדוד המלך אמר ”אם אעלה על ערש יצועי”.

מה יקרה אם יעמדו 300 כהנים בהר הזיתים ויברכו ברכת כהנים?

”יִאָהֲרֹן... כְּמַתּוֹ בְּהַר הָהָר” (במדבר ל"ג, ל"ט)

כאן זו הפעם האחרונה שמוזכר ”אהרן” בספר במדבר. וכ' הרוקח עה"ת פר' תצוה (כ"ט, כ"ט): ”וש' פעמים הוזכר אהרן ב'ואלה שמות', וב'ויקרא', וגם ב'וידבר ה' אל משה במדבר סיני', לבד מה דכתיב ב'אלה הדברים', יש ש' פעמים 'אהרן' בג' ספרים, ואם היו ש' כהנים עומדים בהר הזיתים והיו אומרים ברכת כהנים היה בא משיח .

הבטחת ממתקים לקטן האם יש בזה שום נדרי צדקה?

ובס' ניב שפתים (הל' איסורי שקר עמ' קכ"ה) כתב על קושיא זו: ”דמיירי בהבטיחו מיני מתיקה שאינו לצורך להחיות את נפשו ואין בזה נדרי צדקה, ומ"מ משום 'למדו לשונם דבר

שקר' יש בזה, ואע"ג דלגדול מצוה לתת לו אפילו סוס לרכב עליו, מ"מ מסתברא דלקטן אין מחוייבים לתת לו כל תאוותיו, וצ"ע”.

”אִישׁ כִּי יֵדֵר נְדָר לָהּ” (במדבר ל', ג')

בגמ' סוכה (מו:): ”א"ר זירא לא לימא איניש לינוקא דיהיבנא לך מידי ולא יהיב ליה משום דאתי לאגמוריה שיקרא שנא' 'למדו לשונם דבר שקר”.

בביאור האגדות לר' אלחנן ווסרמן זצ"ל (שבסוף קובץ הערות פ"ב סק"ו) ובקהילות יעקב ליקוטים (חלק ב' סי' ה') הקשו: ”למה לי משום 'למדו לשונם דבר שקר', תיפוק ליה דכיון שסתם קטן עני הוא דלית ליה מגרמיה כלום וקימ"ל דהאומר לעני שיתן לו דבר אסור לחזור בו משום נדר דצדקה”.

ור' אלחנן תירץ: ”דמיירי שהקטן ירש ירושה ויש לו ממון ואינו עני”. ובקה"י כתב: ”דמיירי כשאביו מפרנסו, ולא מיבעיא בפחות מבן שש שאביו חייב לפרנסו, אלא אפילו בגדול יותר מ"מ כיון שדרך אביו לפרנסו י"ל, דאין זה עני שמצווים להחיותו”.

- האם אין בנדר משום הוספה על ציווי התורה?
- מהו הקשר המיוחד בין האדם לרכושו?
- האם בני גד ובני ראובן אהבו את רכושם יותר מבני משפחתם?
- מדוע טרח רבי חייא להכין ספר תורה בעצמו?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

הלא התירו לכל אדם לשוחח מעט במשך היום כדי לפקח דעתו. מהו, אם כן, השיעור המדויק של השיחה שהותרה לו לאדם והיכן נכנס לגדר "ודברת בם ולא בדברים בטלים". לא זכיתי לשמוע מרבנו תשובה ברורה. ככל שניסיתי, התחמק רבנו באמצעים שונים מלהגדיר גבול ברור.

היה זה בשנת תשנ"ט. ראש מפלגה חילונית שחפץ להיות ראש ממשלה, החליט לעשות זאת על גבם של שומרי התורה והמצוות, והבטיח כי ביום שייבחר ידאג לגייס את בחורי הישיבות לצבא ר"ל. שלטי חוצות באותם ימים, המכילים את קריאתו לגיוס, התנוססו על כל הר וגבעה ותחת כל עץ רענן. דאגה רבה שררה בקרב בני היהדות הנאמנה.

ימים ספורים לאחר אותו יום בו ניסיתי לברר אצל רבינו את הגבול המדויק לביטול תורה. התלוויתי אל רבנו ואמרתי לו: "הציבור מודאג ממה שיקרה, אותו אדם מבטיח שיגייס את כל בחורי הישיבות לצבא, בני היהדות הנאמנה חוששים שיבצע את זממו". כאן מצא רבנו מקום לגבות את חובו. פתח ואמר: "לפני מספר ימים שאלת מהו הגדר המדויק של 'ביטול תורה'. הרי לך תשובה: מי שמודאג מנסיונותיו של אותו אחד ומשוחח אודות זה, שיחה זו היא ודאי בגדר 'ביטול תורה', שהרי אין בה שום תועלת, וכי אתה מנהל את העולם? וכי מישהו ישמע את דעתך? מדוע אתה מודאג? וכי מסוגל אתה לשנות משהו? שיחה כזו שייכת ליושבי קרנות!" (מתוך גדולה שמושה)

בהתמדה, לא נגעו. והלא אם אפשר לשבת וללמוד תורה - מה חסר? איזו בעיה קיימת כאן? לפעמים העולם סוער וגועש, אם בזמן סכנת מלחמה, אם בזמני פרעות הערבים שבהן היו יהודים נהרגים ר"ל בכל יום; אם בזמנים שהשלטון החילוני התעורר מרובו והחל לגזור גזירות ולהצר את צעדיהם של לומדי תורה; זה נפטר, אחר התמוטט; במשפחה פלונית קרה כך וכך; משפחה אלמונית נקלעה למצוקה קשה. סבור הייתי, כי כשאבוא לביתו של מנהיג עולם התורה אמצא את העולם הפוך. במציאות, הייתי מגיע, ועד מהרה הייתי נרגע כליל. הייתי רואה את רבנו ואת השלווה הנסוכה על פניו, שרוי באטמוספירה אחרת לגמרי, במחיצתו שולטת חדות התורה במלוא עוזה. מבחינתו כל רגע שאפשר ללמוד - כולו רווח, הן בעולם הזה והן לעולם הבא. אם יש בעיה מנסים לפתור אותה, עושים את מה שניתן לעשות, ומה שלא שייך לעשות - אינו מוטל עלינו. אם כן, צריך לחזור וללמוד ולהקדיש כל רגע ללימוד התורה. במחיצתו קיבלתי הסתכלות אחרת על העולם ועל צרור בעיותיו וטרדותיו. במחיצתו למדתי מנוחת הנפש מהי, ועד כמה היא מיסודות ההתמדה בתורה ויסוד החיים בכלל.

גדר ביטול תורה

תלמיד רבנו מספר:

היה זה כאשר ניסיתי לעמוד על הגדר המדויק של "ביטול תורה", חפצתי לשמוע ממנו אחת ולתמיד את הגבול הברור שהציבה התורה הקדושה בציווי "ודברת בם".

"השמים מספרים כבוד קל ומעשה ידיו מגיד הרקיע", ומבארת הגמרא "הכי קאמר מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד? הרקיע. ומאי ניהו, מטר", ופרש"י: "האי ומעשה ידיו במעשה הצדיקים כתיב, שקרוין מעשה שלהם מעשה ידיו של הקב"ה, והכי קאמר ומעשה ידיו זהו מעשה הצדיקים, מגיד הרקיע, שהרקיע מעיד עליהם לבריות שהם צדיקים, שמתפללין על הגשמים ומטר יורד". מבואר בזה שהרקיע הוא מעיד ומפרסם לבריות על הצדיקים שהם באמת צדיקים, שבזה שהצדיקים מתפללים להקב"ה שירד גשם, והקב"ה שומע את תפילתם ומוריד גשם, זוהי ההוכחה שהצדיקים הם באמת צדיקים.

וביאר שהסיבה שצריך שהרקיע יפרסם שהם צדיקים, הוא משום שהצדיקים בעצמם מבטלים את הכל, ועל כל דבר אומרים שזה ממילא היה צריך להיות גם בלעדיהם, ואין כאן שום מופת, ולכן צריך את הרקיע שיפרסם את שמם וצדקתם. (מתוך שלמים בציון מטות תשע"ו)

ה'אור שמח' שמע את הסיפור והתפלא מאד ואמר, "מה? הנהר עולה על גדותיו? אני רוצה לראות את זה בעיני". תכף ומיד לבש את הכובע והחליפה, והתחיל ללכת אל הנהר כדי לראות את הפלא הזה. הוא הגיע לנהר, וברגע שהגיע התרחש מופת נפלא: מי הנהר התחילו לרדת, לחזור למצבם הקודם, וכך לאט לאט המים ירדו וירדו עד שחזרו למצב הטבעי שלהם. והיה בזה קידוש ה' גדול מאד, שאפילו הגויים עמדו והודו כי יש אלוקים בישראל! כאשר הודו ל'אור שמח' על המופת הגדול שעשה, הוא ביטל את הדבר במחי יד, ואמר להם: "הנהר היה צריך לחזור למקומו הטבעי באותו רגע, גם אם לא הייתי מגיע למקום ההוא, הוא היה צריך לחזור למקומו, אלא שבדיוק באותו רגע, אני הגעתי לשם, וכי לזאת יקרא מופת?". כך סיים הסטייפלר וביטל את המופת של ירידת הגשמים, ואמר: "וכי לזאת יקרה מופת?". כאשר הגרב"צ סיפר את הסיפור הזה, הוסיף ואמר שלפי זה מובנים דברי הגמרא בכתובות (דף ה' א') על הפסוק בתהילים:

'בורא נפשות' ובזה יושע. חזרה לביתה ופרסמה בין מכריה שהנה יודעת ללחוש, ומאז פרנסתה מצויה לה ברווח. כששמע הגאון את סיפורה עלתה בת שחוק על פניו עד שמחמת כן התפוצצה היבלת שעמדה בגרונו ונתרפא. לאחר זמן מה סיפר שהוא למד באותו לילה בבית המדרש מאחורי הבימה, והנה שמע באמצע הלילה את בכי האשה, ומרוב בכיותיה לא יכל ללמוד, ולא היתה לו ברירה אלא לומר לה משהו כדי שתצא ויוכל להמשיך בלימודו, ולכן אמר לה לעשות את הלחש הזה... סיים הגר"א ואמר: "ואף שאמרתי זאת רק כדי שאוכל ללמוד, מכל מקום כיון שיצא הדבר מפי קיימו מן השמים את דברי".

אשה, והסכים שיקראו לה לפניו. כשבאה אליו שאלה: "מהו הלחש שהינך לוחשת? כי יתכן שאין זה מכח הקדושה". הסכימה האשה לומר והחלה לספר את קורותיה, שבצעירותה נתאלמנה ונשארה עם ילדים רכים ועול הפרנסה נפל עליה, הכסף אזל ולא נותר בבית דבר מה לאכול. במר נפשה הלכה בחצות לילה לבית המדרש ופתחה את ארון הקודש והחלה לבכות על מצבה האומלל שנשארה לבדה ללא תומך ומשען. לאחר ששפכה את ליבה שמעה בת קול שאמרה כי תחל ללחוש לחשים ועל ידי כך תתפרנס. שאלה היא איזה לחש תלחש, ואמרו לה שלכל חולה וכדומה תבקש לשתות תחילה כוס מים, ותברך בלחש על החולה

מדוע בתשעת הימים אָבֵל מותר בבשר ויין ואסור בלימוד התורה ומי שאינו אָבֵל מותר בלימוד התורה ואסור בבשר ויין?

טעמים ומנהגים לתשעת הימים

"משנכנס אב ממעטים בשמחה" (טושו"ע תקנ"א א'), ומי שיש לו דין עם עכו"ם שידחה לאחר ט"ב, לפי שהמזל רע לישראל וממעטים במשא ומתן.

מראש חודש מחמירים יותר באיסורים מפני הצער (שו"ע תקנ"א ב'): איסור אכילת בשר ויין, רחיצה, כיבוס וכו'.

הטעם שאבל מותר בבשר ויין ואסור בלימוד התורה ואנו בתשעת הימים שאנו כאבלים מותרים בלימוד התורה ואסורים בבשר ויין: לפי שבאבל הצער מורגש מאליו, ולכן תלמוד תורה אסור, שחוששים שעל ידי הלימוד והשמחה ישכח את הצער, משא"כ ב-ט' הימים, שהיא אבלות ישנה, וצריך להזכיר את הצער על ידי איסור אכילת בשר ויין, אבל תלמוד

תורה לא אסרו אלא אדרבה, עסק התורה היא חיינו ואורך ימינו בקושי הגלות, ובזכותו נזכה לגאולה השלימה בב"א (הגרשז"א הליכות שלמה אורחות הלכה פרק יד הלכה 27).

חודש אב נקרא 'מנחם אב' (ערוה"ש, יור"ד קכ"ו ס"ק ט"ז), והטעם: לפי שבחודש זה אנו זקוקים לנחמה בבנין בית המקדש שנחרב בחודש הזה (ערוה"ש ש"ס). טעם אחר: שכביכול הקב"ה מנחם את עצמו, כמו אב שמנחם עצמו (טעמי המנהגים תרל"ג בשם

דביר המוצנע). טעם אחר: לפי שהפרקים שבמגילת איכה הם לפי סדר ה' א' ב', ומבקשים מהקב"ה שינחם את אב, כלומר שינחמו מהנאמר במגילת איכה הערוכה בסדר א' ב' (כנסת יחזקאל).

טעם נוסף: ששמו של המשיח נקרא 'מנחם', כמבואר בסנהדרין (צ"ח, ב') ומתפללים שיבוא בחודש זה (חת"ס).

טעם נוסף: מכיון שבתשעה באב נולד המשיח, ששמו כמבואר בסנהדרין (צ"ח, ב') 'מנחם' (חת"ס).

טעם אחר: לפי שהוא עתיד להיות אב לכל

החדשים, מאחר שנעשו בו רעות- מוכח שיהיו בו טובות מכובדות יותר מכל חודש, על דרך שנאמר (תהילים צ', ט"ו): "שמחני כימות עינתני" (בן איש חי פרשת דברים עיין שם עוד טעמים).

בט"ז בתמוז זה קרה!!!

עשרות אלפים סיימו חלק ב' במשנ"ב
והתחילו חלק ג' בהלכות שבת קודש

זה הזמן שלך לקחת חלק
02-5609000

האם מותר לומר לחברו: 'אחתום לך ערבות בתנאי שאתה גם תחתום לי ערבות'? והאם מותר לתת שיק פקדון לגמ"ח?

ערב קבלן - האמנם? - יסודות דיני ערבות | דיני ריבית בערב

יו"ד סי' ק"ע שמתיר אך רוב הפוסקים אוסרים) ערב קבלן, נחלקו הראשונים אם נחשב לווה ומלווה או שהוא רק משלם את חובו של הלווה, לפי השיטה שהחוב על הלווה, והערב רק אחראי לשלם את חובו בודאי שמותר לתת לו שכר על ערבותו, אך לשיטה שנחשב לווה ומלווה נחלקו הפוסקים, האם מותר לתת לו מתנה עבור הערבות, ה"ז מתיר כיון שהשכר אינו על רצונו לשלם, שהרי בשעה שחותם ערבות בטוח שהלווה ישלם, ורק שהמלווה לא היה מלווה בלי הערב, נמצא שהשכר זה עבור שעוזר ללווה להשיג הלוואה מן המלווה, והחוו"ד אוסר, ובספר ברית פנחס פרק ז' סט"ו פסק להחמיר.

בערב רגיל - מותר לתת לו שכר על ערבותו, שכל זמן שלא נדרש לשלם לא לווה ולא הלווה.

העולה מן האמור להלכה:

אדם שאומר לחברו 'אחתום לך ערבות בתנאי שאתה גם תחתום לי ערבות', אם זה ערב קבלן (כפי המקובל) אסור משום ריבית. **כרטיס אשראי**

מי שמבקש מחברו להעביר לו תשלום בכרטיס אשראי, נמצא שבעל הכרטיס הוא ערב שלוף דוץ, שיגבו רק ממנו ולא מהחייב, ומשעה שהעביר את הכרטיס עוד לפני שיצא הכסף מחשבונו נחשב מלווה, ואסור לחייב להוסיף לו על הסכום או להודות לו ולשבחו על כך משום ריבית, רק מותר להודות על הטירחא.

אשראי בקרדיט

אם מבקש מחברו שישלם עבורו באשראי ב"קרדיט", והוא יכניס לו לחשבון בנק כפי התשלום בתוספת הריבית, נמצא שבעל הכרטיס לווה מהחברה בריבית באופן שיש לחברה היתר עיסקא, ומלווה לחברו בריבית, לכן צריך לעשות עם חברו היתר עיסקא.

צ'ק פקדון לגמ"ח

כאשר נותן עבור חברו צ'ק פקדון לגמ"ח מכשירים רפואיים וכדומה, בזה נחשב ערב רגיל, שהרי לא יוציאו את הצ'ק עד שידרשו מהשואל, ומותר לתת לו שכר על כך.

יתר דיני ריבית בערב יעוי' בספר ברית פנחס פרק ז' סעיף י"ג ואילך. מסכת בבא בתרא מסיימת בדברי רבי ישמעאל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות שאין לך מקצוע בתורה גדול מהן והן כמעין הנובע.

"הדרן עלך מסכת בבא בתרא והדרך עלן".

ובעזהשי"ת נזכה להמשיך וללמוד ולסיים שאר מסכתות הש"ס!

האם ידעת כי המשלם באשראי עבור חברו נחשב 'ערב שלוף דוץ' ויש להיזהר מאיסורי רבית? מסכת בבא בתרא מסיימת בדיני ערב, ובכך הבה נברר יסודות הערבות בהלכה, וחילוקי הדינים בסוגי הערבויות, והאם כאשר חותמים ערב קבלן באמת מתחייב כקבלן? מבואר בסוגייתנו ש"ערב" ו"קבלן" חלוקים בדיניהם, ש"ערב" הוא מתחייב לשלם את חובו של הלווה, באם יתבעו את הלווה ולא יהיה בידו לשלם, וישבע הלווה שאין לו כלום מתקנת הגאונים כך מבואר בשו"ע (סי' קכ"ט ס"ט).

ואם התנה עמו שיוכל לגבות ממנו תחילה, רק אז יוכל לתובעו לפני שתובע את הלווה. לעומת זאת "קבלן" שאמר למלווה בלשון נתינה ולא בלשון הלוואה ופירעון אלא אמר "תן לו ואני נותן לך", נתחייב בעצמו למלווה, כדפירש הרשב"ם שנחשב שהמלווה נתן ללווה בשליחותו, ופירש הסמ"ע (סי' קכ"ט ס"ק ל"ח), שנחשב כאילו הוא קבלן מיד המלווה ונתנו ליד הלווה,

ודין הקבלן שיוכל המלווה לתבוע אותו לפני שתבע את הלווה. **ערב או קבלן?**

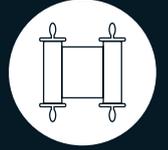
בזמנינו מצוי בכל ההלוואות שמבקשים ערב קבלן, והעריבים חותמים שהם נעשים ערב קבלן, ולפי האמור יש לדון אם בלשון זה נעשה קבלן או ערב.

דעת הרמ"א (סי' קכ"ט ס"ח): שאם כתב בשטר שהוא קבלן מועיל להתחייב כקבלן, שמסתמא אמר בלשון המועיל, אך הש"ך שם הכריע כהראשונים שאינו אלא ערב, כיון שיש לשונות שמזכיר קבלן ואינו אלא ערב, כמבואר בגמרא שאם אמר 'הלווה ואני קבלן' דינו כערב, לכן כשכותב בסתם שהוא קבלן אולי אמר 'הלווה ואני קבלן'.

לכן, כדי להתחייב עפ"י דין תורה כ"קבלן" צריך לכתוב בשטר: 'אמרתי למלווה תן לפלוני סכום ___ ואני אתן לך', ולחתום את שמו. עוד סוג של ערב שמזכיר במסכת יבמות ק"ט: ערב "שלוף דוץ", שמשמעו ששולף את החיוב מהלווה ונועץ על הערב, שהערב לבדו מתחייב אל המלווה והוא יחזור ויגבה מן הלווה, באופן זה אין המלווה יכול לתבוע את הלווה, רק את הערב.

עתה נבאר את ההשלכות של סוגי הערב לענין ריבית:

בערב שלוף דוץ, הערב נחשב שלווה מן המלווה והלווה ללווה, לפיכך אסור ללווה לתת לו שכר או מתנה בעד הערבות (עי' נקוה"כ

באיזו עבודה אסור להעסיק גוי בשבת אף בקבלנות? האם מותר לגור בבית שנבנה על ידי גוי בשבת? ומדוע אסרו חכמים 'שכר שבת'?

האסור והמותר בהעסקת גוי בקבלנות בשבת

- נכס מניב רווחים, מותר להפעילו בשבת באמצעות גוי 'אָרִיס' או שוֹכֵר, אך במקום שרוב האנשים אינם מפעילים אותו באמצעות אריס או שוכר, אסור להפעילו באמצעותם מפני 'מראית העין'. אך אם התפרסם במקום בו נמצא הנכס כי הוא מופעל בידי הגוי באריסות או בשכירות, ולא בקבלנות יומית האסורה - אין איסור בדבר.
- העסקת גוי בעבודה מסוימת, בקבלנות, דהיינו שקובעים ביניהם סכום מסוים עבור כל העבודה, ללא יחס למשך העבודה - מותרת אף כשהגוי עובד בשבת.
- בעבודה שבדרך כלל מתפרסמת זהות בעליה, אסור להעסיק גוי אף בקבלנות, כיון שהרואים את הגוי עובד בשבת עבור ישראל, יחשדוהו ששָׁכְרוּ כשכיר יום לעבוד בשבת.

האופנים בהם לא חוששים ל'מראית העין' בעבודה בקבלנות בשבת

- החשש של 'מראית העין' הנ"ל, הוא רק כאשר העבודה מתבצעת בתוך 'תחום שבת' למקום שדרים בו ישראל.
- עבודה האסורה בשבת באמצעות קבלן גוי משום 'מראית העין', שיחשדו את הבעלים כי הגוי הוא שכיר יום - יש מתירים כשהיא נעשית עבור רבים, משום שלא יחשדו את הרבים בעבירה. אך רבים חולקים על כך; ואם מדובר בצורך מצוה, כגון בניית בית הכנסת, כל שכן שהרואים עלולים לחשוד כי הציבור עבר על האיסור, בשוגג, מתוך 'הוראת היתר' לצורך המצוה.
- עבודה האסורה בשבת באמצעות קבלן גוי משום 'מראית העין', שיחשדו את הבעלים כי הגוי הוא שכיר יום - נחלקו הפוסקים, בנוגע לאדם שידוע כי מנהגו לשכור רק קבלן, או שכך מנהג המקום.

עבודות קרקע ובנין בשבת באמצעות גוי

- אסור להעסיק גוי בשבת בעבודה ב'מחובר לקרקע' אף בקבלנות. ובכלל איסור זה - עבודה ב'תלוש' הנעשית למטרת חיבור לקרקע. אך אם ידוע בבירור שלא התפרסמה זהות הבעלים - מותר להניח לגוי לעבוד עבודה זו בשבת, ובלבד שלא יאמר לו לעבוד בשבת, שזה אסור בכל עבודה שהיא; וכן לא יניח לגוי לעבוד בסמוך לקרקעו.
- האיסור האמור לעיל בנוגע לעבודה ב'תלוש' למטרת חיבורו לקרקע, הוא רק כאשר החפצים שבהם נעשית העבודה הם של ישראל.
- בית שנבנה בשבת על ידי גוי, בקבלנות האסורה משום 'מראית העין' - לדעת השולחן ערוך ראוי להחמיר שלא להיכנס אליו לעולם. ולדעת פוסקים אחרים ניתן לכתחילה לגור בו.
- בית שנבנה על ידי פועלים גויים שכירי יום בשבת - לזה שנבנה הבית עבורו, אסור לגור בו לעולם; ויש אומרים שמותר לו לגור בו לאחר שיחלוף זמן בימי החול, כמידת הזמן שעבדו הפועלים בשבת.
- ישראל ששכר גוי קבלן, והתנה עמו מראש שלא יעבוד בשבת באופן האסור משום 'מראית העין', והגוי עובר על התנאי ועובד בשבת - יש אומרים שאין צורך למחות בידו. ורבים חולקים על כך.
- חכמינו ז"ל גזרו שלא לקבל שכר עבור פעולה הנעשית בשבת, מחשש שיבואו לידי מקח וממכר. ואף אם הגוי מביא מעצמו את דמי 'שכר שבת' ליהודי, אסור לקבלו.

חבל על כל יום!

הצטרף לתוכנית הלימוד על 'הדף היומי' ו'הדף היומי בהלכה'

חייג עכשיו: **02-560-9000**

גליון רס"ה
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

סיפורי חז"ל

לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה
(ל' - ג')

מסופר בתלמוד כשהגיע זמנו של רבי יהושע בן לוי להפטר מן העולם, הגיע אליו מלאך המוות כשסכינו שלופה בידו. ביקשו רבי יהושע להראות לו ברגעיו האחרונים את מקומו בגן עדן. הסכים לכך מלאך המוות, והתחילו ללכת לשם. בדרך אמר לו רבי יהושע שישאיל לו את סכינו, כי הוא מתיירא ממנו. ונתן לו את הסכין. כשהגיעו לגן עדן הגביה אותו מלאך המוות והראה לו את מקומו. קפץ רבי יהושע ונכנס לשם בעודו חי, אחז המלאך בשולי גלימתו וניסה לעצור בידו. ואז נשבע רבי יהושע שלא יצא משם. אמר הקדוש ברוך הוא שיבדקו את רבי יהושע אם חזר פעם משבועתו, אז גם עתה יחזור משבועתו וימסר ביד המלאך. ואם לא חזר אף פעם משבועתו ישאר חי בגן עדן. בדקו במעשיו של רבי יהושע ומצאו, שמימיו לא עבר על שבועה אלא שמר תמיד כל מוצא שפתיו. וכך זכה ליכנס חי לגן עדן ולמוות לא היתה שליטה עליו
(כתובות עז)

פרשת השבוע

שנה. ולפני מאה שנה ביקש ממנו הסבא קדישא רבנו יעקב אבוחצירא זיע"א שישלים לו מנין, וכן עשה. והרב בירכו שיהיה בריא ושלם עד מאה ועשרים. והנך רואה כי ברכת הרב נתקיימה במלואה. והוא בריא ושלם. וזהו "ככל היוצא מפיו יעשה".

מות יומת הרוצח (י"ח - י"ט)

סיפר הרה"ק ר' מענדל'ע דעשער זיע"א שפעם אחת בא איש פשוט בעל עגלה אל הרה"ק מצאנו זיע"א, והרה"ק מצאנו נתן לו עליה, על אף שהגבאים לא רצו לעשות הוספות, וסיים בפרשת ערי מקלט "מות יומת הרוצח". ובמוצאי שבת לא רצו החסידים לנסוע עמו בפחדם שהוא רוצח. אבל הרה"ק מצאנו אמר שיכולים לנסוע עמו. וכמה שבועות לאחר מכן, סיפר האיש להרה"ק ר' מענדל'ע מדעש, שמאז ומעולם היתה לו מדה קשה שרגיל היה להכות בביתו, ואף שהיה יודע ומבין שאין לעשות זאת, לא היה בידו כח המעצור. ומאז שהיה בצאנו, נפסק ממנו ענין זה. ואמר ע"ז ר' מענדל'ע, שזה היה כוונת הרה"ק מצאנו "מות יומת הרוצח" שמדת הרציחה שבו יומת ויסתלק ממנו.

איש בי ידר נדר לה (ל' - ג')
באחד הימים נשלחה שאלה אל הגה"ק רבי עקיבא איגר זיע"א, מדייני קהילת בלוסטק אשר בפולין. בתשובתו כותב רבי עקיבא איגר, שהוא אינו כדאי שממרחקים יפנו אליו בשאלות, וכי לא אלמן ישראל מגדולי התורה היושבים בפולין אשר קטנם עבה ממותנו. אך הוא ממשיך ומנמק להם, כי הפעם הוא יוצא מגדרו ומשיב להם תשובה לשאלתם, היות והוא שוחח עם מכיר אחד, והלה ביקש ממנו שישב תשובה לקהילת בלוסטק, והוא רבי עקיבא איגר שתק, וחוששני אולי נענעתי ראשי קצת, כדרך הבטחה, לכן מוכרחני לצאת מגדרי ולהשיב אך הפעם.

ככל היוצא מפיו יעשה (ל' - ג')
מסופר על הגה"ק רבי ישראל אבוחצירא זיע"א בבא סאלי, שהלך עם חתנו הרב דוד יהודיוף זצ"ל בשנת תשכ"ו לאשדוד, ושם ביקרו זקן מופלג. ואמר הצדיק לחתנו שיבקש ברכה מהזקן. לאחר שיצאו משם אמר הצדיק לחתנו: זקן זה שהנך רואה, הרי יש לו שינים, ידיים ורגליים, וכל אבריו שלמים, והיום הוא בגיל מאה ושלוש עשרה

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 8:23 ת"א: 8:26 ר"ת: 9:00

פרשת מטות מסעי

זמני כניסת השבת
ירושלים: 7:08 ת"א: 7:23

נר מצוה ותורה אור

בטוניס חי פעם רב צדיק גדול שזכה להערכה רבה, לא רק מצד היהודים אלא גם אצל הערבים, שמו היה הרב צמח צרפתי וצ"ל, הוא היה נוהג לקום באמצע הלילה לתיקון חצות ולאחר שהיה מבכה את החורבן ואת גלות השכינה, היה נוהג לשבת וללמוד תורה עד עלות השחר בהתמדה ובשמחה גדולה. פעם אחת כאשר קם באמצע הלילה כמנהגו. לא מצא גפרור כדי להדליק את מנורת הנפט שלו. הוא הצטער על שיאלץ להתבטל מלימוד התורה, אך מיד נזכר כי בשכנותו נמצאת מאפיה ושם יוכל מן הסתם למצוא אש, הרב לא התעצל והלך אל השכן הערבי ודפק על דלתו, האופה ישן באותה שעה שינה עמוקה, הוא התעורר לשמע הדפיקות על הדלת, הוא קם ממיטתו ובחוסר רצון ניגש לדלת ושאל מי הדופק? "השכן הרב צמח", ענה הרב, האופה הסיר את הבריה ופתח את הדלת, סלח לי על הטרחה התנצל לפני הרב, נשארתי ללא גפרורים ואני זקוק לאש כדי להעלות אור במנורה, הגחלים בתנור עוד רחשו, האופה הדליק אור ונתן לרב שהודה לו, ופנה לשוב לביתו, אך בדרך כיבתה הרוח את האש, ככל שהיה זה לא נעים לשוב ולהעיר את האופה שנית, החליט הרב שבשביל מצוות תלמוד תורה ראוי להשפיל את כבודו, חזר הרב אל בית האופה ודפק בדלתו שנית, האופה יצא גם הפעם ממיטתו ופתח את הדלת, שוב התנצל הרב על ההפרעה אך האופה ניגש לתנור ללא אומר ודברים, והגיש לרב נר דולק, הרב הודה לו ואיחל לו לילה טוב ושב לביתו, אך בטרם נכנס לביתו, שוב גברה הרוח על האש.

עתה הבין כבר הרב כי יש כאן מעשה שטן הרוצה למונעו ממצות תלמוד תורה, דן הרב קל וחומר בעצמו, אם היצר הרע לא מתעצל מלעשות את תפקידו, אני על אחת כמה וכמה, אלא מאי הגוי יגדף אותי, שומה עלי לקבל זאת באהבה ובלבד שלא לבטל תורה. הפעם איבד האופה את סבלנותו ונתן לרב לדפוק הרבה זמן, לאחר מכן קם ממיטתו וזעף ופתח את הדלת, והחל גוער ברב על שזו הפעם השלישית הוא מפריעו משנתו, הוא אף הראה לו את הבריה הכבד אשר צריך להסיר כדי לפתוח לו את הדלת, הרב התנצל על ההטרדה, וברכו שהקב"ה ישלם לו על טרחתו בזהב רב שישקול יותר מהבריה הכבד, ברכתו של הרב הרגיע את האופה שכמו כל הערבים גם הוא העריך את ברכת הרב, ידוע היה לכולם שברכת הצדיק אינה חוזרת ריקם, האופה אמר, אלך בעצמי להדליק את מנורת הרב, לבש האופה את מעילו נטל איתו נר דולק ובסוככו עליו בעזרת מעילו, הצליח להגיע עם האור לבית הרב להדליק את המנורה.

האופה שב לביתו לישון והרב שקע בלימודו, האופה האמין שברכת הרב תתקיים, אך הנה חולף יום ועוד יום ולא קורה מאומה, הוא ממשיך לעבוד קשה ולהזיע על יד התנור, מן הסתם אינני ראוי לברכה אמר לעצמו האופה והסיח דעתו מן הענין. פעם כאשר יצא לשוק להתאוורר ולשאוף אויר צח, נפגש באדם לא מוכר אשר שאלו, אולי אתה מחפש איוו עבודה? השיב לו האופה לא, יש לי מאפיה שמעסיקה אותי, ולמרות שאינני עשיר אני מרוצה. אמר לו הו: אני רואה שהנך אדם הגון ואני זקוק לאחד כזה לעסק שלי, אני מוכן לתת לך פי ממה שאתה מרוויח מהמאפיה, בכדי שתעבוד אצלי כמה חודשים, זה תלוי אם אוכל למצוא מחליף למשך התקופה שאעבוד אצלך, ענה האופה, הציע הו:

בוא ניפגש במקום זה מחר לאחר זריחת החמה ואז תיתן לי תשובה. למחרת כאשר הגיע האופה בזמן הנקוב, המתין לו כבר הו, והאופה הביע את הסכמתו לקבל את העבודה, הו הוביל את האופה דרך הרחובותיה וסמטאותיה הדרומיים של העיר, עד שהגיעו לסמטה צדדית, כאן פנה אליו הו ואמר: עכשיו אאלץ לכסות את עיניך מאחר שאנו צריכים לעבור בדרך נסתרת, אז שלף ממחטה מכיסו וקשר אותה לעיניו, וכך הם המשיכו להסתובב במשך זמן מה עד אשר עצרו ליד בית, הם ירדו מספר מדרגות, והו פתח כמה מנעולים והסיט דלת חלודה בקול חריקה צורמת, הנה הגענו אמר הו בהסירו את המטפחת מעל עיני האופה.

לעיני האופה נתגלה מרתף מואר, על שולחן ארוך היו פזורות שקיות מלאות מטבעות זהב ויהלומים, אשר דמו לאוצרות מלכים, עבודתך היא לצבור את המטבעות והאבנים הטובות לערמות, למינים לפי גודלם, ואז לטפורם ולערוך רישום מדויק ולארוז אותם בשקיות כפי שאראה לך, העבודה מצאה חן בעיני האופה, הזמן עבר מהר, ואז אמר בעל הבית מספיק להיום, הוא שילם לאופה את שכרו כפי שסוכם ביניהם, בנוסף לזה הוא שם בצד מטבע זהב, זו תהיה משכורתך בכל יום עבודה, ובסוף גם תוכל לקחת את מטבעות הזהב שיצטברו בשבילך, אמר לו בעל הבית לבסוף הוא קשר את עיניו והוליכו החוצה, כאשר באו העירה הוא הוריד את המטפחת, והם נדברו להיפגש למחרת באותו הזמן ובאותו המקום כפי שנפגשו בפעם הראשונה.

כך חלפו ימים ושבעות, עד שפעם אחת הגיע האופה למקום המפגש, ולא מצא את בעל הבית, הוא המתין זמן מה וכאשר הלה לא הגיע, חזר לביתו, גם למחרת וביום שלאחר מכן לא הגיע בעל הבית למקום המפגש, כנראה קרה לו משהו, חשב האופה, הרי לא סיימנו את העבודה, אך היכן אחפש אותו? הרי איני יודע לא את שמו ולא היכן ביתו, אך זה מקרה אבוד, בלית ברירה שב האופה לביתו וחזר לעבוד במאפיה, אומנם הוא הצליח בזמן קצר לחסוך קצת כסף, ויחד עם מטבעות הזהב המונחים אי שם במרתף לזכותו, היה מצבו טוב למדי, אבל עם כל זה הוא לא הגיע עדיין לבריה של זהב, הוא נזכר בברכת הרב, אך חשב כנראה שזה לא מגיע לי. מספר ימים לאחר מכן כאשר התהלך האופה בשוק, שמע כרוז קורא ומכריו כי בית מסוים בקצה העיר יימכר על פי מכרו, מכיוון שבעליו מתו ללא יורשים או צוואה, כששמע את דברי הכרוז, העלה האופה בדעתו כי יתכן שמדובר בבית בו הוא עבד, הוא החליט לנסות את מזלו לקנות את הבית, ומאחר ולא היו קופצים רבים, הצליח לקנותו בזול, וישלם דמי קדימה ואילו את השאר כיסה ממכירת המאפיה.

הוא קיבל את המפתחות של הבית על מנת להיכנס ולהתגורר בו, איך שנכנס לבית סגר את הדלת מבפנים, ופנה לעבר המרתף בנשימה עצורה, כשנכנס גילה שכל האוצר היה מונח שם כפי שהניחודו ביום האחרון של עבודתם, האופה הבין שבעירו לא יוכל להיראות כאדם שהתעשר בן לילה, לכן הפיץ שמועה בין מכריו שיש לו דוד עשיר חשוך בניס באיסטמבול שבטורקיה, אשר ביקשו שיבוא לעזור לו בניהול עסקיו, אכן הוא עבר לאיסטמבול והעביר לשם גם את רכושו, שם בנה לעצמו ארמון מפואר והחל לשוות לעצמו מראה של אפנדי אמיד סוחר ביהלומים, עם הזמן נהיה קרוב למלכות ואחד מאנשי ההשפעה בחצר המלוכה.

ציון ונמשל

לנצל כל רגע וכל שעה

משל לעיירה אחת שבבית דין של מעלה בדקו ומצאו כי מעשיהם של בני העיירה ראויים לתגמול באופן מיוחד. החליטו להעניק אפשרות מיוחדת במינה לכל הנפטרים בני העיירה מיום היווסדה ועד היום, לחזור לעולם הזה לשעה אחת. כעבור ימים אחדים התפשטה השמועה. משהו קורה בבית הקברות המקומי, והכל רצו לראות מה מתרחש. מתקרבים הם לבית הקברות, ולבם נופל בקרבם. בית הקברות עוטה לבן, מאות הנפטרים, שהיו קבורים בו, קמו לפתע לתחייה, עטויים בתכריכיהם הצחורים, והחלו מתקדמים במהירות לעבר העיר. "הנה סבא!" נשמעת הקריאה, "והנה חיים!" "וגם דוד", "הנה הרב זכרונו לברכה", נשמעות הקריאות המתפעמות בזו אחר זו. בני העיירה צופים במחזה, אינם יודעים מה לעשות עם עצמם מרוב התרגשות על הפגישה המחודשת עם קרוביהם. מבקשים הם להתחבק עמם, ליפול זה על צוארי זה בגעגועים. אולם למרבה הפלא, המתים מתעלמים מכל הסובב ואצים רצים אל העיר, לתדהמת כולם. החידה נפתרה כאשר אחד הרצים פלט מפיו משפט תוך כדי מרוצתו: "מדוע אתם מעכבים אותנו, ניתנה לנו אך ורק שעה אחת לחיות, מעשר עד אחת עשרה, ועכשיו כבר עשר ושלוש דקות. ולכן רצים כולם? לבית הכנסת הגדול. בני העיירה רצים אחריהם. בבית הכנסת חוטף כל אחד מהמתים ספר מארון הספרים ומתיישב ללמוד ללא דקה של שהיה. ... דקות ספורות חולפות, ולא נשאר בארון הספרים אף לא ספר אחד, הכל נחטף, גם ספרי התהלים והסידורים. אי אפשר לדבר אליהם מילה, שום דבר אינו מעניין אותם, הזמן חולף והם רוצים לנצל כל שניה. מחוגי השעון כבר מראים על עשר ושלושים, וקולות הלימוד והתפילה עולים עד לב השמים. מעולם לא ראה בית המדרש מחזה כזה, מאות אנשים אינם מוציאים את עיניהם מן הספר, ולו לרגע קט. השעון מתקדם - עשר שלושים וחמש... עשר ארבעים... עשר ארבעים וחמש... כל דקה שחולפת מגבירה את דפיקות הלב, את הרצון להספיק עוד, לחטוף עוד מעט, לנצל כל חלקיק שניה. נותרו עוד עשר דקות... תשע... שבע... חמש... שלוש... שתיים... אחת... דממה! המתים שבו לקברם.

הנמשל: האם אנו שונים מהם? מדוע אין כל דקה יקרה לנו? ולמה נגרע מערכה של שעה אחת רק משום שאנו חושבים שיש לנו שעות רבות נוספות? אדרבה, ננצל את השעה הבודדת, וננצל גם את השעות הרבות בטרם תבוא הדממה.

(מתוך מאמר)

האופה לשעבר לא שכח שכל עושרו בא לו על ידי ברכתו של הרב, הוא קיווה שתהיה לו הודמנות לגמול לרב כראוי לו, רב צמח צרפתי שאף תמיד להתייחד עם השכינה בכותל המערבי בירושלים עיר הקודש, בערוב ימיו הוא החליט לעלות לארץ ישראל ולחיות את שארית חייו בארץ האבות, כאשר סיפר על תוכניתו לראשי הקהילה דאגו לו להוצאות הדרך ולמלווה אשר ישמש אותו, הם גם שלחו מכתבים לראשי הקהילות אשר רבם האהוב יעבור בהן בדרכו לירושלים, שיקבלו אותו שם בכבוד הראוי לו, וכך הגיע הרב מטוניס לאיסטמבול, שם הוא התקבל בכבוד גדול וראש הקהילה הפציר בו להיות אורחו ככל שירצה, הרב צמח התעניין אצל ראשי הקהל אם יוכל להועיל לקהילה באיזו צורה שהיא? ראש הקהילה נאנח עמוקות וענה: הקהילה נמצאת כרגע במצב קשה בגלל גזירות קשות שגזרה המלוכה, האחד והיחיד שיוכל לעזור לנו בנושא זה, הוא אפנדי עשיר שיש לו השפעה גדולה בחצר המלוכה, משלחת של ראשי הקהילה צריכה מחר להיפגש איתו כדי לבקשו שישתמש בכוח ההשפעה שלו לצורך הקהילה, אך הם מודאגים כיוון שזו הפגישה הראשונה איתו ואין לדעת אם אפשר לתלות בו תקווה, לכן אם הרב החשוב יצטרף למשלחת, זכותו וודאי תעמוד להם.

הרב צמח הסכים בחפץ לב, כאשר נכנסה המשלחת לבית האפנדי, הוא קם בזריזות ובא לקראת הרב, נטל את שתי ידיו ונישקם ביראת הכבוד, ניכר היה עליו שהוא נרגש מאד מהפגישה, דבר שעורר פליאה אצל כל חברי המשלחת והרב צמח במיוחד, האפנדי חזר למקומו וביקש את כולם לשבת, ואמר אני מוכן לשמוע את בקשתכם, ראש הקהל תיאר באוזני האפנדי את מצבה הקשה של הקהילה, וביקשו להשתדל אצל המלך להקל על מצבם, אני נותן לך הבטחה שלא אנוח ולא אשקוט עד שאמלא את בקשתכם, ענה להם האפנדי.

עכשיו אבקש מחילה מכבודכם ותנו לי לדבר מספר מילים עם האורח מטוניס, הוא ביקש מהרב להיכנס עימו לחדר, ושם אמר לו בארבע עיניים: הרב מתפלל מדוע אני כל כך נרגש ממפגשינו, הרב זוכר בסיפור שקרה לפני מספר שנים בטוניס, שחי אופה עני מול ביתו של הרב, פעם באמצע הלילה היה הרב זקוק לגפרורים וכו? ובכן האופה ההוא זה אני. רק עכשיו תפס הרב עם מי הוא מדבר, הם המשיכו לשוחח עוד זמן מה, וכשנפרדו ביקש האפנדי מהרב ברכה שההצלחה תמשיך להאיר לו פנים, ראה נא ידידי ענה לו הרב, היות והקב"ה לא נשאר חייב, הרי שבזכות שהארת בית יהודי כדי שיוכל ללמוד תורה, האיר הקב"ה את מזלך, ואם תמשיך לעזור ליהודים, הקב"ה יעזור לך גם להבא בברכה ובהצלחה. האפנדי נתן לו את הבטחתו מכל הלב.

צ'ין אדם לחברו

כיצר בוחנים ידיד אמת

בצוק העיתים, אירע פעם שבשל גבולי המדינות הסגורים, נבצר מאת הגה"ק רבי ברוך בער ליבוביץ זיע"א ראש ישיבת קמניץ בעל "ברכת שמואל" להיפגש עם בנו חביבו רבי יעקב משה זצ"ל, משום יחסי המדינות לא היה באפשרות בימים ההם לעבור ממדינה למדינה. נפשו של רבי ברוך בער איוותה לראות את בנו, עד שבא לעזרתו אחד מתלמידיו שרכש תעודת מעבר בין לאומית, המציא תעודת מעבר זו לרבי יעקב משה שהצליח להגיע לקמניץ. מני אז רחש רבי ברוך בער לתלמיד ההוא אהבה וחיבה יתירה. לימים הציע התלמיד את פליאתו בפני רבו, ילמדנו רבנו, והלא כל אחד מבין תלמידי הישיבה היה גומל חסד עמו, ומה הרבותא לגביי? הסביר לו הברכת שמואל, לכל אדם ישנם ידידים שונים, ידיד סתם וידיד אמיתי. הרוצה לבחון מיהו ידידו האמיתי? יבדוק על ידי מי התגלגלה לו טובה. הוא, הוא ידידו האמיתי.

להיטיב לזולת

פעם בחול המועד ישבו בביתו של הגה"ק רבי איסר זלמן מלצר זיע"א אורחים רבים, ובהם תלמידי חכמים, ודברו בדברי תורה. אחד הנוכחים בחור מבוגר

השתתף אף הוא בשיחה, והביא כראיה את דברי הש"ך ביורה דעה, עוד טרם הספיק לומר שהמה דברי הש"ך, הפטיר ר' איסר זלמן דברי הר"י נפלאים ממש, כשרון רב ניכר בדבריך והמשיך להפליג בשבחו. לאחר שיצאו כל האורחים מהבית פנה אליו הבחור ואמר לו שהוא הרגיש את עצמו לא בנוח בזמן שהפליג בשבחו, שכן היו אלה דברי הש"ך. התנצל ר' איסר זלמן ואמר: אף אנכי מכיר את דברי הש"ך הללו ואת המשא ומתן בפירוש דברי הרמב"ם בנושא זה, אבל אתה הרי הינך בחור לא צעיר, ועליך למצוא שידוך הגון. וכיון שהיה כאן ציבור נכבד של תלמידי חכמים, היה זה חשוב עבורך ששיבחתי אותך בפרהסיה, שדכן אינני, אבל לעזור אפשר וניצלתי הזדמנות זו. הגה"ק רבי שלמה זלמן אויערבך זיע"א שנכח במקום, מציין ואומר, צאו וראו עד כמה לא שם ר' איסר זלמן לב לכבודו האישי בשעה שחשב שעשויה להיות תועלת לזולת. שהרי יתכן מאד שאחד מהנוכחים ידע והכיר את דברי הש"ך הללו, ועלול היה לחשוב שר' איסר זלמן לא הכירם. אולם דבר זה לא נגע לו בשעה שיכול להיטיב לזולתו.

הילולא דצדקיא

יום שבת קודש כ"ח תמוז

הרה"ק רבי אלעזר ב"ר אלימלך מליזענסק (תקט"ז)

הרה"ק רבי משה ב"ר צבי הירש (ישמח משה מאוהעל - תר"א)

יום ראשון ב"ט תמוז

רבי שלמה יצחקי ב"ר יצחק (רש"י הקדוש - ד"א תתס"ה)

הרה"ק רבי משה מזאלישין ב"ר גרשון (משפט צדק על תהלים - תקצ"א)

יום שני א' מנ"א

אהרן הכהן בן עמרם (ב"א תפ"ז)

אלעזר הכהן בן אהרן הכהן (ב"א תקט"ז)

הרה"ק רבי נתן נטע מאווריטש ב"ר יוסף (נטע שעשועים - חותן הבת עין - תקמ"ה)

יום רביעי ג' מנ"א

הרה"ק רבי שמשון מאוסטרפאליע ב"ר פסח (ת"ח)

הרה"ק רבי מנחם עזריה מפאנו ב"ר יצחק ברכיה (רמ"א מפאנו - שפ"ה)

יום חמישי ד' מנ"א

הרה"ק רבי בן ציון ב"ר שלמה מבאבוב (קדושת ציון - תש"ג)

יום שישי ה' מנ"א

רבינו יצחק לוריא אשכנזי ב"ר שלמה (האר"י הקדוש - של"ג)

הרה"ק רבי חיים מקראסנא ב"ר צבי הירש (תלמיד הבעש"ט - תקנ"ג)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פרפראות

סיפר הרה"ק משינאווא זיע"א שהגה"ק בעל "ישמח משה" מאוהעל זיע"א (יומא דהילולא כ"ח תמוז) דיבר פעם בהקפה ד' אל משה רבינו ע"ה ואמר: "ברוך הבא משה רבינו, אתה עד בדבר שלא חסרתי מתורתך כלום, ואפילו כקוצו של יוד, ומדוע ביישוני כל כך? אני מדבר ומחכה כ"כ על הגאולה, ולא נענית עד כה.

4 בְּרַכֵּי "שַׁבַּת טֵישׁ" בְּמַתָּנָה!

פּרטים בעמוד 4

פרשת מטות-מסעי, כ"ח בתמוז תשע"ז

שבת מברכים חודש מנחם-אב. המולד בר"ב שעה 10, 14 חלקים. ראש חודש ביום שני.

גיליון מס' 238

שנה 4

שַׁבַּת טֵישׁ

וּקְרַאתָ לַשַּׁבַּת עֲנֵג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פְּנִינִים

ראשי המטות (ל, ב) - מפרש רש"י, לומר לך שאחד ממחה די להפר, ואם אין ממחה צריך בשלשה הדיוטות. ורמז לזה כתבת משה נוסריקון ממחה שיפר הנדר, היכן שאין ממחה, מפירין שלשה הדיוטות, ותבת ראשי נוסריקון רב או שלשה יתירו. (רביד יהוב)

והחריש לה אביה וקמו פלי נדריה (ה, ה) - מכאן ראינו לדברי חז"ל ביבמות שתיקה פהודאה, כי בשתיקתו פאשר לא הפר נדריה, הקים אביה את נדריה ואת אסור נפשה. (נהר שלום)

החלצו מאתכם אנשים לצבא (לא, א) - צאו וחלצו עצמכם מגלותכם הפנימי, ואז תוכלו להיות אנשים לצבא. אנשי חיל לגיונו של הקב"ה. אנשים לצבא בגימטריה קדש יהיה לכם, שגם ענינו לכם שהם דברים גשמיים פאכילה ושתיה, יהיו קדש לה. (אמרי חיים)

ואת בלעם בריעו הרגו בהרב (לא, ח) - בספר יהושע נאמר ואת בלעם בריעו הרגו קטגור על הרגו, מפני שבלעם בקש להיות קטגור על ישראל, וכשהרגוהו התקים הס קטגור וקח סגור מקומו - נוסריקון הקוסם. (שיח יצחק)

חז"ל אמרו בסנהדרין, שקימו בכלעם ארבע מיתות בית-דין, ומרמו פתבות הרגו בהרב נוסריקון הרג ראשון ג' והדר בהרב. (אמרות ה')

ענשו של בלעם מרמז בפסוק לעשות בהם משפט פתוב, נוסריקון בלעם. (מראה יעקב)

ויקצה משה (לא, יד) - פעם ובא לידי שבהה, ונרמו במשלי והסר פעם מלכה והעבר רעה מבשרה, שאם תחסיר רעה מן בשרי ישאר זכ"ר, שכשאין פעם יש זכרון. (כסא רחמים)

נחנו נעבר חלוצים (לב, לב) - בני גד וראובן בקשו נחלה בעבר הירדן, כדי להראות שאין פונתם להתגבר פמלחמה לטובת עצמם כדי לקבל נחלה בארץ-ישראל, ועשו זאת לטובת נפשם ועליהם נאמר גמל נפשו איש חסד, שכאשר האדם עושה טובה לנפשו נקרא איש חסיד, ונקרא גם כן איש נאמן שאין לו טובת הנאה בדבר, ושכחי השבטים הללו רמוזים בתבת חלוצים שהיא נוסריקון מכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן. (חסד לאברהם)

ספורים בפְּרָשָׁה

אוי-השבע שבעה לאסר אסר על-נפשו (א, ב)

אחד מחסידיו של רבי שלמה מרדומסק שדף את-בנו, אולם משום-מה החליטה אם הפלה לבטל את-השדוף בתואנות שוא. השתתף הרבי בצערה, ובקש לזמן לפניו את המחנת פדי לדבר על-לבה. מיד עם בואה, החלה לטען כי 'בעד פליהון דעלקא לא אספס לשידוף', והרבי בקש ממנה לשמע את-ספורו: "היה זה בהיותי צעיר למים, ואבי שדף אותי עם בתו של רבי שמואל מקרזילוב. זמן החתנה הגיע, אולם לפתע טענה אם הפלה כי היא מתנגדת לשדוף ודרשה את-בטולו. בני המשפחה הפצירו בה שלא לעשות כן, אולם היא באחת ומאומה לא יזונה ממקומה. וכשראתה שבעלה הרב עומד על-הדבר, קפצה ונשבעה שלא תראה את-בתה הולכת אל החפה עם חתן זה, והתבטאה שהיא מעדיפה אף למות מאשר להשתתף בשמחה. בסופו של-דבר, נחלשה התנגדותה מעט וגעלה-פרחה השלימה עם החתנה הקרבה. ביום המיעד, נסענו למקום מגורי המחתנים, וכשהגענו אל פאתי העיר, התפלאנו לראות כי אף אחד לא ממתין לנו. התקרבו אל בתי העירה, ונדהמנו לשמע את הבשורה האומה כי המחנתנת אם הפלה, סימה אמש את כל ההכנות לחתנה, ולפתע אבדה את הפרתה והרופאים לא מצליחים להשיבה לחיים. בינתיים יצא הקול כי היא שבקה חיים לכל-חי, והשמחה נהפכה לתוגה. לא ידענו את-נפשנו, אולם הרב פסק כפי ההלכה, כי מבניסים את המת החדרה ומזליכים את החתן והפלה לחפה בשעה טובה. והיה הדבר ברור, כי שבועתה של אם הפלה התקיימה בה, כפי שנאמר בתחלת מטות אוי-השבע שבעה לאסר אסר על-נפשו' אזי 'לא יחל דברו, אלא פכלי-היצא מפיו יעשה' רחמנא לצלן". רבי שלמה מרדומסק סים את ספורו הנורא, וכבר לא היה צריך להוסיף מאומה. המחנתנת נבהלה על-נפשה, והסירה מיד את התנגדותה העקשת לשדוף.

לא יחל דברו פכלי-היצא מפיו יעשה (שם)

ספר פעם רבי יהושע ליב דיסקין מבריסק, כי פאשר יש אבי רבי בנימין דיסקין על בס הרבנות בלומזא, הגיע פעם אל העירה תלמיד-חכם אחד, שהפריש את-עצמו מזבלי העולם, וקבע את מקומו בבית-המדורש מתוך נדר גדול, שלא יצא מפתחו ימים רבים ושם ישקד על דלת התורה ברציפות. בני הקהלה פבדו את האיש הפרוש, וטרחו רבות כדי להאכילו ולהשקותו מדי יום ביומו, אולם במשך הזמן נעשה הדבר קשה יותר ויותר, ביחד שבועירה לא היה ערוב והיו צריכים להכין לו מזון מערב שבת. פעם הזדמן רבי עקיבא איגר אל המקום לקראת נשואי אחד מצאצאיו, וכאשר עלה לבקר את הרב מרא דאתרא, נכנס עמו בשית תורני ובין השאר הגיעו לענינו של אותו פרוש ונדרו החמור שקשה להתירו. בקש רבי עקיבא לבקרו יחד עם מרא דאתרא, שכן הבין כי אדם חשוב הוא, וכמוכן שנתלכו אליהם רבים מבני המקום. אף ראה הפרוש את גאון ישראל כשהוא נכנס לבקרו, ומיד נבעת וקפץ על-רגליו. "וי לי שהטרחתי את הדרת גאוננו!" אמר בכאב, ורבי עקיבא שאל מיד: "אלו היית יודע זאת תחלה, כלום היית נודר?" והלה השיב מיד: "החלילה לי מעשות זאת!" מיד הכריז רבי עקיבא בקולי: "מתר לך, מחול לך", וכל העם ענו אחריו...

לקבלת הגיליון והנחיות
דוא"ל: 5806777@gmail.com

העלון המיוחד לפרשת מסעי
יופיע אי"ה בשבת טיש כרד ד'

זמני השבת - ירושלים
הדלה"ג 7.08 צאת השבת 8.23 רבנו תם 9.00

וחמרים אחד וששים אלה

גולת יהודי תימן, ששרשיה נעוצים בשלהי תקופת בית המקדש הראשון, היתה רצופה תלואות ויסורים קשים בין הערבים המסלמים, שהיו מצרים את צעדי יהודי תימן והקשו את עלמם עליהם בשנאה עזרת. אולם מתחת שנאתם העמקה שפעפעה בהם כארס של עכנאי, היתה טמונה בהם יראת כבוד כלפי היהודים בני עם חכם ונבון, וסברו כי אין דבר נסתר ונגלם מהם. שכן 'אהל אל בתובי' הם היהודים, כלשונם של ערביי תימן, דהינו 'עם הספר' הנבחר, ואם כן חכמתם חובקת עולם, ולא רק שהם בקיאים ברזי תורת ישראל, אלא האמינו כי בקיאים הם בתולדות הערבים המסלמים יותר מאשר הם עצמם יודעים, ולכן היו המסלמים בתימן מרבים להטריד את יהודי המדינה בשאלות על נביאם מוזמד ותולדותיו, בטענה ש"הכל כתוב בתורה שלכם", ורק בגלל שנאתם שונאים אותנו, אתם מעלימים מאתנו את חכמתכם, ואינכם מפצים לשנת אוננו בה..."

חרוצים הם יהודי תימן, ובקיאים בכ"ד ספרי הקדש השגורים עליהם, כמו גם שירי קדש של המשורר אבא שלום שבזי ופיטנים אחרים, בקשות ותפלות שונות, ואותם היו משננים ומפזמים בכל עת מצא. דבר רגיל היה לראות רובל תימני או איש מסחר, כשהוא מהלך בדרך ומפזם פתשאי מזמורי תהלים בשטף או שיר עלי-שפתיו, בהתאם למצב רוחו ולפי הזמן. וכאשר היו מספר סוחרים עושים דרכם יחד, היו מנצלים כל רגע לעסוק בתורה ביניהם, ולשאת ולתת בהלכה.

היה זה באחד מימי השבוע של פרשת מטות, כאשר קבוצת סוחרים יהודית עשתה את דרכה בין הישובים בתימן, ועסקה בהרגלה בדברי תורה. באחד מעקולי הדרך, הגיעה לקראתם קבוצת מסלמים תושבי אל-גי'עדי שבשרעף, שנחשבו פאצילים בין ערביי המדינה, בין שהיו 'מייחסים' בפאצאיו של נביאם. בנויים היה 'סאדה', דהינו אדונים ואצילים חשובים, וכל אחד מהם היה מכה מכה בתאר כבוד 'סיד'. הללו היו מתגאים ב'יחסים', וסמן ההפר שלהם היה כקד שפרכו לראשם מצנפת ירקה, צבע המקדש על המסלמים, ורק להם היה מתר לשלשל חלק מהמצנפת על ערפם... מסלמים אלו, היו ידועים כשונאי ישראל מבהקים, וכאשר היו מבקש יהודי תימני לתאר מישוה שרוחש שנאה עזרת למשנהו, היה מגדיר אותו: "זה שונא אותו כמו סאדאת אל גי'עדי"... למראה המסלמים הגאים, נפל לבם של הסוחרים היהודים בקרבם, וקויו כי המפגש ביניהם יעבר בשלום, או למצער יצאו ממנו 'בזול'. והנה פונים המסלמים אל הסוחרים היהודים בשאלה: "מי הוא המזרי שלכם?" דהינו, מי הוא הרב והחשוב שבחבורתכם, לו נוכל להציג את שאלותינו? השאלה היתה במקומה, שכן יהודי תימן הענוותנים והצנועים, לא היו מתבלטים בחכמתם וידענותם, ואף הרבנים שבהם לא היו נכרים במלבושיהם על-פני אחיהם. נהוג היה אמנם במחוז שרעף, שה'מזרי' היה לובש חלוק לכן ולא שחר פמנהג יהודי תימן, אולם זאת רק בשעה שהיה משמש בתפקיד רבני, כגון בהתנה או בבירת מילה, אולם בחיי היום-יום "לא נשא פני שרים ולא נגרי-שוש לפני-דל כיימעשה ידיו כלם". בחבורת הסוחרים היהודים, היה אחד שהיה תמים וקשוח, וידיעותיו בתורה היו מעטות ודלות. הלה הצביע מיד על הרוכב לצדו, וקרא לעבר המסלמים: "הנה, זה ה'מזרי' שלנו!" לשמע התשובה, הרים אחד המסלמים, כנראה מנהיג החבורה, את קולו, ושגר את שאלתו הפפתיעה אל ה'מזרי' היהודי: "הבה ואבדק אם אמנם חכם אתה, או שמא מהתלים אתם בנו ואין אתה ה'מזרי', אמר נא לי, כמה נביאים עמדו לנו המסלמים?" השאלה הבלתי צפויה נפלה על דאשו של החכם היהודי פרעם, והוא שקע במבוכה עזה. "מה לי ולנביאייהם הפסילים של רשעים אלו?" אמר בלבו, "ומה אענה להם על שאלתם המטפשת?" חשב. "אם אפליג בתשובתי ואנקב במספר גבוה, שמא אתפס כבדאי והללו יכריזו עלי כשקנן ורמאי. ואם אמעיט במספרם, שמא אמצא מזלזל בכבודם, ואביא תלילה את עצמי ואת כלי-החבורה בספנה". ביון שקד, התחכם האיש ואמר: "אין נביא גדול יותר למסלמים, מאשר מוזמד"... הבעת תרעמת נכרה על-פי ה'סיד' המסלמי, ובזלזול אמר: "זו תשובה פשוטה, שכל נער יכול לענות אותה. אבל אני מבקש לדעת את המספר המדויק של כל הנביאים שלנו, ואם אין אתה יודע לענות לי, לא 'מזרי' אתה, אלא איש פשוט והמוני". ומיד הביט על שאר הסוחרים ושאל: "מי מכם יודע את-התשובה?" ובעוד כלם שותקים במבוכה, קפץ היהודי התמים, זה שהצביע תחלה על ה'מזרי', ואמר בקול: "כן אדוני, אני יודע את-התשובה!" "כמה" שאל האציל הערבי בלהיטות, והיהודי השיב בקול רם: "ששים ואחד אלה". נהרת שמחה נשפכה על-פני המסלמי, והוא ספק פפים בהנאה גלויה: "הנה, זה ה'מזרי' האמתי שלכם! כנראה שמענוה בקש זה להסתיר את-הדבר, והצביע על-חברו שאינו יודע מימינו לשמאלו". הסוחרים היהודים נשמו לרוחה, כאשר ראו כי התשובה המיוזרה התקבלה על-לבו של המסלמי, ורוחה פשטה בלבם פשראו כי הלה הורה לחבריו להמשיך בדרךם, ונצטבו לנפשם.

"מהיכן לך מספר כזה?" הקשו הסוחרים את חברם התמים לאחר שהערבים הסתלקו, "אמנם אנחנו יודעים שהערבים מטבעם אוהבים מספרים מגזמים ומדמיינים, וכל המוסיף הרי זה משבח, אבל מדוע החלטת לזרז דוקא מספר לא עגל ולא שגרתו זה? והלה מביט בהם בעיניו התמימות ואומר: "מה לכם תמהים? והרי מקרא מלא הוא בפרשת מטות, שאנו קוראים בשבת הקרבה ובאה: **וחמרים - אחד וששים אלה**. ומי הם החמורים הללו, אם לא נביאייהם של בני חמורים אלו..."

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

נקם נקמת (א, ב) - ואמרו אחר תאסף אליעמך, נראה כי נתפון לומר לו שקדם לכן אינו שלם התקון לאסף אליעמך, פרוש שהיה לו מונע ברוי ומנענו מגשת נפשו למקום מושבה שיקרא עמיו בידוע, עד שיעמידנו במשפט, כי עליהכל יביא ה' במשפט וסביביו נשערה מאד, והמונע הוא לפי שהשלם הזה נהרפה במעשה זמרי ולא עשה דבר, כאומרים ז"ל שרפו ידיו, והקפיד ה' עליו שלא נקם עד שעמד פינתם. ולזה, כשהגיע זמן פטירתו אמר ה' אליו תקון לדבר זה, שנמנע מהתנקם מעושי רשע, יקום ויתנקם ממוזר ששכחנהו, ואחר שישלים התקון יאסף אליעמיו באין שטן ואין וכו', וזה מחסדי אל ואהבתו לידידיו ינחם במעגל-צדק:

מאת הסודנים (ב) - אמרו מאת ולא הספיק לומר מהסודנים, אולי שרמו לזולתם הנמצא אתם והוא בלעם שנמצא שם אין והרגוהו, דכתיב ואת-בלעם וגו'. ואולי כי לזה מזהר ה' הדבר קדם שיחזר בלעם לארצו, כי לא היה במדון אלא לקחת שכרו כאומרים ז"ל ועמד לחזור, וה' פרוש רשת לרגלו וצדו לחרב נוקמת:

החלצו (א, א) - ואמרו לתת נקמתה/ גם זה מההתחכמות להשגת הנקמה, שצוה אותם שתהיה פנות הנקמה לקנאת ה' אשר פרמו בטול מצותיו ורצונו יתברך, ולא להתנקם על המסבב מהחטא שמתו פמה מישראל, כי לכשתהיה הפנה עליזה אין במעשה מצוה להסתיע באמצעותם להנקם מאויב, והגם שה' אמר אליו נקמת בני ישראל, לא אמר אליו שיאמר לישראל לשון זה, אלא שדבריו היו עם משה נקם נקמת בני ישראל, ומשה נתחכם לעשות הדבר בדרך זה לקיים הנקמה של ישראל שנצטוה עליה במאמר נקם:

דברי הימים

בערב שבת-קודש כ"ז בתמוז תש"ג, נפטר בירושלים המלחין והמשורר הנודע, רבי יום טוב שמחה עהרליך, אשר הותיר אחריו שירים ערבים ספוגים בתורה וחסידות ויראת שמים, סיפורי צדיקים ומידות טובות, מתוך אמונה תמימה והשקפה טהורה. בתקופת השואה היה צעיר לימים, וסבל ייסורים רבים, ולאחר תלאות רבות הצליח להימלט לסמרקנד שבאוזבקיסטן, שם צורף יחד עם בני משפחתו לקולוחו ורסי. במידת השמחה העצומה שלו, הצליח להחזיק מעמד בכל הקשיים, ותדיר נשמעו ממנו אמרי שפר וניגוני שמחה. בהלצה היה אומר, כי כאשר אומרים 'כל-יגדלי לא אוכלים יום אחד, וכאשר אומרים 'כל-חמירא לא אוכלים לחם שמונה ימים, אך כאשר אומרים 'קולוחו לא אוכלים לחם כל השנה... בתום המלחמה, הבריח פליטים רבים מתחומי רוסיה, והיגר לארצות הברית. רבי יואל מסאטמאר כיבדו מאוד, וכאשר היה נכנס אליו היה מקבלו בחיבה: "גוט יום-טוב!" ואמר עליו בדרך חידוד על משקל שמוותו: "כאשר הוא בא זה יום טוב, ולהיכן שהוא הולך הוא משרה 'שמחה', וכל מעשיו הם 'עהרליך' בדרך הישר". בשנת תשל"א ביקר בירושלים, והתכבד להנעים מומיותו באולם ישיבת 'פורת יוסף' שבשכונת נאולה. רבים ונכבדים מבני ירושלים באו להאזין לו, ובהם רבי יהושע ציינובורט מיקורי ירושלים וחכמה שאמר בנחת: "מעולם תמהתי על הלשון 'חזון ישעיה', מה פשר השם חזון? וכי חזון הוא? אולם כעת הבנתי את הדבר, כאשר מפרסמים כי 'מוכיח בא לעיר', כולם מתחמקים שלא לשמוע דברי תוכחה. אולם כאשר מפרסמים כי 'חזון בא לעיר', מגיעים כולם לשמוע את דבריו, והחזון משכיל לשלב את דברי המוסר שרצה להשמיע, כמו חזון ר' יום טוב עהרליך..."

משפח

רבי אברהם אביש מפונקפוטר, נסע פעם לעיר אחת ובדרךכו נאלץ לעבר בין ישובי הנוצרים. באותה עת, חגגו הכפרים את אחד מהנאומים, ובמנהגם סבאו יין והתהוללו כחיות טרף, עד שנשקפה סכנה ליהודי שנפל בידיהם. פשהגיע העגלה לפאת אחד הכפרים, נתקף הטלון בפחד ומורא, ובקש להקיף את הדרך מסביב, כדי שלא להכניס את עצמם ליד סכנה, אולם כיון שהדרך מסביב לא הייתה סלולה ונוחה, אלא מלאה מהמורות ואבנים, הורה לו רבי אביש להמתין מעט. "מכיון שעומדת לפרץ דלקה בכנסיה שלכם, העומדת בצדו השני שלי הכפר, יהיו בלם עסוקים בכבוי השרפה, ונזכר אפוא לעבר בבטחה בכפר", אמר. העגלון לא התעמק בדבריו של רבי אביש והמתין זמן מה, והנה לפתע נדהם לראות מרחוק ענן שחר מתמר מעשן הכבשן, והפעמונים מפיס געזו כדי לזמן את ההמון לכבות את ההדלקה. במהירות נצל העגלון את ההמולה, הדירה את הסוסים והללו עברו את הכפר בלי שום פגע, כשאף אחד מהושבי המקום לא שם לבו אליהם. זמן מה לאחר מכן, כאשר נחה רוחו של העגלון, הסתובב אל רבי אביש ותמה: "מהיכן ידע הרב מראש שעתידה לכל דלקה בביתו יראתם המתעב? כלום נביא אתה?" ורבי אביש השיב בענוה: "לא נביא אני ולא גרנביא, אלא שכל ימי נזהר אני שלא לחלל את לשוני בדברי שקר ובדברים אסורים. ומכיון שדבר מתקומים כל הדברים שאני מוציא מפי, ואף עתה כאשר אמרתי שעתידה לכל דלקה בכנסיה, קימו את דברי מן השמים. ואם תרצה תוכל גם אתה להגיע לך, כאשר תשמר על פיך ותצטר לשונך. ופסוק מפרש הוא בראש פרשת מטות, אם לא יחל דברו, אזי 'ככל היצא מפי יעשה' - כל מה שיוצא מפיך יעשה ה'".

בשנת תשל"ב, השנה האחרונה לימי חייו של ה"אמרי חיים" מו"ז ני"ז, הגיע מאמריקה אחד מחסידיו בשם רבי משה אפרס, נכדו של החסיד הישיש רבי זלף אפרס שהסתופף עוד בצלו של ה"צמח צדיק", ונפטר בזקנה מפלגת ביהותו כבן מאה ושמונה שנים. וכשהקים ה"אמרי חיים" את הישיבה בבני ברק, הזמינו להתגורר בה כדי להוות דגמה לבחורים איך צריך להתאזר בהידי חסידותי. נכדו רבי משה הנזכר, היה כבר שנים רבות לאחר נשואיו ועדן הוא הולך עירי. לקראת הימים הנוראים, יעץ לו אחד מידריו לעלות לארץ הקודש ולפעל אצל ה"אמרי חיים" ישועה, ולהפקד בזרע שלי קימא. ואמנם עשה רבי משה פו, עלה ארצה ונכנס אל הרבי כדי להתברך מפיו. הרבי קבלו בחמימות, אולם לבקשתו להעניק לו מטבע פשמירה, סרב בטענה ששקשה לו לטבל במקנה מפני חלשתו וזקנותו, ואין הוא יכול למסור מטבע ללא טהרת מקנה. פרץ רבי משה בבכי ואמר: "וכי לנו לא קשה, שזה כבר עשרות בשנים שלא זכינו לזרע שלי קימא?" והוסיף בדמעות: "זהי אני השירד האחרון שנותר מזקננו רבי זלף אפרס, ואם לא יהיו לי דורות שלי המשך, לא יותר מזקני שם ושארית בארץ". לשמע הדברים, נענה הרבי ואמר בבטחה: "אתה עוד תצוה להישע", וחרו ושנה את הדברים. רבי משה התעטף באמונת אמן, לא בקש כבר מטבע, ונעס לביטו שהאוסף סמוך וקטוח בחסדי שמים. עברה תקופתה, ובינתיים שבק ה"אמרי חיים" חיים כל ימיו, והסתלק לבית עולמו. בבקורו הראשון של בנו הישיעויות משה מו"ז ני"ז בארצות הברית, נכנס אליו רבי משה אפרס וספר לו על הבטחתו של אביו שעדן לא התמקשה, ואף נקב בשמו של אחד החסידים, ששהה יחד עמו בחדרו שלי הרבי, והוא יכול להיעד על הבטחתו הברורה. הישיעויות משה" שלח לבר את הדבר, ולאחר מכן כשרבי משה נכנס אליו שוב, אמר לו פד: "דע לך, כי אבי שמר על פי ולא הוציא דבריו לחלוין. והייתה בו הבחינה המוצאת בספר השל"ה הקדוש, שמי שלא יחל דברו, ואינו מחלל דבריו, אזי 'ככל היצא מפי יעשה', התינו שדבורו מתקדש והקדוה מקימ מה שצדיק גורו". ובדברו, תפס הרבי את זקנו, ואמר בלהט: "ד' משה! אני אומר לך, שאם אבי הקדוש הבטיח לך המשך, ברור לי שהדבר עתיד להתקיים. אין לי ספק כי אבי יפרע את השטר". ואמנם, לתקופת השנה נולד לרבי משה בנו יחידו, ומשמש פיוס פמריץ תורה חשוב בארצות הברית.

אל הרב מטשבין, נכנס פעם קנאי אחד מפני ירושלים, שדעתו לא הייתה נוהה מאפן הנחנה "החנוך העצמאי" והיה מלא עליה טענות פרמון. הוא החל לשטח את טענותיו באזני הרב, והוא שמע בדממה את כל דבריו. כשסיים, נד לו בראשו פאות הספקה, והלה פנה ללכת מתוך שמחה וספוק, על שעלה בידו לקבל הספקה לרבריו מרוב הנערץ. אולם טרם צאתו, פנה אליו הרב ואמר: "אני מכיר מדברך, שאהה יוצא עתה להקים רשת חלופית של תלמודי תורה ובתי ספר בכל הישובים שבארץ, מן החפזן ועד הדרום, לכלל הלוקיים שמצאת ב'חנוך העצמאי' פיוס, וככל היצא מפיך תעשה". הלה הפתע לשמע הדבר, ואמר בתמיחה: "מדוע מעלה הרב עלי דעתו בן? וכי ביכלתי להקים מפעל אדיר שכזה?" הביט בו הרב מטשבין ואמר בקול נזקב: "אם כן אפוא, כל דברך וטענותך, גם אם נכונים וצודקים הם, הרי לא נעשו לשם תקון הדברים, ואם כן אתה נכנס בגדר של 'לא יחל דברו' שהרי איך מקים את הדברים, ואין זה אלא לשון הרע בלבד ללא שום תועלת ונוח". הלה נותר על מקומו כהלום רעם, והרב המשיך ואמר: "דע לך, כי מהיום וקלהא הנני אוסר עליך לדבר עמי אפלו דבר ודבר ודבר אודות פתי החנוך של 'החנוך העצמאי' בארץ ישראל, כדין כל דבר לישון הרע האסורים בדבור בלי תועלת..."

מטעים

ואת פינתם בן אלעזר הכהן לצבא
 אין פרוש שמושה שלח את פינתם לצבא יחד עם אנשי החיל, שאם כן יתירה תבת לצבא שנאמרה כאן, שהרי כבר נאמר בתחלת הפסוק וישלח אתם משה אלף למטה לצבא, ודי היה לו לומר ואת פינתם בן אלעזר הכהן, אלא שבא לומר שפינתם היה כהן לצבא והיה כהן משוח מלחמה, ולכן לא חלה לא משה ולא אלעזר, מפני שהיתה מצוה של פינתם למשוש אותו למשוח מלחמה. אולם פרוש זה אינו עולה בקנה אחד עם טעמי המקרא, שהתבות בן אלעזר הכהן מטעמות במהפך פשוט, וטעם הפשוט מחבר את תבת הכהן עם אלעזר ולא עם לצבא. (הדמך דבר המבורך)

ואת מלכי מדון הרגו על חלליהם
 טעמי המקרא מרמזים לדברי רש"י, שהיה בלעם עמהם ומפריח מלכי מדון בכפשים, והוא עצמו פורח עמהם. הראה להם פינתם את היצוי שהשם חקוק בו והם נופלים. ולכן מטעמות התבות מלכי מדון בקדמא ואזלא, לרמו שהקדמו ואזלו ופרחו באיור, אולם בני ישראל הרגו על חלליהם במה רביעי, דהינו שהפילו אותם והניחו אותם על הקרקע באמצעות היצוי שהשם של ארבע אותיות חקוק בו, וכן היצוי הוא הפגד הרביעי שבבגדי כהן גדול, כנזכר בתחלת פרשת תצוה, שהוא נמנה הרביעי אחר החשן, האפוד והמעייל. (ברכת אש)

מדגש

כופו של בלעם הרשע היה שהרנוהו חרוב כמובא בפרשתנו, ושם רשעים ירקב. ורבים תמחו, כיצד נקרא רבי יהודה, אחד המדקדקים הקדמונים בתחלת הראשונים, בשם 'ברבלעם', ואף כתב פיוט לסליחות הנקרא 'בזכר עולי-מבבל' וסמנו 'בלעם', וכי זהו שם אביו כשמו של בלעם הקוסם? והיו שקבעו מפני זה שמנה עם הקראים המופרים בתורת חז"ל, אולם אין זה אלא דברי הבבל, כי אין זה שמו הפרטי של אביו, אלא כנוי ערבי בשם 'אברבלעם', כפי שאברעזרא לא היה בנו של יצא אלא של רבי מאיר, והוא עצמו מזכיר את אברבלעם פעמים רבות, ואין זה אלא כנוי משפחה כנהוג אז. אף נקוד השם הוא בלעם בפתח ולא בלעם כחידוש, ואין להבין ביניהם. מקור השם הוא חבור של השמות אבראלעם, והוא שם שנמצא בכתבים ישנים ובגניזה הקהירית.

ממלה

כאשר פתח משה רבנו בפרשת נדרים, כנס את ראשי המטות לבני ישראל ואמר להם "לא יחל דברו ככל היצא מפי יעשה", ומפרש רש"י שחלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה, ואחר כך לבני ישראל. ותמה חת"ם סופר, מדוע דוק פרשה זו נשנתה ראשונה לראשי המטות? ואלו שאר המצוות נאמרו לבני ישראל יחד עם מנהיגיהם? אלא שאין לך מי שצריך להזהר בקיום דבריו והבטחותיו שלא יחל דברו, כמו ראשי המטות, הם העסקנים והמנהיגים למיניהם, שלעיתים אומרים הרבה ועושים מעט כשפרשו, אשר פיהם דברי-ישוא וימינם ימיו שקר...

4 כרכי שבת טיש במתנה!!!

לקראת הופעת הכרך הרביעי בסדרת "שבת טיש" בעזרת ה' יתברך אנו מציעים לכם ליטול שותפות בהוצאת הספר באמצעות הנצחת אחת הפרשות או המועדים לעילוי נשמתם יקיריכם או לזכותם, יחד עם שיובו תמונת השבת טיש - שולחן השבת שבביתכם בפרשה או המועד שבחרתם להנצית.

השותפים יקבלו כשי הוקרה את ארבעת כרכי "שבת טיש"

(או 4 עותקים מכרך אחד לפי בחירתכם)

המבצע מוגבל וקצוב לשבועות הקרובים בע"ה

חלק מהפרשות והמועדים כבר הונצחו בידי קוראים נאמנים של "שבת טיש".

הזדרזו אפוא גם אתם להיות שותפים בזיכוי הרבים והכניסו ברכה לביתכם!

הצטרפות נא שילוח מייל לכתובת בית "שבת טיש": : 5806777@gmail.com
 טלפונים: 052-5806777, 052-7634516

"אנשי הצבא בוזו איש לו" - ביצאים למלחמת מצוה הדבר אמור, אלו שלוחמים ביצאם הרע כדי להכניעו, ולעבד את השם יתברך באמת ובתמים. וכאשר רואים קמה בני 'בזו' - דהינו שראים דבר חסרון ובזיון בזכות, אזי 'איש לו' - תולכים הם את החסרון בנפשם ומתקנים עצמם. (רבי משה מרדאוויץ)

פְּרֻשֵׁת מִטּוֹת-מִסְעֵי | תשע"ז

אָסוּר לְקַרְא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוּמַר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיּוֹן

יִצְחָק לְאֵאוֹר ע"י בֵּית הַכְּנִסַּת שְׁכֵנֵינֵנוּ עִין חֹמֶז' - אֲבִשְׁרַת צִיּוֹן

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרֻשֵׁת מִטּוֹת-מִסְעֵי – דְּקָדִיק הַדִּין

"וַיִּקְצַף מֶשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיל" (במדבר לא, יד)

ועל הכול, הוא אשר קיבל התורה הקדושה מידו של הקב"ה, וככתוב: "ולכל הַיָּד הַחֲזָקָה וכו' אֲשֶׁר עָשָׂה מֶשֶׁה לְעֵינָי כָּל יִשְׂרָאֵל" (דברים לד, יב). ופירש רש"י הקדוש - **שְׂקִיבֵל אֵת הַתּוֹרָה בְּלוּחוֹת בִּידָיו.**

מעתה אומר הרב אליהו מלאפיאן זצ"ל: "צא וחשוב אם על משה רבינו כתוב 'וַיִּקְצַף מֶשֶׁה' (במדבר לא, יד) הרי מן הסתם היה כאן קצף דק מן הדק, שרק הקב"ה בוחן לב וכליות מעיד עליו כן. ועל מה קצף? "וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֶשֶׁה הַחֲיִיטֶם כָּל נֶקֶבָה (במדבר לא, טו)", שהנקבות הכשילו את בני ישראל בדבר בלעם בעבודה זרה ובגלוי עריות והפילו **עשרים וארבע אלף במגפה!**

ועם כל זאת: "וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אֲנָשֵׁי הַצֶּבֶא וכו' זאת חֲקַת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֶשֶׁה" (במדבר לא, כא). ונאמר במדרש, את משה מצווה ולא אותי, **מלמד שנשתכחה הלכה זו ממשה, מפני שהקפיד!**

הרי למדנו איזו קפידא- ומי הקפיד- ועל מה הקפיד, וגם זו בכחה להשכיח תורה שלימה. ואנו שואלים את עצמנו האם מצאנו אנחנו ידינו ורגלינו בבית המדרש. והלא הדברים קל וחומר, ומה משה רבינו חכם שבחכמים, גדול שבגדולים אב לנביאים, בשעה שהקפיד על דבריו שכח את דבריו. אנו על אחת כמה וכמה.

בגמרא (פסחים 10 ע"ב) כתוב: כל אדם שכוּעַס, אם חכם הוא - חכמתו מסתלקת ממנו, אם נביא הוא - נבואתו מסתלקת ממנו.

אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו - ממש, דכתיב: "וַיִּקְצַף מֶשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיל וכו' (במדבר לא, יד)", וכתוב: "וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אֲנָשֵׁי הַצֶּבֶא הַבָּאִים לְמַלְחָמָה זֹאת חֲקַת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֶשֶׁה (במדבר לא, כא)", מכלל דמשה איעלם מיניה.

אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו- מאלישע. דכתיב: "לֹאֲלֵי פְנֵי יְהוֹשֻׁפֵט מְלָךְ יְהוּדָה אָנִי נָשָׂא אִם אֲבִיט אֲלֵיךְ וְאִם אֶרְאֶךְ (מלכים ב' ג, יד)". וכתוב: "וַעֲתָה קָחוּ לִי מִנְגֵן וְהִיָּה כְּנֶגֶן הַמִּנְגֵן וְתִהְיֶה עֲלֵיו יָד ה' (מלכים ב' ג, טו)". ע"כ.

והנה המתבונן ירעד והמסתכל ישתומם לראות מכאן, **מהן כוחן של מִדּוֹת.** משה רבינו שהקב"ה קראו: נֶאֱמָן בֵּיתִי, והוא העניו מכל האדם אשר על פני האדמה, ומה לנו יותר מזה **שעלה השמימה בגופו הזך והטהור,** והאיך יכול בן אדם בעל חומר גוף עפר מן האדמה להיות בשמים, הרי בעל כרחך אתה אומר, **כי זיכך גופו כמלאך ה' צבאות,** שאין בו שום נקודת חומר גשמי.

משה רבינו, שהיה בשמים ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. **והחידוש הוא שלא היה צריך לכך בכלל.**

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה
שמואל אימן בן אסתר זרי
משפ' שטרית
מאיר ישראל בן רחל ברכה-
ליאור יהושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה
עינת בת רחל ברכה
רחל ברכה בת פדילה דליה ארז מזרחי וב"ב
נעם יצחק בן רחל ברכה חי הפקות ואירועים
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
נטלי בת יונית
קסיר אפרים וב"ב
י.מ.ש. כדורי
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

ציור הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה ניט
עמית בת טובה
חגית בת גילה
נתנאל בן ג'ינה
אילן בן ג'וליאט
אפי בן סופיה
מיטל בת מלכה

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי
סיון בת אסתר
דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא
ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים
מרדכי ניזרי בן פרח- בריאות ואריכות ימים
מאיה בת עדי
גילה בת אקבאל - בריאות ואריכות ימים
אסתר בת סוליקה
אורן בן אסתר
יהודית אסתר פראל בת חיה- בריאות ואריכות ימים
נעם יצחק בן רחל ברכה
אקבאל בת נושפארין שירה שילת בת אורלי
תמר פורטונה בת מיסה רפאל משה בן רחל
מוריה בת רחל ברכה
יהודה אריה בן רחל ברכה
שלו בן מזל פחימה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה
מישא אסתר בת זוהרה
עינת בת רחל ברכה
רינת רחל בת עפרה
רחל ברכה בת פדילה דליה
רונית בת סבריה
יצחק בן חנון
ר' אליעזר בן עטיה

22/07/2017		כ"ח תמוז תשע"ז	
פרשת מטות-מסעי			
הפטרה: "שמעו דבר"- ירמיה ב			
ה"ת	יציאה	כניסה	י"ב
21:13	20:19	19:08	
21:10	20:17	19:26	ת"א
21:14	20:20	19:29	חגיגה
21:10	20:17	19:26	ב"ש

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלון מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר ויליד אלחנן רפאל בן איריס ויליד אורי חיים בן שלי	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי
---	--	--	--

שואל ומשיב בהלכה – בשולי גוים - חלק י"א

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

מה דינו של המאכל כאשר בישול גוי התערב בהיתר?

שאלה:

תשובה:

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

עירב דבר, הנאכל חי כמות שהוא עם דבר, שאינו נאכל חי כמות שהוא, ובישולם הגוי, אם העיקר [שהוא רוב התבשיל] מדבר שיש בו בישולי עובד כוכבים אסור, ואם לאו מותר. **מקורות:** שו"ע (יו"ד סימן קיג ס"ב). ש"ך (שם ס"ק כא). ודווקא כשעירב לפני הבישול שעדיין לא נאסרו, אבל עירב לאחר הבישול, דינו כדן תערובת איסור הצריך שישים. כ"כ התוספות בחולין (סד. ד"ה סימנין), וכן פסק בספר קהל יאודה- אשכנזי (סימן קיג ס"ב).

והיינו, דווקא שכולו נעשה גוף אחד, ואין ניכר כל חלק בתערובת בפני עצמו.

וכן הדין, אם עירב דבר, שכבר נתבשל על ידי ישראל עם דבר, שיש בו איסור בישולי גויים, אם העיקר בתבשיל הוא מה שבישל הישראל, ולא ניכר האיסור, מותר. **מקורות:** ט"ז (סימן קיג סק"ב), ש"ך (שם ס"ק ה, ג), כף החיים (שם אות כט).

אבל אם בישל הגוי חתיכות בשר יחד עם ירקות, הנאכלים חיים, אף אם הירקות הם הרוב בתערובת, כיוון שהבשר ניכר בפני עצמו ונותן טעם, כל התערובת אסורה. **מקורות:** שו"ע (יו"ד סימן קיג ס"ג). ועיין בשו"ת דברי דוד- טהרני ח"ב (יו"ד סימן כ) לענין ביטול בשישים.

כָּכָל הַיֵּצֵא מִפִּיּו יַעֲשֶׂה

הרה"ח ר' יהושע הלר הי"ו למד בישיבת פונביז' בבני-ברק, והיה מקורב לראש הישיבה הגאון רבי יוסף כהנמן זצ"ל. הלה הבחין שבראש השנה נוהג הרב לאכול ביחידות, וגם כשנשא את הרבנית בזיווג שני, המשיך לנהוג כך. היות שתהה על מעשה הצדיק, הרהיב עוז בנפשו, ושאל את הרב: "תורה היא וללמוד אני צריך. ילמדנו רבינו, מה הטעם שמעלת כבודו אוכל לבד בראש השנה?".

נדהם הרב לשמוע, שמישהו שם לב למנהגו, וסיפר לו, מהי הסיבה: "בשנת ה'תרפ"ט נסעתי לארה"ב לערוך מגבית עבור הישיבה, היה זה לפני ראש השנה, הוזמנתי לסעודת ליל ראש השנה אבל הבנתי, שהמקום והחברה אינם מתאימים עבורי. הייתי נבוך ולא יכולתי לסרב. והנה עלתה במחשבתי תשובה הולמת – אמרתי למזמין, הנני נוהג לאכול בליל ראש השנה ביחידות, הלה קיבל את דבריי בהבנה, ולא נעלב. מאז אני נוהג לאכול ביחידות בליל ראש השנה, כיוון שכך יצא מפי, וככל היוצא מפי יעשה".

אֲמַרִי אֲמַת

לא בכדי כונה האדמו"ר מגור רבי אברהם מרדכי אֶלְתֶּר בשם האמרי-אמת, שכן כל דיבור היוצא מפי, התקיים ומעולם לא יצא מפי דבר, שאינו אמת. יום אחד נכנס אחד מחסידיו בבהלה אל רבינו וביקש רחמים על בנו, שחש מזה מספר ימים שלא בטוב, וכרגע הוא בדרך לבית הרפואה לאבחון מצבו.

האדמו"ר התבונן בפניו, הנהן בראשו ואמר: "הכל יהיה בסדר, הוא יחזור הביתה בריא ושלם!". שמח ומעודד מדברי הרבי חזר האיש אל רעייתו, ששהתה כבר בחדר המיון, כאשר הוא מבחין, שמבט פניה לא מבשר טובות. **בירור קצר העלה, שהבן סובל מחיידק מסוכן, ואם לא ינותח בשעות הקרובות, הוא עלול להידרדר לסכנת חיים.**

האב סב על עקבותיו, התפרץ אל הרבי ולאחר שהסביר את המצב, ביקש ברכה. האדמו"ר הנהן בראשו ברוגע ואמר: "כבר אמרתי לך- הכל יהיה בסדר, הוא יחזור הביתה בריא ושלם!". כשהוא מחוזק מדברי הרבי חזר האיש לבית הרפואה, והתברר, שהמצב הידרדר, ונותרו לילד רק שעות ספורות לחיות, כך שאין סיבה לנתח אותו.

האבא לא התייאש ורץ בשארית כוחותיו אל הרבי, נכנס כרוח סערה, **נפל על רגליו והתחנן על חייו של בנו, הנמצא במצב קשה בבית הרפואה.** האדמו"ר דפק על השולחן קם ואמר: "הלא אמרתי לך! הכל יהיה בסדר! הוא יחזור הביתה בריא ושלם!". האיש קם והעז לשאול: "אבל כבוד הרב, מהיכן הביטחון שכן יהיה?!" תפס אותו הרבי ואמר: "הבט! רואה אתה את הזקן שמסתיר את הפה שלי... מעולם לא יצא ממנו משהו, שאינו אמת!!!". נפעם האיש מעוצמתו של הרב. הוא רץ לספר לרעייתו. אך כשהגיע לבית הרפואה, הוא לא מצא את בנו בטיפול נמרץ - הילד כבר היה בדלפק השחרור... אלו הם אנשי אמת ושכל דבריהם אמת לאמיתיה...

מְנוּיִים

לקבלת העלון חנם ב-email:
מידי שבוע, שלח את כתובתך אל:
PnineEH@gmail.com

הַקְדָּשַׁת הָעֵלוֹן

נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זוג הגון,
חזרה בתשובה וכו" - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673
כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 א.ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805

לְשִׁאלוֹת בְּהִלְכָה

נא לפנות לרב אליהו חיים
פנחסי בטל" 052-6329144
(הנייד באישור ועדה רוחנית)

הרב רפאל אנקווה זצ"ל - נולד ב- ב' בטבת ה'תר"ח (1847) בעיר סלא שבמרוקו. משפחתו הינה ממגורשי ספרד ומיוחסת עד לקבני קסטיליה וספרד. בן לשושלת רבנים ספרדית. פירוש שם המשפחה 'אנקווה' הינו 'טוהר וניקיון כפיים'. עוד בצעירותו נודע בחריצותו ושקדנותו. בעודו סמוך על שולחן חותנו עלה ונתעלה בתורה ויראת שמים. עד שבגיל 22 מינהו חותנו כחבר בית הדין וכן כמורה צדק. באותם ימים ייסד ישיבה בעיר סאלי אליה נהרו תלמידים רבים שספגו תורה, יראה, מידות, וחוכמה בכל ענפי היהדות. היות שלא רצה להתפרנס מן הרבנות, לפיכך עסק בזמן מועט במסחר. בשנת ה'תרל"ט (1879) עלה חמיו לא"י, והוא מונה לדיין של בית הדין הרבני בסלא. כל ימיו שקד באוהלה של תורה.

לאחר שהשלטון הצרפתי במרוקו בראשית תקופת הפרוטקטורט החליט, שיש להקים מוסד רב ראשי במדינה, כדי שייצג את היהודים מועצת הרבנים המליצה על רבינו ובשנת ה'תרע"ח (1918) בהיותו כבן 71 מונה לשמש כרב הראשי של יהודי מרוקו ולראשות בית הדין הרבני ברבאט הבירה. מכל רחבי העולם היהודי שיגרו אליו שאלות וספיקות, מארצות אשכנז, צרפת ועד ערי איטליה וטורקיה, א"י, עירק ותימן.

נפטר בליל שבת קודש, ד' באב ה'תרצ"ה (1935). חי כ-88 שנים. בהלווייתו, שנערכה למחרת כדי לאפשר להמונים להגיע מכל רחבי מרוקו וצרפת נכחו כ-50,000 משתתפים, כולל נציגים צרפתיים ומוסלמים בכירים ומשלחות יהודיות מכל רחבי מרוקו. 12 חכמי דורו נשאו את מיטתו הטהורה ו-12 בעלי תקיעה תקעו והריעו בשופרות. 200 ילדי תשב"ר צעדו ב-4 טורים וקראו פרקי תהילים בנגינת אבל ויגון. 30 יום נערכו הספדים בבתי מדרשות ברחבי העולם.

אביו: ר' מרדכי. **אחיו:** ר' אליהו, ר' מסעוד ור' עמרם. **אשתו:** בת ר' יששכר אסראף (ששימש כאב"ד סאלי ולאחר שעלה ארצה שימש כרב העדה המערבית). **בתו:** זהרא (נישאה לר' יוסף אנקווה). **מספריו:** יקרני רא"ם - על שו"ע **פעמוני זהב ופעמון רימון** - על חושן משפט **תועפות רא"ם** - שו"ת **יחידושי רא"ם** **יחדד ותימא** - חידושים על 12 מסכתות.

באחד הימים נודע לרבינו על נערה בת ישראל שמעיזה ללכת בלבוש, שאינו צנוע על פי ההלכה, כשזרועותיה אינן מכוסות היטב. שלח רבי רפאל שליח לאבי הנערה והזהירו על מעשיה של בתו, אולם הבת המשיכה במנהגה הרע ולא שינתה את סגנון לבושה, כשנודע לרב, אמר למקורביו, תראו את אשר יקרה לנערה, ותכף ומיד התפשטו על ידיה של הנערה פצעים ואבעבועות. הנערה הבינה שזה עונש, על אשר לא הלכה בלבוש צנוע והמרתה את פי הרב - ומיד כיסתה את זרועותיה. בבכי ובדמעות הבטיחה, שתחזור בתשובה ולא תחזור לסורה. רבי רפאל, התפלל עליה, ומיד נעלמו הפצעים.

בשנת ה'תרצ"ה בצורת קשה פקדה את מרוקו. למרבה הצער הייתה זו השנה השלישית ברציפות, שבה לא ירדו גשמים במידה מספקת! אותות הרעב ניכרו בכל פינה, מחירי המזון האמירו והקמח נמכר ביוקר רב. תושביה היהודים התכנסו בבתי הכנסת והתפללו בשברון לב. הם הפילו את תחינתם לפני בורא העולם שיפתח את ארובות השמים ויושיעם מצרה זו. אולם נראה, כי התפילות שבות ריקם.

כל תושבי מרוקו הבינו, כי אם תמשיך בצורת - בקרוב מאוד לא יהיה להם מה לאכול והם יגועו ברעב! המוסלמים אף הם התכנסו לטכס עצה לרגל המצב, והם הגיעו למסקנה, כי יש להפיל את כובד האחריות על היהודים, שכן ידוע שתפילת היהודים מתקבלת לפני בורא העולם.

מיד יצאה הגזרה, כי על היהודים להתפלל בכל כוחם, ואם חלילה לא יפתחו שערי שמים, אזי יעשו ל"ע ביהודים שפטים. בנוסף גזרו על רבינו, הגאון הרב רפאל אנקווה, כי עליו להעביר ולהשתתף בתפילות בבית-החיים, כשהוא יחף ברגליו. הנימוק שלהם היה, כי במצב זה יתאמץ רבינו בתפילתו. שכן אף המוסלמים האמינו, כי רבינו בקדושתו ובתפילותיו יכול להוריד גשם! היהודים ניסו לבטל את רוע הגזרה, שכן פגיעה ברב עלולה להוביל לתוצאה הפוכה שלא ירדו גשמים. אולם המוסלמים היו איתנים בדעתם.

כאשר שמע זאת רבינו, הרהר עמוקות ואמר: "יכול אני להתפלל על הגשם, אך דעו לכם, לאחר שאסיים את תפילתי והמטר ירד, אשיב את נשמת ליבוראה". הנוכחים נבהלו לשמע הדברים אולם רבינו אמר: "עליכם לדעת, שכבר נגזרה הגזרה ואין להשיבה. אני מוכן ומזומן למסור נפשי למען כלל ישראל".

בשמים עננה אחת לא נראתה. היהודים ובראשם הרב הגיעו לבית-החיים ושם התפללו. והנה באחת התקדרו השמים, וגשם עז החל לרדת ארצה. בצורת אומנם הסתיימה, אולם זמן קצר לאחר מכן חלה רבנו אנושות והשיב את נשמתו ליוצרה ובמסירת נפש למען היהודים.

ביהודים אותם הביאו ממחנות ריכוז שונים, ציוו עליהם להתעטף בטליתות ולהתפלל, והם צילמו את המחזה כדי להראות, כי הם עם תרבותי השומר על בתי כנסת עתיקים, ונותן ליהודים חופש דת מלא.

"ומה נעשה למעלה?", שאל את השומר. "בוא ואראה לך" השיב. הוא פתח את הדלת המובילה למדרגות והם עלו לעליה, שם פתח את דלת הברזל הכבדה, ר' חיים עמד כשלו מלא חרדה. לאחר מכן צעד מספר צעדים קדימה, ולפתע כאילו חדל לבו מפעום, הוא עצר מוכה הלם, ומבטו התמקד במשהו מוזר שבלט מערימת השמות, שכיסתה את מקום מנוחתו של הגולם, הייתה זו **ידית של כידון שלהבו היה נעוץ בתוך השמות.**

"מה זה?", שאל את השומר. "אה, זה סיפור שלם", אמר השומר והתחיל לספר: "למחרת כיבוש פראג בידי הנאצים, באו לכאן שני גנרלים שלהם מלווים ביחידה קטנה של חיילים. אחד הגנרלים הקשיש מביניהם אמר לי: "שמעו על אגדת 'הגולם' האם זה נכון שהגולם קבור למעלה בעליית הגג של ביה"כ?".

השבת, כי סיפור הגולם אינו אגדה, וכי הוא אכן קבור בעליית הגג של ביה"כ. "קח אותנו לשם", פקד עליי. ניסיתי להניע אותם מלבצע את זממם, אמרתי מה שאמרתי, אך הגנרל קטע את דברי בחוסר סבלנות. בסופו של דבר לא הייתה לי ברירה אלא להעלות אותם לעלייה. כאשר עלינו, שאל הגנרל: "היכן הגולם?".

הצבעתי על ערימת השמות ואמרתי: "הנה שם", הגנרלים ניגשו אל המעקה הביטוי, ואחד מהם קרא מאוכזב: "הרי זו ערימה של אשפה!" - "חס ושלום, אלה הם תשמישי קדושה שהתבלו מרוב שימוש ושרידיו של הגולם קבורים תחתיהם".

"נקה את האשפה", פקד עליי הגנרל בטון מאיים, אני התחננתי על נפשי ואמרתי להם: "אדונים רבי חסד, אסור בתכלית האיסור לנגוע בזה, כך פקד הרב הקדוש שיצר את הגולם, ומאוחר יותר הניחו כאן למנוחת עולמים, יורשה לי להעיר בכל הכבוד, כי יהיה זה מסוכן ומביא מזל רע לחלל מקום קדוש זה".

"שטויות", הרעים הגנרל הצעיר, "תנקה תכף ומיד או שכאן..." הוא שלף אקדח וכיוון אותו עליי. "אינני יכול, אסור", אמרתי ולא זזתי ממקומי, למרות שאקדח טעון היה מכוון עליי.

"עזוב אותו", אמר הגנרל הקשיש לעמיתו. הוא קרא לאחד החיילים ופקד עליו לנקות את הערימה, הלה ניגש, שלף את הכידון ונעץ אותו לתוך ערימת השמות. **לא חלפה שנייה, והחייל השמיע קול זעקה מרה, הוא שמט את ידית הכידון ונפל לאחוריו, כשהוא מזדעזע בכל גופו, ולבסוף נשאר שוכב חסר חיים.**

שני הגנרלים נראו מזועזעים ומפוחדים ממראה עיניהם, הם עזבו את המקום בבהלה ובמהירות, שני חיילים נשאו את גופת חבריהם ואף הם הסתלקו במהירות, לאחר מקרה זה שוב לא העזו הגרמנים להציג את רגלם בעליה של ביה"כ. סיים השומר הזקן את סיפורו.

פעם או פעמיים בשנה, היה ר' חיים השמש הזקן של ביה"כ אלטנוישול בפראג, נוהג לקחת בידו סל מלא 'שמות' ולהעלותם לעליית הגג של ביה"כ העתיק, הוא היה פותח דלת צדדית בפרוזדור, ומטפס במדרגות, עד שהיה מגיע לדלת ברזל, אותה פתח במפתח בדחילו ורחימו, כשהוא אחוז חיל ורעדה היה ניגש למקום מנוחתו של הגולם, שערימת החמר שנשארה ממנו הייתה קבורה תחת ערימת 'שמות' שהצטברה במשך דורות.

'שמות' אלה כללו ספרי קודש שהתבלו, טליתות קרועות, רצועות תפילין וכו', הללו היו מוטלים מאחורי שרשרת ברזל, שהייתה מתוחה מסביב ויצרה צורת מצבה על קבר הגולם. ר' חיים היה ניגש למקום מריק את הסל, ועוזב את העלייה.

מנהג מקודש זה הנהיג הרה"ק רבי יהודה ליווי זיע"א המהר"ל מפראג, שיצר את הגולם ולאחר מכן נטל את חייו (מסופר כי על מצחו של הגולם הייתה כתובה המלה 'אמת' שהיא חותמו של הבורא. וכאשר מחק המהר"ל את האות א' ממצחו שהיא כנגד אלופו של עולם - דהיינו, בורא העולם, נשארה המלה 'מת' והגולם פסק מלקבל חיות). וקברו בעליית הגג של ביה"כ לפני קרוב לארבע מאות שנה.

וראה זה פלא, למרות שבמרוצת השנים הרבות הורקו במקום סלים אין ספור של שמות, שהיו צריכים למלא את המקום עד גג הרעפים, הערימה לא גבהה כלל מעל לגובהה הקודם, דבר זה הפליא את ר' חיים.

הפעם האחרונה שר' חיים העלה לעליית הגג סל מלא שמות, הייתה זמן קצר, לפני שהנאצים כבשו את צ'כוסלובקיה. במשך השנים האיומות של מלחמת העולם השנייה, התגלגל ר' חיים בכמה מחנות ריכוז נאציים, והיה מן היהודים המעטים, שנשארו בחיים.

לאחר ששוחרר ממחנה הריכוז ע"י כוחות בעלות הברית, מיהר לחזור לפראג, ושם את פעמיו לאלטנוישול שבעיר העתיקה, שבה נבנה בית הכנסת העתיק לפני למעלה משבע מאות שנים. הוא נעצר לפני בניין ביה"כ והביט בו ארוכות, מבחינה חיצונית מעט מאד השתנה, כנראה שלא העזו הנאצים לשלוח את ידם בביה"כ העתיק ביותר באירופה.

לאחר מכן ניגש לדלתו של הצ'כי הזקן ונקש. על אף העובדה שר' חיים השתנה לבלתי הכר בשל השואה הארורה ואותותיה ניכרו בו היטב, הזקן זיהה אותו.

ללא אומר ודברים פתח השומר בפני ר' חיים את דלת ביה"כ והוא נשאר בפרוזדור, ר' חיים נכנס פנימה. הוא הרים את עינו ומיד הבחין בשינויים שנעשו במקום: במקום הנרות, דולקים נורות חשמליות והרצפה מכוסה בטון, מלבד זאת הכל נשאר כפי שהיה מקדמת דנא.

ר' חיים חזר לשומר הזקן ושאלו לפשר השינויים, הלה הסביר כי זה היה חלק מהתעמולה הנאצית שהתאמצה להוכיח בימיה הראשונים, כי הגרמנים אינם ברברים כפי שכולם חשבו, משום כך הם עשו את השיפורים הללו, ולאחר מכן מילאו את ביה"כ

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שבתי בן אסתר יא אטון זצ"ל
 הרב יהודה בן טובה זצ"ל הרב יהודה בן טובה זצ"ל
 אביבה בת אירון ע"ה אביבה בת טובה ע"ה
 אברהם בן יונה ז"ל אברהם בן יונה ז"ל
 יצחק בן חביבה ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל
 אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל
 חי זיזי בן קלרה ז"ל חי זיזי בן קלרה ז"ל
 יוסף בן סעדה ז"ל יוסף בן סעדה ז"ל
 אסתר בת נעמי ע"ה אסתר בת נעמי ע"ה
 יעקב בן סלימה ז"ל יעקב בן סלימה ז"ל
 ספירנס תקווה בת נעמה ע"ה ספירנס תקווה בת נעמה ע"ה
 מישא אסתר בת זהרה ע"ה מישא אסתר בת זהרה ע"ה
 אברהם בן דינה ז"ל אברהם בן דינה ז"ל

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל
 הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל
 אסתר בת בלה ע"ה אסתר בת בלה ע"ה
 נעמי בת כותון ע"ה נעמי בת כותון ע"ה
 מרים בת בלה ע"ה מרים בת בלה ע"ה
 צדיק חכם בן חזלה ז"ל צדיק חכם בן חזלה ז"ל
 שני בת אסתר ע"ה שני בת אסתר ע"ה
 מסודי בת חביבה ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה
 יונה בן סעדה ז"ל יונה בן סעדה ז"ל
 ברכה בת מרדכי ע"ה ברכה בת מרדכי ע"ה
 יפה בת רבקה ע"ה יפה בת רבקה ע"ה
 שרה בת מוברי רחל ע"ה שרה בת מוברי רחל ע"ה
 יצחק בן חנה שושני ז"ל יצחק בן חנה שושני ז"ל

תנצב"ה

לע"נ

הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל
 הרב יהודה בן טובה זצ"ל הרב יהודה בן טובה זצ"ל
 שמואל בן רבקה ז"ל שמואל בן רבקה ז"ל
 משה בן רוזה ז"ל משה בן רוזה ז"ל
 אביחי בן אסתר ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל
 נעמה בת גורג'יה ע"ה נעמה בת גורג'יה ע"ה
 קונפטיה בת פורטונה ע"ה קונפטיה בת פורטונה ע"ה
 רפאל בן אסתר ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל
 שמעון בן שמחה ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל
 ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל
 אורה בת נעמה ע"ה אורה בת נעמה ע"ה
 שמעון בן חנה ז"ל שמעון בן חנה ז"ל
 גורג'יה בת נעמה ע"ה גורג'יה בת נעמה ע"ה

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת מטות מסעי תשע"ז

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

איש כי ידר נדר לד' (ל, ג)

סיפר הרב, כי כאשר עמד ש. פ. לבחירות מול מ. ב. אמרו לאבא זצ"ל ש. ש. פ. אמר כי אם יבחר לראה"מ יקח את כל בחורי הישיבות לצבא. ואמר אבא ז"ל "ער וועט קיין מאל ניט זיין אראש ממשלה" - הוא כבר אף פעם לא יהיה ראש ממשלה. אמרו לי שהוא מרגיש ש'קללה רובצת עליו' אני יודע איזו קללה, זו הקללה של האבא, ואף שכיחן כרא"מ באופן של 'ממלא מקום', אבל מעולם לא נבחר יותר.

כך היו הגדולים מכסים את המופתים שעשו: ספרתי להרב מה ששמעתי מהגאון ר' יואל קלופט זצ"ל, ששמע מהרב קלמס זצ"ל רב דמוסקבה, שפ"א נסע הרב קלמס עם הרידב"ז ברכבת, ולפתע הגיע לרידב"ז יהודי המתחנן על אשתו שהיא עומדת לילד וכבר התחילו צירים, וכעת היא ברכבת באמצע הדרך. אמר לו הרידב"ז: מה אני כבר יכול לעזור לך, המשיך האיש להתחנן על נפשו, ואז אמר לו הרידב"ז: תאמר שבע פעמים "יושב בבתר וגו'" הפוך. והנה מיד אח"כ כ היהודי הוודה לרידב"ז שאכן פסקו הצירים. שאל הרב קלמס את הרידב"ז: מהיכתי תיתי אמרת לו כך? ענה הרידב"ז: העניין פשוט יש סגולה למקשה לילד לומר שבע פעמים "יושב בבתר וגו'" שזה מציל מצרה, וכיון שה'מקשה לילד' נפתח הולד ע"י שאומרים יושב בבתר ישר, ממילא על ידי שאומרים אותו הפוך נסגר הולד...

הוסיף הרב: היתה פעם אשה עגונה שבעלה נעלם ולא ידעה אם הוא חי או שמת, והשתדל ח"ו, באה אל ה'בית הלוי' ואמר לה: מה אוכל לעזור לך, אמרה לו: רבי רק תאמר לי אם הוא חי, ענה לה: הוא חי. שוב שאלה: רק תאמר לי אם הוא השתמד, ענה לה: לא. ושוב שאלה: רק תאמר לי אם יחזור, ענה לה: יחזור. ולאחר זמן אכן חזר הבעל חי בריא ושלם.

אמר לי ה'בית הלוי' כי הנה מופת גדול. אמר להם אין זה מופת כלל, כי מה שאמרת שיהא חי, משום "חזקת חיים". מה שאמרת שאלה השתמד, משום "חזקת כשרות". ומה שאמרת שישוב, כי אם הוא חי, וכשר, מדוע שלא יחזור...

ידוע המעשה על רבי אהרן הכהן זצ"ל, חתן מרן ה"ח זצ"ל, בהיותו אברך סמוך על שולחן חותנו נחל פעם אכזבה בהשתדלותו להשיג משרת רבנות בעיר מסויימת, הצטער על כך ר' אהרן והשיח לבו בפני חותנו. ה"ח דיבר על לבו, והצביע על גודל האחריות שברבנות, וכי אין כדאי להצטער בשל אי קבלת המשרה. ברם, דעתו של חתנו טרם נחה בזאת.

הציע לפניו ה"ח לספר לו מה שאירע לו בתקופה הקצרה בה כיהן כרב בעיירתו ראדין, ושהיוהו"א הגורמים לעזיבתו את הרבנות, אך בתנאי שיקבל ר' אהרן ע"ע לבל יספר זאת לאיש כל עוד שהוא - ה"ח - נמצא בחיים, וכך סיפר לו ה"ח:

באותו זמן ארע שאחד הקצבים נתפס במכירת בשר טריפה, והועבר מיד מחזקתו. הלה בא לפני, והביע חרטה על מעשהו, והבטיח שלא ישוב עוד לכסלה. נוכחתי שהלה מתכוון ברצינות, ומאידך היה נתון במצוקה וטפלי היו תלויים בו, שיתפתי מדת רחמים לדין והחזרתיו לכשרותו, ואילו על חטאו קנסתיו לנדב לבימ"ד

ארבעים ליטרא של נרות. הקצב לא האריך ימים לאחר אותו מעשה, וכעבור זמן קצר הלך לעולמו. באחד הימים, ואני לומד כדרכי בעזרת נשים שלידי ביה"כנס, נפלה עלי תרדמה, ובחלומי, והנה שלשה אנשי צורה מופיעים לנגדי והגדול שביניהם פונה אלי בשאלה: ר' ישראל מאיר הלא תזכור המאורע באותו קצב שקנסתו לנדב מ' ליטרא נרות, אמור נא, לשם מה התכוונת בקנס זה, בתור עונש למען יזהר להבא וכן לטובת הציבור למען ישמעו ויראו או גם למען תהיה לנענש כפרה על עוונתך? נדהמתי מאד, וראש המדברים הרגיעני ואמר שימתינו לי עד שתשוב דעתי אלי, נתתי לב להיזכר באותו ענין, והשבתי שעד כמה שבזכרוני הקנס הוטל עליו לשם עונש, ולא לשם כפרה.

כשהתעוררתי מתרדמתי, ראשי היה כבד עלי, חזרתי לתלמודי ושוב נפלה עלי תרדמה. הפעם הופיע לפני הקצב, כשכולו מדוכדך, ובקול בוכים טען כנגדי: אוי, רבי, ראה מה עוללת לי בתשובתך לבי"ד של מעלה. כשעמדתי בדין והקטיגור תבע לדון אותי בגיהנום בעבור האכלת טריפות, טענתי שכבר נתכפרתי בקנס של הנרות שהטלת עלי, טען לעומתי הקטיגור שהקנס לא בא לשם כפרה, אלא לשם עונש גרידא, והוחלט איפה לשאול את פיה על כוונתך, ומאחר שתשובתך היתה שלא התכוונת לשם כפרה, יהיה עלי עתה לעבור יסורי גיהנום קשים על אותו עון. לאחר מעשה זה, סיים ה"ח, גמלה אצלי ההחלטה להסתלק מן הרבנות.

(דרך שיחה)
ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשובו פה (לב),

אמרת להרב מה ששמעתי שהיה אצל ה"ח הרבה פעמים שביקשוהו ברכה, והיה עונה: למה לך ללכת מאחור תלך ותפנה בדרך הישרה להקב"ה. ופ"א אמר כן לבני זוג שלא זכו לזש"ק לכו ישר להקב"ה ואח"כ באמת נושעו. וביאר הרב, מקודם חשבו שיש מה שיכול להושיען ואח"כ סמכו רק על הקב"ה, בזה לבד נושעו.

השפת אמת שמע בהקשבה והחריש, אחר כך נודע לבעל חידושי הרי"ם שונדו היה יושב ולומד כל הלילה ובגלל סיבה זו לא היה יכול להקדים ולבוא לפנות בוקר לבית המדרש. בעל חידושי הרי"ם פנה אל נכדו ושאל אותו מדוע כשהוכחתי אותך לא אמרת לי שלמדת עד השעות הקטנות של הלילה, וישבת והקשבת לתוכחתי מבלי להפסיק אותי ולומר לי את האמת? השיב הנכד, באמת שחבל היה לי להפסיק אפילו מלה אחת מדברי תוכחתי של הסבא ולכן לא הפסקתי, כדי להצדיק את עצמי.

ואסמכתא לכך מציינו בתורה בפרשת מטות כאשר משה רבינו הוכיח בלשון קשה את בני גד ובני ראובן על שרוצים לנחול את נחלתם בעבר הירדן ודיבר איתם קשות "והנה תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים וכו'" ובני גד ובני ראובן האזינו לדבריו ורק לאחד שסיים תוכחתו ענו "עבדיך יעברו את הירדן למלחמה ולא נשוב אל בתינו עד התנחל ישראל איש נחלתו", ומדוע לא אמרו זאת מיד למשה רבינו? אלא מכאן שהיתה אהובה עליהם תוכחתו של משה רבינו כי נאמנים פצעי אוהב, והמשיכו להקשיב לדבריו עד תומם ואף אני נהגתי כן.

ובהקשר לזה במידת "אוהב את התוכחה", מסופר (מובא בספר "מוסר ד") שפעם אחת בא רבי בונים מפשיסחא אצל רבו הק' "החווה מלובלין" והיו עיניו של רבי בונים אדומות ודומעות מבכי, שאל אותו החווה "מה קרה ועל מה הבכתי? ענה לו רבי בונים שאחד העליב אותי ולכן הוא בוכה, שאל אותו החווה "ומה עשית לאותו אדם?" ענה לו "נשקתי אותו", היה החווה מלובלין תמה על דברי רבי בונים ושאל אותו "מי היה האיש הזה?" והשיב זהו הספר "שבט מוסר" לרבינו אליהו הכהן שדבריו נגעו ללבו ולכן בכה, וכשסיים נשק את הספר והחזירו למקומו...

(ציורי תורה)
הוקריתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה רצח (לה, יא)
מפסוק זה למדו חז"ל (מכות ז') שהיו סימנים וחיצים שכוונו את הרוצחים להגיע לערי מקלט, שואלים המפרשים, למה לעיר מקלט שמו שלטים ואילו לעולי הרגל לא שמו שלטי הכוונה?
בספר שי לתורה מביא בשם הגרי"ז שאמר, אדם שרצח בשוגג מבוהל כולו ממעשיו ומפחד ליצור קשר עם אנשים כדי לשואלם איך להגיע לעיר מקלט פן יבולע לו, ומשאל "כעולי הרגלים שאין להם פחד לשואל אנשים, וכמו שמצאנו באלקנה אביו של שמואל הנביא שעלה כל שנה מדרך אחרת כדי שיצטרפו איליו עוד אנשים וקיבל שכר גדול.

בספר טללי אורות (פר' וזאת הברכה) הביא מעשה: מרן הרב מפונבז' תינה לפני מרן בעל ה"חזון איש" צערו וכאבו כי בשעה שהוא מכתת רגליו בכל העולם יום וליל לא מנוח ושהות על פתחי נדיבים ותורמים לקנין וקיום הישיבה הק', הרי בזמן זה הולכת ונבנית להבדיל אוניברסיטה, והנה היא פורחת ונבנית בנינים ע"ג בנינים, אנפים ע"ג אנפים, ללא קושי ללא טרחה מרובה.

השיב לו מרן החזון איש על אתר, ידוע כי התורה צוותה להציב סימנים לרוצח שנס לערי מקלט שידע את הדרך לברוח מגואלי הדם. נשאלת השאלה מדוע א"כ לא צוותה תורה לעשות אותם סימנים גם לעולי רגלים אשר היו הלכים במקום למקום ושואלים על הדרך העולה לירושלים, מדוע לא יציבו להם סימנים? אלא, הטעים מרן החזון איש זצ"ל, אילו יבוא רוצח וישאל על הדרך לערי מקלט, יכול להיות מצב כי כל זמן מה יבוא רוצח אחר וישאל, ואחריו עוד אחד, וימצא כי ישמעו הרבה על רציחה, את זה רצתה התורה למנוע כי השמיעה החוזרת ונשנית בכחה לקלקל הנפש, ולכן הציבו לו סימנים חיצים שלא יהיה עליו לשאול וידע את הדרך לבדו, משא"כ עולי רגלים בעלותם להראות פני ה' אדרבא התורה דווקא רוצה שיבואו לכל עיר וישאלו בכל מקום האין עולים לרגל והאין היא הדרך ועי"ז בוודאי יצטרפו אליהם ויעלו עמהם לרגל לראות פני ה' ולכן לא הציבו להם סימנים.

כן הוא הוסיף החזון איש גם בענייך, פרנסי האוניברסיטה הדואגים לכלכלתם אילו יקשה עליהם מלאכת איסוף הכספים ויצטרכו לסובב בעולם ולדאוג למגביות ולתרומות הרי בכך ישמעו ממציאיותם ויכנסו לתודעת ההמון, ובזה אין חפץ להקב"ה, לכן הוא מספק להם כספם וכלכלתם בהשקט שיבנו ויעשו, העיקר שיהיה בשקט, אבל מי שבונה ישיבה מי שבונה תורה, אדרבא הקב"ה רוצה שישמעו עוד ועוד על מעלת וחשיבות התורה ובכך יתקדש שם שמים בעולם, לכן עושה הקב"ה שיהיה לו קשה לגייס כסף כדי שיצטרך לסוב על פני העולם כולו ולעורר את העם ולדבר אל ליבו על תורה ועל מעלתה ומעלת לומדיה.

(טללי אורות ושי לתורה)
הוצילו העדה את הרוצח (לה, כה)
בגמ' בסנהדרין (יז, א) "אמר רב כהנא סנהדרין שראו כולן לחובה פוטרין אותו", הגמ' שם מסבירה שהיות שיש מצוה של "הוצילו את הרוצח" וחייבים להלין את דינו שיוכלו להפך בזכותו, וכאן שכולם מחייבים מיד, הרי לא ימצאו לו כבר זכות ממילא אי"א להורגו שהרי לא יוכלו להפך בזכותו. לפי דברי גמרא זו מתבארים כמה עניינים בפרשתנו:

בדין ערי מקלט אומרת התורה שישב שם עד מות הכהן הגדול, והגמרא (מכות יא) מסבירה שהטעם בזה הוא כי היה לכהן הגדול להתפלל שלא תארע תקלה כזו בימיו, שואלת המשנה מה הדין כאשר אדם רצח בשוגג בזמן כהן גדול אחד, ועד שעמד בדין, אותו כהן גדול נפטר, וכהן גדול אחר נבחר תחתיו: התשובה: הוא ישב בעיר מקלט עד אשר הכהן הנבחר (החדש) ימות. שואלת ע"ז הגמרא מה הקשר בין כהן גדול זה לרוצח? מילא הכהן הגדול שהרצח ארע בחייו היה לו להתפלל שלא תארע בחייו תקלה, אבל הרי זה לא היה בימי כהונתו של הכהן השני? ומתרתת הגמ' שהיה לו להתפלל שייצא זכאי.

שואל ה"אמרי אמת" קושיא עצומה, הרי אם הדיינים חייבו סימן שהיה באמת חייב, אם כן מדוע היה צריך להתפלל שייצא זכאי? שיעוותו את הדין? ומבאר, הסיבה שפלוני יצא חייב הוא כי רוב הדיינים חייבו והמיעוט אמרו זכאי, וכיון

שהרוב חייבו יצא דינו לחיוב, אם כן, היה לו לכהן החדש להתפלל שכולם יגידו את האמת שהוא חייב, וממילא ייצא זכאי.
עם יסוד זה מבארים המפרשים (כמובא ב"עלי ורדים") מה שאומרים בראש השנה וביום הכיפורים "באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקנו במשפט". ולכאורה אם אין עלינו שום מליץ יושר, איך יהיה "צדקנו במשפט"? אלא, "תגיד ליעקב דבר חוק" איזה "חוק"? שאם כולם כאחד מחייבים הנאשם יוצא זכאי. וממילא "וצדקנו במשפט".

עוד מבארים בזה את הגמ' (שבת פט, ב) שלעתיד לבוא יאמר הקב"ה לאברהם בניך חטאו לי ואברהם אבינו משיב "ימחו על קדושת שמך" וכן יעקב אבינו עונה כי רק יצחק אמר עלי ופלא עלך וכו', שואלים המפרשים מדוע אברהם ויעקב ענו כך? רק הם רצו שיהיה מצב ש"כולם מחייבים", וממילא יפטר, (אמנם יצחק היתה לו טענה חזקה בשביל ללמד זכות והקב"ה קיבלה).

עפ"י גמרא זו מבארים את הפסוק בפרשתנו "ויסעו מהר שפר ויחנו בחרדה" שהגמ' אומרת (פסחים פח, א) ש"הר" מרמוז על אברהם אבינו שקרא לבית המקדש הר, עוד יש בגמ' (ב"מ פד, א) "שופריה דיעקב כעין שופריה דאדם הראשון" (שהיופי של יעקב כעין היופי של אדה"ר), ואצל יצחק מצאנו "ויחרד יצחק", וזה מה שאומר הפסוק "ויסעו מהר שפר" – מהתשובות של אברהם אבינו (הר), ושל יעקב אבינו (שפר), "ויחנו בחרדה" רק ע"י הלימוד זכות של יצחק אבינו.

(ציורי תורה)
את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען (לה, יד)
כתב רש"י: אף ע"פ שבארץ כנען ט' שבטים וכאן אין אלא שנים וחצי השהו מנין ערי מקלט שלהם משום דבלעד נפשי רוצחים דכתיב (הושעו) גלעד קרית פועלי און עקובה מדם.

המפרשים כולם שואלים, מה עניין הרוצחים בגלעד לענין ערי המקלט, הרי ערי המקלט נועדו לרוצח בשוגג, ושם היו רוצחים במזיד שאינם גולים? ומתראים ע"פ דבריו הידועים של הגה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג זצוק"ל שכתב על דברי המשנה (אבות פ"ג) "שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה ה"ז מושב ליציא" וביאר שאם יושבים השניים ואין "ביניהם" דברי תורה דהיינו שלא מצליחים לדבר בדברי תורה, מסתמא שבעבר היה שם מושב פריצים וליציא אזי ממילא אינו מוכשר מקום הזה שתשרה שם קדושה וזה כוונת המשנה "הרי זה" שבעבר היה שם "מושב ליציא" והמקום גורם.

וזה מה שכתב רש"י מדברי הגמ' שהיות שבגלעד היו הרבה רוצחים במזיד, זה גרם שיהיו גם הרבה רציחות בשוגג כי המקום משפיע וגורם.

בענין הזה שכל מעשה משאיר רושם על המקום, סיפר האדמו"ר מטולנא שליט"א מהחפץ חיים, שפעם באחת ממסעותיו כנראה למכור את ספריו, נכנס לבית מדרש להתפלל, ותיכף בכניסתו חזר על עקבותיו ופנה לבית מדרש אחר, ואחד שהבחין בזה שאלו למה יצא מביהמ"ד ראשון, ענהו החפץ חיים כי הרי שם מדברים לשה"ר ורכילות, שאלו האין ידע הרב מזה? ענה החפץ חיים "הרי האוויר שם מורעל" (לדפוס איז דאך פארטאמט)!

עוד סיפר על הגה"צ רבי שמואל הומינר זצ"ל שהיה מצדיקי ירושלים, (הוא הלך בדרכי החפץ חיים ואף הוציא ספרים על לשה"ר) שפעם נקלע ר' שמואל לישיבה מסוימת, והוא שאל בתמימות איפה החדר ששם יושבים הצוות להחליט את מי לא להכניס לישיבה לפני תחילת הזמן? שאלו אותו: "רבי בשביל מה אתה צריך לדעת?" ענה "כי אני רוצה לדעת להיכן לא להיכנס", "למה" שאלו אותו, ענה רבי שמואל "כי בחדר הזה יש אוירה של רציחה" "בחדר הזה יושבים אנשים ודנים דיני נפשות", ומדברים כנראה לשה"ר ורכילות, "לחדר כזה אני לא נכנס!"

בענין הזה מן הראוי לציין הסיפור שפעם נסע הבעש"ט הק' עם תלמידיו בעגלתם עם בעל העגלה הקבוע, היה זה אחד מן הנסיעות הרגילות, ולפתע עצר בעל העגלה את הנסיעה והסתובב אל הנוסע ויאמר להם להתכונן למות כי הולך להרוג אותם כולם, התלמידים הק' מאוד נבהלו והתחילו להתחנן על חייהם אצל העגלון כשהם אומרים לו הרי אנו ידידים משכבר הימים ולבטח אתה צוחק אבל הוא נשאר בשלו, והודיע להם חד משמעית כי תוך כמה דקות ירצחם ר"ל, פנו אל הבעש"ט הק' שגם הוא היה בצרה זו, מה לעשות עם העגלון הזה שנראה כאילו השתגע אבל הוא עומד לקיים את זממו, פנה הבעש"ט אל העגלון ואמר לו שידוע שנותנים גם לנידונים למוות "משאלה אחרונה" ואם הוא מוכן לתת גם להם, אמר העגלון שהוא מוכן, אמר לו הבעש"ט, הבקשה היחידה שלי הוא, שתמשיך בנסיעה עוד מרחק קטן, אמר העגלון שאם זה לא מקום ישוב הוא מוכן. ואכן העגלון התקדם עם העגלה עוד מהלך קצר ושם עצר. והנה לפתע פונה העגלון אל היושבים בבקשת סליחה על שרצה וחשב לעשות להם כן, והודיע להם שהוא מתחרט והוא אפ"י לא מבין למה חשב לעשות להם כדבר הזה.

פנו התלמידים אל הבעש"ט ושאלו אותו מה היה כאן? למה רצה להרגם ולמה התחרט? אמר להם הבעש"ט, אני הבנתי שכנראה שבמקום שעצרנו בתחילה, היה בעבר איזה רציחה, והטומאה שנשארה במקום הכניסה לעגלון את הרצון להרוג, לכן ביקשתי הימנו שימשיך להתקדם, ושם הרי כבר לא יהיה את ההשפעה שהיה במקום הראשון

(ציורי תורה)
מאוצרות המגידים
צרו את המדיינים והכיתם אותם כי צוריים הם לכם (כה, יז)
רבי יעקב גלינסקי זצ"ל
רבי יהודה אומר אילו היה רוצה משה לחיות כמה שנים היה חי שאמר לו הקב"ה נקם ואחר תאסף תלה הכתוב מיתתו במדין אלא להודיעך שבחו של משה אמר בשביל שאחיה יעכב נקמת ישראל מיד (במדבר לא) וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא" (במדבר רבה פכ"ב)

"כל הנהנה מהעולם הזה בלא ברכה כאילו גזול את הקב"ה ואת כנסת ישראל"
הברכה זו דוגמא של הרגשת חובה להקב"ה ואמירת תודה "ברוך אתה ה' - שהכל
נהיה בדברו".

הכלל הוא כי אם אדם יודע בכל ליבו - הכל מוכרע רק בידי שמים, כל גרגיר פרנסה
ובריאית - הוא מכיר טובה, ומברך להקב"ה בכוונה ובכל ליבו. ואם הוא בעלה
גאוה חושב ש"אני" מפרנס את עצמי וכו' וכו' אינו מכיר טובה. לכן, כל כך מאוס
בעל גאוה. דבר פלא תראה, על הקב"ה נאמר "השוכן אותם בתוך טומאתם" גם עם
בעל עבירה טמא, הקב"ה כביכול למתגורר, אבל עם בעל גאוה לא: "אין אני והוא
יכולים לדור בכפיפה אחת" מהו בעל גאוה אמיתי? החושב כי הוא יכול לעשות
משהו בעולם. מדוע שיכיר טובה למישהו הרי אני עושה, אני מפרנס, אני מרפא.
(בחורים יקרים, אתם לומדים כאן בישיבה, התעליתם ב"ה, נבניתם - נהייתם בני
תורה - גן עדן ממש! וודאי מוטל עליכם להעריך ולהוקיר טובה. אילו היתה לכם
הרגשה עד כמה עוזר לכם הרב, החברותא, המשגיח, המטבח וכו' הייתם מהדרים
תמיד ב- הכרת הטוב).

"רבונו של עולם" חדש

בפולניה, מקום מגורי בילדותי, סיפרו סיפור. על חזן בית הכנסת בחגים. הוא
הקפיד לשיר עם מקהלה את ה"ריבונו של עולם" הנאמר בעת הוצאת ספרי תורה
מן ההיכל, השיר היה מתארך זמן רב, "ביום בים - - - ריבונו - של - עולם..."
ערב ראש השנה לחש החזן באוזני הגבאי הראשי של בית הכנסת: "אני מגלה רק
לך, ר' גבאי, לכבוד ראש השנה הקרוב, יש לי 'ריבונו של עולם' חדש".
חייך הגבאי השנון, ואמר: "חזן, חזן, הזהר לך, עד שתעשה רבונו של עולם חדש
הוא יעשה חזן חדש, הוא חזק ממך, תישמר ממנו".
החיים, הבריות, השכל - כל נשימה ונשימה - תלויה ועומדת רק על הקב"ה
וחובה להכיר טובה! כי בידי הכל.

ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו
איש (לא, מט)

הרב שלמה לוינשטיין שליט"א

מורי ורבותי! שלושת ההפטרות בשלושת השבועות לפני ט' באב הם כך: דברי
ירמיהו, שמעו דבר ד', וחזון ישעיהו. אומר הרבי ר' יונתן אייבשיץ שזה בא להגיד
לנו מה צריכים לתקן, שלשת העבירות שהכי הרבה נכשלים בהם "דברי" מלשון
דיבור, "שמעו" זה השמיעה ו"חזון" זה הראיה.

שמירת העיניים, רבי מיכל יהודה (שליט"א) זצ"ל היתה לו אמא זקנה שגרה בבני
ברק ברח' בעש"ט, ואיפה רבי מיכל יהודה גר? ברח' וילקומיר, 5 דק' הליכה, רבי
מיכל יהודה נהג לבקרה מידי שבוע בשבוע, עד, שהתחיל לבוא כל יום... שאלה
אותו "מה קרה שהתחלת לבוא כל יום?" ענה: "למה לא? זה הרי כיבוד או"א", "ועד
היום?" - שאלה, ענה: "עד היום היה חבל על העיניים" נו, והיום?" "היום" ענה רבי
מיכל יהודה "ברוך השם נהיה לי 'קטרקט' בעיניים (חולי שנהיה כיסויי כזה על
העיניים) וממילא איני רואה טוב".

יום אחד שאלתי את רבי מיכל יהודה האם הסיפור הזה נכון, אז אתם יודעים מה
הנוסח שלו "אולי" לא יודע "אם מספרים אז יכול להיות", "אבל זה כן אני זוכר",
אומר לי רבי מיכל יהודה, "שעברתי ניתוח על העיניים בעקבות הקטרקט ועשו לי
נזק עצום!", אני חשתי שהוא מתכוון למה שהוא לא רואה בעין אחת, אז הוא
אומר לי "לא, מאז הניתוח התחלתי לראות ברחוב כל כך טוב וזה נזק עצום! ואם
תשאל אז למה עשיתי את הניתוח, כי לפני כן הלכתי ברחוב ואנשים אמרו לי
שלום ולא ענית להם, כי לא ראיתי אותם, והם נעלבו, אז עשיתי את הניתוח כדי
שאוכל להגיד שלום אבל זה נזק עצום".

מורי ורבותי! הפן איש חי מביא מדרש מאוד יפה, הוא אומר שכששלמה המלך
נשא את בת פרעה, אז היא באה אליו שהיא רוצה שהוא יעשה לה משהו מיוחד,
מה זה המשהו הזה? שיזמין את כל העופות שיש בעולם שיבואו כל סוגי העופות
ויכניס אותם לבית כלא וישחט את כולם ושיבנה לה מהעצמות שלהם בית. למה
את צריכה כזה דבר? ככה, ככה אני רוצה. טוב רוצה רוצה. גזר שלמה המלך שכל
סוגי העופות חייבים לשלוח נציג, ועד חודשיים מהיום כולם חייבים להופיע. אחרי
חודשיים באמת כולם הגיעו, ראה שלמה המלך שעוף אחד עדיין לא הגיע, חיכה
לו, והנה פתאום גם העוף הזה מגיע, שאלו שלמה "איפה היית", ענה העוף, "בדרך
לכאן עשיתי איזה סקר בעולם", מה הסקר? "בדקתי מה יש יותר בעולם: זכרים או
נקבות?" "נו, ומה המסקנה?" שאל שלמה, ענה העוף "גיליתי שיש יותר נקבות,
והראי שאתה לבד כבר נשוי לאלף נשים", אמר לו שלמה המלך תדע לך שטעית,
יש יותר זכרים בעולם. אמר לו העוף, סליחה אדוני המלך, אתה לא הבנת אותי,
אתה חושב שספרתי אנשים או נשים? לא, לא זה ספרתי, אני בדקתי כמה "זכרים"
יש וכמה "נקבות" יש. הכוונה: בעיני אחד שאשתו מושלת עליו וכל מה שהיא
אומרת הוא מיד עושה כמו לדוגמא שהיא אומרת לו לקבץ את כל העופות כדי
לבנות לה בית או כל מיני רעיונות משונים והוא עושה את זה, בעיני הוא "נקבה"
ולא זכר... שמע אותה שלמה המלך, ושחרר את כל הציפורים...

אומר הבן איש חי, כיוצא בדבר אם אדם לא לומד תורה, לא מניח תפילין, אז הוא
לא זכר אלא נקבה. לפי זה אומר הבא"ח, במלחמה הרי קשה להקפיד על כל
המצוות ועוד יותר קשה ללמוד תורה, באו כל האנשים שיצאו למלחמת מדיין
ואמרו למשה רבינו "עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד
ממנו איש" כולם נשאו בדרגת "איש" המשיכו לשמור מצוות כמו שצריך ואף
ללמוד תורה.

(הר"ש לוינשטיין)

ישנו סיפור מבעל ה"שאגת אריה", סיפור אמיתי שהרב מבריסק סיפרו כמה
פעמים:

אשה זקנה נקשה על דלתו של רבי חיים מוואליזין ובפיה סיפור ובקשה בצידו:
"לפני כחמישים שנה התגוררתי בכפר ליד וואליזין. באותם ימים ה"שאגת אריה"
עבר ממקום למקום (היה זה בימי גלות) והוא התאכסן בכפר שלנו במשך כחודש,
חדשיים. ה"שאגת אריה" הקפיד שלא לאכול 'חדש' גם בחוץ לארץ. ולי
(לא למנה) היה קמח מהישן ונרתמתי לסייע בידי תלמידי חכם, ולכבוד שבת,
לקביעות, הייתי אופה לו שלוש חלות. כאשר עזב את הכפר, בירך אותי - כי אזכה
לעשירות ואזכה מכספי לבנות שלושה בתי כנסיות (כנגד ג' חלות) שנים בגולה
ואחד בארץ הקדש".

"ברוך ה'" - המשגיח האשה לספר - "בעשירתי, בניתי בית כנסת אחד בוילנא
ואחד בעיירה אחרת, (הרב מבריסק אמר כי התפלל באותו בית כנסת) והנה עתה
קפצה עלי זקנה, יש לי את הסכום המלא - ממון רב, לקיים את המשך הבטחתו -
לבנות בית כנסת בירושלים עיה"ק. אך כיון שאין מכרים בירושלים באתי לשאול
אולי לראש הישיבה יש קשרים בירושלים - ואפקיד את הכסף בידו - והוא כבר
יעביר אותו לתעודתו".

התפלא רבי חיים:

"לכי הביתה, מה דוחק אותך, אם ה"שאגת אריה" בירך אותך, הרי לא תעזבי את
העולם עד שתבני שלושה בתי כנסיות, יש לך ביטוח, מה בוער לך?!"... ביטוח
מה"שאגת אריה".

למשה רבינו היה ביטוח חיים מהקב"ה! - מלחמת מדיין.

כי הכל יודעים את דברי חז"ל, אילו משה רבינו ע"ה היה מעוניין לחיות עוד כמה
שנים היתה לו יכולת, כי היה בידו משכון "נקום נקמת בני ישראל ואחר תאסף אל
עמי" - אינך מת עד שתנקום במדיין. לא היה לו ציווי ללכת מיד ולהלחם במדיין,
והיה ביכולתו לחכות את הנקמה.

עם כל זאת, החליט משה רבינו ע"ה: וכי אתחשב בחיים שלי בשעה זו שנפלה
בחלקי מצוה להלחם בהללו שהחטיאו את ישראל בפריצות? באותו יום הוא כבר
ערך גיוס - לנקום בחטא הפריצות "גדול המחטיאו יותר מן ההורגו!" משה רבינו
ידע להעריך יכוול שוה עוד שנת חיים של גדול כמותו, והבין כי אם ישאר בחיים,
עם ישראל יכול להרויח הון רוחני וגשמי רב - חיים נוספים של משה איש
האלוקים! אך הפקיר את הכל. ובכך לימד אותנו מהו חטא!

א"כ, מלחמת מדיין לימדה אותנו, ראשית כל, מה המשמעות של חטא, ועד היכן
מגעת חומרתו של עון. דבר נוסף היא לימדה אותנו:

הגיוס של אותה מלחמה

הגיוס שערך משה רבינו היה בו לימוד מיוחד לדורות.

דיברתי פעם לפני סגני אלופים האוהבים לשמוע על גיוס. סיפרתי להם על הגיוס
הראשון בתורה - מלחמת מדיין.

שלושים ושש אלף חיילים יצאו למלחמת מדיין - שניים עשר אלף למלחמה עצמה
- חזית. שניים עשר אלף - לשמירת הכלים, ושניים עשר אלף - לתפילה כך מבואר
בתורה ובגמרא.

נמצינו כי שליש מהצבא המגויס היו חיילים שהתפללו. המתפללים הם חלק
מהגיוס, אינם פטורים מהצבא - הם הצבא...

אתם, אמרתם להם, חושבים כי אנו מצפים להענקת פטור מהצבא ללומדי התורה,
טעות, אנו חושבים - כי הם הצבא עצמו. כך למדנו מהגיוס הראשון של עם
ישראל, המתפללים היו - צבא ההגנה לישראל.

דבר שלישי למדנו ממלחמת מדיין:

הפקרת חיים ומלחמת הכרת הטוב

לאחר הגיוס, ולא עמד בראש אלא שלח את פנחס ע"ה ללחום עם המדיינים.
שאל הקב"ה את משה, היתה עליך מצוה ללחום ומדוע הינך שולח שליחים?
ובאמת, משהו לא מובן כאן, משה רבינו, מסר נפשו כפשוטו, על מלחמת קדש זו
עד שהפקיר את חייו למענה, ולפתע בביצוע הלוחמה למעשה, הוא נעמד בצד
ושלח את פנחס.

השיב משה להקב"ה, איני יכול להילחם אישית, כי גדלתי כמה שנים במדיין,
מצאתי שם שידוך. הכרת הטוב. למדנו כאן פלאי פלאות: הפקרת החיים ולא
הפקרת הכרת הטוב... עד היכן מגעת חובת הכרת טובה.

הנה משה רבינו לימד אותנו מהי הכרת הטוב עוד בעיצומן של עשרת המכות
במצרים. לא הכה את המים והחול (מכת דם ומכת כינים). כי בגיל שלושה חדשים
אמא הניחה אותו בתיבה ביאור, שם ניצל - במים, והכרת הטוב לחול כי השתמש
בחול של מצרים להטמין את המצרי, לכן לא הכה אותם בידיו.

אך היה אפשר לתמוה, וכי היתה לאדמה אפשרות להתנגד ולמנוע ממשה רבינו
ע"ה לקבור את המצרי בתוכו, א"כ, וכי חייב לה הכרת הטוב האם עשתה דבר
למען משה! אך כך לימדו אותנו גדולי ישראל, בחיוב הכרת הטוב. איזו עדינות
של גדולי ישראל - הכרת הטוב למים ולחול!

הכרת טובה לאדם ולהקב"ה

"מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו" נשאלת השאלה וכי מה הוא אשם שאין בו
דעה? מסכן מה הוא אשם שאינו יכול לעזור לעצמו? מסביר הסטייפלער זצ"ל -
הכוונה למי שאין בו דעה, מסכן מה הוא אשם שאינו יכול לעזור לעצמו? מסביר
הסטייפלער זצ"ל - הכוונה למי שאין בו דעה ושכל להכיר טובה - עליו אין לרחם.
אין לרחם! אתה לא מכיר טובה אין לרחם עליך! מי שאינו מבין להכיר טובה זו

כסילות. זו גם גאוה וחוצפה גדולה. מאד. ובכך מגיעים בהכרח לבריחה מהכרת
הטוב לה: 'עבודת האלוקים' אומר 'חובת הלבבות' היא לחוש חייב - 'בעל חוב'
להקב"ה, 'כל הכופר בטובתו של חברו כאילו כופר בטובתו של מקום', ואם כן,
כיצד ישעבד לבו לאביו שבשמים, הרי כופר בטובתם של אחרים.

בעל גאוה לא מכיר טובה

במדרש תנחומא (פרשת מטות סימן ד) מובא [לדעה אחת], שהיו שלוש פעמים שנים-עשר אלף. ומה היה תפקידם? שנים עשר אלף חלוצי צבא, שנים-עשר אלף לשמור את הכלים ושנים עשר אלף לתפילה, ואותם שנים עשר אלף לתפילה, כתוב שהם לא היו במערכה ממש, הם יצאו מחוץ למחנה להתפלל.

יש לדקדק: למה כתוב אלף למטה? היה צריך לומר אלף ממטה, כלומר, מהמטה – מהשבת – לקחו אלף! אלא, רמזו כאן מה היה הצורך באותם שנים עשר אלף של תפילה: הם היו "אלף למטה", לצורך המטה של המלחמה. כי כשם שלצורך המלחמה צריכים שנים עשר אלף חלוצי צבא שילחמו בחזית, כך בדיוק צריכים שנים-עשר אלף שיתפללו. בלעדיהם אין כלום! מוראדיגע זאך.

נשאלת שאלה נוספת: לכאורה היה צריך להיות שלושה-עשר אלף. הרי כאשר משה רבנו שלח לקחת מכל שבט, בסיכום היו שם שלושה-עשר אלף!

שמעתי כי בעת שהרבי מגור – ה"בית ישראל" זצ"ל בא לבקר את ה"חזון איש" זצ"ל, ה"חזון איש, ביקש ממנו, שיגיד ווארט, חידוש, מאביו, בעל ה"אמרי אמת".

ומה הוא אמר? הוא שאל את השאלה הזו – מדוע כתוב "וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף", הלא היו שלושה-עשר אלף? ותרץ שהרי באותו חז"ל נאמר שהלשון "וימסרו" פירושו בעל כרחם, אבל הם מצדם לא רצו ללכת כיון ששמעו שפטירת משה תלויה במלחמת מדין.

מי לא רצה ללכת? שנים עשר אלף. אבל שבט לוי כן רצה ללכת. אצלם – "סביב משכן ה' יחנו" – האומר לאביו ולאמו לא ראינו ואת אחיו לא הכיר... כי שמרו אמרתך" –

אם הקב"ה אומר ללכת, הולכים! פטירת משה איננה אפילו שיקול כאשר הקב"ה אומר ללכת. נמצא שה"וימסרו" היה שנים-עשר אלף, כי האלף הנוספים של שבט לוי באו מרצונם, אבל בסיכום הכללי היו באמת שלושה-עשר אלף.

ה"חזון איש" הגיב על כך, באידיש כמובן: "לא מוכרח שזה נכון..."

ובאמת הרמב"ן עושה חשבון, כי בכל התורה כולה לא קיים מושג של שלושה-עשר שבטים. כי כשיש אפרים ומנשה, שבט לוי בחוץ, וכשיש שבט לוי, אפרים ומנשה נחשבים כשבט אחד. לפי זה, גם לענינו, מנשה ואפרים היו אחד, כיון ששבט לוי הלכו, כפי שרש"י מציין.

התפילה – מהות האדם

"כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו, וכשמת – אומרים לו: אי ענו, אי חסיד, מתלמידיו של אברהם אבינו" (ברכות ו ע"ב).

מדוע הוזכר אברהם דוקא? כי אברהם קבע מקום לתפלתו, כמו שנאמר: "אל המקום אשר עמד שם את פני ה'" (בראשית יט, טז).

רבינו יונה (על הי"ף ברכות דף ג ע"ב) שואל – מה הגדלות בקביעת מקום לתפילה, עד כדי כך ששבט לוי הוא כבר זוכה שאלקי אברהם בעזרו, ושהוא חסיד ושהוא ענו "אי חסיד אי ענו!" – ביטוי שנאמר על משה רבנו, והספד שאמרו אחרי מיטתו של שמואל הקטן?

מתרץ רבינו יונה, אלו דבריו: "ויש לומר, שלא אמרו בעבור קביעות המקום בלבד, אלא רוצה לומר שכל כך מדקדק בתפלתו שגם בזה הוא נזהר, שרוצה שתהיה תפלתו במקום מיוחד, וכיון שכל כך הוא אוהבת התפילה, ודאי מידת הענוה יש בו כדי שתהיה תפלתו מקובלת לפני המלך, כענין שנאמר 'זבחי אלקים רוח נשברה', שאם לא היה לו הענוה לא יוכל לעולם להתפלל בכונה ולא תהיה מקובלת לפני המלך ב"ה, וכיון שזכה לענוה יהיה זוכה למידת החסידות, שהיא גדולה יותר, שהאחת גורמת לחברתה, כדאמרינן 'ענוה מביאה לידי חסידות'. נמצא שבעבור דקדוק התפילה זוכה לאלו המעלות, ויאמרו אותם עליו כשנפטר מן העולם".

אחרי שזוכים לענוה יש חסידות, אם כן הוא ענו וגם חסיד, וכשמת אומרים לו "אי חסיד אי ענו" – והכל מגיע מהרצון להתפלל בשלמות.

הספר "חרידים" מביא את הפסוק במשלי (כו, כא): "מצרף לכסף וכוור לזהב ואיש לפי מהללו" – כאשר רוצים לבחון את סוג הכסף מביאים מצרף, על ידו בוחנים ובודקים את סוג הכסף. וכוור לזהב – את הזהב בוחנים בכור. ואם מעוניינים לבחון היטב ולדעת מי האיש – בודקים לפי מהללו. תראה את מי הוא מהללו. אם משבח צדיקים, מעשים טובים – "תדע ובחנת כי איש טוב הוא, ושרש הצדק נמצא בו והמשבח רשעים או מהלל מעשים מנוונים הוא הרשע הגמור" (רבינו יונה).

אדם מהלל ומשבח את ראש הממשלה: "ראש הממשלה, אח – כל הכבוד, כזה פינער מענטש...". וכי אומר ראש ממשלה הוא פינער מענטש? הלא מחלל שבת הוא, ובזמן שבת המקדש היה קיים היו רוגמים אותו באבנים, אם היה עושה זאת במזיד ובהתראה. הוא יורק לאבא בפנים, ואתה אומר עליו שהוא "פינער מענטש"? אם נוהל כך לומר על מי שלא מניח תפילין דברי שבת, הרי שאתה עצמך רשע גמור! "איש כפי מהללו" – על פי מה שהוא מהלל.

מוסיף החרידים ואומר עוד פשוט ב"איש לפי מהללו": אם אתה רוצה לדעת איזה איש הוא, שתוכל כיצד הוא מהלל את בורא עולם בתפילה. זה האדם! התפילה מספרת על מהותו.

להרגיש שמדברים לבורא עולם: "ברוך אתה ה'". לא לחטוף את המילים, לא למהר. מוראדיגע זאך. ובאמת, הזוכה שתפלתו כהוגן – היש דבר מתוק מזה? כתוב במדרש שיר השירים "שמאלו תחת לראשי" – זה קריאת שמע, "וימינו תחבקני" – זו תפילה. אנו לא היינו יכולים להוציא מהפה כאלו הגדרות, אם לא היה כתוב מפורש במדרש רבה. לאלו דגרות אפשר להגיע בעת התפילה, בכיכול להתחבק עם בורא העולם!

וכאן, כשיצאו למלחמת המצוה, הקב"ה מצוה: "אלף למטה". כנגד אלף הלוחמים יש צורך באלף לתפילה, לא אחד פחות!

וראו נא: התורה אומר "לכל מטות ישראל תקחו". לכאורה היה צריך להיות כתוב "מכל", מה הרמז בלשון התורה "לכל מטות ישראל"? אלא ללמדנו בא, שתפלתם פועלת לטובת כל מטות ישראל.

התפילה בירושלים והנס בני ברק

אספר לכם מעשה מפורסם שאף פעם לא ספרתי. להכיר מעט מה זה תפילה. לא כוח התפילה, אלא – כיצד צריכה להראות התפילה.

אני הקטן למדתי שנה אחת, בתשכ"ד בירושלים, ב"שיבה למצוינים" [כך שמה]. ראש השיבה היה הגאון הקדוש רבי חיים אהרן טורצין ז"ע, יד ימינו של הרב מברייסק, לא משה ידו מתוך ידו. השיבה הייתה כעין הכנה לשיבה של רבי יושע בער סולובייצ'יק בנו של הרב מברייסק.

לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה (ל, ג) בעיני המון העם, לפעולה ולמעשה של האדם יש תוקף ומשמעות ואילו למילה יש פחות חשיבות ותוקף. אמר – אז אנו... הבטיח – אבל לא הבטיח לקיים... אולם במבט אמיתי, הדיבור הוא קדוש. אדם חייב לעמוד בדיבורו ובמילתו. מילה – זו מילה! המילה צריכה להיות יציבה ואיננה כמו בטון יצוק, אפשר לבנות עליה בנין.

אומר רבי חיים ויטאל: כל דיבור שאדם מוציא מפיו עושה רושם בעולמות העליונים, לטוב ולרע. מצד אחד דיבורים טובים בוראים עולמות – "ואשים דברי בפך ובצל ידי כסיתי לטוע שמים וליסוד ארץ" (שעיהו נא, טז), ומצד שני – דיבורים לא טובים מחריבים עולמות ח"ו.

לכן התורה מצוה את האדם "לא יחל דברו" – אל תולול בדברך, אל תעשה אותם חולין, כי עלך לדעת שלדיבור יש כוח אדיר, "ככל היוצא מפיו יעשה" – הדיבור מחולל בעולמות העליונים דברים נוראים.

אומר החיד"א: "לא יחל דברו" – אם האדם לא מחלל את דברו, אם הדיבור שלו קדוש, אזו "ככל היוצא מפיו יעשה" – הריבנו? הוא עולם יעשה ככל היוצא מפיו, כל בקשותיו של האדם תענינה מן השמים. צדיק גזור והקב"ה מקיים.

הרמב"ם אומר שבארץ ישראל אין שדים. אומרים העולם שאפילו אם יש שדים, אחרי שהרמב"ם אמר שאין – הם יצאו! "ככל היוצא מפיו יעשה", ואם הרמב"ם אמר – דבריו קיימים, גם אם הם מצריכים שינוי הטבע.

"סעו הביתה, היא תהיה בריאה"

הנה סיפור, אחד מני רבים, של "ככל היוצא מפיו יעשה":

בשנתו האחרונה של מרן הגאון רבינו זצ"ל, כמה שבועות לפני ראש השנה שלחו אתו אנשי ביתו לשהות בחורשה מבודדת מחוץ לראדין, כדי לאגור כוח לקראת הימים הנוראים שבפתח. הוא התגורר בתוך בקתה במרכז החורשה והיה הוגה בתורה ועובד את קונו באין מפריע.

באחד הימים נעצרה בביתו בראדין כרכרה ובה קבוצת יהודים. זה היה מחזה נפוץ ולא עורר תשומת לב מיוחדת. אולם מי שהביט אל תוך הכרכרה נגלה לפניו מחזה לא נעים: לדפנות הכרכרה היתה קשורה נערה יהודיה. מסתבר שהיא חסרת דעה, רחוקה מן השפיות, ובשל מצבה היא נוהגת להתפרע ולהשתולל, לשבור ולנתון מכל הבא ליד,

ואין מנוס אלא לכבול את ידיה ורגליה לבל תזיק לרבים. בני משפחתה עשו את כל הדרך מכיתם לראדין כשהיא קשורה בתוך הכרכרה, כדי להתברך מפי ה"חפץ חיים".

בני הבית אמרו להם שה"חפץ חיים" לא נמצא. הוא שוהה מחוץ לעיר וישוּב רק לקראת הסליחות. אך הם התעקשו: אם כבר הגענו עד הנה, נשאר כאן עד שישוּב. נסו לדבר על לבם: זה יקח כמה ימים, ובינתיים מה תעשו עם הנערה החולנית? רחמנות עליה! אך הם כשבלהם.

כשראו בני הבית שיש להם עסק עם אנשים שידועים מהם רוצים, בקשו מהרעבעצין רשות להביא את הנערה החולנית אל ה"חפץ חיים" במקום שהותו. היא הסכימה. אחד מכני הבית הצטרף לקבוצה ויחד עשו את דרכם לחרשה שמחוץ לראדין.

כשהגיעו לשם, התירו את החבלים מידיה ומרגליה, האחים אחזו בחזקה בידיה והובילו אותה אל ה"חפץ חיים". היא התחילה להתפרע ולהשתולל, חסרת מעצורים. התפרצה אל תוך בקתתו של ה"חפץ חיים", כשבושה שענה ישב ולמד. היא תפסה את כובעו והשליכה אותו על הרצפה, צעקה וצרחת בקולי קולות.

ה"חפץ חיים" הרים את עיניו וראה לפניו בחורה משוגעת ר"ל. ואז הוא התחיל לצעוק בכייה: "רבונו של עולם, דאס איז דאך א אידישע טאכטער! (זו הרי בת ישראל!)" כשסיים אמר להם: "סעו הביתה, היא תהיה בריאה".

מספר היהודי שהיה עד ראייה למפגש של הנערה החולנית עם החפץ חיים: נטלתי את כתובתם. לא התעצלת, אחרי הימים הנוראים נסעתי לביתם. התברר שהיא הבריאה והייתה כאחד האדם. הם סבלו ממנה במשך שנים רבות, וברכה אחת של ה"חפץ חיים" שמה קץ לסבלם.

"מי גילה לך את הלחש הזה?"

יש סיפור על הגאון מוילנא, שמעתי ממישהו ששמע מר' שלום:

הגאון לא היה נעזר ברופאים – "מה חלק ברופאים בבית עושי רצון השם". פעם סבל מדלקת אוזניים קשה. מכיון שלא הלך לרופא, ספרו לו בני הבית שיש אבש שמרפאת באמצעות לחש. הגאון הסכים שהאבש תבוא לביתו. הוא פנה אליו וקשה לדעת מה הלחש, אולי חלילה זה שם טמא. מהרה: "הרי זה מקור פרנסתי היחיד, ואם אגלה את סודי אני עלולה לאבד את מטה לחמי"... אבל כמובן אין לחשוש מהגאון שיעשה שימוש לרעה בלחש ויגלה אותו ברבים.

גלתה האשה לגאון כיצד עובד הלחש: "אני נוטלת בידי כוס מים, מברכת 'שהכל נהיה בדברו' ושותה. זה הכל... וזה עובד!"

שאל הגאון: "מי גילה לך את הלחש הזה?"

– "הרבונו של עולם!"

וכך היא מספרת: "הייתי ילדה יתומה, אבי נפטר. נשארתי ללא פרנסה. נכנסתי לבית הכנסת, פתחתי את ארון הקודש ובכיתי לה: 'אין לי פרנסה'. פתאום אני שומעת איזו בת קול שאומרת לי: 'תגידי שהכל נהיה בדברו, לרפואת בני אדם ותהיה לי פרנסה ברווח'. ככה אני מתפרנסת לא רע כבר שלושים שנה..."

שמע גאון את סיפורה ופרץ בצחוק, ומן הצחוק התפרצה המוגלה שבאזנו. הוא כבר לא היה צריך את הלחש כדי לרפא את אזנו...

שאלה האשה: "למה הגאון צחק?" ואז הוא סיפר: "אני הייתי הבת קול... הייתי שם בבית מדרש, ראיתי יהודיה בוכיה, לא יכולתי ללמוד. שמעתי שהיא צועקת 'פרנסה, פרנסה, ואמרת: 'אם את צריכה פרנסה, תגידי שהכל נהיה בדברו, זה יעזור לך'. לא חשבתי מראש ולא תכננתי מראש לומר את הדברים, זה מה שיצא לי מהפה באותו רגע כדי להפיס את דעתה של האשה".

הגאון לא חשב ולא התכוון, אבל "ככל היוצא מפיו יעשה" – אחרי שהדבר יצא מפיו, הקב"ה קיים את דבריו.

אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל... וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף (לא, ד-ה) התפילה – צורך המלחמה!

שם בישיבה למד אתנו אחד האחים למשפחת בנדיקט המפוארת, כמדומה ששמו היה לייזר – אליעזר בנדיקט. אם המשפחה ובניה התגורר ברחוב סוקולוב בבני ברק [אביהם, רבי יחיאל, הסתלק בצעירותו, ביום ראש השנה].

אחותו של אליעזר התחנתה, והוא נסע לחתונה.

אחר כך, אמו עשתה 'שבע ברכות' והוא רצה להשתתף, כי ידע שבואו ישמח אותה. ואז, לא כהיום, היו שואלים רשות מראש הישיבה האם לנסוע. לא נסעו סתם ככה. בצהריים לפני תפילת מנחה הוא ניגש לרבי חיים אהרן, ואמר כי הוא רוצה לנסוע לבני ברק לשמחת שבע הברכות: "אנא עבד הרכינה, ואני יודע כי היא רוצה שבאו".

התשובה היתה: "איך צריך לנסוע. מספיק שהשתתפת בחתונה".

אם ראש הישיבה לא מאשר, לא נוסעים.

לפני מעריב למדו מסור, חצי שעה או ארבעים דקות. לפתע ר' חיים אהרן קם ממקומו ניגש אליו, ואמר לו: "בנדיקט, סע".

בסדר.

לאחר כמה רגעים הוא הבחין שאינו קם לנסוע. רבי חיים אהרן קם שוב ממקומו, הלך אליו, ושאל: "מדוע אינך נוסע?"

"רצוני קודם הנסיעה להתפלל מעריב, כי אינני יודע אם יהיה לי מנין בבני ברק [בימים ההם]".

"לא, לא. עכשיו תיסע!"

נו, ראש הישיבה אומר לנסוע, נוסעים.

מובן לכם שיש לא היה קו 400, ולא וגם לא 403. היה אוטובוס לתל אביב, אוטובוסים שנסחבים, טרנטעי – נסיעה לא קלה. וגם היו מוניות שעברו יותר קרוב לישיבה. כל חברת נסיעה עם המסלול שלה.

לייזר בנדיקט מיד יצא לעבר רחוב יפו, שם היתה תחנה של שירות מוניות. נכנס למונית הראשונה שעמדה בתור ויצא לדרך.

הנסיעה היתה לתל אביב ומשם לבני ברק באוטובוס נוסף, אבל לקראת סוף הדרך הבחור שם לב שהנה הם חולפים לא הרחק מבני ברק. ביקש מהנהג שיעצור לו.

- "למה אתה רוצה לעצור?"

- "כי בעקרון אני צריך לבני ברק, והנה כאן מעבר לכביש זה בני ברק, מדוע להטלטל עד תל אביב?"

- "בסדר". עצר לו והוא ירד.

ירד מהמונית, הסתכל לכל הכוונים, איזה בני ברק? מה בני ברק? טעות, זו לא בני ברק! [כנראה ירד בצומת מסובים]. מה הוא עושה כעת?

עמד והרהר עם עצמו מה לעשות. לא חלפו שתי דקות ועובר טנדר, שיצא מבאר יעקב, ובתוך הרכב היה הרב דרבקין מבני ברק. הוא קרא לו מתוך הרכב: "בנדיקט, מה אתה עושה פה באמצע הכביש?"

הבחור השיב: "ירדתי כי חשבתי שכאן בני ברק, ובסוף אין בני ברק, אין שום דבר..."

"עלה, עלה על הטנדר, אנחנו הרי נוסעים לבני ברק".

הביאו אותו עד הביית – ברחוב סוקולוב בבני ברק. פלאי פלאים. ממש השגחה מיוחדת שירד שם, ובדיוק טנדר של תלמידים ורבנים מיישיבת באר יעקב חלפו לידו והבחינו בו.

הוא רק נכנס הביתה... בהלה והתרוצצות. רצים, באים. מה קרה?

אמא הכינה מיני סלטס ומאכלים. תוך כדי הכנה הכניסה לפיה זית כדי לטעום, הגרעין נדחק במקום לא טוב בגרון, ורצים בבהלה: אמא לא יכולה לנשום, כמעט נחנקת. רץ מהר במדרגות, נכנס הביתה. הוא היחיד מכל הסובבים שידע את המלאכה. עשה את הטיפול הנכון, והוציא את הגרעין. ממש הצלת נפשות.

מעשה פשוט. א מופת מרבי חיים אהרן. הוא זרז אותו שלא ימתין למעריב – "עכשיו תסע". וכל הדרך התנהלה בהשגחה מיוחדת עד שנכנס בדיוק כאשר הגרעין נתקע בגרון.

כאשר שב לירושלים, אמר לראש הישיבה: "שהרב יגיד לי, מהיכן ידע שאני חייב לנסוע ולהציל את אמא שלי. מדוע הרב אמר לנסוע מהר ולא להמתין. והרב הרי חזר בו מדעתו הראשונה שאיני צריך לנסוע?" וכמובן תאר לו את כל פרטי המעשה, כיצד הגיע ברגע הנכון, חלילה לחילה אם לא היה שם - - -

אמר לו רבי חיים אהרן – ורק מי שהכיר את הקדוש ר' חיים אהרן מבין שזה מאד מתלבש עליו מה שאמר על עצמו – וכה אמר לו ראש הישיבה:

"כל החיים שלי, בעת שאני מתפלל - - - לא נכנסות לי באמצע שמונה עשרה מחשבות זרות, אף פעם. והנה במנחה זו, אחרי שבאת לבקש ממני רשות, בעת שאמרתי 'ברך עלינו', 'בנדיקט' עלה במחשבותי. המשכתי הלאה: 'בנדיקט', 'בנדיקט'. עוד פעם 'בנדיקט'... אמרתי לעצמי: טוב, נחשוב היטב על המקרה בעת 'סדר מוסר' ואתבונן מה המשמעות של הדבר שהרהרתי באמצע שמונה עשרה. כי בחיים לא קרה לי כדבר הזה. איך נכנס בנדיקט ב'ברך עלינו'?"

הגיע סדר מוסר, עושים חשבון הנפש. התחלתי לחשוב, איזה חטא עשיתי שכזאת מנחה היתה לי?

ערכתי חשבון נפש, ונוכחתי שאין שום דבר. כלום. אז אם כן מדוע באמת נכנס בנדיקט בראש צריך לומר שהחלטה להורות לבנדיקט להשאיר, אינה טובה ואינה נכונה.

לכן מיד מהרתי להגיד לך, תסע".

עד כאן דבריו.

כן רבותי, מוראדי. קודם דברנו על כוח התפילה, כעת אנחנו אומרים – מה זו תפילה. אני מדבר אל עצמי, לא אליכם. שאדם יחשוב דברים זרים בתפילה! האם זה הגון, נכון שזה קשה מאד, אבל נחשוב ככנות, זו ממש חוצפה. אתה מדבר אל הקב"ה, וחושב על באבע מעשה'ס, א חוצפה. לכן צריכים לעשות כל טעדיך להתפלל!

כתוב בגמרא בברכות ש"חסידים הראשונים, היו שוהים שעה אחת ומתפללים, כדי שיוכנו לבם למקום", משמע שהתפללו משהו עוד לפני התפילה, כי משמע שאחרי שהתפללו היו מכוונים את לבם בתפילה.

מה התפללו?

התפללו שיתפללו טוב. התפללו שיוכנו לבם למקום.

צריכים תפילה על זה, ויש צורך בעבודה ובאמץ 'לעבדו בכל לבבכם', זו עבודה של הלב, להרגיש שהוא עומד לפני הקב"ה. כשאדם כך מרגיש – הוא אינו זקוק ליותר חיזוק. זה החיזוק הכי גדול. אני עומד לפני מלך. אה!

כיצד זוכים ללב טהור?

רבי שלמה לונשטיין שליט"א, סיפר לי את המעשה הבא, על פי מה שסיפר לו בן דודו – רבי יצחק לונשטיין, (זצ"ל) שהוא משמש בקודש אצל ראש הישיבה, הגאון הצדיק רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א.

אגב, לא אני מחלק תארים "הגאון הצדיק". אלא ה"חזון איש". כי הגיס שלי שיהיה בריא - רבי אריה איברמס - היה מהמקורבים אל ה"חזון איש" והוא סיפר לי, שפעם אחת הם ישבו בחדרו, דברו דבר תורה והזכירו כי רבי אהרן לייב אמר משהו. הוא שאל: "מי אמר? מי?"

אמר: "ר' אהרן לייב".

אמר להם ה"חזון איש": "זאגט, 'הגאון הצדיק ר' אהרן לייב'".

זה סיפור לפני למעלה מששים שנה. כבר בימים ההם אמר להם ה"חזון איש": "תאמרו הגאון הצדיק", ממילא גם אני אומר כך בדרשות.

על כל פנים, סיפר ר' יצחק לונשטיין, אי רבותי, מבהיל. אחד הבחורים הריקנים, ה' ישמור, ה' ירחם – שיחזרו בתשובה, בא למשמש בקודש, הרב יצחק לונשטיין, ואמר לו: "שמע, אני רוצה כעת להכנס אל הרב, אבל רצוני כי תבטיח לי, שלא תפריע לי לדבר כל אשר עם לבבי".

- "מדוע אפריע לך?"

- "כי אני רוצה כעת לשפוך כל מה שיש לי בלב, הכל!"

הוא חשב לעצמו, מה כבר הבחור יכול לומר. אמר לו: "הכנס".

כהקדמה, באמצע הסיפור: ר' אהרן לייב שיהיה בריא, ביקר פעם במרפאת שיניים. שאל אותו הרופא: "איך אתה אוכל, הרי אין לך שיניים? [יש לו ארבע שיניים בלבד], במה אתה אוכל?"

והוא השיב לו: "בשביל ארבע סעודות בשבוע זה מספיק [שלש סעודות ומלוה מלכה]". כי כל השבוע אינו אוכל כמעט. הרב יצחק לונשטיין סיפר כי לר' אהרן לייב היה ספק פעם בשבת בברכת המזון האם אמר 'רצה והחליצנו', וההלכה היא שצריך לחזור על ברכת המזון.

מדוע צריך לחזור?

כי כיון שאדם רגיל לברך בלי 'רצה', מסתמא אמר כהרגלו ולא הזכיר. "אבל אני" – אמר לו ר' אהרן לייב – "אני מברך רק עם 'רצה' כי אין לי כמעט ברכת המזון אחרת". מה הדין אצלי...?

אתם מבינים?

שאל אותו ר' יצחק: "כמה זמן הרב לא אכל לחם באמצע השבוע?"

"שבעים שנה!" השיב לו.

בקיצור, הבחור מהחבר'ה, נכנס והתישב והציג תמונה טובה של חתיכת בשר מבושל... שאל אותו הרב: "מה זה?"

- "זה בשר מאד מאד טעים. האם הרב רוצה שאני אביא לו כזה בשר לאכול, ושהרב ידע שאני יכול להביא לו בשר משהו משהו..."

- "לא, אל תביא".

- "אולי גלידה, אני יכול להביא, יש בחנות גלידות מאד טעימות".

פונה ר' אהרן לייב לר' יצחק ותמה: "מה הוא רוצה מהחיים שלי?"

אודה, המשמש הבין שכבר צריכים להוציא אותו.

אמר הבחור: "שמע, אני מתחנן אליך מאד שלא תוציא אותי. הבטחת לי שלא תפריע לי".

ואז התרגש הבחור ואמר: "ראש הישיבה! אני מסתובב כבר עשר שנים בישיבות, ואין לי טעם בגמרא, אין לי טעם. רק בבשר ובגלידה. מה אני יכול לעשות שאין לי טעם בתורה. אין לי שום טעם. מסביירים לי: 'תראה, תראה, כל כך מתוק' - אבל אצלי זה לא מתוק. אני אומר לראש הישיבה, אם הוא רוצה, אני אביא לו סטיק ויראה שדווקא לך טעים לכל הדעות..."

הרב שטיינמן אמר לו: "איני צריך שתביא לי, כי אין לי טעם בזה. ולא צריך את זה".

אמר הבחור: "ולי, אין טעם בלימוד. מה רוצים מהחיים שלי? אילו תביעות אפשר לתבוע ממי שאין לו טעם ברוחניות?"

נו רבותי, מה עושים?

אמר לו ר' אהרן לייב שיהיה בריא בנוסח שלו.

"אולי אתה יכול להגיד לי מה האוכל הכי מתוק שיש?"

הוא התחיל לחשוב, לחשוב "הרב, אני לא יודע כעת לומר בדיוק, אין לי כרגע מנוחה לחשוב ולדעת את כל המאכלים הטעימים שידוע לי עליהם".

"אני, כן יודע" – אמר לו ר' אהרן לייב – "האוכל הכי מתוק, זה דבש. הוא מתוק ביותר. ואספר לך מה שהיה פעם בעירונו. יהודי קבל אורח חשוב ורצה לכבדו, וכיון שהיה לו דבש טהור הגיש לו ואמר – 'ענקל'ה, קח כפית דבש ויהיה לך טעים בפה'".

בסדר. יענקל אמר: 'ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שהכל נהיה בדברו'. הכניס את הדבש לפה – 'אי, מר כלענה. זה מר!'

'מה?! זה מר?! טוב, אנסה אני לטעום'. המארח גם הוא ברך ברכה, טעם – 'אה, דבש אמיתי! טעים מאד. כיצד אפשר להגיד על זה מר?'

שאל אותו המארח: תגיד לי, אולי יש לך פצעים בפה?

- 'כן, בשפתים, ובעיקר פצעים בלשון'.

- 'אם כך מה אתה רוצה? – הפה שלך מר, לא הדבש. הפצעים הללו מאבדים לך את המתקנות של הדבש ואתה טועם בכל דבר טעם מריר!'

אתה אומר שאין לך טעם בלימוד, שאין לך מתקנות בתורה? – סיים ר' אהרן לייב שליט"א – "הפה שלך מלוכלך. אתה מדבר על ניבול פה, אתה שקוע בחטא, איך אתה רוצה שתהיה מתקנות בתורה?! תחזור בתשובה, יהיה לך פה נקי, תפסיק לעשות עבירות. או אז, תראה איזה טעם יהיה לך בלימוד התורה!"

ה' יהיה בעירונו, שנוכה באמת ל'יטהר לבנו לעבדך באמת', אמן וכן יהי רצון. (יחי ראובן)

בספרים הקדושים מובא שכל אדם יש לו את המסעות שלו, במשך ימי חייו. ועליו לדעת שמוצאייהם למסעיהם – הכל על פי ה'. בחשבון מדוקדק לפרטי פרטים. כל צער וצער הכל במדויק מאת ה'. סיפור הממחיש זאת, מובא בספר "האמנתי ואדבר", גם לכבוד הילולת רש"י הקדוש החל בימים אלו:

תלמידי ישיבה שהשתתף באותה נסיעה מספר ומשחזר את המעשה לפרטי שהתרחש בחודש אלול תשכ"ג: היה לנו זמן קיץ מוצלח, ישבנו והגינו על תלמודינו כהלכה, לשביעות רצונם של ראשי הישיבה, כפרס הוקרה, הוחלט לתת לנו יומיים של נסיעה למקומות הקדושים בגליל, ולהתפלל על קברו של רשב"י ורבי אלעזר בנו במירון.

נסענו כולנו, לעלה מחמישים בחורים תלמידי ישיבת "שבט סופר" פרשבורג, עם צוות ההוראה במשאית הטילים של חברת ההסעות "בראשי". נהג המשאית לחץ על דוושת הגז – ולא הרפה – באחד העיקולים החדים במורדות הכביש המוביל ממירון לטבריה, ולא התאים את המהירות לתנאי הדרך הקשים.

ואז, ברגע הבלהות, סטה מנתיבו, התהפך אל הוואדי בשולי הכביש, ולאחר כמה גלגולים, שבמהלכם התעופפו כולם החוצה, נחתה המשאית על צדה. התחלנו לאמוד נזקים. תחילה השתרר דממה מקפיאת דם, אחריה פרצו הזעקות הנוראות וקולות השבר של הפצועים הרבים. לאט לאט התברר גדול האסון המחריד כאשר נודע שישנם ארבעה קרבנות בנפש. ארבעה הרוגים באותו יום נורא. הנהג עצמו, חיים בראשי, שנפל החוצה מן הקבינה ונמחץ מתחת למשאית הכבדה, ואתו שלשה בחורים מבני הישיבה – נהרגו בתאונה הקטלנית. הבחור יצחק נוישט ז"ל, הבחור אברהם בנימין פרידמן ז"ל והבחור מרדכי פולק ז"ל.

הבחור מרדכי פולק ז"ל היה ידוע כאחד הבחורים המצוינים בישיבה, מתמיד עצום, ירא שמים בתכלית. בהתנהגותו נראה כי גמר אומר לתמוך בכל שלשת העמודים שעליהם העולם עומד – הוא הצטיין בתורה, היה גדול בעבודת התפילה ומופלג בגמילות חסדים. במקביל, שקד על דברי הכתוב "והצנע לכת עם אלוך" ואת כל מעשיו הצניע מאוד, את כל הליכותיו. רק מתי מעט ידעו על מנהגו לכתוב בכל יום בפנקס קטן את כל מעשיו ונפילותיו של אותו יום. בלילה, טרם עלותו על יצועו היה קורא בפנקס, בודק ומבקר בשבע עיניים את כל מעשיו, לראות אם חס וחלילה לא חטא, אם אין צורך לתקן דבר מה במעשיו. ממש סמל של עובד ה'. ומתו הטראגי השרה אבל כבד על כל מכריו.

מאוחר יותר נודע כי אביו של ההרוג, הרב שלום פולק, שהיה אדם חשוב ושימש באותם ימים כמלמד בת"ח 'חוג חתם-סופר' בפתח תקוה, קיבל 'אות משמים' על האסון. באותה שעה לימד את תלמידיו בכיתתו, לפתע קפאו מחוגי שעונו ועצרו מלכת. היה זה בדיוק ברגע התאונה.

ידיד טוב היה לו למרדכי פולק, זאב הלוי שמו. מסיבות שונות לא הצטרף לנסיעה ונותר בישיבה. הידיעה האיזומה השיגה אותו בבית המדרש. הוא חש שלבו נשבר בקרבו, שלשה מחבריו הטובים לא שבו חיים, ממסע שכל כולו לא נועד אלא לשם השתטחות על קברי צדיקים, התעלות והתכוננות לקראת יום הדין. במיוחד היה כאבו גדול על ידידו הקרוב מרדכי פולק. עם זאת, ידע בידיעה ברורה כי צדיק ה' בכל דרכיו, א-א אמונה ואין עוול וכל דרכיו משפט. ומכל מקום, היתה שאלה גדולה מנסרת בחלל ראשו על שום מה נגזרה גזירה קשה על שלשה בחורי חמד שהיו עמלים ויגיעים בתורה:

לאחר כמה שבועות, באחת הלילות, חלם זאב חלום מסמר שיער:

ידידו הטוב מרדכי פולק נלה איליו. פניו מפיקות אור יקרות ואומר לו: "זאב, ראיתי את צערך הגדול, ובאתי לעודד אותך". מרדכי היה נראה מאושר מאוד "אל תצטער על המאורע אשר קרה לנו. רק למראה עיניכם הוא אסון, רק בעולם הזה, השטחי, אבל אצלנו הכל נראה אחרת לגמרי. אני מאושר מאוד. דע לך כי מיד בעלותי השמימה הכניסו אותי לגן עדן ופתחו בפני את שערי היכלו של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי שצירפני מיד למתיבתא שלוף יען זכינו להקריב חיינו לטובת עם ישראל בנסיעה שכל כולה נועדה לתפילה על ציונו הקדוש".

מרדכי המשיך וגילה: "וזכר אתה את מנהגי הקבוע ללמוד בכל ערב שבת קודש את פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום עם פירוש רש"י? היודע אתה מה שכרי? ובכן, זוכה אני ללמוד בחברותא עם רש"י הקדוש, ואני מסתופף בצילי! האם לא טוב ליי? מה לך לבלות על גורלי?"

שערותיו של זאב סמרו למשמע הדברים אך הוא לא אבד עשתונותו. הוא פנה אל מרדכי ואמר: "שתי שאלות יש לי לשאול אותך. האחת, איך נכנסת לגן עדן מבלי לעמוד קודם במשפט בפני בית דין של מעלה? השנית, מה טעם נקנסה מיתה עליך ועל חבריך מיתה משונה ואכזרית בקיצור ימים ושנים?"

מרדכי ענה: "לפני שנה, בראש השנה של (סוף) תשכ"ב, נגזרה גזירה על כל הישוב היהודי בארץ ישראל, גזירה קשה ומרה, אסון כבד עמד לרדת על יושבי הארץ. בגלל העוונות שהטו את הכף. אך בעל הרחמים ריחם על עמו, שארית נחלתו, והחליט לכפר על הכלל בקרבן ציבור של ארבע נשמות זכות וטהורות ובתוכם שלשה תלמידי ישיבה קדושה מעיר הקודש ירושלים. אנחנו, ארבעת ההרואים היינו הקרבן של כולכם. מענתה תבין גם איך למרות נפילתה הנוראה של המשאית לא נהרגו יותר אנשים. עד שקצין המשטרה שהגיע לבחון את זירת האירוע שאל בפליאה: 'מי הציל אתכם? רק ארבעה הרוגים מהתריסקות כזאת? אמנם כן, הגזיר היתה רק על ארבעה ולא יותר!"

ולא זו אף זו, אפילו הפצועים שנפצעו בתאונה הקשה הזו, כל פצוע וחשבונו המדויק. כל סריטה, כל שן שבורה וחתך עמוק – הכל בחשבון. קל וחומר הפצועים

קשה ובינוני. לכל אחד סיבה מדויקת ומפורטת מדוע ולמה. הכל היה מכוון בחשבון אלוקי מדוקדק עד מיצוי הדין.

מעכשיו תבין מדוע לא עמדנו למשפט. קרבן עולה – כשמו כן הוא. קרבנות עולה עולים לרצון הישר לגן-עדן ואינם צריכים לעמוד בפני בית דין של מעלה. פתאום נעלמה דמותו של מרדכי.

זאב הקיץ בבהלה. נפשו היתה כאניה מיטלטלת מהחלום הנורא. הוא התהלך כסהרורי במשך מספר ימים, דמותו המאירה של מרדכי לא משה מנגד עיניו, אך עדיין הרגיש ספק בנפשו האם זהו חלום אמיתי, או שמא בעל החלומות הביא לו חלום זה ממשכבות ליבו. הספק נורא הציק לו וטרד את מנוחתו מאוד. הוא החליט לעשות מעשה. לבקש שיתגלה אליו מרדכי שוב ויתן לו סימן אם אכן החלום אמיתי. זאב הבין שבשביל שימולא בקשתו צריך להיות בעל מדרגה, להתקדש ולהיזכר כראוי.

זאב החל לנהוג בנינוי קדושה וטהרה מופלגים. טבל במקוה, הרבה בצומות התפלל בכניית מרובות והתחנן כי ה' יאיר אליו פניו וישלח לו ברוב חסדיו את חבריו מרדכי לגלות לו למפרע על חלומה האם הוא חלום אמת או דמיון פורח.

חבריו מרדכי, לא הופיע. לא בלילה הראשון ולא בלילות הבאים. לאחר תקופה ארוכה כמעט נואש, אך כבר סיגל בנפשו הליכות וגיונונים של קדושה וטהרה והמשיך להתמיד בהתנהגות מרוממת ועלה ונתעלה עוד ועוד.

אחרי שמונה עשרה חודשים, מרדכי הופיע. מרדכי אמר לו כך: "משמים השיגו עליך בעינא פקיוחא, ועקבו אחר התנהגותך. אחרי כל הנהגה של קדושה וטהרה, וכעת ראוי הנך לשמוע תשובה על שאלותיך, ולפיכך נשלחתי אליך שוב. הסתפקת אם החלום הוא אמיתי או שזהו פרי דמיון. תדע בוודאות כשמש שהחלום הוא אמיתי. וזה לך האות, שני סימנים אתן לך להוציא כל ספק מלבך: סימן ראשון, בעוד שבעה שבועות מהיום תתארס עם בת וזוגך בשעה טובה ומוצלחת. שם כלתך המיועדת – דבורה בת שמעון. סימן שני – שלשה שבועות לאחר האירוסים יופי פתאום דוד ארוסתך, שנעלמו עקבותיו באירופה בשנות השואה, ונחשב למת".

הבוקר אור. זאב התעורר וזכר היטיב את החלום הנפלא. זאב רשם את כל הסימנים והחליט לעקוב לראות האם אכן יתממשו הסימנים. לאחר כמה ימים החלו מדברים נכבדות על נערה בת טובים שעלתה זה מקרוב מארגנטינה, שמה הוא: דבורה בת שמעון.

השידוך התנהל בעצלתיים. בדיוק שבעה שבועות לאחר ליל החלום נחגגו האירוסין של זאב לדבורה בת שמעון מארגנטינה!

זאב לא שכח את הסימן השני. בתום סעודת האירוסין ניגש לאבי הכלה ושאל אותו: "האם היה לך אח שנעלם בתקופת השואה?" בוודאי! מהיכן את היודע? שאל אבי הכלה בהפתעה, 'אחי היקר נשלח לימחנה עבודה' ונעלם. אין לנו עדות מה קרה איתו. כנראה מת יחד עם ששת מליון הקדושים".

זאב נענה כממתיק סוד: "הוא חי, ועוד מעט יתגלה!"

אבי הכלה הביט בו במבט מוזר. חתן מגלה עתידות לקח לו או שמא בעל דמיונות, רק שלא מעורער בנפשו... שלשה שבועות אחרי כן, מיום אל יום, הגיע מברק בהול לישיבה. החותן המיועד שלח לחתנו: "צדקת, צדקת! אחי הגיע פתאום ארצה, הוא נותר בחיים וברח לרוסיה, שם נשלח למחנות עבודה. באורח פלא שוחרר זה עתה ועלה מיד ארצה ומיד חיפש ומצא אותנו".

זאב ידע כעת בידיעה ברורה מאין כמותה כי דרישת השלום שקיבל ממרומים היתה אמיתית. ארבעת ההרוגים היו קרבנות ציבור – עולה תמימה. ומי שלומד בכל שבוע שניים מקרא ואחד תרגום עם פירוש רש"י בא על שוכרו.

ומעל הכל – כל מקרה הקורה אותנו בעולם הזה הריהו בחשבון מדוקדק "מסעיהם על פי ה'!"

(האמנתי ואדבר)

והערים אשר תתנו שש ערי מקלט תהינה לכם את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהינה (לה, ו)

"בן עזאי אומר "הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, ששכר מצוה מצוה ושוכר עבירה עבירה". (אבות פרק ד')

מצוה קלה?! מה שייך לאדם מצוה קלה ומצוה חמורה!?! קל וחומר מצאנו בגמרא ביחס למצוות עצמם - יש מצוות חמורות שנענשים עליהן בכריתות ומיתות בית דין וישנן מצוות קלות ככביד אב (עיי' בגמ') אך לגבי בן אדם מה שייך לאמר לו רוצ גם למצוה קלה, וודאי שירוצ, מצוה! כדאי לרוץ לעשיית מצוה, מה איכפת לי איזו מצוה!?

הרמב"ם נותן הסבר לענין, והוא עצמו מתפעל מהחידוש כלשונו בפתיחה לפירוש למשנה זו "וכבר העירו חכמים עליהם השלום על חידוש נפלא בתורה שיש בו זירוז על מחדש המצוות".

משה רבינו יחד שלוש ערים בעבר הירדן לערי מקלט "או יבדיל משה שלוש ערים בעבר הירדן". משה רבנו ע"ה ידע כי אותן ערים לא מועילות לקליטת הרוצח, אלא רק לאחר שיבדילו במקביל שלוש ערים בארץ ישראל, (כיון שנאמר בתורה "שש ערי מקלט תהינה" ורק כאשר כל השש מיוחדות הן קולטות את הנרצח כמבואר בגמרא) ומשה רבינו הרי לא התעתד להיכנס לארץ ישראל, ליחד שם את שלושת הערים הנוספות, אם כן, למה הבדיל משה את הערים, מדוע? מסביר הרמב"ם: "מפני שאמר, הואיל ובאה מצוה לידי אקיימנה" וממשיך: "ואם משה רבינו ע"ה שהשיג הכל בשכלו והיה שלם שבשלמים, נכסף להוסיף חצי

מצות עשה, על כל מעלתו ושלמותו, אין צריך לומר שיעשו כן מי שנצטרעה נפשם והחוק צרעתה". כלומר, אם ארון הנביאים השתוקק כל כך לעוד חצי מצוה - שלושה ערי מקלט - מי שנפשו מצורעת במחלות הנפש - חטאים ופושעים, ודאי שעליו לרוץ אף לחצי מצוה נוספת.

חצי מצוה!

זה הפשט הו' רץ למצוה קלה - לחצי מצוה!

ממשה רבינו למדנו עד כמה צריך לכסוף למצוה, מפרשה זו של ערי מקלט.

משל לחינוך

מסיימת המשנה הנ"ל "הו' רץ למצוה קלה וכו'" - שמצוה גוררת מצוה ששכר מצוה מצוה" מה הכוונה שכר מצוה מצוה? גם בנושא זה ישנם דברי הרמב"ם (במסכת סנהדרין) הוא נוקט משל, למה הדבר דומה:

לחינוך, ילד קטן, אומרים לו האב או המורה - אם תלמד טוב, אני מבטיח לך צעצועים אוטו קטן, בובה וכדומה. והנה הוא מתחוק ולומד. מדוע? כדי לקבל את הצעצוע, אינו מבין כי כדאי ללמוד לשם לימוד - ללמוד כדי להשכיל ולהבין תורה. הילד מתבגר מעט "אם תלמד יקנו לך נעלים יפות" מבטיחים לו. כאשר מתבגר עוד יותר מבטיחים לו בגד נאה, חליפה חדשה וכו', עד שהוא מגיע לבגרותו ויכול כבר להבין כי כדאי לו לדבוק בלימוד, לרכוש שקידה בשביל עשירות ידיעת התורה - בשביל הלימוד עצמו!

כך. התורה מבטיחה כל מיני הטבות ליגיע בתורה "ונתתי גשמיכם בעיתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו". רבותי, וכי זה שכר על מצוה?! הלא גשם ופירות הם כצעצוע, כבובה קטנה לגבי השכר האמיתי על לימוד התורה, וכאין לגבי איכות האישית של אדם אשר משתלם בידיעות התורה לשמה.

לכן מסביר הרמב"ם כי ההבטחות הנ"ל המוזכרות בתורה, אינן שכר טוב, הן באות לאותם המתנהגים כראוי, כדי שיהיה להם סיוע נוסף ואמצעי נח ללמוד תורה בשקט ושלוה כדי שתהיה להם יכולת להוסיף עוד בקיום התורה ולימודה.

ומה השכר עצמו? "שכר מצוה - מצוה".

מצוה היא שלימות.

למשל. הקב"ה מצוה שתיקח תפילין ותניחם על היד והראש, מה יוצא מזה? אתה נהיה שלם בעוד חלקי, אתה נעשה חפצא של מצוה, ומשתלם. (שלם גם מלשון שלום - שלום עם נפשך), שלם במידותיו והזדווגות בדביקות בה'. יותר מצוה - עוד שלימות, וכאשר אתה מקיים מצוה היא גוררת עוד מצוה - עד כי אתה משתלם ומושלם בכל.

בעולם הבא מי שיותר שלם יותר נהנה. "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". למעשה, אין שם הנאות גשמיים, ולנו, אין מושג בהנאות רוחניות, כמו לדג למשל, אין לו מושג כיצד אפשר בכלל לנשום מחוץ למים, ומאידך גיסא, אנשי היבשה לא מסוגלים להכניס את הראש למים ולנשום, כך לבעלי הגוף הגשמי קשה להבין את החיים ללא הגוף, אך מה שברור כי בעולם הבא קימת האפשרות המרבית לעונג הגדול ביותר - תענוג בלי טבע. ללא מגבלות הגוף.

(הרמב"ם אומר בסוף מסכת עוקצין על המשנה ש"עתידי הקב"ה להנחיל לכל צדיק שלוש מאות ועשר עולמות", הרי אין לנו הבנה בהנאות הנפש, א"כ מה בכל זאת ההבנה שלנו, כיצד נסביר לעצמנו מה הוא השכר בשלוש מאות ועשר עולמות? מבאר הרמב"ם, אלו דבריו: "כאילו תקבוץ את כל מעדני עולם לסוגיהם ולמיניהם, ואח"כ תכפול אותם בשלוש מאות ועשר פעמים", זו דוגמא של שכר מינימום שיקבל כל צדיק בעולם הבא. ועוד כפלי כפליים מה שלא התגלה בתורה ובנביאים "עין לא ראתה אלוקים וזולתך יעשה למחכה לו").

"מגיע לקצת עולם הנשמות, בחייו"

האמת כי שייך קצת לטעום בעולם הזה, לצאת מעט מהטבע וליהנות. הפלא ופלא. הסוד הזה מרומו בגמרא בברכות דף י"ז כתוב בגמרא כי בעולם הבא אין בו אכילה, שתיה, סיכה, מקח וממכר וכו' רק צדיקים נהנים מזיו השכינה ובסמוך שם מציינת הגמרא כל מיני איחולים אשר תלמידי הישיבה היו מפטירים זה לזה כאשר נפרדו לשוב לבתיהם: "כי הו' מפטרי רבנו מבי ר' אמי ואמרי לה מבי רבי חנינא אמרי ליה הכי עולמך תראה בחיך ואחריתך לחיי העולם הבא, ותקוהך לדור דורים. לכן יהגה תבונה, פיך ידבר חכמות ולשונך ירחיש רננות, עפעפיך יישירו נגדך, עיניך יאירו זיהור ופניך כזוהר הרקיע שפתותיך יביעו דעת וכליתך תעלוזנה מישורים ופעמייך ירוצו לשמוע

דברי עתיק יומין".

"עולמך תראה בחיך" מפרש השיטה מקובצת: "כאשר יגיע האדם לתכלית החכמה, דומה לעולם הנשמות שהן שכל נבדל ומגיע לקצת עולם הנשמות בחייו" ... גיוואלדיג.

הגדולים, צדיקי ישראל, אלו הם בני אדם אשר כאן בעולם הזה הם בבחינת העולם הבא, ואגב, לכן באמת רואים סביבם דברים גבוהים, שיש קוראים להם 'מופתים' או רוח הקודש וכדומה. כיצד באמת מתרחשים הדברים? כיון שהם חיים למעלה מהטבע, ומי שחי עם גופו ועצמו למעלה מהטבע, יכול לפעול דברים מחוץ לגבולות הטבע.

לבוא שלם עם המצוה לעולם הבא

כיון שלמדנו כי כל מצוה היא קנין בנפש, כבר אמרתי לכם כי מעשה אמיתי, לא משל ונמשל, אני אוהב לספר בכל הפרטים - עם כל הפיטשויוקעס. ואספר:

רבי יחיאל ורקר ז"ל היה מיקירי ירושלים, איש בעל הרגשה מעולה ותפיסה נפלאה (הוא בעל "דפוס ורקר" הידוע בירושלים בימים ההם. כדי לקבל מושג לגבי האיש הדגול הזה, עובדה אחת מני רבות: פעם גמר אומר והחליט: כי שנה מליאה לא יכנס כלל לבית הדפוס שלו, וכך אמנם עשה. וכל כך למה? אחרי כ"ה שנים שהיה בדפוס, אמר לעצמו: שנה זו, שנת הכ"ו, אהיה כל השנה בן ישיבה, ואכן עזב את הדפוס והלך ללמוד שנה מליאה).

פעם אחת בעת זקנותו של רבי יחיאל ורקר ז"ל, חלה ושכב במיטתו. באתי לבקרו. כמסיח לפי תומו סיפר לי את הסיפור דלהלן:

היה זה בימים המרים והקשים במלחמת העולם הראשונה. התורכים שלטו בירושלים. מוראות המלחמה ניכרו בכל פינה. מחסור, רעב, מחלות ומגיפות, ומעל לכל זה - המצב הנורא שבו גוייסו אנשים לצבא בלא אבחנה, (כאשר פירוש הגיוס הזה היה מוות בטוח). במקרים רבים התורכים גייסו את החיילים לאיטנטבול, שם הוטבעו ע"י האנגלים בים. כך נכרתו חייהם של בחורים צעירים, ואלה מהם שכבר היו נשואים - השאירו אחריהם נשים עגונות שלא ניתן היה להתיירן. המצב היה טראגי ביותר.

בנסיבות אלה, מובן מאליו, כי כל מי שהיה יכול היה מתחבא, גויים ויהודים כאחד, הכל כדי שלא יגויסו. התורכים ראו כי הם הולכים ומפסידים במלחמה, צעירים לא התגייסו וכוח האדם שלהם נעשה גרוע מיום ליום. לכן עמדו ופרסמו גזירה, כי כל צעיר החייב גיוס שייתפס כשהוא מסתתר - יישלח מיד לחזית. ומי שהחביא אותו - יתלו אותו בכיכר ליד שער יפו, למען ישמעו וייראו.

לאחר שהתורכים אכן ביצעו את איומם - ותלו שני אנשים יהודים ליד שער יפו, נפל פחד גדול על כל אלה שהתחבאו.

היה בחור אחד בירושלים, בשם ברינקר, וברניקר זה גם הוא התחבא, ומסיבה כלשהי נתגלה, נתפס והושם במעצר ב"קישלה" (הלא הוא בית האסורים בעיר העתיקה).

ידוע היה בירושלים, כי התורכים מקבלים שוחד, ואפילו במטבע קטן ניתן היה לשחד כל פקיד בממשלה. בני המשפחה פעלו עפ"י כלל זה ובערב שבת אחה"צ, ניגשו אנשים ממשפחתו אל החייל שעמד על משמרתו ב"קישלה", אחד העסקנים דחף לתוך ידו של השומר מטבע חשוב של חצי דינר, שנקרא אז "שישליק", ואמר לו כי אם יאפשר לברינקר לצאת מהמאסר לשבת, הוא מבטיח לו בהן צדק כי במוצאי שבת יביא אותו בחזרה. השומר, שהמטבע נצנץ בעיניו, נעתר ואכן שיחרר אותו, באזהרה חמורה, כי לא ישכח להחזירו במוצאי שבת.

כמובן, בני המשפחה החליטו כי יש לעשות כל מה שאפשר כדי להציל אותו, אך לא ידעו כיצד לעשות זאת. הם החביאו אותו במחבוא נסתר במיוחד, ובינתיים שמעו כי הרבה מצליחים להתחבא בפרדסי פתח תקוה, שם לא היתה השגחה פקדנית של התורכים כמו בירושלים (גם היה איזה שהוא הסכם עם מושל האזור כי בפתח תקוה פנימה לא יחפשו רק מי שייצא מאזור העיר יתפס). אבל הבעיה היתה, כיצד מגיעים עד פתח תקוה, כי הרי לאורך כל הדרך של היציאה מירושלים ועד מורדות שכונת מוצא, סמוך לירושלים, מצויים חיילים תורכיים לרוב, ומאד קשה לחמוק מהם ומעיניהם הבולשות.

ברינקר הצעיר פחד ללכת לבד. הוא גם היה חלוש ותשוש, מורעב וחסר כוחות, כי היה מוסתר זמן רב, עד שהיה כבר מיואש לגמרי, הוא התבטא ואמר לבני משפחתו: מה יש לי כבר להפסיד? וכי אלה הם חיים? אלך ואמסור את עצמי, וחסל. אך המשפחה כמובן לא הסכימה לקבל את הדין.

בצר להם, הלכה אחותו של ברינקר ר' יחיאל ורקר שהיה לו פטור מהגיוס, וביקשה ממנו כי יגמול חסד עם אחיה, היינו, יתלווה וייצא אתו עד מוצא, ומשם הוא כבר יגיע איכשהו לפתח תקוה. שמע ר' יחיאל ואמר לה: "אני מסכים. בשעה שלוש לפנות בוקר תדפקי בדלת ביתי ואני אלך אתך, וה' יעזור".

ואמנם, בשעה היעודה דפקה אחותו בדלת, ר' יחיאל התלבש מיד, לשאלת אשתו, "מה זה בשעה שלוש בבוקר?" ענה תשובה מתחמקת. כך חמק מן הבית, לקח עימו את הבחור ויצא אתו לדרך.

סיפר לי ר' יחיאל ורקר, השתלשלות הדברים מאותו רגע:

קצין תורכי רוצח

כיון שלא היה שייך ללכת בדרך הרגילה מבלי שיתפסו אותנו, בחרתי במסלול דרך שכונת גבעת שאול. לצורך זה היה עלינו לעבור דרך שלושה הרים, שלוש פעמים לעלות ולרדת, על מנת להגיע למוצא. כך הלכנו, עברנו את ההר הראשון, הגענו להר השני ואף אותו עברנו, אבל כאשר הגענו למרומי ההר השלישי, הבוקר כבר התחיל להאיר, ואנו רואים לפתע נגד עינינו כי בתחתית ההר רוכב קצין תורכי על סוס ומאחוריו שיירה שלימה של משתמטים שנתפסו, כשהם קשורים בשללאות ברזל זה לזה.

התחלנו לרעוד. הגענו מהר למסקנה: הקצין בודאי כבר ראה אותנו, ואם אכן כך - בודאי יתפוס אותנו. המצב מסובך. ברינקר רצה לברוח, אך מיד אמרתי לו: "מה תברח? הרי יש לך סוס והוא יכול לדלוק אחריך ולתפוס אותך! הוא אפילו לא יפחד להשאיר את כל העצורים שלו בכדי לרדוף אחריך כי הרי הם קשורים זה לזה, מה כבר תועיל בבריחתך?..."

"אז מה אעשה?" שאל ברינקר בנימת יאוש:

עניתי לו: מה פירוש מה נעשה? נבטח בהקב"ה, נאמר וידוי ונצעד, שנינו נמצאים בסכנה. אלא מאי? נאמר וידוי ולא נסתכל מולם, פשוט נתעלם מהם ונתפלל לה'. נקוה שיעזור". כך עשינו.

המשכנו בהליכתנו בכיוון מורד הדר. הקצין, כמוכן, ראה אותנו, ירד מן הסוס, נעמד והמתין לנו. הוא אף השאיר רווח, מקום מסוים למעבר עבורנו, כי אם יתרבר שאנחנו "בסדר" - נוכל לעבור, (אכן היו הרבה אנשים פטורים מהצבא, במיוחד אזרחי חוץ - תושבי מדינה אחרת, שקיבלו אישור שהם פטורים מלהתגייס, ור' יחיאל אמנם היה לו אישור כזה אבל כמוכן לא נמלט מסכנת מוות בתליה על הליכתו עם הבחור).

אנחנו, המשיך ר' יחיאל את סיפורו, הולכים ואומרים וידוי, פעם אחר פעם, אמרנו אולי חמש-שש פעמים, ו"בין הפרקים", אני אומר לבחור: רק לא לפחד, לא להסתכל אליהם! אנו הולכים ואומרים, והולכים ואומרים, ובדאי הבחין כי אנחנו ממלמלים משהו, הנה אנו כבר קרובים אליו וממשיכים לומר ולא להסתכל אליהם, ובא הרגע המכריע: אנחנו על ידו ממש. אבל ממשיכים בהליכתנו, וממש נס ופלא: הוא נתן לנו לעבור, ניצלנו, חסדי ה' ממש!...

ניצלנו! אומר ר' יחיאל, אבל גם כאשר כבר עברנו אותו, לא הפנינו שום מבט אליהם, עוד המשכנו באמירת וידוי ולהתפלל, ורק לאחר שעברנו כמאה מטר שמענו כיצד הוא עולה על סוסו ושומעים שהוא צועק לעבר שיירת האסירים בשפה התורכית: "יאלא", כלומר לכו...

הלכנו עוד כמה עשרות מטרים, עד שהבינונו כי הקצין עבר אתם את הדר ונעלם באופק במורד הדר, ואז נעצרנו. נשמנו לרווחה, התחבקנו והתנשקנו, הלא שינו היינו בסכנה וב"ה יצאנו ממנה בנס גמור - ממות לחיים!

כאשר סיים ר' יחיאל לספר את קורות הדברים, הוא אמר לי: שמע נא ר' שלום בבקשה, זה לא הכל, כי עיקר הדבר הוא מה שאמר לי ברינקר באותו הרגע של ההצלה:

"יחיאל!" - אמר לי בהתרגשות - "הלא עכשיו קיימת את המצוה של 'כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא' תראה להשתדל ולעשות הכל לבוא לעולם הבא שלם עם המצוה הזו, בל תאבד אותה ח"ו!"

אתם שומעים הרגשה נפלאה של בחור באותה שעה גדולה, לשמור על המצוה לבוא עימה מצוחצחת לעולם הבא.

(להגיד)

ושפטו העדה, והצילו העדה (לה, כד-כה)

מכאן שיש לסנהדרין לצדד להציל את הנאשם ולהשתדל לזכותו (פסחים יב, א). ולהימנע בכל מקרה של ספק. עד שסנהדרין ההורגת אחת לשבעים שנה נקראת חובלנית, ורבי טרפון ורבי עקיבא אמרו שאילו היו בסנהדרין לא היה אדן נהרג מעולם, מחמת הספק. (מכות ז, א)

והתורה, לשון הוראה (זוהר ח"ג נג, ב). לכאורה, מה לנו ולזה, הלא איננו חברי סנהדרין. אבל כבר השריש רבי ישראל מסלאנט זצ"ל שכל אדם הוא למעשה דיין על עצמו, בכל אורחותיו. פוסק לעצמו בדיני שבת החמורים, באיסורי סקילה, ובלשון הרע השקולה כנגד שלוש העברות החמורות שבתורה (ערכין טז, א). ובכלל, אם "גדול המחטיאו יותר מן ההורגו" (במדבר רבה כא, ד), משום שמאבדו משני עולמות, הרי שעובר עבירה הוא כמתאבד. כמה יש לאדם להיות ירא חטא, ולהמנות על אותם "שהיו פורשים משבעים שערי המותר מיראתם שער אחד משערי האיסור" (חובות הלבבות שער התשובה פרק א').

אבל זו משנה מפורשת במסכת בבא מציעא (פ"ב מ"א): אבידת אביו ואבידת רבו, של רבו קודמת. מפני שאביו הביאו לחיי העולם הזה, ורבו הביאו לחיי העולם הבא -

מעתה, רבותי, הכל מובן! שמואל היה רופא מומחה, והחולים שעברו כמעט לעולם שכולו טוב החלימו תחת ידו והחזירם לחיי העולם הזה, לכן לא נקרא רבי. אבל יש רופאים שמביאים את המטופלים לחיי העולם הבא, בדין יש לקרותם בשם רבי"...

איי, באותו הרגע הוא היה מוכן לתת את כסאו לאותו ראש כולל... ומי שצוחק, מכה "על חטא" על לב הזולת!

האין אנו עצמינו חותכים דיני נפשות בקלות ראש, נפשותינו שלנו. נכנסים לספקות בעיני הלכה, פוסעים בזחיות בשדות מוקשים!

(והגדת)

בדרך הדרוש

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן ויכתבו משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' וגו'.

יש לדקדק במה שאמר על פי ה' דפשיטא שלא עשה אפילו דבר קטן אם לא ע"פ ה'.

ונראה לפרש, והאלשיך הקשה על אומרנו 'ביד משה ואהרן' וזה קצת מסעות היו אחרי מות אהרן, ואיך יהיו אלה מסעי ביד משה ואהרן.

והנה לכאורה יש לתרץ קושיא זו דהא ק"ל 'אין מוקדם ומאוחר בתורה. אך יש להקשות למה באמת אין מוקדם ומאוחר בתורה. אכן הנה תליא בפלוגתא דאיתא במס' גיטין דף ס' אמר ר' יוחנן משום ר' בנאה תורה מגילה מגילה ניתנה, שנאמר וכו' ר שמעון בן לקיש אומר תורה חתומה ניתנה. ופירש"י מגילה מגילה ניתנה כשנאמרה פרשה למשה היה חותמה, ולבסוף מי שנה חתומה כל הפרשיות, חיברן בגדין ותפרן. חתומה ניתנה פירש"י לא נכתבה עד סוף מי שנה לאחר שנאמרו כל הפרשיות כולן והנאמרות לו בשנה ראשונה ושניה היו סדורות לו על פה עד שכתבן ע"כ. והנפקותא בין ב"מ דאלו דאי אמרין מגילה מגילה ניתנה עכ"ל דיש מוקדם ומאוחר בתורה, דהא כל פרשה שנאמרה לו היה חותמה ולאחר שנאמרה לו פרשה שניה היה ג"כ חותמה, וכן כל הפרשיות וחיברן בגדין. אבל למ"ד חתומה ניתנה, שלא נכתבה כל התורה כולה עד לסוף מי שנה, א"כ יש לומר דאין מוקדם ומאוחר בתורה.

וקשה על מ"ד חתומה ניתנה נמצא שלא נכתבה התורה כלל עד לסוף מי שנה לאחר שנאמרו לו כל הפרשיות, א"כ האיד

וידבר ר' אל משה נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף על עמך (לא, ב)

קשה למה דוקא אחר נקמת המדינים יאסף אל עמיו, ויש לתרץ ע"פ מה דאיתא במס' סנהדרין (דף ל"ט ע"א) שאל האבי מניא לר"ג אלוקים כהן הוא כי קבר למשה במנאי קטבל אילימא במים הא כתיב מי מרד בשעלו מים אלא בנורא דכתיב כל אשר לא יבוא באש תעבירו במים נמצא מכה הפסוק כל אשר לא יבוא באש מוכח שהקב"ה יכול לקבור למשה דאל"כ לא הי' לו תירוץ והפסוק כתיב נבי געולי מדין, איתא במדרש בשעת מיתת אהרן הבטיחו הקב"ה למשה שהוא בעצמו יקבור אותו וזה שאמר הכתוב נקום נקמת וכו' ממילא כל אשר לא יבוא באש נמצא מכה הפסוק הזה מוכח שאני יכול לקבור אותך לוי"א אחר תאסף אל עמך.

(מדרש יונה)

וידבר ר' אל משה נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף על עמך (לא, ב) בס' עדות ביוסף פי' הסמיכות ע"פ הידוע דמשה חטא בעשה: שאמר השי"ת אליו "ודברתם אל הסלע" והוא הבה, וידוע דעל העשה מעשיו בעידן ריתחא וא"י כל ימי של בלעם לא עשה מעשיו כדאי' בגמ' כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי באותן הימים, ואי' במד' ע"ז כל ימי חיי בלעם, וא"כ כל ימי בלעם לא הי' עידן ריתחא ולא יוכל משה למות, אבל בנקום נקמת מדין אז בלעם בן בעור הרגו בחרב, ואז שוב וכל הקב"ה לכעוס, ואז שפיר ואחר תאסף אל עמך.

(ילקוט האורים).

וקשה על מ"ד חתומה ניתנה נמצא שלא נכתבה התורה כלל עד לסוף מי שנה לאחר שנאמרו לו כל הפרשיות, א"כ האיד

עלוך שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיניהם

פרשת מטות מסעי

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

פלי' ההופך מחשבה רעה למעשה מצוה

"ונקרב את קרבן ה'... כל פלי מעשה" (לא ג-א)

מפני מה נקנה התורה את קרבנם של חלוצי הצבא: "כל פלי מעשה?"

פרש רבי שלמה קלוגר: בגמרא (שבת סד א) מבאר שחלוצי הצבא הקריבו את קרבנם כדי לכפר על הרהורי עברה שנכשלו בהם. מעתה, כיון שהשב מאהבה - זדונותיו נעשות לו כזכיות (ויא פו ב), הפכו הרהורים אלו להרהורי מצוה, ובהרהורי מצוה כלל הוא בדינו שמתחשבה טובה - הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה (קדושין מ א), ונמצא אפוא שרקבנם הפך להם את הרהורי העברה למעשה מצוה. על פן נקנה אותו התורה: "פלי מעשה", שהפך את הרהורי העברה למעשה מצוה.

אמרי שפר'

שני התנאים הקודמים לתפלה

"ונחנו נעבר חלוצים לפני ה'" (לב לב)

ביבעל הטורים' הביא שני תנאים נוספים שבהם מופיעה המלה 'נחנו': א. 'כלנו בני אש אחד נחנו' (בראשית מב יא), ב. 'נחנו פשענו וקרנו' (אכה ג מב).

את הקשר בין שלושה פסוקים אלו באר הגאון רבי יוסף ליברמן שליט"א:

הפסוק שלפנינו: 'נחנו נעבר חלוצים' רומז לכח התפלה, שכן משמעות 'חלוצים' היא 'חלוצי צבא מזוינים' (רש"י, לעיל לא ג), והרי התפלה היא פלי זינם של ישראל, כפי שתרגם אונקלוס (בראשית מה כב): 'בחרבי ובקשת' - בצלותי ובבעותי.

שני הפסוקים האחרים מלמדים אותנו על שני הענינים שיש להקדים לתפלה: א. 'כלנו בני אש אחד נחנו' - כפי שהביא המגן אברהם' (ריש ס' טו) ביטם האר"י שרקם התפלה חייב כל יהודי לקבל על עצמו לאהב כל אחד מישראל כגופו. ב. 'נחנו פשענו וקרנו' - שצריך כל אדם להתודות מעמק לבו לפני התפלה, ובזכות ודוית תעלה תפלתו לרצון לפני ה'.

דבי עקיבא ותורתו' עמי עב

קריאת המסעות ללא הפסק

"ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה'" (ג א)

ה'מגן אברהם' (תכח ח) פוסק כדברי בעל 'צרוח המור' בפרשתנו, שאם מ"ב המסעות יש לקרוא ברצף וללא הפסק, כיון ש"מ"ב המסעות הנם כנגד השם המפדש שיש בו מ"ב אותיות.

גאון רבי אברהם גורביץ שליט"א, ראש ישיבת גייטסהד, משוה בין הלכה זו לנפסק בשולחן ערוך' (או"ח תרגו א) שבשעת הנענועים יש להצמיד את כל ארבעת המינים כאחד, שאף לגבי הלכה זו באר הפ"י (סי' יד) בשם הרמ"ק, שפעם הוא משום שארבעת המינים הנם כנגד ארבע אותיות שם הו"ה שאין להפריד ביניהן.

כך נוכל לישב את תמיהת הראשונים בפרשתנו על הסבה שבגינה שבה הפרטה התורה את כל המסעות, אף שעל חלקם למדנו כבר ופרט קודמות; כדי שנוכל לקרואם ברצף מבלי להפריד ביניהם, כפי שפסק ה'מגן אברהם'.

אור אברהם'

תפלה בצבור מונעת קטרוגים

"ויסעו מהר שפר ויחננו בחדרה; ויסעו מחדרה ויחננו במקלה" (לא כד-כה)

רמז נפלא למעלת התפלה בצבור דרש מפיטוק זה רבי ישעיה רומניז מרבני וגציה:

"ויסעו מהר שפר ויחננו בחדרה" - מי שנטה מדרך התורה שקבלנו על הר סיני ומשפר המעשים הטובים, ובשובו לפני ה' חרד הוא שפא עונותיו יעכבו את תפלתו מלהתקבל, ויסעו מחדרה ויחננו במקלה" - כדי להסיר חרדה זו מעליו, העצה בעבורו היא שיתפלל עם הצבור ואז מבטח לו שתתקבל תפלתו. כדברי הארז הקדוש (נתי רלז א): "לפני שניכנסת התפלה להתעשר במקומה, משגיח בה הקדוש ברוך הוא, ומסתכל בעונותיו וחיותיו של אותו אדם, מה שאינו עושה פן בתפלת רבים".

מוסר מלכים' (ונציה תק"ד) עמי ד'

ולא נפקד ממונו 'אמן'

"ולא נפקד ממונו איש" (לא מט)

במדרש (מנחותא צו ז) הובא: "אמר רבי יהודה בן גדיא: כל העונה אמן בעולם הזה זוכה לענות אמן לעולם הבא. שצאמר (תהלים מא ד): 'ברוך ה' אלוקי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן' - אמן בעולם הזה ואמן לעולם הבא".

רמז לדברי המדרש דרש רבי שלמה זלמן ארנרביך רבה של שאמלוי מהפסוק שלפנינו: ראשי התבות 'ולא נפקד ממונו איש' הם 'ואמן', ללמדנו כי המקפיד על עניית אמן בעולם הזה יזכה שלא יפקד מקומו מעניית אמן בעולם הבא. שעליה מרמזת המלה 'אמן' בפסוק: "מהעולם ועד העולם אמן ואמן".

אבן שלמה'

במקהלות עם ברכו ה'

"ויסעו מחדרה ויחננו במקלה" (ג א)

מעשה שהיה בבית מדרשו של רבי נפתלי מרופשיץ: באחת השבתות, בעת ששורר החזן: "כפי ישרים תתרום ובשפתי צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל", הרהר אחד החסידים בלבו: הן איני נמנה בין הישרים, ונבדאי לא בין הצדיקים, החסידים והקדושים, כיצד אפוא אוכל להלל את השם יתברך?! רק כאשר המשיך החזן לשורר: "ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל" התישבה דעתו; הרי סוף סוף בין מקהלות רבבות ישראל הוא נבדאי נמנה...

פמה הפעם אותו חסיד פאשר אף שלא גלה לאיש את מחשבתו, פסעדת השבת שלח לו רבו כוס יין תוך שהוא מצין כי גותו הוא זאת לבעל המקהלות...

בדרך צחות דרש בספר 'חיי צבי', כי רמז למעשה זה נוכל למצא בפסוק שלפנינו: 'ויסעו מחדרה' - אימתי' נסע' אותו

חסיד מחדרתו? ויחננו במקלה" - בעת שהבין כי חלקו בלתי נפקד הוא מ'מקהלות רבבות עמך בית ישראל'.

הנהגתו של רבי עקיבא

במסכת ברכות (לא א) הובא: "אמר רבי יהודה: כך היה מנהגו של רבי עקיבא, כשהיה מתפלל עם הצבור - היה מקצר ועולה, מפני טרח צבור, וכשהיה מתפלל בינו לבין עצמו - אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת".

שח הרבי בעל 'קדושת ציון' מבאבוב:

הנהגתו זו של רבי עקיבא נרמזה בפתוב שלפנינו:

"ויסעו מחדרה" - אף כי חרדת קדש גרמה לרבי עקיבא לנסע' מקומו למקום בתפלתו, ויחננו במקלה" - בעודו מתפלל עם הצבור היה מקצר ועולה, ויחננו במקומו.

מקח טוב'

אוהב שלום ורודף שלום

"ויצל אהרן הכהן אל הר הקר על פי ה' וימת שם... בחדש החמישי באחד לחדש" (לג לה)

בדרך צחות יש טבארו, כי הטעם שהסתלק אהרן דוקא בראש חדש, הוא משום שכידוע יש שנהגו לומר תחנון ביארצייט של צדיק ויש שנהגו שלא לומר; כדי למנע מחלקת ומריבה בעם ישראל, נפטר אהרן שהיה רודף שלום ביום שבכל מקרה אין אומרים בו תחנון.

נמצאו לחפי'

על מה היה על הכהן להתפלל?

"וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אתו בשמן הקדש" (לה כה)

"לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו" (רש"י).

במסכת מכות (יא ב) דרשו חכמים מפסוק זה שאף אם הכהן הגדול התמנה לאחר מעשה הרציקה, אם נחתם דינו של הרוצח לאחר מניו, משתחרר הרוצח במות הכהן הקדש, לפי שהיה עליו לבקש שיצטרך דינו של הרוצח לזכות.

התמיהה עולה פמאליה: וכי דורשים אנו מהכהן שיתפלל כי יטעו הדינים בדינים?

תרוץ נפלא לכך כתב רבי אליעזר פלקס אב"ד פראג:

דוגינם הם דברי הנמרא (סנהדרין י א) שסנהדרין הדינה בדיני נפשות ועם פתיחת הדין פסקו כל הדינים לחובת הדין, אין מתיבים אותו מיתה. אלא אם כן מקצת מהם פתחו תחלה בזכותו, ולאחר מכן פסקו הרב לחובתו. וכבר פסק הרמב"ם (סנהדרין א א) שאף ברוצח בשוגג שדינו לגלות נאמר דין זה.

מעתה נוכל להבין: כל שהיה צריך הכהן הגדול להתפלל הוא שהדינים כלם ידונו דין אמת ויחייבו את הרוצח בגלות, שאם כך יהיה - יפטר הוא ממילא, וכיון שלא התפלל הכהן על כך יוצא הרוצח לחפשי במיתו.

שרת' משובה מאהבה ח"א סימן קצד

כך הנהיג הרמ"ע מפאנו

נפ' ד' במנ"א ט"פ

"מה טוב להנהיג ש"י" ויברך ברכות השחר בקול רם... ולא זו בלבד, אלא תברים הישנים בחדר אחד... ישימו לברך כל אחד לעצמו, ויבררו יענו אמן, ואחר כך אל בית אלקים והלכו ברגש. ומי שמברך לעצמו, ואחר כך אשתו ובניו גדולים וקטנים מברכים לו בהאי גונא. אין לה רעים אהובים יותר מאלה. והוא הדין למברכים בבית הנקנסת זה אחר זה."

שרת' הרמ"ע מפאנו סימן קט

ברכות השחר

ביתנו ואתה

כך נהג האר"י הקדוש

נפ' ה' במנ"א ט"ב

"בשם האר"י ז"ל כתבו, שהיה טומע ברכות השחר מהמברכים בבית הנקנסת, ואפילו היו מאה - היה עונה אמן אחריהם. ואפילו באמצע פסוקי דמורה היה מפסיק, ושותק ועונה אמן".

שערי תשובה או"ח 11

ברכות השחר בחברותא - מנהג רבותינו בידינו

תענה אמונים

ברכת אהבה רבה (ב)

איך רחמים כרחמי האב

כמה מינים של חסד ישנם בעולמנו: יש חסד שאותו נתן לבנות 'פסוק נפש'. חסד זה מצוי אף אצל אמות העולם, ומשמעותו: כאשר אדם עומד למות, מיד דואגים להצילו. על חסד כזה יש עשר מטרות: הוא להרגיע את יסורי המצפון אשר החכם מכל אדם (משלי י' ז'): "וחסד לאמים חסאת". מעלה ממנו הוא החסד המצוי בקרב יהודים ממתחננו, המקבשים לשאת בעל עול חבריהם ומשתדלים להקל מעליהם אף במקרי היום יום, והו חסד הנעשה לשם מצות חסד ואינו נעשה רק במקרים קשים ומחרידים חלילה.

אולם המדרגה הגבוהה ביותר היא החסד הנעשה בין הורים לילדיהם. חסד שאינו מתעורר רק במקרים מסוימים, אלא הוא מתקיים ועומד בכל רגע ובכל שעה, שהרי טובת הבן עומדת כל העת לנגד עיני אביו, הן בעיסוקו ובעניניו הפרטיים והן בזמנו הפנוי.

לפיכך, בבקשתנו על התורה מקפידים אנו להזכיר אנו את עבדת היות הבורא ותברך "אבינו האב הרחמן" - מרחם הוא עלינו אב על בנו, שאף אם סרח חלילה אין הוא מפסיק לרחם עלינו, ומדוע? משום שהלמוד והעלה בתורה אינם שכימים רק לבעלי מעלה, אלא כל יהודי באשר הוא יכול לזכות בכתיבה של תורה. על כן אנו מבקשים בלשון 'אבינו אב הרחמן', כלומר: אף אם חלילה סרחנו, הלא בנינו אנו, ומה הדין שתסניע בנדינו ברחמיך ללמד וללמד, להבינו ולהשכיל (נפש שמשו' - סדור התפלה עמ' ט).

בטחון כתנאי התורה

בהמשך הברכה אנו מזכירים את מדת הבטחון שבזכותה זכו אבותינו בתורה - "אבינו מלכנו בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חקי ייסי".

מלבד מעלתה העצמית הגדולה של מדת הבטחון בה, מסתבר שהיא משמשת גם הקדמה ויסוד לקבלת התורה. וכמאמרו של רבי שמעון בר יוחאי (מכילתא בשלח, פתחמא): "לא נתנה התורה לדרש, אלא לאוכלי הפן" - אלו שבטחונם היה תמיד ומוחשי. שהרי לעולם לא היה בידם מזון מוכן ליום המסע, ומה הברכה היו צריכים לסמוך על חסדי ה'.

ואכן, כשהצעה התורה לישראל, מיד עם יציאתם ממצרים, לא הרבה הם פעמים שהטרו קבלו על עצמם: 'נעשה ונשמע'. באמירה זו בטאו הם את בטחונם המוחלט בבורא ותברך, בטחון שגבר והשרש מלבם לאחר הנסים המפלאים שלוח את מנהלך יציאתם ממצרים, כפי שכתב רבנו בחיי (שמות י"ז): "ידע כי כל עניני ישראל ומקריהם בסודר הכל היה נסיון גמור, כדי שיגדלו ויפגשו השליח במדרגות הבטחון שהוא ערש האמונה, כדי שיהיו ראוים לקבל התורה".

במסכת שבת (פ"א א) מספר על רבא שישב והגה בתורה בעיון ובמאמץ רב כל כך, עד שדם זב מפרקי אצבעותיו. למקום קולע אחד משונאי ישראל שכשראה זאת נלגל ויאמר: "עם פיו אתם שהקדמתם לקבל את התורה לפני ששמעתם מה כתוב בה". השיב לו רבא (על פי רש"י ס"ט): "לא מפוזרות עיניו זאת כי אם מתוך בטחון מחלט בבורא ותברך שבנדיא לא יתן לנו דבר שאינו יכול לעמוד בו. ואכן, עלינו שהלכנו עם בוראנו בתמימות נאמר (משלי א): 'תמות ישרים בתחם', ואלו עליכם שהלכתם עמו בעלילות נאמר (ס"ט): 'וסלף בגדים יטדם'".

מטעם זה לא יוכל אדם לקבל עליו גלה של תורה כדבעי, אלא אם קנתה מדת הבטחון שביניה בנפשו. שהרי הנכנס ללמוד התורה אינו יודע מה יעלה באחרייתו, אם יצליח בלמודו או לא, ואם מקבל על עצמו על תורה אות הוא למדת הבטחון הקנינה בנפשו (סדור 'אוצר התפלות - עני יסר', מראש צדים בה).

בטחון של אמן

יש בנותן טעם להביא כאן את לשונו הפלאה של המשגיח רבי ירחם הלוי ממ"ד (דעת תורה בראשית עמ' ס"א):

"כל מה שזכו אבותינו לא זכו אלא בזכות האמונה... זהו באור נחמד במאמר חז"ל: 'כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן' (שבת ק"ט א)... מהיכן לוקחים פטיש חזק כזה לפתח אותם? הנה גלו לנו חז"ל שהפטיש לפתח שערי גן עדן הוא דווקא 'כל העונה אמן בכל כחו' - אמונה! לא מתוך חכמה והבנה, אלא דווקא מתוך תורה על הבנה: 'אמן' אני מאמין, אני יודע מאומה, רק אני מאמין! זהו הפטיש החזק לפתח שערי גן עדן.

על 'חונן הדעת' אין צורך לחבר 'מורה נבוכים', אלא 'אמן' - אני מאמין. מבלי לדעת ומבלי להבין! על 'רופא חולי עמו ישראל' - אין צורך כלום, אלא רק לענות 'אמן', אני מאמין שהוא רופא חולי עמו ישראל! ויתכן שלזה כוונת חז"ל בלשונם 'בכל כחו', כי סוד האמונה הוא סוד הפה, 'אני חומה' הוא דווקא מאמונה, בכל שום ידיעות, שם הוא סוד הפה. כלי החזק כנרדל שאי אפשר להזיזו. ואם אמןם יכולים להזיזו ממקומו, שמשנתה הוא, סימן הוא ודאי שחסר כאן פה האמונה...".

מעשה אמונים

מכחה של תפלה אחת

זר כי נקלע לשכונה היהודית היקרתית השוכנת בטבריה של העיר קימי שבפלורידה, בודאי הבחין מיד בבנין המרשים של בית הנקנסת המקומי, מן המפארים שבאצרות הברית.

מאות משפחות נכבדות מתושבי האזור רשומים כיום כמתפללים קבועים בבית הנקנסת זה, אולם לא רבים יודעים כי בראשיתו החל הוא בבנין יומי מקצמם לתפלת שחרית שיסד הרב ל. מי שמשמש כיום כרב בית הנקנסת. בחדרון הקטן הצמוד לביתו, אט אט גדל והתפתח מנגן שפעילותו הרחבה גם לשבתות ולמועדים, עד שברבות הימים סתף אל תוכו רבים מתושבי האזור שיחדו הביאוהו עד הלום.

באותם ימים רחוקים היה על הרב ל. להתאמץ קשות ואף למצא פתרונות יצירתיים כדי להשיג מנגן מתפללים מדי בקר. לא פעם נאלץ להתקשר לחברת המונית הגדולה באזור ולבקש שישלחו אליו את אחד מנהגיהם היהודיים. בהגיע הנהג היה הרב מבקשו להננות את המונית, להפעיל 'מונה' ולהננס לבית הנקנסת, ובסיסם התפלה העניק לנהג את המחיר שנובע במונה.

היו גם פעמים שבהן לא נמצא נהג יהודי פנוי בכל הסביבה. במקרים שכאלו היה הרב יוצא לרחוב הסמוך ותר אחר אדם בעל חזות יהודית. כשהיה מאתר אדם כזה היה מבקשו בנעימות לסור אל בית הנקנסת ולהשלים למנגן.

באחת מאותן פעמים יצא הרב אל הרחוב כמנהגו. הרחוב היה שקט ומביל בקר, אולם אחר דקות ספורות של המתנה אתר הרב סוף סוף קשיש בעל תוי פנים יהודיים חבוש בכובע בלוי, הפוסע לאטו כשהוא נשען על מקלו.

"סלח לי", התענין הרב בעדינות, "האם הנהג יהודי?", "כן", השיב הלה בהתרסה, "אף מה זה ענינו?", "עלי לומר קדיש אחר אחד מקרובי ואני זקוק לעשירי שישלים לי למנגן", הסביר הרב ל. כפי שהיה רגיל להסביר תמיד במקרים שכאלו.

"הנהג לי", השיב הזקן באדישות תוך שהוא פונה לדרך, "איני מתענין בדת, ואני גודרפי לבית הקפה לסעד את ארוחת הבקר...".

הדקות הבאות חלפו על הרב ל. בהמתנה חסרת תוחלת. הוא לא מצא יהודי נוסף בכל האזור, וכאשר הבחין שיתר המתפללים עומדים לאבד את סבלנותם פנה לבית הקפה הסמוך, שם ישב הזקן כשהוא מעין בעתו הבקר, ממתין לארוחה שהזמין.

"בבקשה מר, יהודי יקר", התחנן הרב ל., "אני חייב היום מנגן, ואני לי למי לפנות מלבדך".

"מבוקשם של התפללים", הפטיר הזקן, אף הרב ל. לא התרשם: "איני מבקש מר, להתפלל, רק להיות נוכח במקום ולענות 'אמן' יחד עם הקהל". "כבר הרזונתי את ארוחת הבקר", נסה הלה לדחות את ההצעה. "אשלים לך בעד הארוחה שהפסדת", הפציר בו הרב ל., והאיש נעתר, לא לפני שהוסיף והבהיר: "איני מתכוון להתפלל עמכם, ואל תנסו להגיש לי טעית או סדור".

מישהו כל התפלה ישב הזקן על מקומו כששמעו בוהה בחלל. מפעם לפעם התנה לו הרב ל. בידו כי עתה עליו לשים לב למתפללים שסביבו, והאיש הסה את אזניו בציתנות וענה 'אמן' יחד עם הקהל.

ביום שלמחרת שוב הצרף הרב ל. לצאת לרחוב ולהשיג מנגן. כיום האתמול גם באותו הזמן הצועד לאטו בדרך לבית הקפה. הפעם ההספמה הגיעה בקלות רבה יותר, אף שוב טרח הקשיש להגיש כי אין בכונתו להתפלל. ביום השלישי כבר הגיע האיש, שהספיק בינתיים להזדהות בשם מיסטר ש., בכחות עצמו לבית הנקנסת, וכך גם בימים הבאים. לרב ל. שצפה מן הצד נדמה היה כי קומתו של הזקן נזקפה במעט מזו החל להתפלל עמו, ככניול החל סוף סוף למצא משמעות לחייו.

זמן לא רב חלף עד שגרתו של החל ללדו סדור, ובהמשך אף להתעטף בטלית. על תפלו לא אבה ש. בתחלה לשמע, ורק לאחר הצרות רבות מצד הרב ל. הסכים להניח, אף הודיע: "אעשה זאת אף ורק בערב ראש השנה הקרוב".

הרב ל. כמעט ושכח מהענין, אף ש. לא שכח; בערב ראש השנה הופיע בבית הנקנסת כמבטח כשבידו שקיק קטיפה מאבק וזהו מישו, והוציא מתוכו תפלין עתיקות למראה.

"היום", ספר הזקן כשדמעות בעיניו, "הונג אני את יום הולדתו התשיעי ושלושה. לפני שמונים שנים בדיק הנחת תפלין אלו בפעם הראשונה והאחרונה, ומאז לא נגעתי בה".

דמעות של התרגשות ולגו גם מעיני הרב כאשר סיע לזקן להניח את התפלין על ראשו: "הן נראות עליך ממש ככתר", הקמיא לו בכנות, והציג מתוכו הזקנות שמולו נצצו.

במשך השנה הקרובה התקרב מיסטר ש. עוד ועוד ליהדותו. הוא החל ללבש ציצית, לשמור שבת ולהקפיד על כשרות, עד שהפך לבעל תשובה מן המנגן. כאשר הרב ל. מלווה בכל צעדיו, ומקדיש לו את מלוא תשומת הלב.

במקביל, באותה תקופה חל מהפך של ממש בקהלה כלה. תושבי האזור הפנימו את עבדת קיומו של בית הנקנסת בשכונתם והחלו להתענין בנעשה בתוכו. הגיעו הדברים לידי כך שלקראת הימים הנוראים נרשמו מאות מתפללים לתפלות, והדבר הצריך את הרב ל. להערכות מתחזות.

כך, באחד שנים לאחד מן השנה נחשו בפנת בית הנקנסת הקטן כמה עשרות ארגזים שבהם מחזורים וספרי קדש שהזמנו לטובת המתפללים הרבים, וכך בלב התנהל משא ומתן עם הנהלת מתחם גדול סמוך, שם תכננו להתקיים התפלות ההמוניות.

כשהבחין הזקן בערמות המחזורים הפנחים פנתה בית הנקנסת התענין אצל הרב האם כבר השג ממון לקנותם. כשנענה בשלילה הכיחם: "אני אשלים עליהם".

הדבר הפטיע מאז את הרב, משום שהזקן היה לבוש כל ימיו בלילות יוצאת דפן שלא הסגירה את עבדת היותו בעל יכולות כלכליות. אולם הפתעה גדולה יותר צפתה לו במוצאי יום הכפורים, כאשר הכריז בפני מאות המתפללים שגדשו את אולם התפלה, על הקמת ועדה שתעסק בגיוס משאבים להקמת מבנה גדול וראוי בעבור בית הנקנסת.

"כמה יעלה הבנין?", התענין מיסטר ש. באזני הרב כשהחל הקהל להתפאר. "כפיני מיליוני דולרים", השיב הרב. "עוד מתר אעביר לחשבונך חצי מיליון דולרים!", הדהים הזקן בפעם השנייה.

כארבע שנים לאחר מכן אשפו מיסטר ש. בבית החולים, כשמצבו הולך ומדרדר במהירות מבהילה. הרב ל. קבל את הדווח על מצבו כשהיה בקור בניו יורק, ולמרות המחוק הרב הוא לא חשב פעמיים ומחר לעלות על מטוס למיאמי. כשהגיע לחדרו של הזקן, היה מיסטר ש. מצוי ברגיעי האחרונים. אולם כשדמותו של הרב ל. הופיע פנתה אורו ועיניו הוא אחז בחבה את ידו של הרב ובקש ממנו לקרא עמו 'שמע ישראל'.

כשהגיעו ליובשעריך נעצמו עיניו של הזקן לנצח. דמעה של צער ולגה מעיניו של הרב ל., והוא התנחם בעדבה שלכל הפחות זכה האיש לשוב באחריית ימיו לכור מחבתו.

זמן מה לאחר הפטירה התקבלה מעצמה רשמית במשרדו של הרב ל. בתוכה היה מקפל מסמך חתום בידי עורך דין המבשר כי מיסטר ש. הקדיש בצאתו סכום גדול שיעד להקמת התפתחות בית הנקנסת ולקורבו לכות.

והכל בזכות תפלה אחת.

עמודים

לבוש יסר, שמחות ח"א עמ' תכ

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש כח תמוז תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 7:08 תל-אביב: 7:23 חיפה: 7:16 מוצאי שבת: ירושלים: 8:23 תל-אביב: 8:26 חיפה: 8:27 ר"ת: 8:59

פרשת מטות-מסעי

"ככל היוצא מפיו יעשה"

"מוצא שפתיך תשמור"...

בשנת תרי"א הוציא הנסיך הרוסי ששלט בפולין פקודה שעל כל היהודים להתלבש כמו הגויים ולקצץ זקנם ופאותיהם. וכל מי שעבר הוכה והובל למאסר. גדולי ישראל בליטא פסקו לקיים גזירת המלכות מפני פיקוח נפש מלבד הגאון מטשכנוב – רבי אברהם לנדא זצ"ל שהכריז שזו גזירת שמד ו"יהרג ואל יעבור". וטען כי שמע שכך גם דעתו של בעל החידושי הרי"ם.

הוא החליט לנסוע לוורשא להתראות עם בעל החידושי הרי"ם לברר אצלו אם סובר כמוהו. הוא הזמין מרכבה והתכונן לצאת לדרך. טענו לו בני ביתו: האם בזמן סכנה כזו יסע הרב וישב בוורשא. נענה להם ואמר: "מה הנכם חושבים, שאני נוסע להתיישב בוורשא!?"

כשהגיע הרב מטשכנוב לחידושי הרי"ם, שמח לקראתו והביא לו כסא. הרב מטשכנוב סירב לשבת. עמדו איפוא שני גדולי ישראל ופלפלו בהלכות קידוש השם כשעתיים ודעתו של החידושי הרי"ם היתה אכן כדעת הרב מטשכנוב.

כאשר שב לביתו שאלוהו: מדוע סירב לשבת כשהחידושי הרי"ם הביא לו כסא וביקשו לשבת? נענה רבי אברהם ואמר: מכיון שהוצאתי מפי את המשפט, מה הנכם חושבים שאני נוסע להתיישב בוורשא. והגם שכוונתי היתה שלא אשהה שם זמן רב, אעפ"כ לא רציתי לעבור ולשנות מדיבורי. **בדיני הוי עובדא**

"אבל הבטחתי..."

כשהיה הגה"צ רבי יעקב גלינסקי דורש בחתונות, נהג לעלות על השולחן ולצחוק על קומתו הנמוכה. אבל בשנות חייו האחרונות כשהזקין ונחלש, לא היה מסוגל עוד לטפס ולעלות.

והנה באחדות ימיו והוא בן למעלה מתשעים שנה, עשה מאמץ מיוחד בחתונת אחד מנכדיו לעלות על השולחן ולדרוש. הנכד ניסה להניעו מכך ואמר לו שאין כל צורך, שומעים גם כך, ומסוכן לעלות וכו'. אבל רבי יעקב לא ויתר. סייעו לו ועלה על השולחן ודרש.

לאחר מכן שאלו הנכד: "סבא הלא בכל השנים האחרונות כבר לא עלית על השולחן ומה קרה כעת?"

השיב לו רבי יעקב: "כן, נכון, אבל לך הבטחתי. הזוכר אתה? ואז נזכר הנכד כי לפני הרבה שנים אמר לו הסבא רבי יעקב: "בחתונה שלך אעלה על השולחן ואדרוש!" מי זוכר ומי צריך. אבל רבי יעקב זכר ועמד במילתו! **רבי יעקב אומר**

להיות נאמן בדיבורו ולקיים הבטחות שהוציא בשפתיו [אף שלא בתורת נדר]!

נלמד מהפסוק: "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה" (פרק ל-ג)

וכתב השל"ה הק': לכאורה "ככל היוצא מפיו יעשה" מיותר [אחר שכבר כתב "לא יחל"!]. אלא מכאן תוכחת מוסר לאדם שיהיה נאמן בדיבורו ושמור מוצא שפתיו אף שלא היה בדרך נדר ולא היה מחוייב בדברים. כענין שאמר משה רבנו לבני גד וראובן "והיוצא מפיכם תעשו". ופירש רש"י, שקיבלתם לעבור למלחמה עד כיבוש וחילוק.

אמרו חז"ל (בבא מציעא מח.): מי שפרע מאנשי דור המבול ודור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים שטבעו בים, הוא יפרע ממני שאינו עומד בדיבורי". וצריך ביאור: מה שייכות ישנה בין מי שאינו עומד בדיבורו לטביעת מצרים בים סוף?

מבאר רבינו יוסף חיים מבגדד זצ"ל (בספרו בן יהודע) כי פורענות זו שלקו המצרים על הים, נבעה מהסיבה שפרעה לא עמד בדיבורו, שכן בתחילת השעבוד דיבר עמם פרעה בפה רק שיעשו עמו טובה, ובכך הטעה אותם. ואחר כך חזר בו ושעבדם בפרך. על כן הטעו גם אותו, מדה כנגד מדה, כשבתחילה אמרו לו: "דרך שלושת ימים נלך במדבר", וזה שגרם לו לרדוף אחריהם עם עמו וללקות על הים בחשבו שהם שינו ועברו על דבר השל"ה. לכן תולים פורענות זו של מי שאינו עומד בדיבורו בפורענות פרעה על הים.

עוד צריך ביאור: מה שייכות יש לחטאם ועונשם של דור המבול ודור הפלגה למי שאינו עומד בדיבורו? וביאר הגרי"ש אלישיב זצ"ל: דיבור הוא ממוצע בין מחשבה למעשה. בדרך המבול חטאו במעשה ואילו בדרך הפלגה חטאו במחשבה. וכמו שפרע הקב"ה מהן על הכל, כן יפרע גם כל דיבור שהוא הממוצע ביניהם.

עלון "איש לרעהו" פרשת מטות-מסעי הוקדש לעילוי נשמת האשה החשובה מרת דאלא נחמה בת ר' שמואל משה מנדל-פישר ע"ה

שיום היאהרעייט חל ביום ד' מנחם אב

הוקדש ע"י הילדים משפ' אסתר בילדר-בני ברק, משפ' מורדכי מנדל-וינה, משפ' יצחק פישר-פתח תקוה, משפ' יפה הרשקוביץ-נחלים

עלון השבוע פרשת מטות-מסעי הוקדש לעילוי נשמת רבי שמואל בן ר' יעקב יצחק קליין ז"ל

נלב"ע יט' תמוז תשע"א
ת - נ - צ - ב - ה

להשמר בכל דיבור שיהיה בו רק תועלת וברכה לו ולזולתו, ולא נזק ח"ו!

נלמד, בדרך דרש ורמז, מהפסוק: "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה" (פרק ל-ג)

ומובא בשם האר"י ז"ל (ליקוטי תורה - פר' עקב) לבאר: "לא יחל דברו" - לא יעשה דיבורו חולין וזול, אלא ייקר כל דיבור היוצא מפיו. שכן כל דיבור פועל גדולות ונצורות בעולמות עליונים לטוב או למוטב. אם דיבוריו טובים וטהורים משפיע רוחניות וקדושה. בורא בהם סגורים. ואם ח"ו דיבוריו רעים ואסורים, פועל בסט"א ח"ו. נברא מהם מלאך רע ומשחית המקטרג עליו תמיד. זהו שנאמר: "ככל היוצא מפיו" - למטה "יעשה" למעלה.

על מעלת כח הדיבור אומר הבעל שם טוב הק' (בספרו עה"ת) כי כל הדיבורים שמדברים בני אדם שייכים לעולם הדיבור ומחשבתם לעולם המחשבה. כאשר מדברים טוב ומדברים המחשבה בדיבור, מחברים בזה את עולם הדיבור בעולם המחשבה, וגורמים טוב בעולם. לעומת זאת, כשמדברים דברים רעים גורמים רע ח"ו. ויש בזה חכמה נפלאה.

הוא שנאמר: "ותבחר לשון ערומים" - שלא ירגיל עצמו שיצאו מפיו דברים רעים שהם מסטרא דדינא, אלא רק ירגיל תמיד את עצמו בדיבורים טובים שהם מסטרא דחסד.

הדיבור נחשב כלי אומנותו של האדם, כמו שכתב רש"י על הפסוק "את בלעם בן בעור הרגו בחרב" (במדבר לא-ח): הוא בא על ישראל והחליף אומנותו באומנותם, שאין נושעים אלא בפיהם, ועל ידי תפלה ובקשה, ובא הוא ותפס אומנותם לקללם בפיו...

הוסיף על כך החפץ חיים (עה"ת-מטות): כמו שכלי אומנות הם הכרחיים לעשיית מלאכה, ואי אפשר בלעדם, כן הוא האדם, עם כח הדיבור שניתן לו במתנה יכול לברוא שמים וארץ, ככתוב (ישעיה נא-טז) "ואשים דברי בפיך... לנטוע שמים וליסוד ארץ". כי בדברי הקדושה שהאדם מדבר בעולם הזה, נבראים למעלה עולמות ומלאכים קדושים...

כאמור, יש בכח הדיבור להשפיע לטוב או למוטב. וכאמרת חז"ל (בגמרא ברכות יט. וכתובות ח): "לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן". ולומדים זאת מהפסוק (ישעיה א-י) "לולי ה' צבאות הותיר לנו שריד כמעט כסדום היינו לעמורה דמינו", ומיד ממשיך הפסוק: "שמעו דבר ה' קציני סדום האזינו תורת אלוקינו עם עמורה". ואחריו מגיעה נבואת החרון והעונש. נמצא שבהזכרת הנביא את סדום ועמורה נתעוררה מדת הדין כמי שמעשיהם כאנשי סדום ועמורה.

כח הדיבור-לטוב ולמוטב...

יום אחד ניגש יהודי אל כ"ק האדמו"ר רבי שלומק'ה מזויעהל זצ"ל, כשהיה בדרכו לכותל המערבי, ותינה בפניו צרתו כי הוא חשוך ילדים כבר הרבה שנים ואשתו אמרה לו שלא יבוא הביתה ללא הבטחה מהרבי... על כן מבקש הוא שהרבי ירחם עליו ויבטיח לו בן זכר.

אמר לו רבי שלומק'ה: "תבטיח לי הבטחה תמורת הבטחה. אתה הרי ראש המדברים במקוה, וגם אחרי כן בבית הכנסת, אינך מהשומרים על שתיקה מתחילת התפלה... אם תבטיח לי שאתה מפסיק לדבר במקוה ובבית הכנסת אני מבטיח לך בן זכר..."

הבטיח היהודי ואמר: "אני מקבל על עצמי מעתה ואילך לשתוק! ואכן הבטיח לו רבי שלומק'ה בן זכר. היהודי עמד בהבטחתו עד כדי כך, שכל הציבור שהיה רגיל לשמוע תמיד את מוצא פיו ולפתע ראה אותו בשתיקתו, היו בטוחים שירד מדעתו רח"ל. אבל הוא המשיך בשלו...

לתקופת הימים נולד לו בן זכר למזל טוב. הוא בא לרבי שלומק'ה, הודה לו, וביקשו להיות הסנדק. לאחר הברית ניגש אליו אבי התינוק ושאלו: יסביר לי הרבי מה ה'מידה כנגד מדה' בזה שרק אם אשתוק אזכה לבן זכר?

השיב לו רבי שלומק'ה: מובא מהרה"ק רבי פנחס מקוריץ זצ"ל שהקב"ה קוצב לכל אחד את כמות ההנאות שיהיה לו בעולם הזה, וממילא כשאתה מדבר את כל הדיבורים שלך, אתה ממלא בכך את קיצבת ההנאה שהקב"ה הקציב לך, ואין לך זכות להנות מהנאה של ילד. כאשר הפסקת לדבר ואז לא היה לך את ההנאה הזו - סיפק לך הקב"ה הנאה אחרת של גידול ילד.

חשוקי חמד

"מכיון שיצא מפיו של צדיק"...

סיפר הגראי"ל שטיינמן שליט"א: חתנו של בעל ה"נודע ביהודה" שהיה כידוע גדול בתורתו ובמעשיו עד שכונה בפי כל "רבי יוסף הצדיק", שימש ברבנות פוזנא.

הגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל שלח לו מכתבים גזושים בדברי תורה, אך רבי יוסף לא השיב לו. כאשר הם נפגשו פעם, ורבי עקיבא אייגר נוכח לראות כי רבי יוסף מכבד אותו ביותר, פנה אליו ושאל: "מדוע לא עניתם על מכתבי?" השיב לו רבי יוסף: "כאשר תהיה אתה רב בפוזנא תבין כמה קשה להשיב בכתב למכתבים, מחמת הטידודות בעיר רבתי זו".

ואכן לבסוף כך הוי. רבי עקיבא אייגר נעשה רב בפוזנא... הוא עצמו אמר על כך: "מכיון שיצאה מפיו של אותו צדיק האמירה שאהיה רב בפוזנא, לבסוף נעשיתי רב בפוזנא".

רבי אהרן לייב

צדיק גוזר...

סיפר הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א: פעם הגיעו אנשי החברה קדישא לבעל החזון איש, והיה זה לפני חול המועד, ושאלו אותו, האם יכולים הם לחפור קברים קודם החג כדי שיהיו מוכנים לעת הצורך ובכך למעט טירחה בחול המועד?

אמר להם החזון איש: מי אמר שכלל ימותו בחול המועד? השיבו לו: עד עתה לא היה מצב כזה שלא מתו בחול המועד...

אמר להם החזון איש: השנה לא ימותו. ואכן באותה השנה לפליאת כולם לא מתו בחול המועד והדבר היה לשיחת היום.

מנחת תודה

"כבר נגזר במרום"...

הרופא הנודע ד"ר אהרלין וייס מארה"ב - קרדיולוג חרדי שהגרי"ש אלישיב זצ"ל סמך עליו והתייעץ עמו רבות בנושאים שונים ברפואה, ביקש מהגרי"ש ברכה שייצא זכאי בתביעה שהגישו נגדו בארה"ב על סכום עתק.

הגרי"ש בירכו שייצא זכאי. גזר הדין היה אמור להנתן בשלושת השבועות של בין המצרים.

בגמרא (תענית כט:) יעצו חז"ל שלא להתדיין בזמנים אלו עם נכרי, על כן שאל את הגרי"ש: האם לא כדאי לדחות את הדיון?

השיב לו הגרי"ש: "כבר נגזר במרום שתצא זכאי ומדוע לדחות?! וכך הוה!

ישא ברכה

קירוב רחוקים

לקרב את החוטאים ואת הנחשלים - להדריכם ולכוונם לדרך האושר שבחיי תורה ומצוות!

נלמד מהפסוק: "והקריתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה ונס שמה רוצח מכה נפש בשגגה" (פרק לה-יא)

לומדים מפסוק זה - אומר בעל חידושי הרי"ם - כיצד יש לנהוג עם אדם כזה שנכשל בעבירה חמורה, וכעת הריהו נרדף, ונפשו מרה עליו על שהרג נפש בשוגג, וכאילו אינו מוצא לו מקום בעולם. שאז מאיר לו הקב"ה פנים ואומר לו: "ישמתי לך מקום" - עדיין לא אבדה תקוותך. יש לך אכסניה בה תנצל מרודפי נפשך. בדרך זו גם עלינו לנהוג: לתת סיכוי ותקוה טובה לחוטאים. לא להתיאש מהם, לא להרחיקם ולעזובם בדרכם הקלוקלת. אלא לקרבם, להדריכם ולכוון להם את הדרך העולה בית ה'.

ידועים דברי חז"ל (במד"ר ויקרא טז-ב) על אותו רוכל שהיה מחזר בעירות הסמוכות לציפורי, והיה מכריז ואומר "מאן בעי למזבן סם חיים?" רבי ינאי שמע הכרזתו וביקש לקנות ממנו סם חיים. הוציא הרוכל ספר תהלים והראה לו את הפסוק "מי האיש החפץ חיים... נצור לשונך מרע". ואמר על כך רבי ינאי: כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא הרוכל והודיעני. וצ"ב: מה חידש אותו רוכל לרבי ינאי שלא ידע קודם לכן?

וביאר הגרי"ש אלישיב זצ"ל בדרך צחות: רבי ינאי סבור היה כי הרבצת תורה לעם לא תתכן אלא בדרך שהיה הוא נוהג עד עתה, שהיה יושב בבית המדרש ותלמידיו יושבים סביב לו, וכך מפיץ הוא את תורתו. ואולם כעת ראה רבי ינאי מחזה נדיר ומחודש: כיצד הולך רוכל בחוצות-קריה ומכריז את הכרזתו וכל אחד רץ לקראתו ופושט את ידו ומבקש "הב לי סמי דחיי"...

החידוש בזה היה - מבאר הגרי"ש - שאפילו אתם אנשים שמעולם לא הגיעו לתוככי בית המדרש, הצליח אותו רוכל לסחוף אליו ולהשמיע להם את דבריו, ובוודאי הרבה מתוכם גם קיבלו והפנימו את הפסוק שהקריא להם.

ולא זו בלבד, אלא אף זו: דוד המלך ע"ה שואל "מי האיש החפץ חיים?" וכך מכריז גם אותו רוכל. דוד המלך אינו מתחיל ב"נצור לשונך מרע" אלא הוא פותח כאותו רוכל בהכרזה דרמטית כדי למשוך אליו את השומעים. משום שצריכים תחבולות כדי להפיץ את התורה בחוץ. רק כך יענו השומעים ויכנסו הדברים אל ליבם.

על זה אמר רבי ינאי "כל ימי הייתי קורא את המקרא הזה ולא ידעתי היכן הוא פשוט". כלומר: רק עתה הבנתי את ההתחלה שנקט דוד המלך כשפתח את הפסוק בשאלה "מי האיש החפץ חיים". כך הוא בכל דבר - מפטיר הגרי"ש - אם רוצה להשפיע תורה בעם, צריכים להנהיג את אותו רוכל - זה שיוצא לרחובה של עיר וכך מפיץ את התורה.

השתדלות לקרב ולהציל...

פעם הגיע תלמיד חכם מפרשבורג לשוחח בענין דחוף עם רבו בעל החתם סופר. ואולם באותה עת היה החתם סופר בעיצומה של שיחה עם אדם אחר.

המתין התלמיד בפרוודור. הבחינה בו בתו של החת"ס ונכנסה להודיע לאביה כי תלמיד חכם פלוני ממתין לו. ראתה הבת והנה אביה משוחח עם אדם מגולח, לבוש קצרות, והיא שידעה כמה יקר בעיני אביה כבוד התורה ולומדיה, בטוחה היתה שיפסיק את שיחתו עם הלה, ולפחות יקצר בה. ואולם לפליאתה המשיך החת"ס ושוחח עם אורחו, והשיחה נמשכה והתארכה, עד שאותו ת"ח איבד את סבלנותו ויצא משם בפנים זועפות.

לאחר שעה ארוכה הסתיימה שיחתו של החתם סופר עם אותו אדם. הודיעה הבת לאביה שגם התלמיד חכם הלך, והביעה תמיהתה מדוע לא קיצר את השיחה כדי לקבלו.

ענה לה החת"ס: "זה ישיב אצלי, הוא פרופסור למתמטיקה וכל זמן שאני חי, לא ימיר את דתו. משום כך, חייב אני לקרבו"... וכך הוה. לאחר פטירתו של החתם סופר, השתמד אותו אדם רח"ל... הגדת החת"ס

להציל יקר מזולל...

מעשה בילד שנכשל ב"מבחן כניסה" לתלמוד תורה ולא נתקבל. באה אמו אל הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל כשהיא בוכיה ופורקת ידיה: "מה עושים?"

מיד הלך הרב צדקה בעצמו אל מנהל הת"ת ושידל אותו: "הגע בנפשך, נניח שהיה ילד שהצליחו להציל זה עתה מן השבי בירדן, אצל הערבים. אינו יודע אפילו צורת אות יהודית, כלום מסרב היית לקבלו?! והטיעון הזה, כמצופה, עשה את פעולתו. הילד נתקבל. וזאת ליהודה

איסור חנופה

לא להחניף לרשע [ולא לשבח על מעשיו הרעים כדי למצוא חן בעיניו]!

נלמד מהפסוק: "ולא תחניפו את הארץ אשר אתם בה כי הדם הוא יחניף את הארץ" (פרק לה-לג)

ואמרו חז"ל בספרי: ולא תחניפו את הארץ - הרי זו אזהרה לחניפין. וכתב בספר יראים (סימן נה): ציוה יוצרנו בפרשת ואלה מסעי "ולא תחניפו את הארץ" וסמך ליה "ולא תטמא את הארץ" מאלו למדנו שהמחניף קרא מטמא את הארץ ועובר בשני לאון "ולא תחניפו" "ולא תטמא" וגורם לשכינה שתסתלק מישראל.

נאמר (משלי טז-ה) "בפה חנף ישחית רעהו ובעת צדיקים יחלצו" ופירש רבינו יונה ז"ל: כי החנף ישחית את רעהו בפיו, כי ישבחחו בפניו במעלה שלא תמצא בו, ואילו בנפשו יתעבה. ולעומת זאת, הצדיקים נחלצים מן החנף, בדתם. כי לא יתעו בנפשם להתגאות בעבור שבח ותהילה אשר יהללום הבריות... וכן הם יוכיחו את הבריות, היפך מדת החנף אשר לא רק שלא מוכיח אלא עוד משבח את החוטא וישחיתו בפיו.

לדעת רבינו יונה, ישנו אופן של חנופה שפעמים מותרת, כגון שמכבד את הרשעים מפני דרכי שלום, ואמנם אף שלא מדבר טוב עליהם ולא מכבדם יותר משאר בני אדם. אעפ"כ לא הותר לכבדם אלא רק מחמת הדאגה פן יזיק הרשע ויגרום הפסד כשידו תקיפה ושעתו חצופה, ואין בידו להכניעו. אך לא ישבחנו ולא יגיד עליו טוב לבני אדם. וכדברי חז"ל (סוטה מא.) עיי"ש.

שנאת החנופה...

הגאון בעל הכתב סופר, היה שוקל כל דיבור ופעולה במאזני שכלו בכל צד, אם אמת וישר הוא והיה שונא את החנופה.

אירע מספר פעמים שכאשר בא אדם לפניו והרבה לשבח על פעולה שעשה או דבר תורה שאמר, היה הדבר מצער את הכתב סופר עד שהיה גוער בו, מתוך חשש שאומר דבריו כדי להחניף לו. החוט המשולש

לא ישא פנים...

הגאון רבי שרגא פייבל מנדלוביץ זצ"ל נסע לגייס תמיכה לשיבתו מתלמידו לשעבר שפרש בנתיים מדרך היהדות. האיש היה עשיר גדול וקיוה הרב מנדלוביץ שייסיכים לתמוך במקום שלמד בו בילדותו.

העשיר קיבל את פני רבו בסבר פנים יפות וציפה לדברי ברכה ושבח חמים למרות חטאיו כי הרי רבו נזקק לו. אך לתדהמתו שומע מרבו דברי תוכחה נוקבים והבעת צער על שהעמיד תלמיד כמותו...

העשיר הנדהם התרשם מטוהר ליבו של רבו שאינו נושא פנים בעבור בצע כסף והגיש לרבו תרומה כספית גדולה במיוחד. שלוחא דרחמנא

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

מה שסיפר 'איש הכותל'...

סיפור יהודי מדהים שנשמע מפיו של רבי מאיר בירנבוים זכרונו לברכה.

אך תחילה במספר מילים, מיהו האיש?

הוא נולד בברוקלין, ניו-יורק. בצעירותו למד חלק מהסדרים בישיבה של הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל. כאשר החליטה ארה"ב להתערב במלחמת העולם השנייה, קיבל צו גיוס. בצר לו מיהר לראש הישיבה בבקשה לזכות ב'פטור' כיתר התלמידים, אך נענה שהדבר בלתי אפשרי. הרב הוטנר התנצל והסביר לו שלפי החוק זכאי ב'פטור' רק מי שהינו "תלמיד פול טיים" - כל הזמן! אם הממשל יגלה שהישיבה מחלקת פטורים ללא הצדקה, זה יסכן את מעמדה - וזה גם עלול לגרום לחילול השם גדול!

האפשרות השנייה הייתה להתגייס לצבא הגויי, וזה מה שמאיר הצעיר נאלץ לעשות. לא להתגייס לא בא בחשבון - כי זה כבר כרוך במאסר בכלא הצבאי הטמא בכל מיני טומאה.

לפני גיוסו הכין צוואה קצרה: "אני יעקב בן מאיר בירנבוים מבקש, בדעה צלולה ובגוף בריא, שאם איהרג במלחמה יירש את כספי רבי יצחק הוטנר". הוא ציין את מספר חשבון הבנק שלו, חתם והחתים שני עדים.

לימים סיפר: "לא תכנתי להשאיר את הירושה שלי להורי. מדוע? כי הייתי בחור וחשבתני לעצמי; אני לא משאיר אחרי כלום בעולם הזה, אין לי אשה ולא ילדים. אבל ידעתי שבישיבה ישתמשו עם הכסף עבור בחור שאין לו מהיכן לשלם שכר לימוד. הבחור הזה ילמד בזכותי בישיבה. נו, אז כך לפחות השארתי משהו בעולם". לא השארתי לעצמי עותק של הצוואה, אלא שהיא נמצאה בין כתביו של הגר"י הוטנר זצ"ל. בתו, הרבנית דויד שתחי, העבירה לי צילום ממנו".

* * *

בימי המלחמה היה רבי מאיר האמריקאי הראשון שנכנס למחנות הריכוז וכך סיפר על אחד המפגשים המרטיטים ביותר במחנה בוכנוולד:

"גילינו במחנה שני יהודים שישבו ביחד. המבוגר הגיע מוורשה והצעיר, שהיה בן 16, מהונגריה. ניגשתי אליהם ודיברתי אתם באידיש. הצעיר התבונן בי ואמר בשקט: אני זקוק ל'תיקון תשובה'. הסתכלתי עליו בתימהון ואמרתי לו: אתה צריך תשובה? אני צריך לעשות תשובה ולא אתה שעברת כאן במחנה את הגהנום עלי אדמות. אבל הצעיר המשיך להתעקש שהוא צריך תיקון תשובה".

"המבוגר ביקש ממני להקשיב לצעיר: אתה הבן אדם החופשי הראשון שהוא פוגש. תקשיב לו! התיישבתי לצדו ונטלתי פסק זמן. הצעיר סיפר: לפני מספר שבועות נמלט אחד האסירים מהמחנה. אבל הנאצי לא ידע מי נמלט, הפרטים שלו נשמטו מרשימותיו. הוא אסף את כולם והודיע: יש להודיע לי מיד את פרטיו של הנמלט. אבל אף אחד לא ידע את הפרטים שלו. מדוע? משום שגם כאשר שני אסירים עבדו ביחד בעבודה משותפת - הם לא דיברו אחד עם השני. ראשית משום שאת מעט האנרגיה שנוותרת חבל לבזבז על דיבורים. ושנית, כי הנאצי הארוך עלול לדמיין שהם זוממים משהו נגדו".

"כיון שכן, לא היה במחנה מי שידע פרטים על הנמלט, אבל את הנאצי זה לא עניין. הנאצי הארוך הודיע "מחר בבוקר אני אשחק את המשחקים שלי" כולנו ידענו את משמעות הדבר. בשעה 2 לפנות בוקר העירו אותנו ואספו אותנו בחוץ. הנאצי הודיע שוב: יש להודיע לי מיד את פרטיו של הנמלט".

"כולם שתקו ורעדו. הנאצי הודיע שעל כל אב ובן, ועל כל שני אחים, להגיע אליו. הוא לקח את אבא שלי, העמיד אותו מתחת לעמוד תליה. הנאצי מסר לו חבל והורה לי לקשור בו קשר מתאים. בשלב זה הודיע לי הנאצי: אתה רוצה שהוא ישאר בחיים - תספר לי מי נמלט. אבל לא יכולתי לומר כלום, כי לא ידעתי כלום".

"הנאצי העלה את אבא מעל דרגש, וקשר את החבל לעמוד. הרשע הארוך הודיע לכל היהודים, עוד מעט תראו איך הבן שומט את הדרגש מתחת רגלי אביו! עמדתי קרוב לאבא ואמרתי לו: טאטע! טאטע! איך וועל דאס קיין מאל נישט טאן (אבא: אבא: לעולם לא אעשה זאת) כל השנים כל כך אהבתי אותך!".

הנאצי הבין מעט אידיש והוא שמע מה אמרתי לאבא. הוא הסתובב לעברי ואמר: אתה יודע מה, ילד, יש לי רעיון אחר. אבא שלך יראה איך אני מעביר כדור דרך הראש שלך ואחר כך אני בעצמי אשמוט את הדרגש מתחתיו. אבא פנה אלי ואמר בני היקר! אתה שמעת מה הוא אומר. תקשיב טוב: סבא וסבתא אינם, אמא איננה, אחיך ואחיותיך אינם, אף אחד לא נותר - רק שנינו. אני מחייב אותך מצד כיבוד אב ואם לשמוט את הדרגש כדי שאתה תישאר בחיים".

לימים עלה ר' מאיר ארצה כאן הוכר כ"איש הכותל", בהיותו אוסף מידי אשמורת בוקר בטנדר שלו צדיקים גלויים ונסתרים למניין הייחודי שהתקיים בכותל המערבי.

יומיים בלבד (!) נותרו למשלוח החיבורים!

למבצע השלישי של: "הליגה למלחמה בשחפת ובמחלות ריאה בישראל"

הכתובת למשלוח: (1) אצל הנציגים בישיבות (2) ת.ד. 1008, מיקוד 9100901 ירושלים (3) בפקס 02-5375618

נאי המבצע: במסגרת המבצע מוזמנים בחורי ישיבות לשלוח חיבור בכתב, שינמק מדוע יש להנמק מעישון בכל סגנון שתבחר.

1) על החיבור להכיל תוכן מקורי, מעניין ומשכנע בכל סגנון שתבחר: למדני/ הלכתי / אגדי / סיפורי / פובליציסטי / מוסרי / היתולי / ספרותי / מחקרי וכדו'.

2) אורך החיבור בין 500-100 מילה בכתב יד ברור וקריא (עדיף מודפס במחשב)

3) יש לציין שם, כתובת ומספר טלפון מדויקים של השולח. במידה והסיפור נסוב על אדם מסוים, יש לציין גם את פרטיו. (המעונן שפרטיו ישארו חסויים, יציין זאת במפורש)

4) על החומר להגיע לא יאוחר מראש חודש אב תשע"ז

5) החומרים לא יוחזרו אלא יהפכו להיות רכוש 'הליגה למלחמה בשחפת ובמחלות ריאה' סניף ירושלים, ולו שמורה הזכות, לפרסום לתועלת הציבור - ללא בקשת רשות נוספת מהשולח [אלא אם צויין אחרת] ובמידת הצורך לערוך ולעבד את החומר.

6) הפרסים יחולקו אך ורק באירוע חלוקת הפרסים לידי הזוכים או מיופי כוחם. בהצלחה

הזדרזו, שלחו והצטרפו עכשיו אל מאות בחורי הישיבה שכבר נימקו בכתב: "מדוע להימנע מעישון?" ותהיו גם אתם מועמדים לקבל פרס במבצע הנוכחי!

פרס ראשון - 1000 ₪ 50 פרסים בסך 200 ₪

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 214 | שנה ד' | פרשת מטות - מסעי | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

נתכוין לאכול בשר טלה

"ואם הפר יפר אתם אישה ביום שמעו כל מוצא שפתיה לנדריה ולאסר נפשה לא יקום אישה הפרם וה' יסלח לה" (מטות ל, יג).

בשיחה למען לב לאחים בשידור חי לליקווד אמר רבנו: באנו לדבר על דבר שכולם יודעים. ואין בזה שום חידוש. כולם יודעים את החשיבות של הדבר - לקרב יהודים לאביהם שבשמים. וזה בעיקר על ידי תורה ויראת שמים. אך אפי' שכל אחד יודע את זה, אנו מוצאים בחז"ל שמחפשים עצות האיך להתחזק ואפי' בדברים שהם די פשוטים. בכל זאת מחפשים עצות האיך להתחזק.

אחד מן המקומות הוא מאמר חז"ל בקידושין (דף פ"א ע"ב) על הפסוק אשה הפרם וה' יסלח לה. מביאה הגמ' ברייתא, במה הכתוב מדבר? באשה שנדרה בניזיר, ושמע בעלה והפר לה. והיא לא ידעה שהפר לה בעלה, והיתה שותה יין ומטמאה למתים. רבי עקיבא כשהיה מגיע לפסוק זה הי' בוכה, ולמה בכה? אמר - ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, אמרה תורה צריך כפרה וסליחה. מי שנתכוין לאכול בשר חזיר, ועלה בידו בשר חזיר, על אחת כמה וכמה! עשה קל וחומר אם מי שרצה לעשות עבירה, ולמעשה לא עשה, כיון שעלה בידו בשר טלה - בשר כשר, בכל זאת הוא צריך סליחה וכפרה. כל שכן מי שממש אכל בשר חזיר בודאי שצריך סליחה וכפרה.

ותמוה לכאורה האם צריך קל וחומר בשביל זה? והרי פשוט דמי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר שצריך סליחה וכפרה, שהרי התורה אסרה את זה בפירושו? משמע דאפי' שזה פשוט, מ"מ על ידי הקל וחומר, מתחזקת אצל האדם יותר ההכרה עד כמה צריך לחטוף "פחד" מפני חטא. אם רואה שזה עד כדי כך. דאפי' כשלא עשה חטא, רק "רצה לחטוא" הרי הוא צריך כפרה! זה מחזק את האדם. אמנם מה שצריך לחזק את האדם, זה לא מחמת שהי' חשש שיאכל חזיר, כי אם באמת רוצה לאכול חזיר האם מכאן ימנע מלאכול?

אלא הענין הוא שישנם דברים שכן אדם נחלש, ומזלזל בהם, הוא לא מרגיש את החשיבות של הדבר, וכמו שאמרו חז"ל שישנם דברים שאדם דש בעקביו! זאת אומרת שהוא חושב שזה לא כ"כ חשוב, ולא מרגיש את החשיבות של הדבר, ובכדי להרגיש את החשיבות של הדבר צריך ללמוד מדבר אחר אפי' שזה די פשוט. מ"מ זה מראה את החשיבות של הדבר. וכך הוא אותו הדבר לגבי האחריות שיש לכל אדם מישראל על כל הכלל ישראל, שיהודים ישוּבו אל הקדוש ברוך הוא. שיהודים ירגישו את התכלית שלהם שזה תורה ויראת שמים! וזה לא כ"כ פשוט. כי אמנם בן אדם מרגיש שהוא צריך, אבל לא מרגיש עד כמה זה חשוב.

וכן דבר זה הוא כ"כ חשוב מה שעושים "לב לאחים" להחזיר יהודים בין את המבוגרים, ויותר את הצעירים שיש יותר סיכויים שיצאו אנשים גדולים! יראי שמים ותלמידי חכמים גדולים וחשובים! את חשיבותו של דבר זה צריך לחזור ולשנן ולחזקו, אפי' שבעצם זה די פשוט.

והנה אחד מהדברים שצריך לחזק וזה מהדברים הכי חשובים, מה שידוע שהיה תמיד בכלל ישראל הכי חשוב! זה הענין של קריאת שמע "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד". מה כתוב כאן? כתוב כאן שקבלת "מלכות שמים" צריך כל יודי כל יום לקבל על עצמו כמה פעמים ביום! וזה מהדברים הכי חשובים שבכלל ישראל.

כי בן אדם, כל זמן שהוא לא מקבל על עצמו מלכות שמים, חסר בכל ה"ידידישקייט" שלו, ולכן שמע ישראל היה תמיד הדבר הכי חשוב! ויש הרבה אנשים שהם כ"כ רחוקים, שהם לא יודעים בכלל שיש מלכות שמים בעולם. וקבלת מלכות שמים ה"שמע ישראל" כ"כ חשוב! ודבר זה מנסים להשריש בלב ילדי ישראל ואצל המבוגרים דבר ראשון "לקבל על עצמם מלכות שמים".

במעלות הרוחניות, האדם עצמו מתעלה, אפילו על ידי דבר אחד שלם, להיות כנגד כולם

"וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת פנחס בן אלעזר הכהן לצבא" פרש"י מגיד שהיה פנחס שקול כנגד כולם. בפשטות זה להגיד חשיבותו. והנה באלו האנשים שחז"ל אומרים שהיו שקולים כנגד רבים כגון מש"כ

בגמ' סנהדרין מד. על יאיר בן מנשה שקול כנגד רובה של סנהדרין. ועשהאל כנגד י"ט אנשים עבדי דוד שנפקדו (שמואל ב, ב, ל).

צ"ב, מה הכוונה, וכי הם עשו יותר מצוות מכל האנשים יחד (דהיינו, באיכות המצוות ולא בכמות, שהרי כתב הרמב"ם בהלכות תשובה, שרק ה' יודע לשקול מצוות ועבירות). אמנם, וכי יחיד יכול לעשות כל כך הרבה מצוות כנגד כולם? אלא דברוחניות על ידי מעשה אחד בשלמות, האדם עצמו מתעלה לדרגה אחרת לגמרי, ואפילו על ידי דבר אחד יכול להתעלות ולהיות שקול כנגד כולם.

בא לכלל כעס, נענש בשכחה

"ויאמר אלעזר הכהן פרש"י, לפי שבא משה לכלל כעס, בא לכלל טעות, שנתעלמו ממנו הלכות גיעולי נכרים. ואע"פ שלא "טעה", אלא "שכח"? צ"ל, כעס גורם לשכחה, וגורם לטעות. (וטעות גרוע משכחה). ואף שכעס לשם שמים. צ"ל, שכעס יותר מדאי. [ויש בזה גם ענין טבעי, ששוכחים על ידי כעס. ומ"מ, גם כששוכחים בדרך-הטבע, זה עונש].

צ"ב, מנא לן ששכח, ולא רק שלא ראה לנכון לשוב וללמד הלכות אלו, ורק אלעזר אמר להם בצורה של: זכורים אתם מה שלימדם? (ותירצו, מזה שחזר ולימדם פרשת-טומאה ולא רק את פרשת-הגעלה, משמע ששכח פרשה זו).

וארט מהאמרי אמת

"אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו לצבא" (מטות לא, ד). שמעתי מבני הגר"ש גריינימן זצ"ל שאירע פעם כשהאדמו"ר הבית ישראל מגור הי' אצל מרן החזו"א, החזו"א אמר לו שיאמר איזה ד"ת. ואמר בשם אביו האמרי אמת, על מה שכתוב וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא.

ושאל למה רק שנים עשר אלף הלא זה היה מלחמת מצוה ובמלחמת מצוה משתתף גם שבט לוי והיה צריך להיות שלושה עשר אלף איש? ואמר שבני ישראל שנלקחו בעל כרחם וימסרו כי לא רצו ללכת כי ידעו שבזה תלוי פטירתו של משה והם היו י"ב אלף. אך שבט לוי לא הוצרך לבוא בעל כרחו ולכן לא מוזכר האלף שלהם. והחזו"א נהנה מזה.

בן נח בחטא מסברא

"צרוך את המדינים והכיתם אותם" (מטות כה, ז). והטעם כיון שהם החטיאו את כלל ישראל, ויש להבין היכן בן נח נצטוו בשבע מצוות שלא להחטיא, אלא דכיון דהוי דבר שהשכל מחייב, תובעים זה אף מבן נח. ולפי"ז יש להבין הטענה שהיה על הנחש, דכיון שהי' פיקח נתבע על דבר שהשכל מחייב.

ויש להוסיף דלא תימא דוקא עבירות חמורות כעריות, אלא אפי' דבר כמו שמבואר בגמ' ברכות לה ב' א"ר חנינא בר פפא כל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל שנא' "גוזל אביו ואמו" ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית ואין אביו אלא הקב"ה וכו' חבר הוא לאיש משחית א"ר חנינא בר פפא חבר הוא לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים. הרי דאף דבר כמו שאוכל בלא ברכה נמי הוי דבר כ"כ חמור, כיון דהוא דבר שהשכל מחייב.

לצאת לחו"ל בשביל תורה

נשאל רבנו שיש מסגרות לנוער מתמודד שעושים מבצע לכחורים שאם ילמדו כך וכך דפים או מסכת מסוימת יקחו אותם לטיול לחו"ל האם מותר דבר כזה לעשות דהרי אסור לצאת מארץ ישראל לחו"ל.

ואמר רבנו שזה בכלל הדין שמוותר לצאת לחו"ל לצורך לימוד א"כ גם כאן זה נחשב לצורך לימוד ושרי. (אבל בכל זאת תמיד צריך הוראת חכם לכל מקרה)

טנא מלא ברכה

לידינו הדגול

הרה"ג ר' יוסף צבי רינהולד שליט"א

מח"ס יוסף לקח

ולכל משפחתו המפוארת לרגל השמחה השוויה במענו באירוסיו בתו תחיל ע"ב"ג החתן המופלג נ"י נכדו של מרן הגר"י אדלשטיין זצ"ל. יה"ר שיזכו לראות רוב נחת מכל יוצאי חלציהם, ויקמו ביתם נאמנה, דורות ישרים מבורכים.

ברכת מזל טוב

להרה"ג ר' ישי קרעי שליט"א

לרגל כניסת בנו כמר שמואל נ"י לעול תורה ומצוות

בס"ד. בזה באתי לאחל להב' הנכנס לחיוב במצות מר ... נ"י ולכל המשפחה יזכו לראות הרבה נחת להיות ירא שמים ועובד השי"ת ות"ח גדול כן תרונו נחת מיתור הילדים אשר חנן השי"ת לברכה ולאוסר ברוחניות ובגשמיות. (מכתב רבנו שליט"א לבר מצוה)

"מי שמוותר בשביל השלום לא מפסיד"

כבר נכתב כמה פעמים בגליון על מעלת הויתור במשנת רבנו, וכעת נתפרסם מעשה נכבד בגליון 'נר לשולחן שבת' פרשת פנחס תשע"ז, ובאדיבותם הרבה נביאו כאן בס"ד

מעשה ביורד ישראלי, אדם מוכשר שפתח מרפאה גדולה - בית רופאים בלונדון. נתן תנאים טובים למטופלים, מחירים הוגנים. הרופאים נתנו לאנשים יחס חם, הוא היה מחייך לכולם. האנגלים הקרים אהבו את זה, והמרפאה שלו הפכה לסיפור הצלחה. העתיד היה נראה ורוד, אלא שבאותו איזור כבר היתה מרפאה גדולה של רשת מרפאות רצינית בלונדון. אט אט קליינטים של המרפאה הזו עברו אליו. בעליה של הרשת העבירו אליו מסרים תקיפים שכדאי לו לסגור. איומים במשפטים וכדומה. בתחילה הוא לא התייחס אליהם. כדרכם של ישראלים, אמר "סמוך, יהיה בסדר..." גם סמך על ידידים בעלי השפעה בפרלמנט וברשויות.

כאשר בעלי הרשת ראו שהוא לא נכנע, החלו להשתמש ב"תותחים כבדים". הגישו נגדו תביעה בבית משפט, ופתחו במסע תקשורתי נגדו. העסק החל להראות רציני ומסוכן מאד.

לאותו בעל מרפאה יש חבר מסורתי. הציע לו ללכת לבקש עצה מרב גדול שהוא מכיר בארץ ישראל, מה איכפת לך, כדאי לך, הוא חכם מופלא, צדיק גדול. שכנע אותו.

כך יום אחד נכנסו לביתו של מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שני יהודים עם כיפה לבנה יפה. בעל המרפאה וחברו. סיפר האיש את השתלשלות הדברים. שאלו רבי אהרן לייב: "למה שלא תצטרף אליהם?" השיב בעל המרפאה: "הם לא רוצים, הם לא צריכים אותי, יש להם כבר מרפאות באיזור". שאלו רבינו: "אז מה הם רוצים?" ענה האיש שאני אסגור את המרפאה שלי.

שאלו רבינו: "ולמה באמת לא תסגור את המרפאה?" נדהם האיש: "מה הרב מתכוון?! עבדתי קשה להקים את המרפאה, מאמצי על, זו הפרנסה שלי". השיבו רבינו: "יש פרנסות אחרות".

"אבל זה בחילי אפשרי, יש לי חוזה שכירות על הבנין, יש חוזים עם הרופאים. אני אצטרך לשלם פיצויים לכולם".

"וכמה זה יוצא? כמה זה יעלה לך?" החל היהודי מחשב, ורבי אהרן לייב ממתין... סיים לחשב באומרו: "הסכום הינו שבעים אלף יורו פיצויים. סכום מאד גדול!"

אמר לו רבינו: "אלאוקים אין שבעים אלף יורו לתת לך?! הסתכל עליו היהודי בתדהמה באומרו: "זומה פתאום אלווקים יתן לי שבעים אלף יורו?!". אמר רבי אהרן לייב: "מי שמוותר בשביל השלום לא מפסיד, נער הייתי גם זקנתי, ראיתי הרבה בחיי, אני יכול להעיד, ראיתי מקרים רבים, לא מפסידים אם מוותרים בשביל שלום!"

"הרב יכול להיות אחראי ערב על הסכום הזה?" "לא" השיב רבי אהרן לייב "אין לי אפילו עשירית מן הסכום הזה..."

"אז מי יתן לי סכום כזה?" "אתה צריך שאני אתן לך? חסר לאלוקים כסף לתת לך?! דע, חמישים שנה אני מייצג אנשים ואף פעם לא יעצתי עצה שחשבתי שהיא רעה, אני מבטיח לך שזו עצה טובה!"

אם אקבל את העצה של הרב, אני הולך לאבד את הפרנסה שלי, הרב יכול להבטיח לי פרנסה אחרת?" אמר רבינו: "מי שמוותר מרוויח, פרנסה אני לא יכול להבטיח, אבל להפסיד לא מפסידים!" עמד היהודי נבוך, לא ידע מה לעשות. כאן התערב בשיחה חברו שבא עמו, באומרו: "אל תהיה טיפש, אתה לא מאמין לרב? תעשה מה שהרב אומר". "טוב אני מסכים. כאשר אחזור ללונדון אדבר איתם, אודיע להם את החלטתי".

אמר רבינו: "לא, דבר איתם עכשיו, אין לך את מה שמדברים איתו... והראה בידו תנועת שיחה בטלפון... "תתקשר עכשיו אליהם לאנגליה ותודיע על החלטתך לסגור את המרפאה".

"אבל הם יצחקו ממני, במשך זמן אני נלחם איתם, רב איתם ופתאום אני מוריד את הראש". אמר האיש. "ומה תפסיד מזה? קצת כבוד..." ענהו רבינו "אני אדם זקן ולא צריך כבוד, אתה אדם צעיר, כבוד אתה לא צריך, אתה צריך כסף, רווחים, פרנסה!"

יצאו החוזה, האיש בישר למתחריו בלונדון על החלטתו. תדהמה שררה בצידו של הקו. הלב, לא הבינו מה מסתתר מאחורי החלטתו.

בלונדון הוא נפגש עם בעלי רשת המרפאות, וסיפר על החלטתו. הם בתגובה שאלוהו "מה אתה מבשל לנו". חשדו שהוא מארגן להם בור, מארב פיננסי מתוחכם - היו בטוחים בו.

אמר להם שזה מה שהרבי אמר לו לעשות. "אני עושה כפי עצתו". תמהו: "מה לך ולרבינו?!" מה הוא נותן לך? איזה עסקים יש לך איתו?" השיב להם: "זה לא סתם רב, זה ציף רבאי..."

לא האמינו לו... הדבר היה נראה להם לא מציאותי, כל ההסכמה הזו לפתע - "איך הוא יורד מהעץ" - אחרי כל המלחמה והכוח שהפעיל נגדם? החליטו לברר את הענין לעומק.

שלחו לארץ את אחד השותפים. דבר ראשון הוא נכנס לשגרירות האנגלית. שאל, בירר, מי זה רבאי שטיינמן? אמרו לו זה אדם חשוב, שקול, חכם, אפשר לסמוך עליו.

הגיע איש אנגלי, הדור לבוש לבית מרן. הכניסוהו פנימה. הוא הסתכל בתדהמה על הקירות... כמו סביבן הסתכל לכל הצדדים, לא דיבר מילה, הוא היה בטוח שהגיע לציף רבאי והנה בית של עניים... היכן הרב מטמין את כל הכסף שהוא מרוויח...

נתנו לו כסא לשבת, כסא פלסטיק. הסתכל עליהם נדהם. כנראה חשב בלבו על זה אתם רוצים שאני אשב... בחדר המתנה במרפאות שלנו לא מושבים אנשים על כאלה כסאות...

כאשר ראה על מה רבי אהרן לייב יושב, הבין שלא התכוונו להעליבו. התיישב והציג את עצמו. עברית הוא לא דיבר, אבל נמצא מישהו שיתרגם את דבריו.

"באתי בענין המרפאות בלונדון. מה הרב התכוון בעצתו לסגור את המרפאה? מה אתם רוצים להרוויח על חשבוננו? ומי ישלם לו את ההפסד?" השיבו רבי אהרן לייב: "אלוקים ישלם לו!"

המשיך השותף האנגלי והקשה: "למה הרב

בענין שולחנו של אדם | הארנו הרה"ג ר' שליט"א שרבנו נוהג בביתו שיהיה מונח מפה על השולחן שבו לומד גם בימות החול, וראה פעם בא' מספרי הארזי"ל שבבית רבנו שסימן רבנו את המובא שם שיש להניח מפה כדי להרחיק את החיצונים. [א"ה, ראה בס' אור צדיקים עט' ש"ט כ' ו"ל עריכת השולחן שיהיה נקי ומכוסה בכפה יפה והוא מצוה ששולחן דומה למזבח וזה בסיס לקדושה שנא' זה אלי ואנוהו ר"ת זה השלחן אשר לפני ה' ואפי' אין לו לאכול דבר חשוב שיצטרך כל כך הכנה מכל מקום יחשוב בעצמו כאילו היה לו לאכול דבר חשוב וסעודה גדולה ויכין השולחן בנקיות ובטהרה ע"כ].

בגליון פר' פנחס | בענין פניני הפרשה בקטע רביעי בענין מה שהשם מעיד כדי שדברי העכו"ם לא ישפיעו עלינו - שלח לנו הרה"ג ר' חיים ב' שליט"א: ראיתי לנכון להביא על זה קטע מאלף מדברי הוזהר פרשת תולדות. וז"ל וזהו כרך א (בראשית) פרשת תולדות דף קלט עמוד א ת"ח (ס"א ומנא חדא הוא יתיב ר"ש ושאר חברייה עאל קמיה רבי אלעזר בריה אמרו ליה לר' שמעון מלתא רבתא בעינן למבעי קמן בעינינא דיעקב ועשו איך לא בעא יעקב למהיב לעשו תבשיל דטלופחין עד דזבין ליה בכירותא דיליה ועוד דאמרו עשו ליצחק אבוהי ויעקבני זה פעמים, אמר לון בהדין שעטא אתון חייבים לקבלא מלקות דהאמתנו לתתגמי דעשו ושקרתון לפתגמי דיעקב דהא קרא אסהד עליה ויעקב איש תם ותו כתיב תתן אמת ליעקב אלא כך הוא ענייניה דיעקב עם עשו בגין דעשו הוה סני לבכירותא בקדמיתא והוה בעי מניה דיעקב דלסבה ליה אפי' בלא כסף הדא הוא דכתיב ויאכל וישת ויקם וילך ויבן עשו את הבכורה) עכ"ד.

בגליון פר' פנחס | בענין פניני הפרשה בקטע רביעי בענין מה שהשם מעיד כדי שדברי העכו"ם לא ישפיעו עלינו - שלח לנו הרה"ג ר' חיים ב' שליט"א: ראיתי לנכון להביא על זה קטע מאלף מדברי הוזהר פרשת תולדות. וז"ל וזהו כרך א (בראשית) פרשת תולדות דף קלט עמוד א ת"ח (ס"א ומנא חדא הוא יתיב ר"ש ושאר חברייה עאל קמיה רבי אלעזר בריה אמרו ליה לר' שמעון מלתא רבתא בעינן למבעי קמן בעינינא דיעקב ועשו איך לא בעא יעקב למהיב לעשו תבשיל דטלופחין עד דזבין ליה בכירותא דיליה ועוד דאמרו עשו ליצחק אבוהי ויעקבני זה פעמים, אמר לון בהדין שעטא אתון חייבים לקבלא מלקות דהאמתנו לתתגמי דעשו ושקרתון לפתגמי דיעקב דהא קרא אסהד עליה ויעקב איש תם ותו כתיב תתן אמת ליעקב אלא כך הוא ענייניה דיעקב עם עשו בגין דעשו הוה סני לבכירותא בקדמיתא והוה בעי מניה דיעקב דלסבה ליה אפי' בלא כסף הדא הוא דכתיב ויאכל וישת ויקם וילך ויבן עשו את הבכורה) עכ"ד.

צירוף זימון

בשו"ע סימן קצ"ו סעיף ג' כתוב דשלשה שאכלו כאחד ואינם אוכלים אלו את אלו פת וכגון כהנים שאוכלים חלה וזו אוכל פת עכו"ם והכהנים נזהרים שלא לאוכלו וכן ג' מודרים הנאה זה מזה אינם מצטרפים לזימון עכ"ל.

ויל"ע בשלשה שאכלו יחד בפסח ואחד מהם מקפיד לאכול דוקא מצות עבודת יד ויש אחד המקפיד לאכול דוקא מצות מכונה ואינו אוכל יד האם הם מצטרפים לזימון. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' שיב)

הזכרת ש"ש בזימון

הנה אדם יכול לומר תחנית וכדו' עם שמות ולמה בזימון א"א לומר אלקינו רק כשיש עשרה. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' שיב, וראה בגדי ישע)

שתיה להתחייב בברכת המזון

בברכות מ"ט ב' איתא ר"מ סבר ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה. והרמ"א סימן קצ"ו סעיף ד' כתב י"א שאינו חייב לברך מדאורייתא אם לא שתה והוא תאב לשתות, ועי' משנה ברורה ס"ק כ"ה דס"ל דמה דדריש בגמ' ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה הכונה דאם שתה לאחר אכילה אז חייב לברך ואם לאו אינו חייב אלא מדרבנן עכ"ל. והנה לשיטה זו שהביא הרמ"א י"ל דהאוכל ובירך ברכת המזון ורק אח"כ שתה נתחייב עכשיו בברכת המזון מדאורייתא ולא יצא בברכת המזון שבירך קודם וי"ל.

והר"צ זקס זצ"ל סיפר שהחפץ חיים זצ"ל הי' רגיל לשתות בסוף כל סעודה וחתנו ר' מנדל זצ"ל שאל אותו אם זה משום שחושש לדעת הראשונים האלו ואמר לו ואם בשביל כך מה אכתפ לך, דדרכו של החפץ חיים הי' שלא להתווכח אבל מהתשובה הי' משמע שחושש לשיטות אלו.

ויל"ע אם שיעור שתיה לענין זה הוא רביעית, והנה במגילה י"ב א' אמרינן דת של תורה אכילה מרובה משתיה ובפי' הגר"א אסתר א' ח' כתב דה"פ דאמרו באבות י די כך הוא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ואמרינן משורה היא אחד מל"ג בלוג והוא קטן מאד וכו' עי"ש הרי ששיעור שתיה זה מעט מאד. [ובשערי תשובה ס"ק ט' מביא מהא"ר דמוכח מהפוסקים דאם שתה אע"פ שעדיין צמא חייב וכן נוטה דעת הע"ת וכו']. ויל"ע אם סגי לזה בשתיית מרק של תשביל שמצמיא, וגם יש לדון כשמאכל מעורב במשקה, וכן יל"ע אם מספיק לזה היין ששתה בקידוש לפני הסעודה או שצריך לשתות דוקא בתוך הסעודה. והנה בשו"ע סימן קע"ד סעיף ז' כתב ש"א שצריך לברך על שתית מים שבסעודה וכו'.

ויל"ע אם לראשונים דס"ל שאין חיוב ברכת המזון מדאורייתא בלא שתיה שייך לומר שיסברו שצריך לברך על שתית מים בסעודה שהרי לדעתם השתיה זה חלק מהסעודה, ואע"פ שהשתיה יין בתוך הסעודה לכו"ע צריך לברך היינו לפי שזה דבר חשוב המצריך צרכה אבל לדין זה שצריכים לשתות בסעודה אין צריך לשתות דוקא יין.

והנה במנחות מ"א א' איתא בעידן ריתחא ענשינן אעשה, והי' אפשר לומר שזה דוקא על מ"ע כעין דאיתא שם שיכל ללכת עם בגד של ד' כנפות ולהטיל ציצית אבל מי שגר בחו"ל לא ייענש על שלא עלה לא"י בכדי שיוכל לקיים מצות התלויות בארץ אמנם החרדים בהקדמה כתב שיש ענין זה בכל מ"ע שמזכיר שם מצות נתינת שכר שכיר בזמנו יל"ע האם צריך לשכור פועל לקיים מצוה זו. ויל"ע אם מי שאכל כזית יש ענין להמשיך לאכול עד כדי שביעה בשביל שיתחייב בברכת המזון מדאורייתא, וכן העירו במי שאוכל שאר מאכלים האם יש ענין שיאכל פת ויתחייב בברכה מ"א מדאורייתא.

אמנם יש לחלק מהא דמנחות דבציצית י"ל דנענש בעידן ריתחא כיון שאינו מקיים מצוה כלל, משא"כ כאן דמ"מ הוא מקיים מצות ברכת

י"ל דא"צ לחזור ולברך, דמסתמא הזכיר מאחר דרגיל תמיד להזכיר רצה בברכה מ"א הטועה ואומר גם רצה עינים לזכור רצה לקלקל בזה. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' שיט)

אכילת פת בימות השבוע

שח הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל: פעם אמר הרב שטיינמן באחד השיעורים בהל' ברכות. דהנה המשנה ברורה בסימן קפ"ח כתב שבברכת המזון מה שצריכים להגיד רצה זה רק מדרבנן. אעפ"כ כתב המשנה ברורה שאם יש לאדם ספק אם אמר את זה או לא הוא חייב לחזור ולברך שנית ברכת המזון, כי רוב הפעמים בשבוע אדם לא מזכיר את זה. ושאל רבנו שליט"א אחד שבכל ימות השבוע לא טועם פת רק בשבת לכבוד שבת אוכל פת, האם הוא צריך לחזור מספק או לא, כיון שהוא כל השבוע לא אוכל רק בשבת הוא אוכל ואולי אמר רצה ומספק, ספק דרבנן לקולא. (ספר הזכרון עין הבאר ח"ב עמ' קס"ד מתוך הספד על רבי יצחק ליבוביץ זצ"ל ועיי"ש מה שכתב בענין מאכלו של רבנו פת ומזונות בחמישים-שבעים שנים האחרונות)

[א"ה, וכבר הבאנו דברי רבנו בענין פת שחרית שא"צ דוקא פת. עוד יש לציין שבסעודת מלוה מלכה אוכל רבנו פת, וכפי שמסר רבנו בשם מור הגר"ג אדלשטיין שליט"א שאמר לו החו"א זצ"ל שצריך להקפיד לאכול פת במלוה מלכה ולא לצאת יד"ח במזונות, וכמדומה שאמר שמי שלא אוכל פת יצטער על כך עכ"ל. אמנם רוב פעמים בשבוע שרבנו מברך ברכה"ז הוא עם רצה דג' ס"ש עם רצה, ומלוה מלכה זה בלא רצה, ויסוד הדין מובא בימלא (תפילה עמ' עד"ר) מי שאוכל פת רק בשבת ומסופק אם אמר רצה י"ל דא"צ לחזור ולברך דמסתמא הזכיר מאחר דרגיל תמיד להזכיר רצה בברכה מ"א].

שתיה בליל ר"ח

במשנה ברורה סימן קפ"ח ס"ק ל"ג איתא כשר"ח חל במוצ"ש שמזכיר רק של שבת דוקא כשגמר סעודתו מבעוד יום אבל אם אכל פת גם בלילה ויש עליו חיוב להזכיר של ר"ח ושניהם א"א להזכיר וכו' א"כ מוטב להזכיר של ר"ח וכו'.

והסתפקו אם לשיטות הראשונים שחייבים בברכת המזון מדאורייתא רק אם שותים עיין ברמ"א סימן קצ"ו סעיף ב' האם גם שתיה בלילה יעשה חיוב הזכרה של ר"ח ומסתבר שגם לשיטתם חיוב ברכת המזון הוא על האכילה והשתיה זה תנאי בעלמא. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' שיט)

בונה ירושלים

בשו"ע סימן קפ"ח סעיף ד' כתב דחותם בונה ירושלים וכו' והרמ"א כתב וי"א דאומרים בונה ברחמיו ירושלים וכן נוהגין.

ויל"ע דאם אצ"ל ברחמיו הרי זה מוסיף על הברכה וכמו שאחד יאמר בחתימת ברכה ב' בשמו"ע מחיה ברחמיו מתים אמנם אם צריך לחתום ואינו חותם הרי מחסרים בברכה. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' שכ)

ברכת האורח

מסתבר דברכת האורח היינו לברך את בעל הפת אע"פ שאינו בעל המקום, אבל לבעל המקום שאינו בעל הפת אין צריך לברך, ועוד נראה שצריך לברך ברכת האורח גם אם בעל הפת לא אכל עמהם בסעודה (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' שכא)

בשבת

יתכן שתיקנו ברכת האורח רק כשיש זימון דאז המזמן צריך לברך בקול, משא"כ ביחיד. [א"ה וכן נהג הגר"י. ועי' שער הציון סי' ר"א או' ט"ו. ועי' ערוך השולחן סעי' ג' דכ' דכ"א צריך לאמרו]

ויש לדון האם לברך בשבת ברכת האורח לדעת הגר"א שלא מבקשים בקשות בשבת [עי' במעשה רב אות קמ"ו ולכן נוסח ברכה ג' מברהמ"ז בשבת נחמנו ה' אלקינו וכו' כדעת הר"ף ז"ל ומפרשים שהטעם הוא משום דרחם הוי לשון תחנונים ואין אומרים תחנונים בשבת], ולכאורה גם ברכת האורח לבעל הבית לא אומרים בשבת לשיטתו וצ"ע. ובברכי יוסף או"ח סימן קפ"ח כתב והמנהג פשוט דגם בשבת אורח מברך לבעה"ב כמעשהו בחול ואף זה בכלל טופס ברכות. (שם)

המזון מדרבנן ועל מי שיוכל לקיים מ"ע דאורייתא ומקיים מדרבנן אולי לא נאמר דבר זה, ועוד י"ל דבאכילה אם כי אין איסור במה שמוסיף ואוכל עוד, מ"מ אין ענין להרבות באכילה. והנה הגר"א (משלי כ"ב ט') מביא בזה"ל 'והנראה דהענין הוא כמ"ש במס' ברכות ד' כ' ע"ב דרש רב עזרא כו' אמרו מ"ה לפני הקב"ה כו' א"ל וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקין עצמן עד כזית ועד כביצה ע"כ והוא תמוה א' למה אמר כזית בראשונה הא כזית פחות מכביצה וכיון שמדקדקין עד כזית כ"ש שעד כביצה ידקדקו, ועוד הלא זהו מאמר השם ומי איכא ספיקא קמי שמיא לומר עד כזית ועד כביצה שזהו פלוגתא לקמן שם ד' מ"ה ועוד למה השיב להם זאת החומרא דייקא הלא כמה וכמה חומרות יש עוד שהחמירו ישראל ע"ע כמו טפת דם כחרדל שהחמירו ע"ע בנות ישראל ודומיהן.

ונראה דה"פ כמש"כ הר"ף דשיעור ב' סעודות הם י"ח גרוגרות והם ששה ביצים ואי' בזוהר שבג' ביצים יש עשרה זיתים שהם ט' גרוגרות הרי שהזית פחות מגרוגרו' בחלק עשירית, ולפי"א א"ש כי שיעור סעודה הוא ג' ביצים כנ"ל והם עשרה זיתים וכשיש לאדם זה השיעור לבד חייבה התורה כשיאכל בעצמו כשיעור הסעודה שיברך לה' על מזונו כמ"ש ואכלת ושבעת וברכת לשון יחיד אבל ישראל עם קדושים וחפשו בחיפוש נרות איך לגדלו ולרוממו יותר ולכן כשיש לו שיעור הנ"ל שהוא י' זיתים יחדר אחר עשרה כדי שיעור לכ"א כזית ויברכו בשם אלא לא ימצא עשרה על כל זה לא יאכל בעצמו ולא מהדר אחר שלשה ויתן לכ"א כביצה ויברכו בזימון וז"ש וכי לא אשא פנים לישראל אני כו' ואכלת ושבעת וכו' והם מדקדקין על עצמן עד כזית תחילה ואח"כ עד כביצה ובאמת שיעור כזית וכביצה נשנית לגבי זימון. ולהסברו נמצא דנותן לאחרים ואינו אוכל בעצמו כדי שביעה אע"פ דאז הי' מתחייב בברהמ"ז מדאורייתא. וצ"ב דבכל מקום פשיטא דמצוה דאורייתא עדיפא, וכגון בר"ה (לה, ב) איתא דב' עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין הולכין למקום שתוקעין וכו' פשיטא הוא דאורייתא הוא דרבנן, ולפי' נמצא שהקב"ה נושא פנים לישראל משום זה, והא במקום לקיים מ"ע דאורייתא הם מקיימם מ"ע דרבנן, וי"ל כיון דע"י זה גורמים שעוד אנשים יהללו את שם ה' זה שוקל יותר, דבמה שגורמים דעוד אנשים יקדשו שם שמים זה דבר שא"א לרמות לדברים אחרים, וכן י"ל דאין משם הוכחה לשאר דברים דשאני התם דעושה חסד שנתן מלחמו לרל ולכן זה עדיף. ברמב"ם הל' דעות פ"ד ה"ב כתב לא יאכל אדם עד שתתמלא כריסו אלא יפחות כמו רביע משבעתו והנה מדאורייתא חיוב ברהמ"ז הוא בכדי שביעה ולהרמב"ם כנראה דפחות רביע משבעתו היינו שיעור שביעה. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' שיב)

כוס מלא

כוס מלא במשנה ברורה סימן קפ"ג ס"ק ט' מביא ויש שאין ממלאין כוס של ברהמ"ז כ"כ ואפ"ה שם מלא עליו עכ"ד ועי' תוס' בשבועות מ"ג א' ד"ה אלא אמר רבא דכשחסר מעט עדיין נקרא מלא עמש"נ באילת השחר שם ואפשר להוכיח כן ממש"כ בפרשת שמיני ט' י"ז וימלא כפו ממנה ורש"י במנחות י"א א' ס"ל שעושים קמיצה בג' אצבעות וא"כ אין כפו מלאה ואפ"ה כתוב וימלא כפו ממנה הרי דאע"פ שחסר קצת אפשר לקרותו מלא. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' שיב)

שכח לומר רצה

השוכח לומר רצה וכבר נתן ואמר בונה ברחמיו והי' צריך לומר ברוך אשר נתן וכו' וטעה ואמר עכשיו רצה לכאורה לא יצא יד"ח בזה שהרי הוא כאומר רצה לאחר ברהמ"ז מאחר דתיקנו לומר ברוך אשר נתן. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' שיט)

אוכל פת רק בשבת

מי שאוכל פת רק בשבת ומסופק אם אמר רצה

ישיבת נתיבות חכמה

יסוד הישיבה

הישיבה הקד' נוסדה בשנת תשס"ח בבית וגן בירושלים ביוזמת הגאון רבי יהושע ישעי' נויבירט זצוק"ל ורצה למנות את תלמידו החביב מאז של רבנו שליט"א הגאון רבי דניאל וולפסון שליט"א, ובא להתייעץ עם רבנו שליט"א.

מִן הַגְרָאִיִּל שְׁלִיט"א אָמַר לוֹ בְנוּעַם שִׁיחוּ, כִּי מִזֶּה זְמַן רַב בָּאִים אֵלָיו רֵאשֵׁי יִשִׁיבוֹת הַוּוֹרִים רַבִּים, כִּי יִשְׁנֵם אִמְנֵם יִשִׁיבוֹת רַבּוֹת, אֲךָ הַיִּשִׁיבוֹת הַמְצוּינֹת אֵינָם רַבִּים וְכוּלָם חֲפְצִים לְהִכְנֵס אֵלֵיהֶם, וְהֵם גְּדוּלוֹת מֵאֵד וְלֹא נִיתֵן לְקַבֵּל וְלִהְשָׁפִיעַ כֶּךָ יֵתֵר עַל הַמִּידָה, וְזֶה גּוֹרֵם שֶׁרַבִּים אֵינָם מֵתְעַלִּים כִּפִּי שֶׁנִּתְעַלּוּ בִּישִׁיבָה קִטְנָה, וְעוֹרֵר מִן בְּאוֹמְרוֹ, שֶׁרַבִּים בָּאוּ לְבַקֵּשׁ לְפִתּוֹחַ יִשִׁיבָה גְדוּלָה חֲדָשָׁה, אֲךָ אֵת רַבִּי דְנִיָּאל שְׁלִיט"א הוּא מְכִיר מִנְעוּרָתוֹ, וְיֹדֵעַ כִּי הוּא אֲכָן רֵאוּי לְהִקְיֵם יִשִׁיבָה שֶׁתְּהִיָּה אֲךָ וְרַק לְמְצוּינִים וּבְנֵי עֲלִיָּה מוֹבַחְרִים שִׁיּוּכְלוּ לְגַדּוֹל בְּאַמְתָּה, כִּי זֶה מֵה שֶׁחָסַר כִּיּוֹם בְּעוֹלָם הַיִּשִׁיבוֹת. וְכִשְׁשָׂאֵלוּ הַגְר"ד שְׁלִיט"א אִיךָ יוּכַל לְהַבְטִיחַ שִׁיבּוֹאוּ אֵלֵיהָ רַק מְצוּינִים וּמוֹבַחְרִים בְּהִיּוֹתָהּ יִשִׁיבָה חֲדָשָׁה שֶׁתְּהִיָּה נִפְתַּחְתָּ, הַשִּׁיבּוֹ מִן שְׁלִיט"א כִּי יִתְנֶה עִם אוֹתָם תְּלִמִּידִים, שֶׁרַק אִם יִצְלִיחוּ לְהִקְיֵם קְבוּצָה שֶׁל מְצוּינִים מִמֶּשׁ הַיִּשִׁיבָה תִּפְתַּח, וְאִם לֹא יִפְתַּחוּ אֵת הַיִּשִׁיבָה, כִּי יִשִׁיבוֹת אַחֲרוֹת יִשְׁנֵם הַרְבֵּה, וְמֵה שֶׁחָסַר כִּיּוֹם הִיא יִשִׁיבָה לְמְצוּינִים מִמֶּשׁ. לְאַחַר מִכֵּן הִבִּיעַ מִן שְׁלִיט"א אֵת בְּרַכְתּוֹ הַמִּיּוֹחֶדֶת בְּאוֹמְרוֹ 'שְׁמִי נִקְרָא עֲלֵיךְ, וְהִיא נִשְׁמַע בְּבִירוֹר כִּי כוּוֹנְתוֹ לִכְךָ שֶׁהוּא יִלוּוֶה אֵת אוֹרְחוֹת הַיִּשִׁיבָה וְיִסִּיעַ לְרֹאשׁ הַיִּשִׁיבָה בְּקִיּוּמָהּ, תּוֹךְ שֶׁהוּא מֵאֲחַל וּמְבַרֵךְ אֵת הַגְר"ד שְׁלִיט"א שִׁיִּצְלִיחַ לְהַעֲמִיד תְּלִמִּידִים לְאַלְפִים.

הַגְר"ד שְׁלִיט"א בִּיקֵּשׁ מִמֶּרְן שְׁלִיט"א כִּי חֲפְצִים אֲנִי שֶׁמֶרְן רַה"י שְׁלִיט"א יִלוּוֶה אֵת הַיִּשִׁיבָה בְּכָל שְׁלֵבֵי הַיּוֹסֻדוֹתָהּ וְאוֹרְחוֹתֶיהָ, כִּי סִמְכִינָן אֲדַעְתָּא דְקַמָּאי, וְחֲפְצִים אֲנִי לְזִכּוֹת בְּסִיד הַמְלוּוָה אֵת מִן שְׁלִיט"א בְּכָל פְּעוּלוֹתָיו, וְאֲכָן הוּא נִיאוֹת לִכְךָ, וּמֵאֵז לִיּוּוֶה אֵת הַיִּשִׁיבָה בְּכָל צַעַד וְשַׁעַל, הֵן בְּשֵׁלְבֵי הַקְּמָתָה וְהֵן לְאַחַר מִכֵּן בְּאַמִּירַת שִׁיעוּרִים כְּלִיִּים בְּקִבְעוֹת בִּישִׁיבָה, וְאַמִּירַת שִׁיחוֹת לְפָנֵי הַמוֹעֵדִים, וּבִמְתֵן עֲצָה לְהִנְהַגֵּת כָּל אוֹרְחוֹת הַיִּשִׁיבָה.

כִּנֵּס הַיִּסוּד שֶׁל הַיִּשִׁיבָה שֶׁנִּקְבַּע לְהַתְקִיִּים בְּחֹדֶשׁ תַּמּוּז תַּשְׁס"ז בְּמַעוֹנוֹ שֶׁל מִן שְׁלִיט"א, שֶׁחֲפָץ הִיָּה לִיִּסֵּד זֹאת בְּמַעוֹנוֹ וּלְבַרֵךְ אֵת גִּרְעִין הַמִּיִּסְדִּים לִישִׁיבָה הַרְמָה, הַתְקִיִּים לְבִסוּף בְּבִיהַמ"ד בְּר"ח חוּז"א מוֹל בֵּית מִן שְׁלִיט"א, מִפְּאַת הַרְבִּים שֶׁנִּתְקַבְּצוּ בְּגִרְעִין הַמַּחְזוֹר הָרֵאשׁוֹן, וְלֹא הִיָּה בְּגוּדֵלִם אֲפִשְׁרוֹת לְהִכְנֵס לְבֵית מִן שְׁלִיט"א, וְאֲכָן מִן שְׁלִיט"א הִגִּיעַ לְבִיהַמ"ד וְדִיבַר בְּפָנֵי הַמִּיִּסְדִּים בְּצִיּוּנוֹ, כִּמָּה חֲשִׁיבוֹת גְּדוּלָה יֵשׁ לְהַקְמֵת מְקוֹם תּוֹרָה לְבְנֵי עֲלִיָּה מוֹבַחְרִים בְּאַרְה"ק וּבְמִיּוֹחֵד בִּירוּשָׁלַיִם עֵיה"ק, וּבִירֵךְ אֵת כָּל הַנוֹכַחִים שִׁיּוּכְלוּ לְגַדּוֹל בְּצִילוֹ שֶׁל רֹאשׁ הַיִּשִׁיבָה הַגְר"ד שְׁלִיט"א שֶׁהוּא דוֹגְמָא וְסוּמַל לְשִׁלְמוֹת בְּכָל מַכְמֵי תּוֹרָה וְהַעֲלִיָּה.

וְנִשְׁלַח לְמִן שְׁלִיט"א ע"י אַבָּא שֶׁל בַּחוּר שֶׁהִסְתַּפֵּק בֵּין אַחַת הַיִּשִׁיבוֹת הַיּוֹתֵר וְתִקּוֹת וּמְפּוֹרְסוֹת בְּחֲשִׁיבוֹתָם לְבִין יִשִׁיבָה חֲדָשָׁה זוֹ, וְשִׁלְחוּ הָאֵב לְשִׂאוֹל לְמִן, וּמִן שְׁלִיט"א אָמַר לִי בְּהֵאֵי לִישְׁנָא רַבִּי דְנִיָּאל אִיז אַגְרוּיִסְעַר תְּלִמִּיד חֲכָם, אַאמְת'ע גְּבַרָא רַבָּא, סְאִיז כְּדָאִי צוֹ שִׁיקֵן דֶּאֲרֵטְע'ן [רַבִּי דְנִיָּאל הוּא ת"ח גְּדוּל, גְּבַרָא רַבָּה אֲמִיתִי, וְכְדָאִי שִׁשְׁלַח אֵת בְּנוֹ אֵלֵינוּ]. וּלְפָנֵי כִשְׁנָה כִשְׁנִשְׁלַח לְבַקֵּשׁ בְּרַכַּת מִן שְׁלִיט"א עֵקֶב פְּרִיצַת דִּיִּסְק שְׁאִירְעָה לְהַגְר"ד, הַתְּבַטָּא מִן וְאָמַר 'יֵשׁ לוֹ יִשִׁיבָה חֲשׁוּבָה וְהַרְבֵּה תְּלִמִּידִים מְעוּלִים, וּמִמִּילָא הַרְבִּים צְרִיכִין לוֹ וְהוּא גַם ת"ח גְּדוּל... וּבִירוֹ בְּרַפּוּ"שׁ בְּמַהֲרָה, וְכֶךָ הוּוֶה בְּס"ד.

שיעוריו ושיחותיו של מן שליט"א

מֵאֵז פְּתִיחוֹת הַיִּשִׁיבָה נִיאוֹת מִן שְׁלִיט"א לְבֵא וּלְמַסוֹר בְּקִבְעוֹת שִׁיעוּרִים כְּלִיִּים בִּישִׁיבָה שֶׁהַתְקִיּוֹת בְּתַחֲלִילָה כְּאֲחַד לְחֹדֶשִׁיִּים, וְכָל אִימַת שֶׁהִיָּה בֵּא לִישִׁיבָה הַהֲתַרְגְּשׁוֹת הִיתָה בְּשִׂיָּה, וּמִן שְׁלִיט"א מִסַּר אֵת הַשִּׁיעוּר וְהַתְּקַבּוּצָה סְבִיבֵי גְדוּדִים שֶׁל בַּחוּרִים שֶׁהִתְפַּלְּפוּ עִמּוֹ בְּעוֹמֵק הַסּוּגִיּוֹת, וּמִן שְׁלִיט"א מִתְּפַעַל מֵאֵד מִרְמַתָּם שֶׁל בְּנֵי הַיִּשִׁיבָה, מִיָּנִי אֵז הַגְר"ד שְׁלִיט"א וְצוּוֹת הַרְבִּנִים בִּישִׁיבָה שְׁלִיט"א עָלוּ בְּקִבְעוֹת לְמִן שְׁלִיט"א לְשִׁטּוֹחַ בְּפָנָיו אֵת כָּל הַשְּׂאֵלוֹת וְהַנִּידוּנִים שֶׁהִתְעוּרְרוּ בִּישִׁיבָה, וְהוּא נִיאוֹת לְהַשְׁקִיעַ מְזַמְנֵוּ בְּמִתֵּן עֲצוֹת וְהַדְרָכוֹת בְּכָל הַקּוֹרָה וְהַמְתַּרְחַשׁ בִּישִׁיבָה בְּכָל שְׁנוֹת קִיּוּמָהּ.

לְפָנֵי כַּחֲמֵשׁ שָׁנִים בְּעֶרְבׁ חַג הַשְּׁבֻעוֹת הִגִּיעַ מִן שְׁלִיט"א לְמַסוֹר שִׁיחָה מִיּוֹחֶדֶת לְבְנֵי הַיִּשִׁיבָה בְּגוּדֵל חַג מִתֵּן תּוֹרָה, וּבְמִשְׁךְ שַׁעָה אֲרוּכָה הַפְּלִיג

בְּגוּדֵל מַעֲמֵד הַר סִינַי, בְּתַאֲרוֹ כִּי זוֹכִים הֵם לְהִיּוֹת בְּמַקּוֹם גְּדוּל שְׁאִין לְהַם דְּבַר מְלַבֵּד הַתּוֹרָה, וּבְאַלּוֹ הַיָּמִים נִיתֵן לְרַכּוֹשׁ וּלְקַנּוֹת קְנִיִּינֵי נִצַּח בְּתוֹרָה לְכָל הַשָּׁנָה.

דקדוק ההלכה והשבת

בְּתַחֲלִיל זְמַן קִיץ תַּשְׁע"א הַחֲלִיטוּ רֵאשֵׁי הַיִּשִׁיבָה לְחַזֵּק אֵת דְּקוּדוֹק וִידִיעַת הַהֲלָכָה בְּהַלְכוֹת שַׁבַּת הַמְצוּיּוֹת, כִּפִּי שְׁעוֹרֵר הַגְרִי"י נׁיבִירְט זצ"ל בְּשִׁיחָה מִיּוֹחֶדֶת לְפָנֵי בְנֵי הַיִּשִׁיבָה, וּבִיקִשׁוּ אֵת חוּוֹת דַּעְתּוֹ שֶׁל מִן שְׁלִיט"א, וְאֲכָן כָּתַב מְכַתֵּב בְּכַתֵּב יָדוֹ לְבְנֵי הַיִּשִׁיבָה, וְבוֹ כָּתַב: 'לְכִי רֵאשֵׁי יִשִׁיבוֹת נְתִיבוֹת חֲכָמָה הַגְר"ד יְהוֹשֻׁעַ יִשְׁעִי נׁיבִירְט שְׁלִיט"א וְהַגְר"ד דְנִיָּאל וּלְפָסוֹן שְׁלִיט"א, שְׁלוֹי וִישַׁע רַב.

בְּאַתִּי לְעוֹרֵר עַל קְדוּשַׁת הַשַּׁבַּת אֲשֶׁר הִיא מֵאֵד חֲמוּרָה, וּמִצַּד שְׁנֵי אֲפִשְׁרֵי לְזַכּוֹת עַל יְדֵי שְׁמִירַת דִּינֵיהָ מֵאֵד, כְּמוֹ שְׁאֲמַרוּ חוּז"ל עַל הַשׁוֹמֵר שַׁבַּת שְׁנוֹתָנִים לוֹ נַחֲלָה בְּלֵי מִצְרַיִם.

וְהִיּוֹת וִישׁ רִגִּילוֹת בֵּין הָאֲנָשִׁים לְעִשׂוֹת דְּבָרִים אֲסוּרִים בְּשַׁבַּת בְּרַגְעִים אַחֲרוֹנִים שֶׁלְּפָנֵי שַׁבַּת, וְחִי"ו יוּכַל לְהַמְשִׁיךְ אַחֲרֵי הַשְּׁקִיעָה בְּעֵרִ"שׁ, עֵי"כ חוֹשְׁבֵנֵי שְׁטוֹב לְהִנְהַיֵּג בִּישִׁיבָה שֶׁשִׁלְּשָׁה רַבְעֵי שַׁעָה לְפָנֵי זְמַן הַדְּלָקַת הַנְּרוֹת יִתְחַלּוּ לְלַמּוֹד, וּמֵהֶם עֲשִׂירִים דְּקוֹת שֶׁלְּפָנֵי הַשַּׁבַּת טוֹב לְלַמּוֹד הַלְכוֹת שַׁבַּת, וְיִהְיֶי זֶה תוֹעֵלַת רַבָּה וְזִכּוּי הַרְבִּים גְּדוּל מֵאֵד, וְלְרַבִּנִים וְלְתַלְמִידֵי הַיִּקְרִים רַב בְּרַכָּה מֵאֵד. אַהֲרֵן י. לֵיב שְׁטִינְמָן, אוֹר לִי"ד אִייר תַּשְׁע"א לְפ"ק.

מכתב לכבוד העתקת הישיבה הקד'

לְקִרְאַת הַעֲתַקְתָּ מִשְׁכַּנָּה חֲדָשָׁה, הַיּוֹצֵרָה הַיִּשִׁיבָה לְהַעֲתִיק מִשְׁכַּנָּה לְמַקּוֹם גְּדוּל וּמְרוּוֹחַ כִּיָּאָה לְבְנֵי הַיִּשִׁיבָה, וְאֲכָן בַּחוּרְף תַּשְׁע"ז הַעֲתִיקָה הַיִּשִׁיבָה מִשְׁכַּנָּה לְקִרְיַת נוֹעַר הַמּוֹרְחָבַת, וּמִן שְׁלִיט"א כָּתַב מְכַתֵּב מִיּוֹחֵד שִׁיעוּד אֶף לְהִנְהַלַת הַיִּשִׁיבָה, בּוֹ רִשָּׁם: לְכַבּוֹד רֵאשֵׁי וְחַבְרֵי הַנְּהַלַת יִשִׁיבוֹת חֲכָמָה בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁמִּחֲתִי לְשִׁמּוֹעַ כִּי הַיִּשִׁיבָה הַעֲתִיקָה מִשְׁכַּנָּה לְמַקּוֹם חֲדָשׁ, וְהַנְּנִי זֶה בְּבִרְכָּה שֶׁהַיִּשִׁיבָה תְּגַדֵּל וְיִצְאָו גְּדוּלֵי תּוֹרָה וִירָאָה, וְיִזְכּוּ גַם לְבִיאַת גּוֹאֵל וְאַרְמוֹן עַל מִשְׁפְּטוֹ יְקוּם, אוֹר לְאִי מִרְחָשׁוֹן תַּשְׁע"ז, א. ל. שְׁטִינְמָן בְּנֵי בְּרַק יצ"ו.

וּלְפָנֵי כִשְׁנָה בְּאַחַד מִבִּיקוּרָיו שֶׁל הַגְר"ד שְׁלִיט"א שַׁעָלָה תְּדִיר לְהִיּוּעֵץ עִם מִן שְׁלִיט"א בְּעִנְיַי הַיִּשִׁיבָה, נִתְמַלֵּא מִן שְׁלִיט"א בְּחֹדֶה, וְהַגְר"ד צִיִּין בְּפָנָיו שֶׁהוּא מֵלֵא הַכֶּרֶת הַטוֹב לְמִן שְׁלִיט"א שֶׁבַחְנוּ וְקִיבְלוּ לְלַמּוֹד אֲצִלוֹ בִּישִׁיבָה לְצַעֲרִים, וְשָׂאֵלוּ מִן שְׁלִיט"א אִם זוֹכֵר מֵה בַּחֲנוּ, וְאָמַר שֶׁהִיּוֹ אֵלוֹ אוֹדוֹת דְּבָרֵי הַרְמַב"ן, וְשָׂאֵלוּ מִן שְׁלִיט"א אִם זוֹכֵר בְּמָה עִסְקוּ, וְתִכְפָּ הַשִּׁיב וּפִירְט דְּבָרֵי הַרְמַב"ן בְּשִׁלְמוֹתָם, שֶׁהִיָּה לְפָנֵי אַרְבַּעִים שָׁנָה.

ישיבת נדבורנא

ביקור רבנו בישיבה

בְּכ"ו טַבַּת בְּשַׁנַּת תַּשְׁס"ו, הַתְקִיִּים בִּישִׁיבַת נְדַבּוּרְנָא מַעֲמֵד כְּבוֹד הַתּוֹרָה לְרַגֵּל סִיּוּם מִסְכַּתָּא שְׁנַלְמַד לְעֵינֵי הַרְבֵּנִית סִימָא רִיזוֹל אֲמוֹ שֶׁל אֲדַמּוּ"ר מְנַדְּבוּרְנָה זצ"ל, וּמִן רֹאשׁ הַיִּשִׁיבָה הַחֲזָמֵן לְשַׂאת דְּבָרִים. וְאַחֲרֵי מִשְׁאוֹ שֶׁל רֹאשׁ הַיִּשִׁיבָה, דִּיבַר הַאֲדַמּוּ"ר הַבָּאֵר יַעֲקֹב מְנַדְּבוּרְנָה וּפְתַח אֵת דְּבָרָיו בְּזֵה"ל: זְכִינּוּ לְשִׁמּוֹעַ דְּבָרֵי אֲלָקִים חַיִּים מֵאַת רֹאשׁ הַיִּשִׁיבָה, וְאַח"כּ בִּיקֵר רֹאשׁ הַיִּשִׁיבָה בְּחֲדָרוֹ שֶׁל הַאֲדַמּוּ"ר וְדִיבְרוּ בִּינֵיהֶם בְּדְבָרֵי תּוֹרָה.

קטע מתוך ביקור חולים של מן רבינו שליט"א אצל בעל ה'באר יעקב' מנדבורנא זצ"ל י"א ניסן תשס"ח

רבינו: "הַמְשַׁנָּה בְּרוּרָה אוֹמַר שַׁעַם הַזְּמַן מֵאוּחַר לְחֻצוֹת וְלֹא יִסְפִּיק לְאַכּוֹל אֵת הָאֲפִיקוֹמֹן, הַעִיקֵר שִׂיאֲכַל כְּזִית".

ר"י לוינשטיין: "הָרֵאשׁ יִשִׁיבָה אוֹמַר שֶׁמִּסְפִּיק כְּזִית אַחַד?"

רבינו: "בְּדִיעְבַּד, כֶּךָ כְּתוּב בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה".

ה'באר יעקב': "הַדּוּקְטוֹר לֹא אוֹמַר שְׁאֲסוֹר לִי, אֲלֹא רַק לְצַמְצָם?"

רבינו: "מִצַּד שְׁנֵי כְּתוּב לְגַבֵּי אַרְבַּע כּוֹסוֹת עַל רַב יְהוּדָה שֶׁסָּבַל מִכָּאֲבֵי רֹאשׁ עַד שְׁבֻעוֹת. הוּא סָּבַל עַל כָּל פָּנִים אֲבַל לֹא נִהִיָּה חוּלָה".

ה'באר יעקב': "נִכּוֹן הוּא נִהִיָּה חוּלָה, אֲבַל לֹא מַחֲלָה שֶׁסִּיכֵן אֵת חִיּוּ".

רבינו: "יִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׁבָאֲרַבַּע כּוֹסוֹת יֵשׁ מִשׁוּם פְּרוּסוּמָא נִיִּסָּא לְכֶן מְחֻיִיבִים. וּבְאַמְתָּ מַעֲנִיִן שְׁהֵרִי צְרִיךְ לְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים בְּשִׁבְלֵי ד' כּוֹסוֹת, עַל דְּאוּרִייתָא עַל מִצָּה לֹא צְרִיךְ, וְאִילוֹ עַל דְּרַבְּנָן אַרְבַּע כּוֹסוֹת צְרִיךְ".

ליקוטים נפלאים פרשת מטות מסעי

"איש כי ידור נדר לד" (ל, ג)

איש כי ידור נדר - שיידור כשהוא איש ומיושב בדעתו אבל הנודר בכעסו אינו בגדר איש ונמשל כבהמה. (כלי יקר)

"וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה" (ל, ו)

קשה, אם אביה הניא אותה, א"כ מדוע היא צריכה לסליחה? אלא, הכתוב מדבר באשה שנדרה ושמע אביה והפר לה, והיא לא ידעה ועברה על נדרה בכוונה, והנה, אע"פ שלא עברה על חומר איסור נדר בגלל שאביה קדם והפר, בכל אופן זקוקה האשה לסליחה וכפרה כיון שבדעתה התכוונה האשה לעבור איסור, "וה' יסלח לה".

כשהיה ר' עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה, ואמר: ומה מי שהתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון סליחה וכפרה, המתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה. (נזיר כ"ג)

הקשה רבי לייב חסמן זצ"ל (בספרו "אור יהל") וכי צריך קל וחומר כדי לדעת חומרת איסור חזיר, הרי זה לאו מפורש? ותירץ, שהקל וחומר אינו מחדש איסור במעשה האכילה, אלא על הכוונה. - ומה אם כונה לדבר עבירה שלא יצאה לפועל צריכה סליחה וכפרה, על אחת כמה וכמה כונה פגומה שהולידה מעשה עבירה צריכה סליחה וכפרה.

והוסיף רבי לייב, רבי עקיבא הגיע לפסוק וירד לעומק משמעויותיו ובכה, ואנו כביכול מגיעים לפסוק זה כל שנה, וכנראה שלא מגיעים...

יתירה מכך רבי עקיבא כל פעם שהיה מגיע לפסוק זה היה מתעורר מחדש ובוכה, ומעולם לא למד בדרך של שגרה אפילו כאשר חזר אלף פעמים.

"ותהיינה מחלה תרצה וחגלה" (ל, יא)

הרב מרדכי נויגרשל שליט"א נשאל, מדוע מוזכרות כה מעט נשים ביחס לגברים בתנ"ך ובתקופת המשנה והתלמוד עוד פחות? שאלות שכל יום עולות על סדר היום..

והשיב, לעם ישראל במדבר ניתנו שלוש מתנות: הבאר, המן וענני הכבוד. הבאר בזכות מרים, המן בזכות משה וענני הכבוד כזכות אהרון. והנה אנו עושים זכר לענני הכבוד - שבעת ימי סוכות. עושים זכר למן - לחם משנה בשבת. לעומת זאת לא עושים כל זכר לבאר, וזאת למרות שמבין שלושת המתנות אין ספק כי הנחוצה ביותר היא זו שניתנה בזכות מרים - הבאר. בלי ענני כבוד ניתן לשרוד במדבר, עובדה היא שיושבי המדבר חיים ככר אלפי שנים למרות התנאים הקשים. בלי מן אפשר

לעי"נ הרה"צ

פנחס בן ר' בנימין ביינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

להתקיים, הרי היה להם שלווים, היו להם בהמות. לעומת זאת, אין אפשרות להתקיים ולו גם ימים ספורים בלי מים. בכל זאת, לא עושים כל זכר למתנת הבאר?

והביא מה ששמע מהגאון רבי מרדכי אליהו זצ"ל שאמר כי מתנת המים היתה בזכות מרים, המים הם כמו האישה. הם נמצאים בכל מקום, הכל מלא מים. אבל בדרך כלל לא רואים אותם. בחומרי בנין יש מים, החשמל נוצר על ידי זרמי מים, הפירות והירקות ספוגים במים, אבל, כאמור, אין רואים אותם. כך גם האשה ביהדות, מגע ידה מורגש ככל, אבל בצניעות ובצורה שלא רואים אותה.

את אותו לקח אמר הרב זצ"ל אפשר ללמוד על התורה. כל דבר בבריאה יש בו את יסוד המים ובדרך כלל לא רואים אותם. כך התורה שנמשלה למים היא הקיום של כל העולם. ובני אדם שאינם מעמיקים לחשוב לא יודעים שכל קיומנו הוא על ידי התורה!

(להתעדן באהבתך)

"החלצו מאתכם אנשים לצבא" (לא, ג)

אם נחלוץ מעמנו את ה"אתכם", היינו האנכיות שבכל אדם, אז שייך שנהיה "אנשים לצבא" ללחום מלחמת ועבודת הבורא יתברך.

"לתת נקמת ד' במדין" (לא, ג)

הקב"ה אמר למושה נקמת בני ישראל; על זה שהחטיאו את בני ישראל לקב"ה כאילו מחל להם אבל לא מחל להם שגרמו למיתת עשרים וארבעה אלף מישראל, והיות שמיתתו של משה היתה קשורה במלחמה זו לו הי' אומר נקמת בני ישראל היו אומרים בני ישראל שהם מוחלים על נקמתם בשביל להרחיק מיתתו של משה, אולם משאמר להם נקמת ד' לא דחו הדבר. (כלי יקר)

"ויקצוף משה" (לא, יד)

לכל מכונית יש בלמים. לשם מה? כדי לבלם ולעצר את המכונית בשעה הנחוצה. במכונית פועלים כחות מנגדים. המנוע יש בכחו להניע את המכונית, אך הבלמים יש בכחם לעצר אותה.

האדם הנו מכשיר נפלא, יציר כפיו של הקב"ה. כחות רבי לאין ספר פועלים בו. כחות המניעים אותו לפעל ולנוע. אך מן ההכרח הוא, שיפעל בו גם הכח הבולעם, העוצר אותו בעת הצורך. אימתית?

אמרו בגמרא: אמר רבי אלעא, אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה, שנאמר: "תלה ארץ על בלימה". בזכות אותם אנשים היוודעים כי עת לחשות, יש קיום לכל העולם. ואימתית עת זו? שעת מריבה. בשעת מריבה אין אנשים מוכנים לשחק, והתוצאה היא השתלטות הכעס על האדם. מדוע כועסים אנשים על זולתם? התשובה מזעזעת ומחרידה, אבל אמתית: חסר אמונה גורם לכעס.

ליקוטים נפלאים פרשת מטות מסעי

חטאו, והוא משיבו ג"כ, ימחו על קדושת שמך וכו', ואח"כ יבא אצל יצחק אבינו ע"ה ועשה לו חשבון, עי"ש.
ועפ"י אפשר לפרש, ויסעו מהר שפר היינו יסעו "מהר" שרומז לאברהם אבינו, וכן יסעו משפר שרומז ליעקב אבינו, ויחנו בחרדה, היינו ביצחק אבינו שנקרא חרדה, דהוא עשה חשבון ואמר פלגא עלי ופלגא עלך וכו'.

ונס שמה רוצח מכה נפש בשגגה (לה, יא)

פעם נכנס בחור לכ"ק אדמו"ר הפני מנחם מגור זצ"ל, שאלו הרבי מה הוא לומד, וענה מסכת מכות. שאלו, היכי תימצי שאדם לא הרג נפש ואעפ"כ חייב גלות? הבחור התמהמה בתשובתו, ענהו הרבי, זו גמרא מפורשת (מכות יא.). תלמיד שגלה מגלין רבו עמו.

עוד שח ה"פני מנחם" זצ"ל בעניין זה, הרי אמרו בגמרא (תענית כג:.) או חברותא או מיתותא, א"כ למה חברו אינו גולה עמו. ותירץ שחבר צריך לגלות מעצמו ואין צריך לצוות עליו, וחבר שצריך לצוותו אינו חבר. עוד תירץ שהגמ' אומרת שם מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון, לפי שאם יגלה יצטרך לגלות עמו. אבל בחבר לא טוב יש לחוש שאם יגלה עמו יגרר אחר מעשיו ויתקלקל, שאין טוב להתחבר עם רוצח. (דף על הדף מכות י.)

"ויסעו מרפידים ויחנו במדבר סיני ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברת התאוה" (לג, טו-טז)

המתבונן בפסוקים אלו ימצא שבדרך כלל, כאשר התורה מספרת על מקום שאליו הגיעו ובאותו מקום אירע דבר כלשהו - הרי היא מציינת את אותו מאורע: כגון שבאו אלימה, ושם שתיים עשרה עינות מים ושבעים תמרים, וכן כשבאו לרפידים מציינת התורה שלא היה להם מים לשתות, אך לעומת זאת כאשר התורה מספרת שבני ישראל באו למדבר סיני - אין היא מציינת את המאורע החשוב ביותר בחיי עם ישראל: שבמקום זה ניתנה לישראל התורה הקדושה!

כך העיר הגאון רבי דוב אליעזרוב, רבה של שכונת קטמון בירושלים ובעל שו"ת "שאלו ציון", ויישב בביאור נפלא: התורה ציינה רק את אותם דברים שהיו ואינם, דברים שעל פי דרך הפשט אין בהם כל ענין לדורות, אלא שהפסוק מצייץ שצריך בכל זאת לזכור שדברים אלו היו. התורה שניתנה כהר סיני, לעומת זאת, הרי היא קיימת לנצח נצחים, ועוד: שבכל יום ויום צריכה היא להיות בעיני האדם כאילו ניתנה היום, כמו שדרשו חז"ל: "אשר אנוכי מצוך היום - בכל יום יהיו בעיניך כחדשים", ומשום כך אין התורה מציינת זאת בין המאורעות שקרו בעבר, כי קבלת התורה היא ענין השייך בהווה ובעתיד, בכל יום מחדש! (כמוצא שלל רב)

כאשר נגש לאדם כועס, ונאמר לו: 'אינך יהודי מאמין!' הוא יזדעזע: 'האם משום שאני כועס על חברי שפגע בי, שהעליב אותי, שגרם לי נזק, אינני בכלל יהודי מאמין? וכי מה הקשר בין השניים?

אך העניין הוא שאדם שכועס חושב שחברו גרם לו רעה, אבל לאמתו של דבר החבר הוא רק שליח מההשגחה העליונה, כדי שהאדם יקבל עליון או נזק המגיע לו, ומה טעם לרגז ולקצף על שליח?! מכאן שהכועס חושב חס ושלום, שעניינים מסוימים נחתכים על ידי בשר ודם, והרי זוהי כפירה!

הבולמים פיהם בשעת מריבה, חיים בהרגשה ומצהירים, כי רצון ה' הוא השולט והמנהיג, ולכן תגובתם במקרים כאלו היא השתיקה, כי הרי ה' אמר לו קלל!

"ומקנה רב" (לב, א)

נוראות כתב בש"ך עה"ת לבאר את טעם הדבר מדוע לא רצו בני גד ובני ראובן לעלות עם יתר עם הקודש אל עבר הארץ הטובה והרחבה, אלא מאחר והם היו 'בדגל' אחד עם מחנה שבט שמעון (כי כך היה סדר הדגלים, שבדגל בני גד היה מטה ראובן ומטה שמעון) ולאחר שחטא זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני, שוב לא רצו בני גד ובני ראובן להיות בכפיפה אחת עם 'חברים רעים' - כי חששו שמא אף בארץ ישראל יעלה חלקם להיות יחד עם בני שמעון, לכן העדיפו להשאר בחוץ לארץ עם 'חברים טובים' מאשר בארץ ישראל עם חברים שאינם טובים.

וכך אמרו שפעם שאל 'ראש ישיבה' את אחד הבחורים שהתחבר לחברים מפוקפקים ... שמא תדע מהו פירוש תיבת ותמגר הנאמר בברכת המינים, לא ידע הבחור פירוש המיילות, אמר לו רה"י, אף אני לא ידעתי פירושה של תיבה, אבל זאת אדע - כי איננו דבר טוב, כי התבוננתי על שכניו וידידיו וראיתי שכולם מינים רעים הם - לפניו תעקר ותשבר ולאחריו ותכלם ותשפילם, ה"י מכל אלו ... (באר הפרשה)

"ויסעו מהר שפר ויחנו בחרדה" (לג, ד)

פעם אחת ישב הרה"ק ה"חוזה מלובלין" זיע"א במסיבה עם תלמידיו הק', ודרש תורה על כל מ"ב המסעות שנזכרים בפרשה, כשהגיע לפסוק מהר שפר ויחנו בחרדה" לא פירש על פסוק זה. נענה לו תלמידו הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א ואמר שיש לו לומר תורה על פסוק זה, ואמר בזה כי הנה מצינו באברהם אבינו ע"ה שנקרא הר שאמרו חז"ל (מסכת פסחים) לא כאברהם שנקרא הר, וגם מצינו ביעקב אבינו ע"ה שנקרא שפר, כמאמר חז"ל (מסכת בבא בתרא) שופריה שיעקב מעין שופריה דאדם קדמאי, וכן מצינו שיצחק אבינו ע"ה נקרא חרדה כמו שאמר הכתוב ויחדד יצחק חרדה גדולה עד מאד, והפירוש הוא, שהנה איתא (מסכת שבת) אמרו חז"ל דלעתיד לבוא יאמר הקב"ה לאברהם, בניך חטאו, ויאמר לו רבש"ע, ימחו על קדושת שמך, וכן יבא אל יעקב ויאמר לו, בניך

סיפורים נפלאים פרשת מטות מסעי

"ככל היוצא מפיו יעשה" (ל, ב)

סיפר הגאון ר' מאיר שפירא זצ"ל ראש ישיבת חכמי לובלין לתלמידיו, שבהיותו רב בלובלין, ראה בפנקס החברא קדישא סיפור שמצוה לפרסמו, למען ידעו כמה גדול כח התורה. לרבינו המהרש"ל (שהיה רב וראש ישיבה בלובלין לפני 440 שנה) היה תלמיד שהתאלמן מאשתו. חלפו כמה חודשים מפטירתה והאברך עודנו מתהלך אפוף מרה שחורה. קרא לו המהרש"ל ושאלו לפשר הדבר, לאחר שהפציר בו רבות, גילה התלמיד שכאשר שכבה אשתו על ערש דווי, הבטיח לה בתקיעת כף שלא ישא אחרת לעולם. אמר לו המהרש"ל, על פי דין תורה השבועה לא חלה, דהוה ליה נשבע לעבור על המצוה, מותר לך, ועליך להקים בישראל, ולזכות להעמיד דורות. התלמיד עשה כפקודת רבו ונשא אשה. לא עברו ימים מועטים וכל לובלין היתה כמרוקחה, האברך נפטר לבית עולמו. משספרו זאת למהרש"ל, ביקש להזמין את אנשי חברה קדישא, וציוו להם לעשות לאברך את טהרתו ולהתנהג בו כרגיל, וכשיהיו מוכנים להניחו בקברו, יודיעו לו. וכך עשו. לקח המהרש"ל פתקא ורשם, שלום לכם פמליא של מעלה, אני פסקתי על פי דין תורה שתלמידי מותר וחייב לשאת אשה, ואני גוזר "בכח התורה" שתחזירו לי תלמידי. חתם שמו, וציוו להניח הקלף ביד המת, להניחו בקבר, ולהשאיר את הקבר פתוח, ושכולם יעזבו את בית העלמין. לא עברה שעה קלה, האברך יצא מקברו בתכריכו, והתהלך ברחובות כאילו מאומה לא קרה... כשבא המת עם תכריכו לביתו, נבהלה אשתו וברחה לבית אביה. בבוקר שלח המהרש"ל לתלמיד שילביש בגדיו ויבוא לישיבה, כשהתלמיד בא לישיבה פחדו התלמידים לשבת על יד מת. גזר המהרש"ל "בכח התורה" ששר השכחה ישתלט על לובלין, וישכיח את כל העניין. וכך הוה, לאחר ימים מספר נשכח כל העניין מאנשי לובלין, האברך שב להיות כאחד האדם, וזכה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

"או השבע שבועה" (ל, ג)

מעשה שאירע במלכות בבל, שיהודיה לא נזהרו בשבועת שווא. סיפר הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל מטלמסאן: שלפני שנים רבות ראה בספר, מעשה שאירע במלכות בבל שהתגוררו בה כעשרת אלפי יהודים ומתי מספר גוים. ומנהג מגונה היה מצוי בין היהודים: שבועת שווא היתה רגילה על לשונם. אנשים נשים וטף היו ממהרים להשבע על דבר של מה בכך. פעם התארח אצלם חכם אחד ושמו רבי בנימין. כשראה את מנהגם הרע הוכיחם והיטיף להם מוסר, אך הם לא שעו אליו. אמר להם: "כי 'בעוון שבועת שווא נגעים באים'. לעגו לו ואמרו: 'מימי אבותינו שגורה שבועת שווא על לשוננו ולא ראינו נגעים!'".

אמר להם: "כי ד' מאריך אף, אך לבסוף גובה את חובו. ודעו כי כתוב במסכת אבות: 'חיה רעה באה לעולם על שבועת שווא' (ה, ט). ובני אדם מתמעטים והדרכים משתוממים". צחקו ואמרו: "וכי מאין תבוא חיה רעה, הלא אין יערות סמוכים לעיר ומעולם לא ראינו כאן חיה רעה!"

לאחר כמה ימים עברה שיירה של סוחרים פרסיים בסמוך לאותה עיר, שפניהם להודו למכור סחורותיהם ועמם 2 נמרים ו-7 אריות שהיו כלואים בכלוב ברזל וכבולים בשרשראות. הסוחרים לא האכילו את החיות עד שמחמת הרעב הממושך וטורח הדרך התעלפו. סברו הסוחרים שהחיות מתו.

בקשו הסוחרים לפשוט את העור מעליהם. פתחו את בריחי הכלובים והתירו את שרשראות הברזל. אז התנערו החיות האימתניות וזנקו על שוביהם וטרפום. לאחר מכן המשיכו לעיר ודרסו וטרפו ועשו בה שמות ותהי מהומה גדולה בעיר שבעה ימים ושבעה לילות. מרוב טרף ושבעה נתייגעו החיות. כמה יהודים שמו נפשם בכפם ובעזרת חרבות ורומחים הרגום. מנו את הנטרפים והדרוסים ומצאום ביותר מאלפיים נפש. ספרו כי אמת דבר רבי בנימין ודבר אחד מדברי רז"ל לא ישוב ריקם.

"ויקצוף משה" (לא, יד)

מעשה ביהודי אחד בשם זלמן מעיירה ששמה לא פורש "שהצטיין" מאוד במידת הכעס, על כל דבר-לא דבר היה מתרתת, ולכן כינוהו בשם "זלמן כעסנר". לימים כשהגיעה שעתו להפטר מהעולם, נכנסו אליו אנשי חברה קדישא ושכניו להיות נוכחים בשעת יציאת הנשמה. הקול נשמע בעיירה כי זלמן הולך להסתלק, כמה ילדי שובבים שהיו סקרנים לראות את מחזה הפטירה, וביודעם שלא יכניסום פנימה, עלו וטיפסו על החלונות והשקיפו לתוך החדר. זלמן שוכב על מיטתו, ובעוד כמה רגעים עומד הוא להחזיר את נשמתו ליוצרה.

ובתוך המון מחשבותיו המתרוצצות במוחו בשעת פרידתו והנה... הוא מגלה כמה ילדים עומדים על יד חלונותיו ומסתכלים עליו... בשארית כוחותיו הוא מתרתת, לדבר אינו מסוגל יותר, הוא מקמץ את אגרופיו ומנפנפם לעבר הילדים בזעם כאומר להם: "הסתלקו מכאן!" מילים אלו שהתאמץ להוציאם מפיו נשארו תקועים בגרונו, ומיד החלה הגסיסה. וכך נפח את נשמתו... (מפי הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל)

"זכה" זלמן, כי מוסר השכל למדו הנוכחים במעמד זה, איך אדם שלא מחנך עצמו ולא מרסן מידותיו בכלל וכעס בפרט, לאיזה מצב יגיע ולאן יובילו אופיו הרע. כי ילווהו עד יציאת נשמתו, עד דכדוכה של נפש...

הפילוסוף הידוע סוקרטס, הצטיין במידת הסבלנות, אף שלו אשה רעה אשר מיררה את חייו, היה מתנחם כי בגללה הוא מסתגל לסבול כל אדם.

פעם קרא לכל אוהביו אל המשטה אשר הכין להם. השולחן היה ערוך במטעמים ומגדנות, והנה אשתו נכנסת ותלך להפוך את השולחן. לפליאת המסובים על שתיקתו השיבים: הרי לפני כמה ימים קרה שתרגולת קפצה על השולחן ועופפה בכנפיה, ההתקצפו עליה? (נועם המידות)

פעם אמר: אוזני כבר רגילות לשמוע כזאת, כמו הטוחן בריחיים, שכל עוד יוסיף לשמוע קול הריחיים ישמח (שם) ופעם כשתמהה ידידו לפשר שתיקתו מתעלולי אשתו, ושאלו: הרי יש לך מקל ותמחוץ בזה את ראשה? השיבו: התקצוף אתה

סיפורים נפלאים פרשת מטות מסעי

"ויסעו וגו' ויחנו וגו'" (לג, ה)

שאלו פעם את הגאון רבי יחיאל מיכל אפשטיין זצ"ל בעל "ערוך השולחן" מדוע נוהגים הרבנים לחתום אחרי שמונתיהם "החונה פה קהילה קדושה", ולמה לא כותבים "היושב פה קהילה קדושה"?

השיב הגאון: המילה 'יושב' משמעותה קביעות ושלווה, אך אין לך רב בישראל שכסא הרבנות שלו הוא יציב. תפקידו של הרב הוא להטיף מוסר ולהוכיח את בני עדתו ובוודאי ימצאו בקהילתו אנשים תקיפים ובעלי זרוע שיגיבו בתוקפנות ובשחצנות וירדו לחייו של הרב, עד אשר יהיה נאלץ לעזוב את כסא הרבנות שלו ולנווד ולבקש לו מקום חדש, ולכן הוא תמיד בגדר "ויסעו ויחנו". לפיכך חותם הרב תמיד אחר שמו "חונה" ולא "יושב".

"לא תחניפו את הארץ אשר אתם בה כי הדם

הוא יחניף את הארץ" (לה, לג)

סיפר הגאון רבי גרשון לפידות זצ"ל: כאשר הקיסר וילהלם היה אמור להגיע לביקור בירושלים, הכינו לכבודו שלושה שערים, האחד בשער יפו, שם עמדו המוסלמים לקבל את פניו, השני בשכונת מחנה יהודה ליד בית הספר אליאנס, שם עמדו הנוצרים לקבל את פניו, והשלישי במוצא, שם עמדו היהודים לקבל את פניו.

לפי התוכנית היה אמור הקיסר להגיע מחיפה ברכבת לעבור תחילה דרך שער יפו ומשם למחנה יהודה ומשם למוצא. אך בסופו של דבר, הקיסר לא הגיע מחיפה אלא מיפו לירושלים. ולא ברכבת אלא רכוב על סוס. יצא אפוא, שהיהודים היו הראשונים לקבל את פניו.

הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל יצא אחד עם החכם באשי ואדון ענתבי מעסקני עדת הספרדים, לקבל את פני הקיסר וספרי תורה בידיהם. בראות אותם הקיסר עם ספרי התורה, קד קידה, אך לא ירד מסוסו.

לאחר מכן שלח הקיסר לכל אחד ממקבלי פניו מדליה של זהב. כולם לקחו את המדליה אך רבי שמואל החזירה לשולחיה. הבין הקיסר שרבי שמואל מסרב לקבל את המדליה מחמת צורת שתי וערב החקוק עליה. לכן שלח לו תמורת זה חמישים לירות זהב טורקיות, אך גם אותם לא אבה לקבל ושלחם בחזרה.

הדבר חרה בעיני הקיסר ושלח לקרא לו. כאשר הגיע רבי שמואל אמר לא הקיסר: יכולתי להבין שהמטבע חקוק עליה צורת שתי וערב שלחת חזרה אבל חמישים לירות מדוע החזרת?

ענה לו רבי שמואל: כאשר יצאנו לקראתו וכיבדנוהו עם ספר תורה בידינו ואתם ירדתם מן הסוס ליתן כבוד לתורת ה' הרגשתי חובה למחות לכבוד ה' ותורתו וזוהי הסיבה להחזרת הכסף. הדבר מצא חן בעיני הקיסר, הושיט ידו לר' שמואל ואמר: אתה יהודי הגון.

בהמיות הברבורים? וכשם שאין לקצוף על הברבורים, היות ואנו יודעים שיש תועלת מהם בהולדתם אפרוחים, כן אותה תועלת יש לי מאשתי... (שם)

ועם כל ההתפעלות מסבלנותו של הפילוסוף הגוי - אומר רבי ירמיהאל שולמן מנובהרדוק - גם בחז"ל מצינו שאשת רבי חייא ציערתו, וכי היה מוצא דבר היה נותן לה במתנה, אמר לו רב: והרי היא מצערת אותך? השיבו: עדיין שתי מעלות מצאתי בה: א) דיינו שמגדלת בנינו. ב) מצילה אותנו מן החטא (יבמות סג).

שניהם התאזרו בסבלנות וסבלו בדומיה את נשותיהן הרעות, אך בכל זאת הבדל רב ביניהם. חכם התורה, כדי לשכוח כעסו, חיפש צד טוב בתוך הרע, והטיבה בפועל. ואילו הפילוסוף, סבלנות כן, אך חשובה היתה אשתו בעיניו כ"בעל חי"... (פניני החכמה עמ' א') (הסר כעס מלבך)

"ויקצוף משה" (לא, יד)

פעם נכנס תלמיד לחדרו של מרן הגה"צ רבי משה שמואל שפירא זצ"ל ראש ישיבת באר יעקב, ושאלתו בפיו: רבנו, שנים ארוכות זכיתי להכיר את ראש הישיבה ומעולם לא ראיתי את רבנו כועס. האם ראש הישיבה אינו יודע לכעוס? "האם ראש הישיבה נולד עם תכונה מופלאה זו של שלווה נפש, ואינו מכיר כלל את מידת הכעס?" ממשיך התלמיד להקשות: מה מאד רוצה הוא לדעת את סודו של ראש הישיבה, שמדת התגברותו על הכעס מופלאה ונדירה, ומעולם לא ראוהו תלמידיו שהוא כועס. חוכך רבנו בדעתו, חושב מעט ולבסוף אומר: "בילדותי הייתי כעס, אולם בגין תשע החלטתי להפסיק לכעוס, ומאז איני כועס יותר..." שומע התלמיד את תשובתו של רבנו, ורגש עז של הערצה ממלא אותו. אכן, נודע הדבר. רבנו לא נולד עם תכונה נפלאה זו, אלא רכש אותה ביגיעה ומאמץ. שנים רבות חלפו מאותה החלטה נפלאה שלא לכעוס יותר, ורבנו עדיין מתמיד בה. "ילמדנו רבנו", התלמיד אינו מרפה, "כיצד ניתן לשבור מידה? כיצד ניתן להגיע להחלטה שכזו ולהצליח לעמוד בה בגבורה? גם אני רוצה מאד שלא לכעוס, ובכל זאת ממלא אותי הכעס פעם אחר פעם, מציף אותי וגורם לי להתפרץ ולא לשלוט על עצמי..." "בשביל זה בדיוק יש מראה!" אומר לו רבנו בפשטות, "הבט במראה בשעה שאתה כועס, ותראה איך נראות פניך... בושה גדולה תמלא אותך. הלא אדם בשעת כעסו מאבד את אור פניו, משחית הוא את צלם האלוקים שבו... הבט במראה בשעה שאתה כועס, ותראה עד כמה מגונה הוא המראה הזה..." "גם אני בילדותי הייתי כעסן", ממשיך רבנו לספר לתלמידו, "אולם פעם אחת עברתי ליד מראה בשעה שכעסתי, ראיתי את דמותי משתקפת בעדה, ומאז לא כעסתי יותר... והלא פשוט הדבר הוא, שכאשר האדם מנהיג עצמו במידה נוראה זו של כעס, נראה הוא כמו דוד של רותחין, וממילא נידון הוא ברותחין שלו עצמו, ומה הרוויח הוא מכעסו?" "מאז - איני כועס כלל וכלל", חתם רבנו שיחה מופלאה זו, "ואיני יודע מכיר טעמו של כעס..." (מתוך הספר "רבי משה שמואל")

גליון זה יו"ל לע"נ
הר"ר שמואל ב"ר יצחק אפשטיין זצ"ל
איש אמונם של גדולי ישראל
נלב"ע ד' מנחם אב תשע"ג תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

דבר העורך ✎ הכותל המערבי

בשנים המוקדמות יותר, בכל שבת רביעית אחרי השיעור היה מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל אומר למקורבו "בא נלך לכותל המערבי", והיו הולכים יחד להתפלל בכותל המערבי. בשנים מאוחרות יותר היה הולך רק לראות את מקום המקדש (בתחילה בשכונת מוסררה, ולבסוף על גג בית מדרש ברסלב שבמאה שערים), והיה פונה למקורבו ואומר "אנחנו לא הולכים לראות, אנחנו הולכים לטייל..." (מפי מקורבו הרא"מ קרביץ) באותו עניין יצוין שבמשך מספר שנים אחרי כיבוש הכותל המערבי בתשכ"ז הקפיד גם הגר"ח קניבסקי לנסוע בכל פחות מל' יום לתפילת ותיקין בכותל המערבי, ולרוב היתה הרבנית מצטרפת אליו לנסיעה לפנות בוקר לאחר שחרית היו עוברים דרך בית חמיו רבינו ואוכלים שם פת שחרית ומיד חזרו לבני ברק.

(מפי רבי יהושע צביון בשם הר"ש)

(השקדן)

ברכת שבת *Se*
316e31e qn3

הופיע ויצא לאור

ספר

"שיח הנחמה"

ממרן שר התורה שליט"א

להשיג בחנויות הספרים

✎ פשוט על הפרשה ✎

"וישב בה עד מות הכהן הגדול" (לה, כה)

פירש"י שהוא בא להשרות שכונה בישראל ולהאריך ימיהם והרוצח בא לסלק את השכינה מישראל ולקצר את ימי החיים אינו כדאי שיהא לפני כה"ג ד"א לפי שהי' לו לכה"ג להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו. והנה הטעם הראשון הוא מספרי והטעם הב' מגמ' מכות ולכא' סותרין זה את זה דלטעם קמא הוא מפני כבודו ושבו של כה"ג ולטעם בתרא הוא עונש לכה"ג, אבל באמת ב' הטעמים נכונים דבמצוה זו יש בה ג"כ כבוד לכה"ג שבימי שלטונו אין זה כבודו שרוצחים יסתובבו ברחובות חפשי אלא ישבו בכלא אבל יש בה גם עונש שיש ישראל א' שמחכה תמיד מתי ימות וזה בשביל שלא התפלל. עוד יש לומר, דכולה רק משום עונש הכה"ג הוא אלא שהי' אפשר לתת העונש באופן אחר כגון שמותר להורגו עד מות הכה"ג וכדומה אלא דלכך אמרה תורה שישב בערי מקלט שאילו הי' מסתובב בכ"מ זה הי' בושה גדולה לכה"ג שהכל יאמרו הנה הרוצח שהכה"ג לא התפלל עליו שלא יקרה כזה ולכן משום כבודו דכה"ג שלא יתבייש ביותר אמרה תורה שישב בערי מקלט.

(טעמא דקרא)

✎ עלי שי"ח ✎

"ברכת שהחיינו על ספר חדש בנושא בין המצרים"

חיבתו של רבינו לכל ספר תורני חדש שיוצא, ידועה זה מכבר. כל מחבר ספר שמביא לו את ספרו, יוכל לספר שבמשך דקות ארוכות, הוא מעיין בחיבור החדש וקולט במהירות את כל נושאי הספר, כשלאחר מכן הוא מצווה להניח את הספר באחד הארונות, והלילה, לא לשלוח אותו לגניזה אלא שומר אותו בין אוצרות הספרים הבלתי נגמרים שברשותו. גם השבוע, מדהים היה להיווכח שוב בשעה שקיבל לידו את הספר החדש 'שיח הנחמה' (אודותיו כתבנו לפני כמה שבועות, טרם ההוצאה), הוא עיין ועיין כשלאחר מכן הגיב בענווה: איני יודע אם יקנו ספר שכזה, כי מי מעניין אותו מה חידשתי בנושא זה או אחר, אבל בעצם הוצאת הספר יש בו מצות הרבצת התורה וזיכוי הרבים.

שהחיינו על הוצאת ספר בעניני החורבן

ולאחר מכן דיברו עם רבינו לענין ברכת שהחיינו בהוצאת ספר חדש, נענה ואמר: הנה יש נדון רחב האם מברכים על הוצאת ספר חדש ברכת שהחיינו, והפוסקים מתחבטים בזה לכאן ולכאן (עי' משנ"ב סימן רכ"ג ס"ק י"ג, ובאר היטב ושערי תשובה שם) ואנו נוהגים למעשה לקחת פרי חדש ולברך עליו שהחיינו ולפטור בזה את הספר החדש. אלא שכאן יש לדון, איך נברך שהחיינו והגענו לזמן הזה על ספר שהוא כל כולו על צער החורבן, על האבילות של בית המקדש, על הגלויות המרות שעברו ישראל, וכי חיכינו וציפנו לזמן שכזה? וכמו שמצינו שאין מברכים שהחיינו על מקרא מגילת איכה מטעם זה. אכן יש לומר שאין כאן דמיון. בהוצאת ספר חדש שמחים שזוכים לברר עוד חלק מחלקי התורה הקדו', כל נושא ונושא, בין של שמחה ובין של צער, הכל זה תורה. ולכן יש שמחה שזוכים להגדיל תורה ולהאדירה. ובדאי אפשר לומר שהחיינו על זה.

לקנות פרי בימים אלו כדי לפטור את הספר

והעירו לפני רבינו, כי הנה מובא בשו"ע סימן תקנ"א טוב ליהורר מלומר שהחיינו בין המצרים, וע"ש במשנ"ב שימתין לשבת, ואם יתקלקל לפני שבת יכול לברך עליו ביום חול, ויש לדון אם מותר לקנות פרי ולברך עליו בחול כדי לפטור את הברכה על הספר, או שרק אם נזדמן לו פרי יברך אבל לקנות במיוחד לא התירו, והשיב רבינו שכיון שיש אומרים שגם על הספר עצמו מברכים, והרי זמן הברכה על הספר הוא מתי שיוצא וממילא דומה לפדיון הבן שאין ממתנים אלא מברכים מיד שהחיינו, ומותר לקנות פרי בחול ולפטור על ידו את הספר. ויהי רצון שנוכח לקיום הנבואה הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא, בקרוב, ויבשר לנו בשורות טובות אמון.

מזן פוסק הדור הגר"ש אלישיב זצוק"ל חמיו של רבינו מרן שר התורה שיבלחט"א במלאת ה' שנים להסתלקותו נלב"ע כ"ח תמוז תשע"ב תנצב"ה (קטעים מהספר רב המכר 'בית אמי', כפי שכתבה בתו של רבינו על סבה הגדול)

נס לידתו של סבא

סבא הרב אלישיב נולד בליטא בשנת תר"ע לאביו ה'הומלער רב' ולאמו סבתא חיה מושא אחרי עשרה שנות נישואין. בן יחיד היה הוא להוריו. אגב, סבא נהג לערוך 'סיום' בערב פסח, ולפיקך סברו רבים מבני המשפחה כי הוא בכור, אולם אמא אמרה כי אין הדבר כן. סבתא חיה מושא סיפרה לה כי כשש שנים קודם לידתו נולדה להם בת, אולם היא נפטרה בגיל רך. אמא אף שאלה את סבא מדוע אם כן הוא נוהג לעשות את הסיום, והוא הסביר לה כי אכן, את הסיום הוא אינו עושה בעבורו, אלא בעבור התלמידים הבכורים מ'תפארת בחרים' הזקוקים לסיום זה. באותן שש שנים שקדמו ללידתו, דרשה סבתא חיה מושא ברופאים, אולם הם קבעו כי לא תוכל עוד ללדת. רופא בכיר שביקרה אצלו אף התריס כנגדה: "כאשר תצמחנה שערות על כף ידי, יהיו לך ילדים". דבריו שברו את לבה, ובשובה הביתה עיקמה את דרכה ונכנסה למרתף, שם מיררה בבכי. בהשגחה פרטית הזדמן לשם אביה ה'לשם', וכשראה אותה בוכה, שאלה ברוך: "מדוע את בוכה, בתי?" חיה מושא שחה לו את דברי הרופא וסיימה: "נכנסתי לבכות כאן כדי לא להפריע לך בלימודך". ה'לשם' התפעל מאהבת התורה היוקדת בה, ובירך את בתו כי לפקודת השנה תלד בן זכר. וכדבריו כן היה. לידתו של סבא היתה מאורע מיוחד, ועד היום נשתמר מכתב מה'לשם' המבשר על כך ללידו.

סבא שלט על עצמו, ואף בעתות של סבל ומכאוב לא חשף את כאביו האיומים: באחד הימים נפל סבא, ובקושי רב נגרר למיטתו. בני המשפחה הזעיקו את ד"ר קליימן, והוא קבע עוד קודם שבדק את סבא, כי אין זה שבר: "אילו היה זה שבר, היו נשמעות צעקות - במצב כזה יש לתת מנות מורפיום". אולם כשבדק את סבא, גילה להפתעתו, כי סבא שבר את רגלו... בפעם אחרת נאלץ לעבור ניתוח ללא הקדמה. סבא עבר את הניתוח תוך שהוא משתף פעולה עם הרופאים בשליטה עצמית אדירה, מבלי להשמיע אנחה קלה. כשיצא מחדר הניתוח הוריקו פניו, אות למאמציו הרבים.

בעת פטירתה של אחת מבנותיו ל"ע, עמד סבא לצאת ללוויה עם מלוויו. אך למרות הצער והכאב לא נשמטה מדעתו עובדה חשובה: באותו יום שהה בבית טכנאי, שהוזמן קודם לכן לתקן את המקרר. האירוע הקשה לא השכיח מסבא את החובה ההלכתית: "האם כבר שילמו לטכנאי?" בירר קודם שיצא, "צריך לקיים 'ביומו תיתן שכרו'..."

כשהגיעה הידיעה על פטירתו של סבא, אמר אבא:

כל חייו של סבא הרב אלישיב היו מסכת ניסים-אחר שכבר לפני עשרות שנים חלה והסתכן וחזר והבריא-ועם נסים כאלו ניתן היה לחיות עוד שנים רבות. נמצא אפוא, שפטירתו לא היתה אלא מפני שלא היתה לנו הזכות להחזיקו בעולם!

אחכה לו בכל יום שיבוא

הנה מכיון שכאשר נזכה בקרוב ויבוא משיח צדקנו ויהיה תחית המתים (עי' בריט"א (תענית ל' ב' ו"ה ט"ז ב') שבבנין בית המקדש יהיה תחיית המתים לאותן שמתו בגלות וחיכו לישועה, וכו' הרדב"ז ח"ג אלף ס"ט ובספרו מגדל דוד על שיה"ש (פ"ג א'), ועיי"ש שכן דעת תוס' רמב"ן ורשב"א. וכו' בערוך לנר נדה סא: בשם הזה"ק, ובקוב"ש ח"ב כ"ט הוכיח כן מיומא ה: וסנהדרין צ: ע"ש), 'יברכו כמה וכמה ברכות, הבאנו כאן רשימת הברכות על פי הוראות מרן שליט"א.

ברכת הגומל - יברכו באם יהיו מלחמות או אסונות שינצלו מהם (עי' ש"ע סימן ר"ט סעיף ט' וכן בסימן ר"ח סעיף ד' ו'), וכן אלו שיגיעו ממדינת הים, וכן הרואה אביו או רבו שנעשה להם נס יברכו.

על ראיית המשיח יברכו 'שחלק מכבודו לבשר ודם' - שהרי המשיח הוא מלך. (עי' רמב"ם מלכים פ"א ה"א). וכן יברכו על ראייתו 'שחלק מכבודו ליראיו'.

יברכו 'שהחיינו' וכן 'מחיה המתים' על קרובים שקמו לתחיה שלא ראה אותם זמן רב. (עי' מ"ב ריש סימן רכ"ה).

על ראיית כלל הציבור יברכו 'ברוך חכם הרזים' - כי ודאי יתקבצו שישים רבוא בבת אחת. (עי' ש"ע סי' רכ"ד ס"ה).

יברכו 'משנה הבריות' - כי יבואו הרבה משונים מכל העולם. (ואמנם כשיבוא מלך המשיח יתפאו כל הבעלי מומים, א) אמר רבינו שיתכן שלא יתפאו מיד רק לאחר זמן ובנתיים יראה ויברך ב) יש מקומות שכל בני העיר נראים ככה ושם אינו משונה רק במקומנו, ויתכן שהם לא יתפאו. עי' ש"ע סימן רכ"ה ס"ה). יש לברך 'ברוך שפטרנו' - כי בבוא המשיח נפטרנו מעול וצרות הגוים.

כשיראו חכמי דורות קודמים וגדולי הדור, יברכו 'ברוך שחלק מחכמתו ליראיו'. (אף שכל גדולי הדור, כלפי דורות קודמים אינו כל כך גדול מכל מקום מברכים עליהם, כי בדורו היה הגדול).

יש מעלה להתאמץ ללכת לראות את מלך המשיח. (והביא רבינו מגמ' ברכות ט' ב' לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל וכו', ועי' ש"ע סימן רכ"ד ס"ט. ואם ראה כבר פעם אחת עי' מ"ב סימן רכ"ד ס"ק י"ג שלא יבטל מלימודו שוב כדי לראותו.)

האם יברכו ברכת דין האמת על קרובים שימותו - (עפ"י המבואר במדרש (עי' סנהדרין ק"א א') וכן לימות המשיח, שנאמר וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים). שהרבה ימותו בגאולה העתידה) לא הכריע בזה רבינו.

האם יברכו ברכת גאל ישראל (שכן כתב בספר לב חיים להגר"ח פלאגי ח"ב סימן מ"ב, וכמו ליל פסח עי"ש) - לא הכריע רבינו. אם יברכו שהחיינו על ראיתו פעם הראשונה - לא הכריע רבינו. (עי' ש"ע סי' רכ"ה ס"א וס"ב ומשנ"ב סק"ה וסימן רכ"ג סק"ב).

(הובא בספר החדש שיח הנחמה)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק